AURELIA MARINESCU

CODUL BUNELOR MANIERE ASTĂZI

EDIȚIE ANIVERSARĂ

HUMANITAS

CODUL BUNELOR MANIERE ASTĂZI

Aurelia Anastasia Marinescu s-a născut la 21 februarie 1934 la Bucureşti. Licențiată a Facultății de Limba şi Literatura Română, Universitatea Bucureşti, a fost vreme de peste 25 de ani profesoară de română la liceul „Dimitrie Cantemir" din Capitală. Aici a editat prima revistă – tipărită – a liceului şi a înființat cunoscutul cenaclu „G. Călinescu", pe care l-a condus cu pricepere şi pasiune 20 de ani.

În 1996 a publicat *Codul bunelor maniere astăzi.* Prima ediție a fost urmată de alte trei (1999,2002,2015 – prezenta ediție aniversară), succesiv revăzute şi aduse la zi. În urma extraordinarului succes de public al cărții, a fost invitată să vorbească la radio şi la televiziune, să dea interviuri, să scrie în reviste de mare tiraj pe tema comportamentului civilizat, să țină cursuri de bune maniere la Facultatea de Comunicare şi Relații Publice a Universității Bucureşti.

AURELIA MARINESCU

CODUL BUNELOR MANIERE ASTĂZI

EDIȚIA A PATRA, ANIVERSARA

Notă asupra ediției a patra, aniversară

La aproape 20 de ani de la apariție (1996), vândut până acum în 300000 de exemplare, *Codul bunelor maniere astăzi* a devenit, s-ar putea spune, o carte clasică. Faptul că titlul conține precizarea „astăzi" m-a obligat însă, la această nouă ediție, să actualizez textul. Altfel spus, ediția aniversară a *Codului* a fost minuțios revăzută şi adusă la zi.

În anii care au trecut de la precedenta ediție, internetul şi telefonia mobilă, ca să numesc doar principalele progrese tehnologice, ne-au schimbat fundamental viața. Cu ajutorul prietenilor mei mai tineri, am ținut seama de aceste înnoiri: am modificat unele capitole, eliminând ceea ce devenise demodat şi introducând pasaje sau chiar subcapitole noi. Am intervenit mult, de exemplu, în capitolul 7, „Telefonul – flagel sau binefacere?" (unde, printre altele, am înlocuit textul despre pager cu unul despre camera foto a telefonului mobil) şi în capitolul 8, despre corespondență, al cărui titlu, „Bunele maniere negru pe alb", a devenit – ceea

ce spune tot – „Bunele maniere pe hârtie şi pe ecran”; acelaşi capitol conține acum un text privind „Rețelele sociale”, în particular Facebook.

Dar viața noastră, şi în special viața tinerilor, s-a schimbat lui numai ca deprinderi în urma utilizării zilnice a noilor mijloace de comunicare. Şi mentalitățile sunt astăzi altele: se privilegiază naturalețea, spontaneitatea, relaxarea. În plus, anumite comportamente noi (pe atunci) care mi se păreau inacceptabile în urmă cu 20 de ani (folosirea anumitor englezisme, de pildă) au devenit monedă curentă. Fără să abdic de la principiile de bază ale bunei-cuviințe, pe care le consider eterne, am ținut cont de uzanță şi am „îndulcit” unele norme de comportament. Tot uzanța m-a determinat să adaug în capitolul 12, „De la prima întâlnire până la nunta de diamant”, altminteri un capitol destul de „conservator”, un scurt text despre „uniunea liberă”. Însă m-am bucurat să constat că, exceptând asemenea detalii, bătrânul meu *Cod* îşi păstrează valabilitatea în ciuda schimbărilor de mentalitate din ultimii 20 de ani.

Mulțumesc Editurii Humanitas pentru această frumoasă ediție aniversară, cu o copertă şi ilustrații noi, realizate de talentata Mădălina Răileanu. De asemenea, le sunt profund recunoscătoare cititorilor mei vechi şi noi, datorită cărora *Codul bunelor maniere astăzi* îşi continuă drumul şi menirea.

Bucureşti, martie 2015

Cuvânt înainte la ediția a treia

Când am scris „Prefața” şi „Argumentul” la prima ediție, credeam că e suficient ce am spus acolo şi că am convins pe toată lumea de bună-credință că avem nevoie de o carte de *savoir vivre* (arta de a trăi frumos). Dar cititorii sau chiar necunoscuții întâlniți pe stradă mi-au repetat cu obstinație că această carte trebuie citită atent, de mai multe ori, că ar trebui chiar învățată, iar necesitatea ei ar trebui mereu argumentată şi probată. Trăim într-o epocă în care nonconformismul este la modă şi totuşi, în mod paradoxal, astfel de cărți sunt extrem de cerute. În dinamica vieții apar situații şi domenii noi în care nu ştii exact cum să te porți, rişti să te faci de râs, nu te simți liber, ci complexat. Reamintesc exemplul devenit deja banal al doamnei care, la o recepție, surprinsă că nu are tacâmuri la felul de mâncare adus, s-a gândit să înceapă cu ceea ce credea ea că este „compotul”. Evident că numai norocul a salvat-o să nu bea apa din bolul pentru spălat mâinile după ce se mânca felul respectiv!

Printre mulții mei prieteni de toate vârstele se numără şi un tânăr avocat din Germania, deosebit de inteligent şi cu rezultate strălucite în domeniul profesional. Aşa cum e normal la vârsta lui, îşi căuta un serviciu deosebit. Avea un CV excelent, experiență în domeniu, ştia câteva limbi străine la perfecție şi trecuse un test de

aptitudini (probă practică) cu brio. Până aici nimic neobişnuit, tineri supradotați sunt în toată lumea; ceea ce m-a uimit a fost faptul că în această perioadă a citit *Codul bunelor maniere* de mai multe ori şi mi-a scris câteva scrisori lungi, făcând observații pe marginea textului cărții sau punând întrebări. Când l-am întrebat de ce o face mi-a explicat că mai are de susținut două probe şi că de rezultatul lor depinde răspunsul final la solicitarea făcută pentru acel serviciu. Urma să fie invitat la un restaurant de lux (o dată singur, o dată cu soția) şi să i se „monitorizeze" comportamentul! Şi nu numai comportamentul, ci şi conversația şi relația cu chelnerul, pe scurt toate gesturile mărunte, delicate şi subtile care delimitează granița dintre un grobian şi un gentleman. Tânărul fiind tânăr, deci lipsit de experiență, avea mari emoții. Cum să se îmbrace? Cum să nu pară snob, cum şi cât să zâmbească? L-am ajutat atât cât am putut şi sunt sigură că a trecut proba cu succes.

Să vă povestesc şi o altă întâmplare, de cu totul altă natură, însă care m-a pus pe gânduri mult mai serios. Un grup de tineri de la un post de televiziune au venit la mine acasă pentru a filma un interviu. La sfârşitul filmării, unul dintre ei, care era şi operator şi regizor, mi-a spus că ceea ce spusesem sunt părerile mele, dar că se poate şi altfel (?!).

În acel moment am avut o revelație: mi-am dat

seama că foarte mulți români lipsiți de o bine meritată educație – copii crescuți cu cheia de gât – cred că pot naviga prin viață *improvizând.* Nu o să încetez să susțin că legile din codul bunelor maniere sunt legi la fel de stricte ca cele din codul civil, codul penal, codul rutier etc. Necunoaşterea legilor nu te absolvă de pedeapsă. Şi totuşi la noi se improvizează, se inventează pretexte, de fapt, pentru a eluda legi stricte. Se traversează pe roşu; ca să scurteze drumul, şoferul intră pe străduța cu sens unic; se dă şi se ia mită sau se fură. Doi tineri care au luat din casa unui prieten o sumă mare de bani susțin, când sunt prinşi, că... au glumit! Degringolada unei societăți se poate datora inexistenței legilor într-un anumit domeniu, dar mai ales, cred eu, nerespectării celor existente.

Revenind la tânărul operator de televiziune: am încercat să-i demonstrez că şervetul din stânga farfuriei se pune pe genunchi – altfel nu se poate; că trebuie să vii la ora la care ai fost invitat – mai ales când eşti invitat la masă – altfel nu se poate; că peştele nu se taie cu cuțitul, ca friptura – altfel nu se poate; că fiind în vizită nu-ți torni apă peste un vin minunat – altfel nu se poate; că la serviciu te duci curat şi frumos îmbrăcat – altfel nu se poate! Dar de fapt greşesc când sunt atât de categorică – se poate, se poate oricum! E o mare diferență însă între amenda pe care o plăteşte şoferul imprudent şi miile de gesturi din care

răzbate antipatia celor din jur pentru a te pedepsi că eşti prost-crescut. Nu ți se mai vorbeşte, eşti evitat, nu mai primeşti vizite – nici măcar la telefon –, nu mai eşti invitat nicăieri – chiar şi cei care te tolerau s-au plictisit de glumele proaste pe care le faci când bei prea mult –, serviciul trebuie să ți-l schimbi – şi unde mai găseşti unul care să-ți placă la fel de mult?

Desigur că nu-ți pretinde nimeni să ştii toate subtilitățile bunelor maniere şi se întâmplă să comiți mici gafe, iar ele ți se iartă. Am aflat de curând dintr-o carte că a pune pe masă şervetul pe care l-ai avut pe genunchi prea frumos împăturit, aşa cum l-ai găsit, înseamnă că... nu ți-a plăcut mâncarea! Dacă şi gazda ştie acest amănunt din cod (o convenție stabilită de-a lungul timpului), are toate motivele să se supere. Am comis şi eu cu certitudine nenumărate gafe mai mari sau mai mici, însă cum dintr-o carte de acest fel învață cel mai mult autorul, cred că acum am ajuns să mă port... binişor! Iar viața mi-a devenit infinit mai uşoară.

Primele două ediții ale *Codului* s-au vândut în 160000 de exemplare. Un asemenea succes m-a obligat, ca autor, să ofer publicului o ediție înnoită.

Bucureşti, 2002

Prefață

Cum am scris această carte

Ideea scrierii acestei cărți mi-a fost sugerată, ca pe vremuri lui Lewis Carroll, autorul celebrei poveşti *Alice în țara minunilor,* de către o foarte tânără domnişoară, care m-a rugat să-i împrumut un *Cod al manierelor elegante* sau să-i spun de unde îl poate cumpăra, deoarece urma să „iasă în lume" şi avea o sumedenie de nedumeriri. Pentru că nu mai aveam în bibliotecă, cine ştie de ce, exemplarul din *Usages du monde* al Baroanei de Stafe, scris în 1899, am început să caut o carte mai recentă publicată la noi pe această temă. După multă trudă am descoperit nişte modeste şi timide cărticele apărute în ultimele decenii. Asta era tot. Nu m-am putut împiedica să nu meditez asupra cauzei inexistenței în cultura noastră, în cei patruzeci şi cinci de ani de comunism, a unei cărți de referință privind bunele maniere. În Germania, de exemplu, apar şi se vând anual cu mare succes cam două titluri noi pe această temă, şi asta de foarte mulți ani.

Cărțile de care aminteam erau scrise cu bun-simț, însă rămâneau extrem de incomplete. Am înțeles că se ocoliseră cu multă grijă subiecte „tabu", de exemplu, botezul, nunta, ceremonialul la înmormântări. De ce erau aceste subiecte

interzise este uşor de presupus... Am recitit în schimb *Codul eticii şi echităţii socialiste* şi jurământul de pe coperta carnetului UTC. Era vorba acolo despre datoria de a-ţi da viaţa şi sângele pentru cauza Partidului. În grădiniţe, şcoli generale şi licee, copiii erau învăţaţi să recite ode dedicate Partidului şi conducătorilor „iubiţi", iar la orele de dirigenţie profesorul era constrâns să comenteze cuvântările secretarului general sau să facă învăţământ politic.

Să nu ne facem iluzii, nicio ţară din lume nu seamănă cu un pension de domnişoare. Nu toţi oamenii de pe glob sunt binecrescuţi, indiferent de regimul politic existent într-o ţară. Stând de vorbă cu o prietenă din Germania care a vizitat de mai multe ori România şi mărturisindu-i dorinţa de a scrie un cod al manierelor elegante, aceasta mi-a spus că, după părerea ei, n-ar fi nevoie de o astfel de carte, căci nicăieri n-a întâlnit oameni atât de blânzi, de ospitalieri şi de bine-crescuţi ca la noi.

Să fie bunele maniere doar o problemă de bun-simţ? Sau numai de cultură şi instruire? Sau numai de mediu? Se poate deduce din experienţa fiecăruia dintre noi că o comportare civilizată depinde de toate elementele enumerate mai sus. Secretul unui comportament agreabil în societate se poate obţine din decantarea bunelor obiceiuri filtrate şi adaptate de la o generaţie la alta. Bunicii, părinţii, şcoala şi nu în ultimul

rând Biserica sunt de neînlocuit într-o existență normală a oamenilor în societate. Un adevăr cunoscut, dar neasimilat suficient, spune că „drumul libertății trece prin cultură”. Există o cultură de tip rural – obiceiuri, datini, ritualuri ce conduc la un comportament civilizat – şi o cultură livrescă, din care omul şcolit poate învăța multe, dar nu în mod obligatoriu şi bunele maniere.

Probleme de educație şi comportare civilizată există în întreaga lume şi nu vor fi niciodată pe deplin soluționate. Este firesc să fie aşa, deoarece rezolvarea lor depinde şi de importanța problemei respective, şi de schimbările care se produc de la o epocă la alta. Dar situația de la noi din țară este totuşi deosebită de cea din alte părți. După patruzeci şi cinci de ani de imixtiune brutală în existența socială şi chiar în cea familială a unei forțe oarbe, nemiloase, care în numele fericirii umane a căutat să ne ucidă fericirea şi a încercat să creeze „oameni noi”, asemenea unor marionete stângace şi supuse, este greu să revenim la normal.

Cum să surâzi când ți-e frică? Cum să te bucuri la căsătoria copiilor când te temi că vei fi văzut la biserică? Cum să-i spui cu drag unei doamne „doamnă”, când există un decret care te obligă sub semnul unei amenințări continue să spui „tovarăşă”?

În multe țări, situația economică îi permite

mamei, dacă doreşte, să nu lucreze, ca să se ocupe personal de educația copiilor. Trebuie să recunoaştem că la noi această posibilitate a fost practic înlăturată, deoarece nu se putea trăi dintr-un salariu. Au apărut generațiile pe care le-am numit „copii crescuți cu cheia de gât". De pe stradă nu prea aveau nici de la cine, nici ce să învețe. Cum răul, din nefericire, contaminează cu uşurință, puteau cel mult învăța de la copiii mai mari – şi nu întotdeauna lucruri bune. Timpul a trecut, şi acum fetițele şi băieții „cu cheia de gât" au ajuns părinți şi cresc, educă alte generații de copii cu cheia de gât… Să nu fim însă pesimişti, rămânând la o viziune sumbră asupra viitorului societății româneşti. Atunci cartea aceasta nici nu ar mai avea sens.

Ştim din propria noastră experiență că nimic nu poate înlocui sfatul unui om înțelept, cumpătat şi liniştit atunci când dorim să devenim oameni adevărați – şi că toți simțim nevoia de modele, în societatea românească de după al Doilea Război Mondial, cel mai dramatic eveniment a fost tocmai distrugerea acelora ce ar fi trebuit să devină modele morale. Intelectualii, oamenii de cultură, tinerii entuziaşti şi bătrânii respectați au umplut temnițele comuniste tocmai pentru că un cod al onoarei nu le permitea să treacă, în chip cameleonic, de la o doctrină politică la alta; harnicii şi înțelepții satului au nimerit cam tot acolo din aceleaşi motive. Şi ne-a mai rămas

modelul activistului de partid. A fost într-adevăr un „model”, pe care eram siliți să-l imităm făcând eforturi să-i găsim calități. Rezultatul s-a văzut şi urmările se resimt. S-a deteriorat orice normă morală şi aproape toate noțiunile normale au fost golite de sens.

În Piața Romană din Bucureşti se mai afla încă, la câțiva ani după Revoluția din 1989, inscripția „Vom muri şi vom fi liberi!”. De nenumărate ori în aceşti ani am încercat să descifrez sensul mai profund al acestui credo tragic. Să se fi referit cei care l-au scris numai la dictatură? Să fi fost incluse în el doar frustrările şi iluziile copiilor fără copilărie, ale copiilor crescuți „cu cheia de gât”? Să nu ne fi gândit niciunul dintre noi că cea mai dificilă libertate este aceea cu care nu ştii ce să faci? Despre democrație nici nu mai îndrăznesc să amintesc. Termenul e folosit cu atâta inconştiență, încât există pericolul să se încetățenească la noi în accepția contrară: teroarea arbitrarului şi a lipsei de bună-cuviință. „Fac ce vreau pentru că e democrație”, rostesc şi potentatul, şi omul de rând – şi desigur ei greşesc, nu asta e democrația…

Cartea de față ar vrea să ne împace pe noi cu noi înşine şi pe noi între noi. Cum nimic nu se poate impune prin forță, ea nu constituie decât un punct de plecare pentru meditație şi dialog.

Bucureşti, martie 1996

Ediția a doua. La a doua ediție, revăzută şi adăugită, mă simt datoare să aduc câteva completări vechii prefețe.

Codul bunelor maniere astăzi a fost scris cu gândul bun de a suplini un gol pe piața românească de carte, mizându-se pe interesul celor ce ar fi resimțit nevoia unei asemenea lecturi. Speranțele mele şi ale Editurii au fost nu numai confirmate, dar şi depăşite. Prima ediție a avut cincisprezece tiraje succesive, vânzându-se peste 100000 de exemplare. S-au primit nenumărate scrisori de la cititori, iar în presă au apărut multe cronici favorabile, unele chiar elogioase. Pe scurt, *Codul* s-a dovedit un veritabil succes editorial.

Ca autoare, am fost impresionată mai ales de reacțiile oamenilor cu care m-am întâlnit în Bucureşti şi în țară (la Brăila, Orăştie, Sibiu, Cluj, Alba-Iulia, Iaşi) cu prilejul prezentării cărții.

Aceste întâlniri au fost pentru mine un adevărat miracol, căci am descoperit o față a lumii de a cărei existență nu ştiusem. Am discutat cu cititori de toate vârstele, care credeau cu tărie în rostul bunelor maniere pentru sănătatea noastră morală şi care doreau ca această carte să devină manual şcolar. O cumpărau şi pentru ei, nu numai ca s-o dăruiască altora, erau trişti că nu ştiuseră destul despre ce se cuvine să faci şi ce nu, îmi spuneau că normele *Codului* ar trebui învățate pe de rost, nu doar citite…

Tot de domeniul miracolului – şi dovedind (îmi face mare plăcere să spun acest lucru) că există la noi oameni minunaţi şi de bună-credinţă – a fost sponsorizarea oferită spontan şi dezinteresat de către Mihai Lungu, patronul firmei Gourmet. Graţie acestei sponsorizări, toate liceele din ţară au primit în dar câte un exemplar al *Codului.* Prin bunăvoinţa aceluiaşi sponsor, am avut posibilitatea să vorbesc despre bunele maniere într-o serie de emisiuni duminicale ale postului de radio România Actualităţi. O altă serie de emisiuni săptămânale pe aceeaşi temă mi-au fost propuse de un post TV particular. De asemenea, am vorbit „pe viu" elevilor, răspunzând invitaţiilor primite de la numeroase şcoli şi licee. În sfârşit, mi s-a oferit o catedră de „Bune maniere" la Facultatea de Comunicare şi Relaţii Publice a Universităţii din Bucureşti. Toate acestea dovedesc că tematica volumului de faţă interesează cu adevărat publicul larg, ceea ce înseamnă că oamenii acestor locuri simt o acută nevoie să trăiască civilizat.

Bucureşti, ianuarie 1999

Pentru Clara Maria
din partea bunicii

Dacă nu putem fi buni,
să încercăm să fim măcar politicos i.

N. STEINHARDT,
Jurnalul fericirii

Într-o societate de Domni, o Doamnă
este întotdeauna în majoritate.

Cuvinte înțelepte auzite de la
dr. LAURENȚIU TEODORESCU

Argument în favoarea bunelor maniere

Am trecut de anul 2000, ba chiar şi de 21 decembrie 2012 (vă amintiți de profeția maya?) fără să fi venit sfârşitul lumii… Continuăm să trăim într-o lume nebună, având senzația că înnebunim şi noi pe zi ce trece. Asistăm îngroziți la imaginile cumplite din aşa-numitele zone conflictuale, zone ce se ivesc în cele mai neaşteptate locuri de pe glob şi se înmulțesc îngrijorător. În discoteci, tinerii dansează pe mese… Alții, care se autointitulează „Hell's Angels", pornesc noaptea pe motociclete având la bord casetofoane cu muzică heavy metal, raşi în cap sau cu plete, îmbrăcați în bluzoane de piele cu ținte, pe care sunt prinse ecusoane cu capete de mort, în blugi şi cizme, oferindu-ne pentru o clipă o imagine de coşmar.

Pe de altă parte, internetul şi rețelele sociale în special, accesibile până şi de pe telefonul mobil, ne dau posibilitatea comunicării nelimitate, transformându-ne însă, în mod paradoxal, în nişte autişti.

Desigur, e vorba de o imagine trunchiată şi de o viziune catastrofică a societății în care trăim, dar nu putem să nu ținem seama şi de această realitate.

În astfel de condiții, mai merită să ne preocupăm de bunele maniere? N-ar fi mai bine să ne întrebăm dacă ele nu au devenit cumva

inutile? Răspunsul e unul singur: buna creştere nu este şi nu va deveni niciodată inutilă, pentru că ea îl face pe om să se respecte în primul rând pe sine.

Am încetat oare să avem idealuri, să gândim, să ne cultivăm, să ne temem, să ne rugăm? Avem oare dreptul să considerăm tradițiile ca fiind perimate sau depăşite? Fără îndoială că nu. Căci nimic nu e nou sub soare… Iată un vechi adevăr ce nu poate fi negat. Momente încordate în istoria omenirii au mai fost. Ele au trecut… dar bunele maniere au rămas.

În toate timpurile, oamenii au avut tendința de a se opune legilor impuse de politețe deoarece la prima vedere ele par restrictive şi de prisos. Sunt parcă inventate să îngrădească libertatea individului. Dar, după o scurtă experiență de viață, fiecare om este nevoit să accepte că bunele maniere nu sunt deloc inutile; dimpotrivă, ele contribuie la formarea noastră ca „oameni", la bucuria de a trăi printre semeni civilizați.

Bunele maniere n-au fost adăugate în mod arbitrar unor structuri sociale. Ele au rădăcini într-un sentiment uman profund, care tinde spre o armonie între comportare şi etică, între frumusețea caracterului uman şi moralitatea sa. Dar omul va învăța să aibă un comportament natural şi agreabil, adică o purtare civilizată, numai respectând nişte reguli care s-au impus şi s-au codificat de-a lungul timpului.

Pornind de la adevărul că fiecare dintre noi este unic şi de neînlocuit, putem afirma că orice om are dreptul de a fi respectat. Dar de acelaşi respect trebuie să se bucure şi cei din jur. Nu spun vorbe goale, am încercat să formulez astfel însuşi principiul pe care se bazează această carte. „Codul bunelor maniere" este alcătuit dintr-o mulțime de legi, de fapt de convenții, având toate un numitor comun: a nu-l deranja pe semenul tău, ci a-l face să se simtă bine în preajma ta. Tot asta urmăreşte şi statul când emite legi şi decrete prin care se sancționează diferite delicte civile. Oricine a greşit este pasibil de o pedeapsă mai mult sau mai puțin severă, în funcție de gravitatea greşelii. Fie că a furat, fie că a călcat pe iarbă, fie că a traversat strada în locuri nepermise, orice om normal trăieşte cu frica de polițistul ce poate răsări lângă el în orice clipă.

La fel stau lucrurile cu legile şi regulile din cadrul „Codului bunelor maniere", dar abaterile de la aceste norme nu sunt sancționate de către autorități. Şi totuşi codul acesta este adesea respectat cu mai multă strictețe decât legile statului. Explicația e foarte simplă. Dacă pentru delictele legiferate există un singur polițist la zece mii de oameni, să zicem, pentru abaterile de la o comportare civilizată „polițistul" se află în fiecare om înzestrat cu o minimă doză de bun-simț. Nu există legi care să te pedepsească pentru că râzi

zgomotos, pentru că vorbeşti continuu şi foarte tare, pentru că ți-ai învățat copilul să te strige de jos, din stradă (când locuieşti la etajul zece), sau pentru că stai nepermis de mult într-o vizită. Vine totuşi un moment în care te întrebi de ce nu mai eşti invitat în casa familiei X, unde te-ai simțit atât de bine. Vine o zi în care observi că vecinii te salută cu răceală, evitând să-ți vorbească, şi chiar propriii tăi copii par jenați de modul în care te îmbraci sau mănânci şi în special de faptul că vorbeşti tot timpul... Niciodată nu e

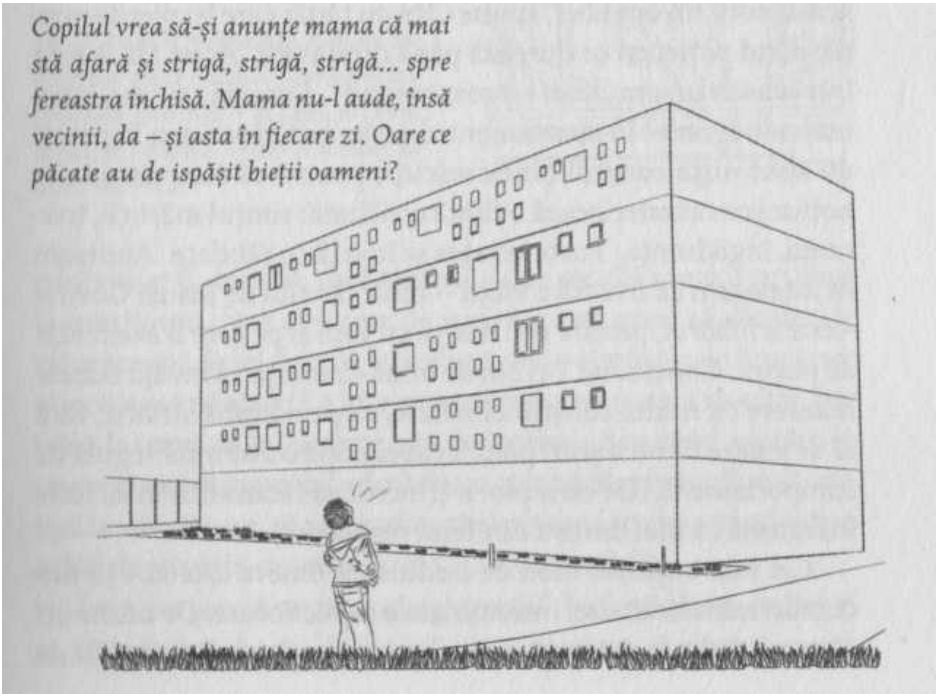

prea târziu să înveți ceva bun de la alții, însă cu cât vom învăța mai devreme ce se cuvine şi ce nu, ce se cade şi ce nu, ce se face şi ce nu, cu atât

viața noastră va fi mai ferită de surprize dezagreabile. Trăim într-o epocă în care nonconformismul este la modă, dar să nu sărim peste o etapă obligatorie – aceea a cunoaşterii normelor conformismului. Picasso nu ar fi ajuns să creeze celebrul tablou „Guernica” dacă n-ar fi ştiut mai întâi să picteze în stil clasic.

Buna creştere se dobândeşte în mai multe feluri. Educația ocupă de departe cel mai important loc. Vom vorbi despre rolul şi necesitatea ei într-un capitol separat. Dar buna creştere se dobândeşte şi din mass-media, şi chiar din aversiunea noastră față de oamenii cu o comportare dezagreabilă. Învățăm, cum s-ar zice, din „exemple negative”. Când auzim pe cineva spunând bazaconii şi-l vedem cum se face de râs, roşim de multe ori în locul lui şi ne ferim ca de foc să-i urmăm exemplul. Iată-ne iar în fața noțiunii atât de complicate de libertate. Fac ce vreau la mine acasă, sunt un om liber, spune câte un tânăr care îşi pierde nopțile dând petreceri ce durează până dimineața. Acest tânăr este într-adevăr un om „liber – prost-crescut”. Dar nici cei care, la cel mai mic zgomot în apartamentul vecin, bat în țevi sau în pereți nu sunt nişte oameni bine-crescuți, pentru că intervin şi alte noțiuni ce caracterizează o ființă civilizată: simțul măsurii, toleranța, îngăduința. Toate acestea se învață cu răbdare. Ajungem să înțelegem că o taină a vieții – mult râvnită de

însuşi Goethe – este *echilibrul,* pe care ni-l dorim cu toții şi pe care îl avem atât de puțini. Concluzia? Un om de bună-credință va învăța bunele maniere cu multă conştiinciozitate, ca pe o limbă străină, fără să se jeneze că nu a ştiut până în acea clipă o anumită regulă de comportament. (De exemplu: a-ți încrucişa tacâmurile în farfurie înseamnă că mai doreşti din felul respectiv!).

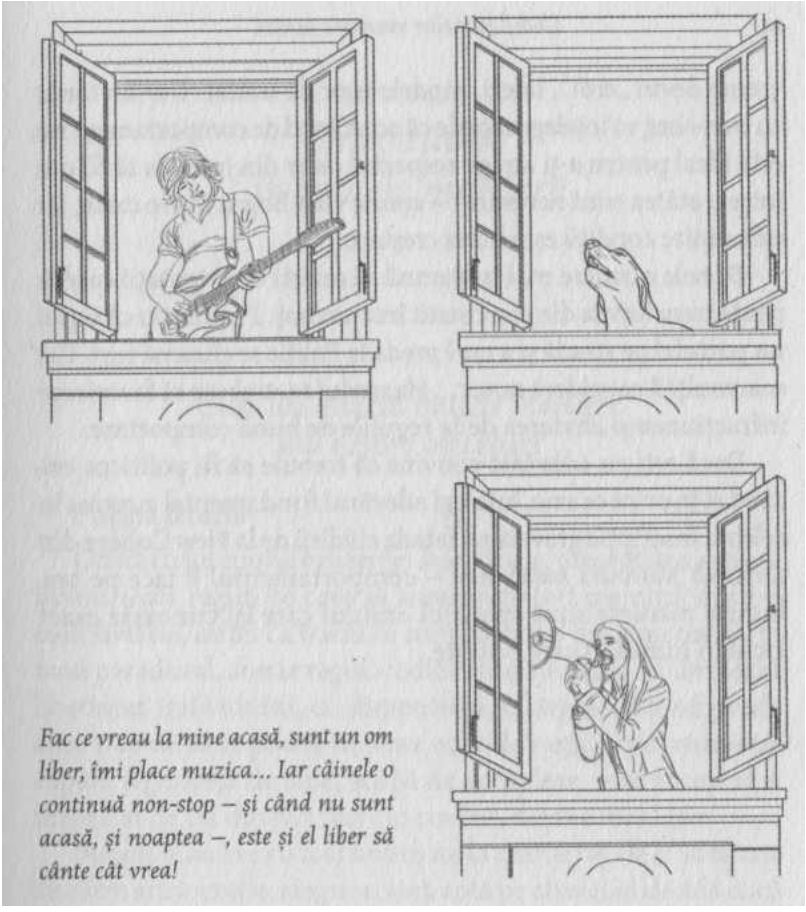

Fac ce vreau la mine acasă, sunt un om liber, îmi place muzica... Iar câinele o continuă non-stop – și când nu sunt acasă, și noaptea –, este și el liber să cânte cât vrea!

Cel mai

ineficient mod de a educa pe cineva este să-i ții discursuri moralizatoare, interminabile şi plicticoase. De multe ori oamenii trebuie să treacă singuri prin experiențe-limită. Cât de educativ ar fi, de pildă, dacă tânărului care ascultă muzică rap pusă la maximum, fără să-i pese de vecini, i s-ar pune să asculte de către aceştia, la fel de tare, la aceleaşi ore, o simfonie de Bruckner sau ceva asemănător! La început va fi nedumerit, apoi revoltat, dar până la urmă va înțelege ce este de înțeles... Sau când asistăm la un spectacol dezagreabil, oferit de un cumpărător nemulțumit care țipă la vânzătoare, să ne gândim că şi noi am fost de curând într-o astfel de situație, dovedindu-ne la fel de penibili.

Încă din şcoală se remarcă „glumeții", bufonii clasei, indivizii cu tupeu, şmecherii, obraznicii. Este adevărat că pentru scurtă vreme devin „eroi", lideri, modele uşor de imitat. Dar un tânăr cu bun-simț va înțelege repede că acest mod de comportament nu este ideal pentru a-ți atrage respectul celor din jur. „Ca să fii om întreg, atâtea sunt necesare" – spune Geo Bogza într-o carte, iar una dintre condiții este buna creştere.

Bunele maniere mai înseamnă să rezişti unei tentații care te poate transforma din om cinstit într-un hoț. Puțini ştiu că a găsi un portofel pe stradă şi a nu-l preda la Poliție se cheamă furt. Cei mai mulți îl consideră noroc... Hazardul nu trebuie să favorizeze infracțiunea şi abaterea de

la regulile de bună comportare.

Dacă eşti cu adevărat convins că trebuie să fii politicos oricând şi în orice ocazie, înțelegi adevărul fundamental cuprins în celebra inscripție gravată pe fațada clădirii de la New College din Oxford: *Manners make man* – comportamentul îl face pe om. Bunele maniere sunt apanajul omului care îşi cunoaşte exact locul în lumea în care trăieşte.

CAPITOLUL 1

Introducere în bunele maniere

Cum au apărut bunele maniere sau despre obiceiuri

Puţină istorie

Odată cu începutul existenței sale sociale, umanitatea a simțit nevoia unor reguli pe care să le respecte toți membrii dintr-o colectivitate, astfel ca traiul în comun să devină suportabil. În mod paradoxal, aceste reguli codificate şi învățate nu limitează libertatea individului, ci, dimpotrivă, o lărgesc. Ştiind precis cum trebuie să se poarte în toate ocaziile vieții, omul manierat capătă siguranță de sine, scapă de complexe, este acceptat şi respectat de cei din jur; într-un cuvânt, devine mai liber.

Bunele maniere au fost inventate la curțile regale şi adoptate de către aristocrație, singura clasă aptă pe atunci să decidă dacă un anumit obicei era necesar şi să-l impună. De aceea, în secolele al XV-lea şi al XVI-lea, bunele maniere reprezentau un stil de viață particular. O dată cu apariția burgheziei, ele încep să se generalizeze, devenind în zilele noastre norme unanim acceptate, însă, pe măsură ce societatea evoluează, unele dintre ele se dovedesc anacronice, după cum altele variază de la țară la țară.

Se ştie, de altfel, că, pentru a intra în codul bunelor maniere, un obicei trebuie să fie supus mai întâi probei timpului, tocmai pentru că lucrurile se mai modifică. Până şi etimologia cuvântului *etichetă,* cu sensul cunoscut de toată lumea, este semnificativă din acest punct de vedere. Oricât de surprinzător ar părea, „eticheta" (ceea ce se cuvine) are la origine o interdicție! În parcul de la Versailles, grădinarul-şef al lui Ludovic al XIV-lea a aşezat inscripții prin care cerea să nu-i fie călcate în picioare peluzele proaspăt însămânțate. Cum aceste inscripții erau adesea ignorate de către nobilimea neatentă şi aflată, în paranteză fie spus, în conflict cu regele, bietul om a obținut din partea Majestății Sale un decret care prevedea respectarea „etichetelor". Astfel, cuvântul a intrat în limbajul curent pentru a desemna o comportare conformă unor norme.

Numeroase obiceiuri nu mai au de mult nicio legătură cu faptele care le-au generat. Cine se mai gândeşte astăzi, scoțându-şi pălăria, că reiterează gestul de ridicare a coifului prin care cavalerii, la sfârşitul unui turnir, îşi descopereau chipul spre a fi recunoscuți de public?

Ţări şi obiceiuri

În Franța salata e servită, în mod tradițional, *după* felul principal şi se mănâncă cu furculița şi cuțitul. În Italia se bea cappuccino *doar* la micul

dejun. La eschimoşi în cafea se pune sare!

În Germania nu se mai sărută mâna femeilor, dar s-a extins deprinderea de a fi punctual, obicei devenit aproape o obsesie. Acest mic „amănunt" comentat de către un sociolog ar explica, în parte, uimitoarea prosperitate a Germaniei din ultimele decenii... Tot în această țară, cu excepția meselor oficiale şi a cazului când există personal de serviciu, invitații contribuie spontan la strânsul mesei, la spălatul vaselor – cu simplitate şi eficiență, fără ca stăpâna să se simtă jignita.

> Mahatma Gandhi a fost întrebat odată ce părere are despre civilizația occidentală.
> - Cred că ar fi o idee foarte bună... a răspuns indianul.

În Cehia, unde curățenia din apartamente este impresionantă, gazda are pregătită pentru musafiri o adevărată colecție de papuci comozi şi ieftini, şi nimeni nu se simte şocat că trebuie să se descalțe.

În Canada, ca şi în alte părți ale lumii, există obiceiul de a oferi flori în număr par. La noi, un buchet trebuie să aibă un număr de flori fără soț (se spune că „gazda completează buchetul") şi acest obicei autohton poate duce uneori la situații comice. Astfel, persoana care primeşte florile, uşor jenată, îi atrage atenția musafirului

venit din România care i-a oferit cinci trandafiri că a pierdut, probabil, o floare pe drum…

În America se obişnuieşte ca, la masă, să se țină furculița cu mâna dreaptă, în timp ce mâna stângă stă ascunsă vederii, în poală. Văzându-i pe europeni cum mănâncă, mulți americani îşi închipuie că sunt cu toții stângaci!

În Elveția, seara, pe malul unui râu, într-un loc pustiu, am văzut o fetiță care era nelinişştită de faptul că nu găsea o cutie de gunoi în care să arunce ambalajul unei ciocolate – pentru că nu avea *obiceiul* să arunce ceva pe jos.

Obiceiuri bune, obiceiuri proaste

Oamenii au obiceiuri bune şi rele. Cum obişnuința este a doua noastră natură, acestea sunt foarte importante atât pentru noi, cât şi pentru cei din jur. Dar… bunele obiceiuri respectate cu strictețe ar face dintr-un om un sfânt şi dintr-o societate reală o lume utopică. Imaginați-vă o ființă umană care n-ar greşi niciodată cu nimic. După părerea mea ar fi un monstru, un robot. Ideal ar fi ca oamenii să ştie să-şi păstreze cât mai multe deprinderi bune şi să le corecteze pe cât posibil pe cele proaste. Dacă avem prostul obicei de a bea zece cafele pe zi şi de a fuma cinci țigări dimineața, pe stomacul gol, asta ne priveşte personal. Vom vorbi aici doar de obiceiurile proaste care îi deranjează pe cei din jur. Nu trebuie să afli dintr-o carte că nu

este politicos să faci vizite neanunțate, e de ajuns să te gândeşti că nici ție nu ți-ar face plăcere, într-un moment când ai foarte multe treburi, să fii surprins de musafiri, oricât de dragi ți-ar fi ei în alte împrejurări. Şi totuşi, acest prost obicei de-a intra la cineva cunoscut doar pentru că treci prin fața casei există. Pe timpuri, a face cuiva o vizită neanunțată nu era deloc un gest nepoliticos, ci dimpotrivă... dar în alte vremuri oamenii aveau foarte mult timp liber; astăzi, din păcate, nu-l mai au.

Foarte multe obiceiuri proaste apărute la noi se datorează sărăciei. Mă duc în vizită cu mâna goală, gazda nu mă tratează cu nimic; îmi fac loc cu coatele ca să obțin ceva mai bun şi mai ieftin într-un magazin; mă îmbulzesc să mă urc într-un autobuz supraaglomerat pe care l-am aşteptat o oră. Într-o țară normală, în general, nu sunt pus în situația de a mă purta rău. Autobuzele vin la ora afişată aproape goale în stație, există multe magazine ieftine, iar a duce un mic dar când mergi într-o vizită nu este o problemă. Dar dacă duc flori de plastic cuiva (ca să țină mai mult) voi fi catalogat drept prost-crescut (la noi). Nu la fel în Japonia, unde florile artificiale împodobesc cele mai distinse case.

Obiceiurile se schimbă la un om, şi chiar la un popor, ca şi hainele. Se păstrează cele frumoase şi se înlocuiesc cele urâte. Problema este însă mult mai complicată decât în cazul hainelor, căci

e foarte greu să dezobişnuieşti pe cineva de un obicei prost. Cum să convingi un intelectual de excepție că el este un „model” şi că nu are voie să apară în public mestecând gumă, de pildă?

Cum să convingi un om care are prostul obicei să promită şi să nu se țină de cuvânt (care nu respectă nici măcar ora pe care ți-o fixează pentru o întâlnire) că acest „obicei” ar trebui schimbat? Mintea şugubeață a românului a inventat chiar un proverb original: „A promite e nobil, dar a te ține de cuvânt e o prostie!” întâlnim la tot pasul astfel de situații. Am promis – şi ce dacă?

Revolta pe care am simțit-o în tinerețe citind cuvintele rostite de Raymond Poincare (celebrul avocat, fratele matematicianului) la un proces în care a pledat la începutul secolului: *Nous sommes ici aux portes de l'Orient, où tout est pris à la légère,* mi s-a mai estompat. Cred că avea dreptate. Când vom lua lucrurile în serios, şi nu à *la légère?*

Oare nu ar fi mai bine să nu promitem dacă nu avem certitudinea că ne putem ține de cuvânt? De ce nu există la noi un proverb care să traducă exact înțeleptele cuvinte nemțeşti *ein Mann, ein Wort?* Îndrăznesc să afirm că expresia „Cuvântul e cuvânt!” nu a dispărut cu desăvârşire din vocabularul unui om manierat! Ar fi bine să ne-o reamintim când promitem ceva cuiva, nu numai când aşteptăm zadarnic răspunsul

promis de altcineva.

Ce se înțelege prin bune maniere?

Codul onoarei

Formele de manifestare a politeții pot să difere de la o țară la alta, dar şi de la o epocă la alta, în funcție de mediul social şi de împrejurări. Esențial este însă *codul onoarei,* care a făcut, la origine, din vânătorul erei paleolitice un om de societate, iar din femeia lui, ceea ce se cheamă astăzi o „doamnă".

Omul de onoare îşi respectă cu sfințenie cuvântul dat, are principii morale ferme, noblețe sufletească, stimă față de sine şi față de ceilalți, este blând, răbdător, conciliant. Un astfel de om, în adevăratul sens al cuvântului, este agreat de toată lumea. Nu întâmplător un om manierat era acela pe care francezii îl numeau *l'honnete homme,* un om cinstit. În zilele noastre, îl denumim în mod curent „un gentleman", „un boier" sau, pur şi simplu, „un domn".

Primul om politicos din lume trebuie să fi fost primitivul din grotă care şi-a înăbuşit strigătul anunțând găsirea hranei când a observat că în apropierea lui dormea o femeie cu un copil în brațe. Nu putem şti cu certitudine, oricâtă imaginație am avea, dacă... şi-a cerut cumva şi scuze!

Ce este un gentleman?

Există mai multe accepții ale cuvântului, dar toate uşor ironice. Un gentleman este acel domn care apucă zahărul cu cleştişorul, chiar dacă este singur la masă. Este cel care, intrând într-o baie unde se află o femeie goală, se retrage spunând: Pardon, domnule!... Un gentleman mai este, în fine, domnul care se bărbiereşte şi se îmbracă special pentru cină, chiar dacă trăieşte singur în junglă.

Desigur, toate aceste definiții atrag respectul, dar ele te fac totodată să surâzi. Şi de aici până la a-l considera pe gentlemanul nostru ridicol nu este decât un pas. Să nu ne grăbim totuşi s-o facem. Un om care se respectă şi îi respectă pe ceilalți nu poate fi ridicol.

Adevăratul gentleman are câteva tabuuri pe care nu le încalcă niciodată. El nu vorbeşte despre bani în societate, nu se laudă că îi are cu nemiluita, dar nici nu se plânge că-i lipsesc. Nu se împrumută decât în cazuri extreme şi niciodată de la o femeie. Nu comentează în fața unor terțe persoane gesturile şi vorbele soției sau ale copiilor săi şi nici nu-i ceartă pe ultimii în fața străinilor.

Trei gentlemeni îşi beau ceaiul pe terasa unui hotel, într-o tăcere desăvârşită. Pe aleea din fața clădirii trece o maşină. După un sfert de oră, unul dintre ei remarcă:

– A fost un Rolls-Royce.
După alt sfert de oră, al doilea spune grav:
– Eu cred totuşi că a fost un Buick. Peste încă un sfert de oră, al treilea se ridică de la masă:
Merg să-mi beau ceaiul în cameră - nu mai suport acest scandal!

Nu dezvăluie nimănui secretele sau dificultățile lui familiale. Îşi domină pasiunile, emoțiile, sentimentele pentru că rămâne stăpân pe el însuşi oricare ar fi împrejurările, chiar şi atunci când este într-o situație disperată. Se străduieşte să aplice înțeleptul şi banalul precept englezesc după care nu se acordă unui lucru mai multă importanță decât are.

În concluzie, ar trebui spus, pentru a se reține mai uşor, că într-o societate de oameni bine-crescuți sunt trei subiecte de conversație tabu: *banii, bolile, copiii.* Lista poate fi mai lungă: neplăcerile sau realizările din cadrul meseriei, mâncarea, amănuntele despre boala unui prieten etc. Vom reveni asupra acestor lucruri.

Un gentleman este politicos cu toată lumea, indiferent dacă cel din preajmă îi este superior ori inferior în ierarhia profesională sau socială. Cu alte cuvinte, se străduieşte să nu supere pe nimeni şi să-i facă pe cei din jur să se simtă bine. Or, fiecare ştie că un om cu o purtare agreabilă este primit în casă cu mai multă bucurie decât un necioplit; că o persoană zâmbitoare e

acceptată mai uşor în societate decât una posomorâtă; că un om îngrijit inspiră mai multă încredere decât unul cu o ținută ostentativ boemă.

Bunele maniere şi rangul social

Printre noii îmbogățiți este foarte răspândită părerea că bunurile lor înlocuiesc politețea şi cultura, că poți foarte bine să trăieşti şi fără acestea din urmă. Dar când averea sau rangurile dispar, un astfel de om rămâne un „nimeni". S-ar cuveni să dăm crezare unor vorbe înțelepte: un om bine-crescut rămâne un om bine-crescut, indiferent dacă situația sa materială este înfloritoare sau catastrofală şi oricare ar fi mediul în care este silit să trăiască. Indulgența față de micile slăbiciuni omeneşti, respectul pentru modul de viață al fiecăruia, convingerea că totul este relativ sunt adevăruri valabile peste tot, atât în mediul milionarilor, cât şi în rândul oamenilor obişnuiți. Vom descoperi astfel pretutindeni, indiferent de mediul social, oameni plini de bun-simț şi de tact, constatând cu uimire că averea şi rangul social n-au prea mare importanță când e vorba de o comportare civilizată. Şi câte nu ar mai fi de spus despre snobi şi parveniți! Sunt sigură că citind aceste rânduri toată lumea are în minte câte o astfel de cunoştință. Doamna care poartă inele de aur la toate degetele, dar țipă iritată în casă, în tramvai

sau în piață, care iese în cămaşă de noapte să ducă gunoiul sau merge în halat şi papuci la mici cumpărături – este oare o „doamnă”?

> Un domn din înalta societate: „În lumea noastră, ştii, buna creştere înseamnă totul.“
> Un om din clasa de mijloc: „Şi noi prețuim buna creştere, dar mai avem şi alte ocupații.“
> *Umor englezesc cules şi tradus de*
> *DAN DUȚESCU*

De curând am rămas în pană pe şosea. Am făcut semn pentru a cere ajutor maşinilor care treceau. Nu a încetinit nicio limuzină. S-a oprit în schimb un om simplu, care venea de la țară cu o necăjită de Dacie veche, şi nu numai că ne-a ajutat, dar ne-a şi umplut brațele cu struguri, mere şi nuci. M-am întrebat, unde oare învățase omul acela să se poarte ca un adevărat domn?

Bunele maniere şi toleranța

Să nu înțelegem că „bunele maniere” sunt un pat al lui Procust, inventat de pisălogii apăruți pe lume ca să ne facă viața amară. Blândețea, toleranța, bunătatea sunt indispensabile unui om bine-crescut. Cel care îl corectează cu brutalitate pe interlocutorul său pentru că a încurcat sensul cuvintelor „biografie”, „bibliografie”, „autobiografie” nu este un om bine-crescut. Dacă o face, să o facă delicat. S-ar putea ca şi el să greşească altă dată. Niciun om

normal nu suportă să devină ridicol – ignoranța nu este o scuză. Dar a avea pretenția că ştii tot, că nu-ți pasă de etichete şi convenții, pe care le ştii dar nu le respecți, este un semn de suficiență. Întâlnim uneori o astfel de atitudine chiar la oameni cultivați şi „bine-crescuți". Ei bine, nu sunt! Iar argumentul că alte calități le compensează defectele nu este de ajuns.

CAPITOLUL 2

Cum arată un om manierat

O chestiune de atitudine

Să fim exigenţi cu noi înşine

Poți să placi persoanelor pe care le întâlneşti, poți să ai succes după succes, poți să uluieşti lumea cu inteligența ta, dar aceste calități „sociale" nu-ți permit totuşi să fii îngăduitor cu propriile tale defecte.

Acel „Cunoaşte-te pe tine însuți", celebrul epigraf aflat pe templul lui Apollo din Delphi, rămâne şi în vremurile noastre un sfat demn de urmat, chiar dacă e un examen dintre cele mai severe, la care trebuie să te supui permanent. Multe conflicte ar putea fi evitate dacă în momentul declanşării lor ne-am întreba pe noi înşine *cine* a greşit de fapt.

Să recunoaştem că suntem mult mai indulgenți față de noi decât față de alții. Este aproape firesc să vedem paiul din ochiul altuia în locul bârnei din ochiul nostru... Dar dacă am fi mai lucizi, dacă ne-am analiza mai obiectiv, viața ar fi mai uşoară pentru toți.

Câte feluri de bune maniere există?

Să stabilim de la bun început că nu există două feluri de bune maniere: unele pentru societate şi altele pentru acasă. Este suficient să ne

impunem să fim politicoşi faţă de familie la fel cum suntem faţă de străini, pentru ca viaţa în intimitate să devină agreabilă. Asta nu înseamnă că trebuie să trăim rigid, ca nişte manechine înţepenite, ci doar că trebuie să nu depăşim limitele bunei-cuviinţe. E de ajuns să nu confundăm relaxarea cu dezordinea şi nici singurătatea cu un mod de viaţă descătuşat de orice reguli.

Dar cine nu-i cunoaşte pe acei „stăpâni atotputernici" cu cămaşa descheiată, cu bretelele atârnând sau cureaua desfăcută, cu părul vâlvoi, care pretind soţiei să le aducă imediat papucii, tolănindu-se pe o canapea, cu ziarul în mână, pentru a se delecta cu ştirile sportive? Poate surveni „o catastrofă culinară" (s-a răsturnat o cratiţă cu mâncare în faţa frigiderului), poate suna telefonul, poate să plângă cel mic, nimic nu-l clinteşte – „Eu sunt stăpânul casei şi nimeni din familie nu trebuie să mă deranjeze; toţi trebuie să-mi facă viaţa plăcută!". Nu va fi vorba, în mod sigur, de o familie fericită... Dacă îţi tratezi astfel familia, convingerea ta că eşti manierat este o vorbă goală, căci nu laşi politeţea la uşă precum umbrela şi pardesiul!

Scopul oricărui om este să aibă o viaţă frumoasă; chiar şi cel mai nonconformist dintre noi va ajunge până la urmă la această concluzie. Sigur că lucrul acesta nu depinde numai de el, dar depinde în primul rând de el. E suficient să-

ți imaginezi, atunci când eşti singur şi crezi că poți să-ți permiți orice, că te afli, de fapt, în prezența unei ființe pe care o stimezi şi față de care nu ți-ai putea îngădui nicio necuviință. De ce nu ai fi *chiar tu* acea persoană? Să zicem că ai rămas câteva zile în casă fără familie. Eşti tentat să laşi paturile în dezordine, dulapurile deschise, scrumierele pline şi să mănânci direct din cratiță. Ar fi bine să te gândeşti că îți pot veni în vizită nişte prieteni care au o părere foarte bună despre tine. Vor fi în mod sigur dezamăgiți de ceea ce văd, iar scuzele se vor dovedi inutile. Gândind astfel, vei ajunge cu timpul să te porți bine în mod reflex, chiar şi atunci când eşti singur.

Corpul, însoţitorul nostru fidel

Mai mult săpun, mai puţin parfum

Obiceiurile noastre pot să se schimbe, manierele noastre pot deveni mai rafinate, personalitatea noastră poate să se dezvolte, dar corpul nostru e un „personaj" care rămâne mereu acelaşi. El e o componentă constantă a ființei umane, căreia trebuie să-i dăm multă atenție, punând în valoare ceea ce ne-a dăruit natura. Nimic nu este mai plăcut decât sentimentul că aspectul nostru atrage şi reține privirea celorlalți. Întrebată care este secretul frumuseții ei, o mare actriță a răspuns scurt: „Multă apă, mult săpun şi nimic

altceva.”

Cremele, loțiunile, deodorantele, coloniile au devenit indispensabile toaletei zilnice, dar ele nu pot înlocui în niciun caz baia şi duşul. Lipsa de timp nu este o scuză pentru dinții cariați, pentru mâinile şi picioarele neîngrijite sau pentru părul lăsat în dezordine. Toate acestea nu sunt legate de o situație financiară privilegiată – oricine invocă acest lucru este de rea-credință. Cel care e de părere că omul trebuie să fie „natural” şi că aspectul exterior nu contează dovedeşte cel mult că bunul-simț îi este la fel de străin ca periile de păr, de dinți şi de unghii. Pentru fiecare dintre noi, a călători în tramvai lângă o persoană rău mirositoare, lângă un bețiv sau lângă un fumător învederat este insuportabil. Lipsa de respect față de ceilalți atinge însă apogeul atunci când neglijența vestimentară şi murdăria se ascund sub parfumuri tari. Apa de toaletă nu le este permisă decât acelora care mai întâi s-au spălat cu grijă!

Doi copii îşi bălăceau picioarele în mare.

– Aoleu, ce picioare murdare ai! zice Jim.

– Da, dar anul trecut n-am venit la mare, zice Tom.

Umor englezesc cules şi tradus de
DAN DUȚESCU

Viața profesională ne obligă de cele mai multe

ori să trăim laolaltă cu alții în birouri, într-o strictă „intimitate”. Înainte de a mânca ceapă sau usturoi, ca şi în momentul în care ocolim baia, ar trebui să ne imaginăm că vom găsi pe biroul nostru un „dar” anonim compus din bomboane mentolate, o periuță şi o pastă de dinți sau un săpun alături de un deodorant. Nici cel mai cinic dintre semenii noştri nu ar primi cu plăcere acest „cadou”. Dar poate mă înşel…

Când ajungem acasă

Ne petrecem o bună parte din viață la serviciu, alături de nişte oameni străini care n-au nicio vină că noi nu ştim un lucru simplu: nu intri în bucătărie – să prăjeşti ceapă sau peşte – cu hainele care, a doua zi, vor transporta mirosul neplăcut la birou.

Ar fi minunat dacă toți ne-am obişnui copiii de mici cu două feluri de îmbrăcăminte – una de casă, alta de oraş. Schimbatul hainelor ar trebui să fie un gest reflex. Când cineva ajunge acasă, primul lucru pe care-l are de făcut este să *nu* facă nimic înainte de a se schimba, pentru că apoi… uită.

Apropiații lui Garabet Ibrăileanu ştiau că acesta avea fobia microbilor. Dezinfecta clanțele cu spirt, îşi flamba tacâmurile, ținea geamurile închise ermetic… Câteodată mă întreb dacă nu sufăr de aceeaşi manie. Când ajung acasă, după lungi drumuri prin căldură, şi aş vrea să beau

un pahar cu apă, îmi aduc brusc aminte că nu m-am spălat pe mâini. Prin fața ochilor încep să mi se perinde toate obiectele pe care le-am atins. Îmi imaginez că ele au fost atinse de oameni cu boli grave, de la râie până la... lepră, şi, în loc s-o iau spre bucătărie, mă duc repede la baie.

Somnul

Viața ordonată şi odihna activă fac parte dintre îngrijirile normale pe care le datorezi sănătății. Mijlocul cel mai simplu şi mai eficient de a te reface este somnul. Tot el este izvorul bunei dispoziții şi al unei înfățişări agreabile. Iată de ce, pe bună dreptate, somnul dinaintea unei petreceri la care eşti invitat seara se numeşte „somn de frumusețe".

Dacă faci parte dintre oamenii care trebuie toată viața să sară din pat în zori ori dintre cei care adorm abia în primele ore ale dimineții, atunci ai da orice în schimbul unui somn bun. Dar, în mod ciudat, un detaliu revine constant în biografiile marilor personalități – generali sau conducători de popoare, mari oameni de ştiință sau poeți: ei se mulțumeau doar cu un somn de patru sau cinci ore pe noapte!

Nu mă voi lansa într-o interminabilă discuție asupra duratei optime a somnului, deoarece durata aceasta depinde şi de temperamentul fiecăruia. După statistici, omul pierde dormind cam o treime din viață, însă nu toți oamenii au

nevoie de şapte-opt ore de somn pe noapte.

Discuția rămâne totuşi deschisă: tinerii au mai multă nevoie de somn şi se trezesc mai târziu, bătrânii se scoală, în schimb, mai devreme... Important este să ne dozăm orele de somn astfel ca organismul nostru să nu sufere. Cea mai bună soluție e să respectăm un anumit program: să ne culcăm şi să ne sculăm la ore fixe, să ne îngăduim eventual un somn scurt după masa de prânz şi să evităm cafelele şi medicamentele care înlocuiesc sau instalează somnul.

Exerciţiul fizic

La păstrarea sănătății contribuie în egală măsură alimentația, gimnastica zilnică, masajele, plimbările şi excursiile, alternarea lucrului cu perioade de odihnă. În privința alimentației, lucrările de specialitate pun accentul nu numai pe calitate, ci şi pe cantitate. Dacă totuşi mâncăm prea mult, prea des şi prea gras, e cazul să nu ne privăm corpul de exerciții fizice, mai ales că, în zilele noastre, automobilul ne condamnă la sedentarism. Uităm mereu că excursiile şi mersul pe jos sunt la fel de eficiente ca orice sport. Soluția este la îndemâna oricui: putem merge pe jos între casă şi birou şi, când avem timp, putem face excursii la sfârşit de săptămână. Până nu e prea târziu, trebuie să recurgem la dietă sau chiar la îngrijiri medicale, completate de gimnastică şi masaje. Ele vor da,

fără îndoială, rezultatele scontate, contribuind la diminuarea țesutului adipos şi la obținerea unui bun tonus muscular.

Să nu ni se pară extravagante un abonament la o sală de gimnastică, o şedință de saună o dată pe săptămână, două ore pe săptămână la un bazin de înot etc. Condiția esențială ca aceste tratamente să dea rezultate este să le facem din timp şi constant. Să nu uităm că fiecare kilogram adăugat cere altul. După ce am „agonisit" astfel multe kilograme în plus, este aproape imposibil să le mai dăm jos. Curele de slăbire drastice sunt la fel de nocive ca şi kilogramele nedorite.

Silueta

Când eşti tânără slăbeşti foarte uşor. Dacă ai ajuns la greutatea optimă (10 kg sub numărul de centimetri ai înălțimii, adică 50 kg dacă ai un metru şi 60 cm), te poți opri, având grijă să nu mai pui… niciun gram în plus. „Mă îngraş pentru că mănânc prost" – iată o formulă teribil de adevărată, dar care stârneşte la prima vedere nedumeriri. Nu este chiar aşa de complicat. Cei care mănâncă „prost" mănâncă mult – fac exces de pâine, paste făinoase, cartofi, carne grasă, dulciuri. Cei care mănâncă „bine" mănâncă puțin, de cinci ori pe zi – ceai, lapte sau cafea dimineața, un sandvici la ora 10, o supă, un fel de mâncare şi un desert (fruct) la prânz, ceai, cafea, o prăjitură la ora cinci după-amiază şi o

salată cu piept de pui, de exemplu, seara. Reţineţi, nu se mănâncă nimic între orele pe care vi le fixaţi! Nu se ţine cură de nemâncare, ci „cură de mâncare”. Dar o zi pe săptămână de post negru ori măcar de legume sau de lactate face minuni.

Slăbitul şi pâinea.

Deşi toată lumea ştie că te îngraşi dacă mănânci – aproape orice – prea mult, n-am auzit nicio persoană obeză mărturisind că face excese alimentare. De fiecare dată îţi va spune: „Mă întreb de ce mă îngraş, fiindcă mănânc foarte puţin, adică normal, şi mai ales *nu mănânc deloc pâine.”* Biata pâine – care conţine făină, apă şi drojdie! Pâinea *mâncată cu măsură* este chiar recomandată de către medici.

Am auzit odată la televizor o doamnă foarte grasă spunând cu mândrie: „Ştiu să fac pizza fără pâine!” Şi urma reţeta. Pizza fără pâine conţinea 400 g caşcaval, 400 g smântână, 400 g slăninuţă afumată, 400 g carne de pui şi 4 ouă. Am fost îngrozită, dar m-am mai liniştit când mi-am adus aminte că… n-are pâine!

Îngrijirile cosmetice

Dacă silueta noastră necesită o grijă specială, tot atât de importantă este îngrijirea feţei. Există astăzi o înfloritoare industrie a produselor cosmetice, menită să ne facă tenul frumos. Ne

vom corecta micile defecte printr-un machiaj discret, evitând culorile stridente şi proasta lor îmbinare. Este necesar ca machiajul să țină seama de împrejurările în care ne găsim şi de anturaj. Nenumărate reviste abundă în recomandări privind folosirea cu măsură a produselor cosmetice. Să nu ezităm să ținem seama de ele, să nu ne bazăm pe intuiția noastră. Ar fi bine să apelăm la serviciile calificate ale unei cosmeticiene, plătind o consultație sau mai multe numai pentru a obține nişte sfaturi exacte. Ea ne va spune ce creme, ce pudre şi ce rujuri ni se potrivesc.

O doamnă cu o față extrem de ridată intervine într-o discuție pe tema îngrijirii tenului, spunând cu mândrie: „Eu niciodată n-am dat cu ceva pe față.“ „Se cunoaşte, doamnă, se cunoaşte!“ - exclamă spontan altă doamnă din grup.

Frumusețea naturală trebuie ajutată, nu brutalizată. O brunetă cu ochi verzi, de exemplu, este în mod evident avantajată de o nuanță roşcată dată părului, dar dezavantajată de un păr transformat în spicul grâului. Dacă aveți cumva complexe, amintiți-vă că nu există femei urâte, există doar femei neglijente!

Nu mai suntem foarte tinere...

A intrat în legendă povestea unei hetaire care, la

primele semne de îmbătrânire, şi-a luat oglinda şi a mers la templu ca s-o ofere divinei Afrodita cu această rugăminte: „Ia-mi oglinda, bună zeiță, ce am fost nu mai pot să văd şi cum sunt nu mai vreau să văd!” Există o seninătate disperată în cuvintele acestei femei care, după ce a gustat din toate bucuriile vieții, a înțeles când trebuie să părăsească scena primei tinereți şi în ce moment începe o nouă viață, cea a maturității, a înțelepciunii, a echilibrului.

Trebuie să ne fi folosit rău tinerețea pentru a tremura în fața anilor care ne aşteaptă, căci a doua jumătate a vieții aduce cu ea multe bucurii profunde, multe satisfacții şi multă linişte.

Vanitatea de a ne crampona de ceea ce a fost (de nopțile când dansam neobosite, de zilele în care eram admirate oriunde apăream) este total inutilă. Şi nimic nu e mai trist pentru o femeie de o anumită vârstă decât acest regret al trecutului – sau refuzul de a înțelege prezentul, înțelegere care depinde numai de o pregătire sufletească prealabilă.

Această dramă – căci e o dramă să nu ştii să îmbătrâneşti frumos – este de multe ori provocată şi de lipsa de tact a celor din jur.

Nu este permis ca, întâlnind o doamnă pe care n-ai mai văzut-o mulți ani, să deschizi o discuție pe tema frumuseții ei trecute. Cei care îşi imaginează că îi fac plăcere spunându-i ce bine arăta, ce siluetă minunată avea şi cu ce gust

desăvârşit se îmbrăca greşesc profund.

Uneori, persoana care face gafa îşi dă seama şi încearcă s-o dreagă: „Nici acum nu arăți prost…”

Să îmbătrânim frumos

Un filosof – Constantin Noica – spunea odată că îi este cumplit de milă de femeile frumoase.

Tinerețea şi frumusețea deschid toate uşile şi înlocuiesc în viața familială şi socială, de cele mai multe ori, alte calități, mai ascunse, pe care ar trebui să le aibă orice om. Şi vine o zi – la femei în jurul vârstei de 50 de ani – când auzi fără să vrei că eşti catalogată drept babă, când vânzătorul de la care cumpărai în mod obişnuit nu mai este atât de amabil ca altădată, când soțul te compară involuntar cu altă femeie, şi comparația nu este în avantajul tău… Dacă nu treci cu umor peste aceste momente, se va declanşa sigur o criză, o cădere psihică. Începi să nu te mai duci la dentist, nu te mai preocupă că te îngraşi, nu te mai îmbraci cu grijă deoarece îți spui că toate astea sunt inutile. Îți pregăteşti astfel o bătrânețe urâtă.

Trebuie să luptăm să îmbătrânim frumos şi să ne pregătim din vreme, pentru că şi bătrânețea este a noastră, aşa cum au fost tinerețea şi frumusețea. Desigur, e mai bine să fim tineri, frumoşi şi sănătoşi, decât bătrâni, urâți şi bolnavi! Acum e însă momentul să înțelegem că frumusețea nu dispare – dacă e vorba de cea

spirituală. O privire blândă, un surâs cald, o conversație inteligentă fac posibilă o concurență loială între o persoană tânără şi una în vârstă. Este în ordinea firii şi depinde doar de noi să izbutim. Totul e să nu disperăm. Acum avem alte satisfacții şi alte preocupări; să nu ne lamentăm încontinuu, să nu arborăm o figură plictisită şi obosită. Nimeni nu ne poate ajuta să traversăm această perioadă dificilă în afară de noi înşine.

Eşti tânără dacă te simți tânără, desigur. Dar să nu-i constrângem pe alții să ghicească în ce măsură ne simțim tinere, ci să ne adaptăm ținuta vestimentară şi comportamentul la vârsta noastră reală.

Dacă n-ar exista amintirea tinereții, n-am simți bătrânețea. Vârsta ne împiedică să facem ceea ce făceam altădată, dar o persoană matură poate fi la fel de agreabilă ca una tânără. Şi dacă totuşi ne simțim demoralizate, să recitim încântătoarele scene descrise de Proust în romanul *În căutarea timpului pierdut* şi să retrăim momentele înserării de pe plaja de la Balbec, împreună cu minunata bunică a autorului, ce polariza, prin spirit şi inteligență, grupul de tineri... în defavoarea „fetelor în floare".

Vârsta şi complimentele

Oricine primeşte cu plăcere un compliment, dar nu este deloc necesar să întrebăm mereu: Câți

ani îmi daţi? S-ar putea ca interlocutorul nostru să greşească şi să ne dea cu vreo cinci în plus! Se obişnuieşte din ce în ce mai mult ca două persoane care nu s-au văzut vreme îndelungată să-şi spună reciproc, automat: „Ce bine arăţi!” (Am auzit chiar o glumă pe această temă – există vârsta întâi, vârsta a doua şi „ce bine arăţi”.) E o formulă mai nouă, care nu constituie un atentat la bunele maniere. Cu o singură condiţie – să fie sinceră. Dar să surâzi ironic sau să comentezi cu altcineva contrariul celor afirmate este de neiertat.

Ţinuta pe stradă şi în casă

Cum mergem

Când mergem pe stradă, să ne amintim că nu o putem face la întâmplare şi că există şi în acest domeniu nişte reguli de care trebuie să ţinem seama. Să nu ne facem un obicei din a alerga mereu (eventual cu telefonul mobil la ureche) pentru că suntem în întârziere sau să mergem gârboviţi şi încruntaţi pentru că avem necazuri. Îi vom stresa pe cei din jur şi le vom deveni nesuferiţi. Noi înşine vom constata că ne-am schimbat firea, şi nu în bine. Nu este greu să ne controlăm. Ne sculăm mai devreme cu o jumătate de oră şi ne facem un program care poate fi respectat, iar grijile le lăsăm acasă în vestibul, măcar pentru a nu fi compătimiţi.

Merită!

Cine n-a admirat mersul grațios, suplu al manechinelor sau al actrițelor? Nimic nenatural, nimic forțat. Dar, în general, nu ne prea gândim la eforturile şi exercițiile făcute de ființele pe care le admirăm ca să pară că nu merg, ci plutesc. În toate şcolile de profil, cursanții – băieți sau fete – sunt învățați mai întâi să poarte pe cap o carte sau un obiect greu. Imposibil să stai cocoşat ținând în echilibru o asemenea povară! Oamenii din vechime aveau o ținută frumoasă dobândită prin purtarea pe cap a unor vase grele. Să încercăm şi noi, acasă, măcar cinci minute în fiecare zi, să facem câțiva paşi cu o greutate de acest gen pusă pe creştet. Mersul va deveni mai sigur, coloana vertebrală mai dreaptă. Exersând, reuşita e sigură.

Să ne supraveghem deci în permanență ținuta când mergem – să nu ne aplecăm umerii înainte, să nu mişcăm exagerat brațele şi coatele, să facem paşi normali, nici prea mari, nici prea mici, să ne retragem stomacul în interior şi să ținem şira spinării dreaptă. Toate aceste gesturi le putem face pe stradă de câte ori ne aducem aminte. Să ne aducem aminte cât mai des!

Cu vârsta, ținuta omului se modifică, dar ea se poate corecta studiindu-ne cu grijă într-o oglindă care să ne reflecte din cap până în picioare. Trebuie să avem, indiferent de anii care ne împovărează, un aer sigur, dezinvolt; când

mergem, genunchii să fie apropiați, trunchiul drept şi fața destinsă.

Gesturi legate de ţinută

Dacă ne oprim să stăm de vorbă cu cineva pe stradă, nu ne vom sprijini de zid – putem să ne ținem şi pe propriile picioare. De asemenea, nu este elegant să ținem mâinile în buzunare.

În casă nu ne vom lăsa pe spătarul scaunului şi nici nu ne vom juca nervos cu diferite obiecte. Anumiți oameni au chiar obiceiul insuportabil de a bate tactul unei muzici auzite numai de ei cu un creion, o brichetă, un cuțit – unii bat chiar cu pixul în microfon nefiind conştienți că-i enervează pe cei din jur. Chiar dacă ne-am antrenat într-o discuție aprinsă, nu-l vom lua pe interlocutorul nostru de un nasture, nici nu-l vom aproba bătându-i energic pe umăr sau înghiontindu-l cu cotul în coaste.

Când suntem în societate, vom evita să stăm cu spatele la cei din jurul nostru. Dacă o facem siliți de o împrejurare oarecare – suntem solicitați să răspundem la o întrebare, de pildă – ne cerem mai întâi scuze.

Cum ne aşezăm

Şi când ne aşezăm trebuie s-o facem cu grijă. Dacă o actriță se străduieşte să studieze acest gest înseamnă că nu e aşa uşor cum s-ar crede. Să te aşezi pe un scaun, pe o canapea sau pe un

fotoliu înseamnă, aproape, să dai un examen, deoarece poți s-o faci cu un gest plin de grație, după cum poți să te trânteşti dizgrațios sau să te tolăneşti de parcă nu mai vrei să pleci niciodată! Să nu credem nici că suntem obligate să folosim cu zgârcenie suprafața fotoliului doar pentru că aşa era distins pe vremuri.

De altminteri, lista greşelilor pe care poți să le comiți aşezându-te este destul de lungă. Să amintim câteva: genunchii ținuți cu mâinile, bătaia nervoasă a degetelor pe suprafața mesei din apropiere, genunchii depărtați – poziție dezagreabilă mai ales la doamne. În schimb, o doamnă poate să-şi încrucişeze partea de jos a picioarelor, având grijă să-şi acopere, discret, genunchii cu fusta.

Domnul stă urât, dar sigur se simte foarte bine. În schimb, soția lui moare de ruşine!

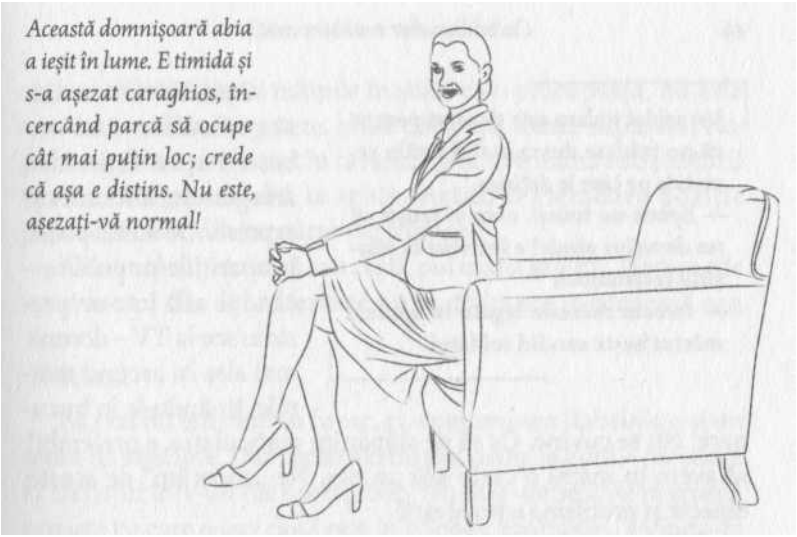

În momentul în care te ridici ca să-ți iei rămas-bun, faci în aşa fel încât să nu stai cu spatele la ceilalți şi să nu împingi cu forță scaunul. E bine să-ți dovedeşti simțul de ordine punându-l la loc, dar fără să cazi în extrema cealaltă, căutând cu prea multă grijă locul unde era la începutul vizitei.

Ce facem cu mâinile

Am spus mai sus ce *nu* trebuie să facem: să nu gesticulăm, să nu înfundăm mâinile în buzunare, să nu batem nervos cu degetele pe suprafața mesei etc. Pe de altă parte, renunțând la orice mişcare a mâinilor, conversația noastră ar deveni total inexpresivă. Reamintiți-vă anecdota cu eroul italian…

Un soldat italian este decorat pentru că nu trădase duşmanului străin secretele pe care le deținea.
– Spune-ne totuşi, cum ai reuşit să nu dezvălui nimic? e întrebat la sfârşitul ceremoniei.
Aveam mâinile legate la spate... mărturiseşte candid soldatul.

Oamenii simt nevoia să gesticuleze când vorbesc. Puțini dețin însă arta gestului armonios şi expresiv. De aceea, poate, în aparițiile lor publice – când se află într-un prezidiu sau la TV – domnii mai ales îşi ascund mâinile, ținându-le în buzunare. Nu se cuvine. Ca să ne stăpânim gesticulația, e preferabil să avem în mâini o carte sau un pix. Ne „ancorăm" de aceste obiecte şi problema e rezolvată!

Pe vremuri, lucrurile erau mai simple. Când intrau într-un salon, domnii îşi „ocupau" mâinile purtând jobenul într-una şi un baston elegant în cealaltă. La rândul lor, doamnele stăteau de vorbă vara ținându-şi umbreluța de soare cu ambele mâini; iama, le salva manşonul.

De asemenea, este agasantă mania unora de a-şi trosni degetele sau de a-şi încerca elasticitatea falangelor, arcuindu-şi podul palmei la nesfârşit. Să nu uităm: degetele în nas sunt poate amuzante la copiii de doi ani, dar după această vârstă gestul e nepermis. Nu facem acest gest nici când suntem singuri!

Copiii nu prea au discernământ şi sunt tentaţi să arate cu degetul orice şi pe oricine – o doamnă excentric îmbrăcată, o femeie gravidă, un domn foarte gras, un beţiv clătinându-se pe stradă etc. De aici a apărut, pesemne, o interdicţie „pe viaţă”: să nu arăţi *nimic* cu degetul! Dar cu ce să arăţi un lucru, cu cotul, cu beţişorul?... Se poate arăta cu degetul (cu arătătorul) orice (o direcţie, o clădire, un munte) în afara unei persoane, iar în cazuri extreme – când este vorba, de pildă, de hoţul care tocmai te-a buzunărit – chiar o persoană.

Cântăreţele îşi încrucişează mâinile pe piept, ceea ce se pare că le ajută să cânte mai bine. Pentru restul oamenilor, gestul e ridicol. Nici să-ţi pui mâinile în şold, ca o precupeaţă, nu este un semn de bună-creştere, chiar dacă eşti foarte supărată. Napoleon a fost imortalizat în tablouri ţinând o mână sub nasturii tunicii, iar pe cealaltă la spate. Astăzi o asemenea poziţie provoacă celor din jur zâmbete ironice.

Când tuşeşti, strănuţi sau căşti, pui mâna la gură. Fiecare ştie acest lucru, dar din nefericire nu toată lumea procedează aşa.

Râsul

Să râzi nu este numai firesc, ci, cum spunea Rabelais, e şi un semn de sănătate. Dar când râzi nu pui mâna la gură – nici dacă ai izbucnit într-un râs nestăpânit. Nu mai vorbesc de impresia

proastă pe care o faci când râzi în hohote, zgomotos, lovindu-te peste coapse sau împungându-ți vecinul în coaste. Ca orice manifestare comportamentală, râsul îşi găseşte expresia ideală în moderație. Orice om este mai simpatic când surâde. E un secret pe care-l dețin prea puțini semeni de-ai noştri, dar care face minuni, cu condiția de a nu-l etala permanent pentru că atunci se transformă în rictus sau, mai grav, în rânjet.

CAPITOLUL 3

Salutul

Ce înseamnă salutul

În viața tribală, oamenii strigau sau făceau semne pentru a-i feri pe ceilalți de un pericol ori pentru a-şi anunța semenii că au găsit hrană. Dar, ca multe lucruri care la origine au fost vitale, salutul a devenit un simbol. El nu se face la întâmplare, ci cu un anume ceremonial care pune multe probleme. Să ştii să saluți este, într-adevăr, dovada că ştii să respecți uzanțele. Salutul este prima manifestare de curtoazie cu care întâmpini pe cineva.

Deşi formulele de salut sunt vechi de când lumea, salutul în sine are în mimică, în poziția corpului sau în ținută o infinitate de nuanțe care-i modifică sau îi completează sensul. Un simplu salut poate demonstra cuiva, de pildă, dacă ştii să-i adaugi un mic gest, în ce măsură îl stimezi.

Orice salut este o formă de politețe, dar nu implică acelaşi grad de cordialitate. Ştim cât de greu este să-i faci pe copii să salute pe cineva. Pentru adult, salutul nu înseamnă o manifestare de dragoste, ci un gest de politețe, o convenție. Dar pentru copil, mai ales când este foarte mic, singurul criteriu este acela al simpatiei sau antipatiei. Mai târziu, sub influența educației, el

se va convinge singur cât de necesar este salutul în relațiile cu oamenii.

Niciun om nu este atât de neînsemnat încât să nu merite un salut din partea noastră. Cei care aşteaptă cu privirea fixă, cu buzele strânse şi cu o grimasă pe față să fie salutați – ca eventual să răspundă – sunt şi prost-crescuți, şi de rea-credință. Ludovic al XIV-lea o saluta pe ultima bucătăreasă cu aceeaşi curtoazie ca pe strălucitoarea domnişoară de La Valliere. Numai snobii pot crede că e sub demnitatea lor să salute primii.

Reguli de bază

La țară, în oraşele mici sau la periferia marilor oraşe, există încă bunul şi străvechiul obicei de a saluta toți oamenii pe care-i întâlneşti, fie cunoscuți, fie necunoscuți. În aceste locuri, sentimentul de apartenență la aceeaşi comunitate este încă viu şi să nu saluți înseamnă să-ți atragi multe antipatii.

Anonimatul marelui oraş, unde eşti pierdut în mulțime, nu mai permite, evident, acest salut generalizat. Aici funcționează alt cod, ale cărui uzanțe reglementează şi modul de a saluta. Iată câteva din regulile sale de bază: bărbatul salută primul o femeie, chiar dacă aceasta este mai tânără decât el; tânărul sau tânăra îi salută pe cei *mult* mai în vârstă; nou-venitul, pe cei care sunt deja adunați; inferiorul, pe superior (dacă

inferiorul e femeie, primul va saluta tot bărbatul; directorului general nu-i va scădea popularitatea, ci, dimpotrivă, dacă va saluta el primul femeia de serviciu!). Este obligatoriu să răspunzi la orice salut; a refuza să răspunzi înseamnă a-l jigni grav pe cel care ți s-a adresat. Dacă totuşi nu răspunzi înseamnă că eşti supărat rău pe persoana respectivă.

Salutul în situaţii concrete

Cum salută domnii

Vom începe prin a vorbi despre cum trebuie să salute un domn. Când întâlneşte o doamnă, bărbatul salută primul. În general, salutul înseamnă să-ți scoți pălăria cu aproximativ doi metri înaintea întâlnirii, să o înclini uşor, privind fără insistență în ochii persoanei salutate, iar apoi să-ți pui pălăria la loc pe cap.

Nu-mi explic de ce acest obicei, de a te descoperi în semn de respect față de cineva, a dispărut la noi aproape cu desăvârşire. După ce pălăria a fost înlocuită cu basca, apoi cu căciula, acestea se țin pe cap în orice împrejurare! Observăm că se ține căciula pe cap în sălile de expoziție, la cinematografe sau în restaurante. O fac uneori şi cei care mai poartă pălării. Frigul nu este o scuză! Este strict interzis să stai cu pălăria pe cap în toate aceste locuri. Glumesc, nimic nu e strict interzis în comportamentul cuiva, dar

riscul de a fi catalogat drept prost-crescut este inevitabil. Ceauşescu se adresa întotdeauna poporului cu căciula bine îndesată pe urechi. Nu am observat ca Juan Carlos – regele Spaniei (care a abdicat de curând în favoarea fiului său, Felipe) – să vorbească unei mulțimi cu capul acoperit.

Revenind la salut: domnul care întâlneşte o persoană feminină cunoscută încetează să mai fumeze țigara sau pipa şi nu stă cu mâinile în buzunare. Ridicarea pălăriei se face întotdeauna cu mâna opusă părții în care se găseşte persoana salutată. Dacă păstrezi totuşi pălăria pe cap, saluți doar verbal, fără să-i atingi borul cu degetele.

Ce se întâmplă dacă nu porți pălărie? Regula este foarte simplă. Te mulțumeşti cu o înclinare a capului, care poate fi un pic mai adâncă decât dacă ai saluta cu pălăria. Vedem cu stupoare la TV tineri cu şepcuțe pe cap stând comod pe fotolii sau la mese şi conversând dezinvolt, uneori cu persoane mult mai în vârstă. Este o modă (cozorocul şepcuței e la spate!), o să treacă, dar aceşti tineri nu vor învăța niciodată că nu stai cu capul acoperit într-o încăpere.

Cum salută doamnele

Dar dumneavoastră, doamnă, cum veți saluta? Simplu – veți răspunde la salutul care vă este adresat printr-un surâs şi dând uşor din cap, ceea ce va dovedi persoanei întâlnite că ați

recunoscut-o.

În țările anglo-saxone, femeia salută prima pentru a-l autoriza astfel pe domnul întâlnit s-o salute la rândul lui. În Europa continentală, regula este cea pe care am enunțat-o: domnul salută, doamna răspunde. Doamna mai tânără o salută pe cea mai în vârstă care îi răspunde… tot zâmbind. Două persoane de acelaşi sex şi de aceeaşi vârstă se salută simultan.

Cum evităm un salut

Ai dreptul să refuzi să răspunzi la un salut? Am spus deja că a refuza înseamnă a-l face pe celălalt să înțeleagă că te-a ofensat grav, pe tine sau pe unul din membrii familiei tale. În afara acestor cazuri, nu există salut pe care poți să-l refuzi fără să încalci în mod deliberat şi grosolan regulile elementare ale bunei-cuviințe. Aceste cazuri cer mult tact şi o mare prezență de spirit pentru a găsi o soluție onorabilă. Încercăm să evităm întâlnirea când suntem încă la mare distanță. Dacă întâlnirea este inevitabilă, putem totuşi saluta scurt. Acest salut ar putea fi pentru celălalt o mică lecție dacă este vinovat; iar dacă noi suntem vinovați, salutul nostru poate duce la o împăcare.

Se întâmplă adesea ca unele persoane – al căror cerc de relații este foarte întins sau, pur şi simplu, a căror memorie e slabă – să aibă impresia că ne cunosc şi să ne salute din

greşeală. Vom răspunde chiar dacă suntem siguri că nu-l cunoaştem pe cel care ne-a salutat. Uităm repede salutul unui necunoscut, dar nu uităm niciodată că nu am fost salutați de către cunoştințe.

Nu există reguli fără excepții. Astfel, vom evita să salutăm o persoană, mai ales o doamnă, dacă o întâlnim într-o companie compromițătoare... Pur şi simplu ne prefacem că n-am văzut-o.

Salutul în uniformă

În armată, salutul are alte reguli, deoarece aici superiorul este întotdeauna cel cu grad mai mare. Câtă vreme amândoi sunt în uniformă, o doamnă cu grad de căpitan (inferiorul) îl salută pe un domn cu grad de colonel (superiorul). Când nu sunt în uniformă, deci în viața civilă, domnul colonel o salută pe doamna căpitan.

Pentru personalul feroviar sau poştal, pentru vameşi, există reguli specifice. Toate aceste categorii se pot saluta fără să se cunoască, în virtutea faptului că poartă aceeaşi uniformă.

Când salutăm primii?

Cel care intră într-un local salută, cel care se află acolo răspunde la salut. Această regulă este valabilă în restaurante, compartimente de tren, săli de aşteptare, lifturi, magazine.

Un om bine-crescut îşi scoate pălăria şi se opreşte un moment când trece un convoi

mortuar. De asemenea, te ridici şi te descoperi când se intonează imnul național sau când se înalță drapelul unui stat. Pe toată durata ceremoniei trebuie să stai nemişcat pentru a arăta că respecți sentimentele celorlalți.

Alt lucru important: salutăm tot grupul din care face parte o cunoştință. Se înțelege că persoanele care o însoțesc vă vor răspunde la salut, dar nu se vor interesa de numele dumneavoastră.

Salutul verbal

Se pune întrebarea dacă trebuie să adăugăm la gesturile descrise mai sus şi o formulă de salut. De la caz la caz. Oricum, formula este dictată mai întâi de obiceiul pământului şi apoi de împrejurările concrete. De pildă, există persoane pe care le cunoaştem numai din vedere şi cărora, timp de decenii, le adresăm un salut prin înclinarea capului, fără să pronunțăm niciun cuvânt. Dacă întâlnim rude, prieteni sau cunoştințe apropiate, vom schimba un „Bună ziua!" chiar dacă nu ne oprim pentru a face conversație. În schimb, dacă întâlnim persoane mai puțin apropiate, la formula obişnuită („Bună ziua!" sau „Bună seara!") adăugăm obligatoriu „doamnă" sau „domnule". Nu este însă necesar să spunem şi numele persoanei. Astfel, nu vom spune în niciun caz: „Bună ziua, domnule Popescu!" Interlocutorul dum neavoastră îşi ştie foarte bine numele şi nu ține, desigur, să-l ştie

toată strada. Situația se schimbă dacă este vorba despre directorul unei mari societăți sau despre un ofițer. Aceştia se pot adresa subalternilor pronunțându-le numele, şi asta va echivala cu un compliment.

Dacă cei întâlniți sunt un domn şi o doamnă, este bine să spunem mai întâi „Bună ziua, doamnă!" şi apoi „Bună ziua, domnule!", chiar dacă pe doamna respectivă nu o cunoaştem. A spune „'Neața" în loc de „Bună dimineața" este un act de impolitețe. De asemenea, vom evita formulele de tipul „Hello! Sau „Ciao! Sau „Adio!", permise doar adolescenților. Dar în Ardeal vom spune cu plăcere „Servus!" tuturor persoanelor apropiate.

Când ne despărțim de cineva, formulele de salut sunt: „La revedere!", „Bună seara!", „Noapte bună!", şi nu „Pa, pa" sau „Te pupic!".

Când întâlnim pe cineva pe care nu l-am văzut de mult, ne manifestăm (moderat) bucuria; la despărțire, politicos este să spunem: „Mi-a făcut plăcere că ne-am întâlnit, sper să mai vorbim." Facem eventual schimb de telefoane, dând numărul nostru corect (şi nu cu o cifră schimbată, cum am citit într-o carte că... se face). Suntem singurii în măsură să decidem dacă relația trebuie reînnodată. E doar vina noastră că nu am apreciat corect invitația (făcută din politețe) de a da un telefon, aşa că ulterior ni se răspunde rece sau evaziv. Să nu confundăm

cunoştinţele cu prietenii şi să nu devenim insistenți sau, şi mai rău, pisălogi.

Strângerea mâinii

Ne strângem mâinile mai ales când ne oprim să stăm puțin de vorbă.

Este o formă de salut care datează din Antichitate şi care e încărcată de un simbolism profund. Să saluți pe cineva strângându-i mâna este un semn de mare stimă.

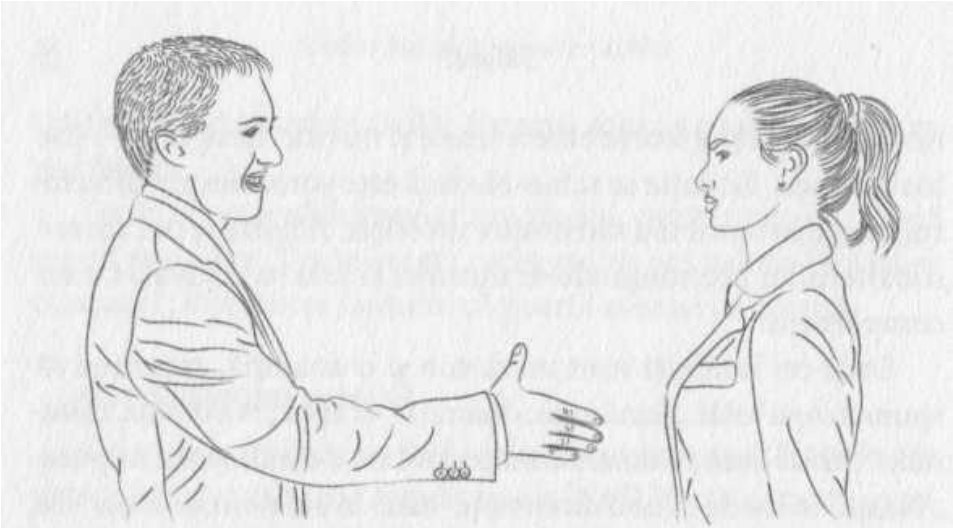

„Inferiorul" (tânărul) nu are voie să întindă primul mâna. Ca să-l învețe bunele maniere, doamna din desen ar trebui să-l lase cu mâna întinsă...

Cine întinde primul mâna?

În acest caz, ordinea se inversează: cel care întinde mâna primul este doamna, persoana mai în vârstă sau superiorul. Tot persoanei de rang

superior îi revine inițiativa acestei formule de salut. Se întâmplă ca din grabă sau din necunoaşterea acestei reguli tânărul să fie primul care întinde mâna, ceea ce e o impolitețe.

Să refuzi o mână întinsă este o ofensă gravă pe care n-ai dreptul s-o aduci cuiva decât în ultimă instanță. Nici celui mai ocupat dintre oamenii de stat nu-i este permis să refuze să strângă mâna celui mai pisălog dintre solicitanți. Să refuzi o mână întinsă este fie o sancțiune de o gravitate excepțională, fie o neglijență de neiertat.

Pentru a strânge mâna cuiva sau îți scoți pălăria (dar nu este obligatoriu), sau te înclini puțin şi-ți priveşti interlocutorul în ochi.

Un bărbat se va ridica neapărat în picioare. Doamnele nu trebuie să se ridice decât pentru a da mâna unei persoane sensibil mai în vârstă sau uneia pe care vor s-o onoreze în mod special.

Cum se strânge o mână?

Am auzit prea multe comentarii despre cei ce nu ştiu să dea mâna pentru ca acest lucru să mi se pară minor.

Se spune, pe drept cuvânt, că modul în care strângi mâna cuiva îți dezvăluie firea. Să evităm să avem o mână moale (aşa ceva se cheamă „peşte mort") sau una care o zdrobeşte pe a celuilalt. Ne vom feri, de asemenea, să apucăm doar vârfurile degetelor. Cum există destule persoane superstițioase, vom evita strângerea

mâinii pe deasupra alteia, în cruce (în plus, un asemenea gest e lipsit de orice eleganță). Vom strânge mâinile pe rând, urmând ordinea firească a priorităților:

1) doamnele între ele,
2) doamnele şi domnii,
3) domnii între ei.

Un pastor a primit în vizită patru tineri cu constituție atletică pentru a discuta vânzarea unei clădiri. Afacerea s-a încheiat fără probleme, spre bucuria tinerilor domni care şi-au manifestat-o strângând călduros, rând pe rând, mâna pastorului. Timp de o lună, bietul om nu şi-a putut folosi decât mâna stângă, cea dreaptă fiind… în tratament medical! (Nu e glumă, cum credeați, e o poveste absolut autentică!).

Mâna pe care o strângem este în mod tradițional dreapta. Uzanța datează din timpurile când în mâna dreaptă țineai o armă, iar dacă întindeai mâna goală însemna că doreai pace. Membrii unor asociații, de exemplu cercetaşi! (*scouts*), îşi strâng mâna stângă, deoarece cu mâna dreaptă fac un alt semn de salut cu rolul de semn de recunoaştere.

Strângerea mâinii poate însemna şi altceva decât salutul. Se strânge mâna şi pentru a marca încheierea unei afaceri, pentru a sublinia con doleanțele, felicitările, o rugăminte, o mulțumire sau o scuză. Este un semn de camaraderie, de prietenie sau chiar de dragoste.

Cum procedăm când purtăm mănuşi?

Pe stradă, bărbatul îşi scoate mănuşa din mâna dreaptă pentru a strânge mâna unei femei, chiar dacă aceasta poartă mănuşi.

Femeile îşi scot mănuşile când ajung la locul unei întâlniri dinainte stabilite; dacă întâlnirea este întâmplătoare, le pot păstra (mai ales când se scot greu), dar gestul nu este elegant.

Există o excepție care e dictată de bunul-simț. Este vorba de mănuşile lungi purtate la toaletele de seară. Pentru că sunt asortate la rochie, se pot păstra. Dar nu se țin pe mână în restaurant, în sălile de concert, la teatru sau expoziții. Într-o biserică protestantă, mănuşile se pot ține pe mână, dar într-o biserică ortodoxă sau într-una catolică (unde se face semnul crucii la intrare, după ce ți-ai înmuiat degetele în apa sfințită) este firesc să le scoți.

Alte gesturi legate de salut

Sărutatul mâinii

Ce trebuie să ştim despre sărutatul mâinii? Este vorba, aşa cum se spune, despre un obicei vechi şi demodat sau, dimpotrivă, despre un act de supremă politețe, apanaj al bărbaților bine-crescuți? Înclin spre a doua variantă. În general, femeilor li se sărută mâna în casă, mai rar în aer liber sau pe stradă. M-a amuzat copios o scenă văzută pe malul mării, o întâlnire între o doamnă

şi un băiețel crescut exagerat de „bine” de către bunici: doamnei i s-a sărutat mâna, ambii fiind în costume de baie şi, în plus, băiețelul având pe cap o imensă pălărie de paie legată sub bărbie!

Cum se sărută mâna? Doamna întinde mâna spre domnul care o salută; domnul se apleacă uşor pentru a o atinge cu buzele sau a se preface că o atinge. Surprinse de gest, unele doamne îşi trag mâna cu repeziciune. Nu se face, e urât.

Am citit într-o carte despre politețe scrisă în anii ’40 că la vremea aceea unele doamne spuneau sfios, după ce li se săruta mâna: *Merci!* Din fericire, obiceiul nu s-a păstrat. În schimb, acum se spune frecvent „Mulțumesc” când ți se face un compliment. „Ce bluză frumoasă ai!” – „Mulțumesc”. În edițiile precedente ale acestei cărți, scriam: „Pare un răspuns politicos, şi totuşi… eu personal nu cred că este aşa.” Se poate răspunde simplu: „Da, e o bluză răcoroasă şi comodă, se găseşte în oraş” sau „Şi eu țin la ea, am primit-o de ziua mea.” Probabil că „Mulțumesc” e prescurtarea lui „Mulțumesc de compliment”, formulă care nu a fost însă acceptată de oamenii manierați, rămânând doar în limbajul mahalalelor. Sau, mai curând, e copiat din filmele americane…

Între timp, formula s-a generalizat într-atât, încât sunt nevoită să dau câştig de cauză uzanței. Acest „Mulțumesc”, fie el şi de proveniență anglo-saxonă, ca atâtea altele în

ultimul sfert de veac, poate fi folosit ca răspuns politicos standard când ni se face un compliment.

Sărutul pe stradă

Este larg răspândit obiceiul ca două persoane care se întâlnesc să se sărute pe ambii obraji. La gară sau la aeroport acest gest nu şochează pe nimeni. În alte locuri publice – de pildă, pe stradă – e bine să se renunțe la el sau măcar să fie făcut cu multă discreție.

Există printre cititorii şi cititoarele noastre un număr mare de îndrăgostiți. Ei se întreabă, desigur, dacă pot să se sărute sau să se îmbrățişeze pe stradă. Suntem obligați, nu fără regret, să-i dezamăgim. Din punctul de vedere al codului bunelor maniere, sărutul şi îmbrățişarea nu sunt admise în public, chiar dacă în ultimii ani am observat multe cupluri practicând în văzul lumii, parcă ostentativ, pătimaşe săruturi hollywoodiene. Un film celebru se intitula *Îndrăgostiții sunt singuri pe lume.* Din păcate, nu este adevărat. Cu toate că se întâmplă ca ei să se simtă singuri, lumea este prezentă în jurul lor, curioasă, ironică şi bârfitoare. Am spus „din păcate", pentru că o lume formată doar din îndrăgostiți ar fi foarte frumoasă!

Sărutarea

(din „Adevăratul cod al manierelor elegante", 1942)

Sărutarea, ca şi salutarea, face parte din cadrul moravurilor unui popor.

Primele întrebări ce suntem conduşi a ni le pune în privința sărutului sunt: ce este? De unde vine? Ce scop are?

Sărutarea este expresiunea unui simțământ interior.

Ea se manifestă printr-o apăsare a gurei asupra unui obiect oarecare, însoțită de un sunet puternic sau mai slab, sau printr-o simplă atingere a buzelor imprimate pe un obiect.

De obicei se înțelege prin cuvântul sărutare atingerea reciprocă a buzelor, exprimând iubirea şi afecțiunea amoroasă...

Sărutarea se poate executa în diverse moduri: cu sunet, fără sunet, pe cale umedă şi pe cale uscată.

De aci rezultă diversele numiri ce se pot da săruturilor. Astfel e gurița, un sărut dat în pripă şi în glumă; se uzitează mai mult la joc şi e lipsit de orice seriozitate. Apoi vine acel sărut mare şi plastic, însoțit de un zgomot şuierător şi de un suspin profund, care lasă pe obraz o urmă roşie şi udă. Acest mod de sărutare se uzitează mai mult pe la țară.

În fine, e sărutul propriu-zis, care... are atâtea moduri de întrebuințare câte sunt şi ocaziunile care îl necesitează. În privința originii sărutului, avem puțină cunoştință, ba aproape deloc.

Totuşi putem asigura că Adam şi Eva s-au

sărutat, însă nu putem stabili cu preciziune dacă primul lor sărut a fost înainte de gustarea fructului din pomul oprit sau după.

Ceea ce l-a îndemnat pe Adam să imprime Evei cel dintâi sărut fu întâmplarea următoare: într-o zi... observă cum doi porumbei aşezaţi pe o ramură dinaintea lui se tot mângâiau giugiulindu-şi ciocurile cu iubire. El, ca unul ce dorea să cerceteze fenomenele naturii, făcu imediat experienţe cu scumpa sa Eva şi pesemne că i-au plăcut aceste experienţe căci pe urmă le-a repetat mereu... Rogerios dă următoarea prescripţiune pentru sărutări: se pune o mână sub bărbia fetei şi cealaltă la cap, puţin mai sus de ceafă, executându-se în acelaşi timp o elegantă sărutare.

Dar cine se mai gândeşte la această regulă când se află în momentul de a da primul sărut?

Sărutarea

(din „Adevăratul cod al manierelor elegante", 1942)

Sărutarea, ca şi salutarea, face parte din cadrul moravurilor unui popor.

Primele întrebări ce suntem conduşi a ni le pune în privinţa sărutului sunt: ce este? De unde vine? Ce scop are?

Sărutarea este expresiunea unui simţământ interior.

Ea se manifestă printr-o apăsare a gurei asupra unui obiect oarecare, însoţită de un sunet puternic sau mai slab, sau printr-o simplă atingere a buzelor imprimate pe un obiect.

De obicei se înțelege prin cuvântul sărutare atingerea reciprocă a buzelor, exprimând iubirea şi afecțiunea amoroasă…

Sărutarea se poate executa în diverse moduri: cu sunet, fără sunet, pe cale umedă şi pe cale uscată.

De aci rezultă diversele numiri ce se pot da săruturilor. Astfel e gurița, un sărut dat în pripă şi în glumă; se uzitează mai mult la joc şi e lipsit de orice seriozitate. Apoi vine acel sărut mare şi plastic, însoțit de un zgomot şuierător şi de un suspin profund, care lasă pe obraz o urmă roşie şi udă. Acest mod de sărutare se uzitează mai mult pe la țară.

În fine, e sărutul propriu-zis, care… are atâtea moduri de întrebuințare câte sunt şi ocaziunile care îl necesitează. În privința originii sărutului, avem puțină cunoştință, ba aproape deloc.

Totuşi putem asigura că Adam şi Eva s-au sărutat, însă nu putem stabili cu preciziune dacă primul lor sărut a fost înainte de gustarea fructului din pomul oprit sau după.

Ceea ce l-a îndemnat pe Adam să imprime Evei cel dintâi sărut fu întâmplarea următoare: într-o zi… observă cum doi porumbei aşezați pe o ramură dinaintea lui se tot mângâiau giugiulindu-şi ciocurile cu iubire. El, ca unul ce dorea să cerceteze fenomenele naturii, făcu imediat experiențe cu scumpa sa Eva şi pesemne că i-au plăcut aceste experiențe căci pe urmă le-a repetat mereu… Rogerios dă următoarea prescripțiune pentru sărutări: se pune o mână sub bărbia fetei şi cealaltă la cap, puțin mai sus de ceafă, executându-se în acelaşi timp o elegantă sărutare.

Dar cine se mai gândeşte la această regulă când se află în momentul de a da primul sărut?

Năstruşnicul manual din care am dat acest fragment, care sper să vă fi amuzat la fel de mult ca pe mine, dovedeşte încă o dată cât de uşor poți deveni ridicol având totuşi cele mai bune intenții…

CAPITOLUL 4

Prezentarea

Reguli elementare

Toată lumea doreşte să-şi facă noi relații, să-şi lărgească cercul de cunoştințe. Nimeni nu poate totuşi s-o facă fără a fi prezentat, chiar dacă este o persoană care se bucură de notorietate publică. Dacă vreți să nu faceți gafe pe care societatea le sancționează imediat, începeți prin a vă însuşi câteva reguli elementare.

Cine şi cui se prezintă

Se prezintă bărbatul femeii; cel mai tânăr celui mai în vârstă; inferiorul – superiorului; subordonatul – şefului; într-un cuvânt, rangul inferior celui superior. Prin urmare, este incorect să-l prezinți pe domnul director unui funcționar sau să prezinți o doamnă unui domn, cu excepția câtorva cazuri pe care le voi menționa mai departe.

Am observat că o prezentare corectă creează dificultăți de tipul *cine, cui, cum*? Ca să fie clar de la început, trebuie spus că persoana care face prezentarea are de rostit două nume: întâi pe al superiorului (doamnă, domn în vârstă, personalitate), apoi pe al inferiorului (tânăr, subaltern, tânără). „Doamnă Marinescu (o persoană în vârstă), vi-l prezint pe domnul

Rădulescu, şeful secției…" Prioritate a avut doamna, chiar dacă este o modestă pensionară, în vreme ce domnul este o persoană importantă. Dar dacă domnul ar fi fost o mare personalitate sau ar fi ocupat *o* înaltă funcție publică (ministrul culturii, de exemplu), întâi rosteşti numele lui ori doar funcția, iar apoi numele doamnei Marinescu. Important este să stabilim *cine* are prioritate; aceasta va fi persoana căreia i se rosteşte mai întâi numele.

Cum decurge prezentarea

Domnul X, un tânăr ziarist, este invitat undeva în acelaşi timp cu domnul Y, director de editură şi scriitor de renume. După cină, domnul X îl roagă pe prietenul său, domnul Z, să-l prezinte cu prima ocazie domnului Y. Să-l prezinte, deoarece domnul X este şi mai tânăr şi mai puțin important decât celebrul scriitor. Momentul aşteptat se iveşte. Întovărăşit de prietenul său, domnul Z se îndreaptă către domnul Y, care tocmai a rămas singur, şi-i spune: „Domnule director, îmi permiteți să vi-l prezint pe prietenul meu, domnul X? Domnul X, domnul Y. Formula de prezentare este însoțită de o mişcare abia schițată a corpului către persoana nominalizată (domnul X). Cele două persoane astfel prezentate se înclină una spre cealaltă, domnul X cu o nuanță de respect mai

X = Sorina M., Y = dl ministru, Z = Emil H.
„Domnule ministru, dați-mi voie să v-o prezint pe doamna Sorina M.", spune Emil H. Dacă dl ministru întinde mâna, o întinde și Sorina M., dacă nu, nu!

marcată decât domnul Y. Acesta, aproape în acelaşi timp, îi întinde mâna domnului X. Cele două persoane au fost prezentate.

Analizând această prezentare, putem să formulăm câteva reguli de bază:

· Domnul X, tânărul ziarist, trebuie prezentat celebrei personalități care este domnul Y şi nu invers, deci după regula inferiorul superiorului.

· În absența stăpânului casei, un prieten intim poate fi cel care face prezentările.

· O înclinare reciprocă însoțeşte prezentarea, după care urmează strângerea de mână; numai apoi poate începe o conversație. Cei doi domni se cunosc acum şi prezentarea le-a dat dreptul să

aibă relații mondene, ceea ce, după regulile stricte ale politeții, nu era posibil înainte.

Tact şi tactică în prezentările corecte

Să începem prin a reaminti prioritățile salutului: tinerii şi bărbații („inferiorii") îi salută pe cei mai în vârstă şi pe femei („superiorii"), care răspund la salut. Este uşor de observat strânsa legătură dintre această regulă şi cea a prezentării. În salut, ca şi în prezentare, adică atunci când se naşte relația socială şi de fiecare dată când o consolidezi, inițiativa porneşte de jos: superiorul este cel salutat, aşa cum tot lui îi este prezentat subalternul. De exemplu: într-o încăpere se află pentru scurt timp un domn şi o doamnă care nu se cunosc. Gazda intră şi îl prezintă pe domn doamnei, iar doamna întinde mâna dacă doreşte, dacă nu, îşi spune doar numele.

Mimi, Fifi, Bebe...

Nici chiar fetele foarte tinere nu-şi vor spune numai numele mic – Mimi, Fifi, Bebe, Coca, Anuța, Crenguța –, ci vor rosti ambele nume, să zicem Laura Ionescu. Aceeaşi recomandare o facem şi tinerilor domni: ei nu vor spune Bogdan, Dan, Gabi, Puiu, ci numele întreg, de exemplu Şerban Iordănescu. Băiatul i se va adresa fetei cu „domnişoară Ionescu". Fata, dacă doreşte, poate să-i zică tânărului: „Nu e mai simplu să-mi spui Laura?" Aceste reguli se aplică în general la

tineri; celor mai în vârstă ne vom adresa în continuare cu numele de familie – „doamnă Ionescu”, şi *nu* „doamnă Aurelia”.

Şi totuşi... în ultima vreme, nu numai în America, ci şi în Europa, numele mic a căpătat un statut special. Adolescenții, mai ales, se prezintă de obicei omițând numele de familie: „Sunt Bogdan” – „Eu sunt Laura”, după care se adresează unul altuia folosind, bineînțeles, prenumele. În Franța, țara care a inventat eticheta, copiii de grădiniță îşi strigă educatoarele pe numele mic.

Nu mi se pare o tragedie. În lumea de astăzi se cultivă o familiaritate care nu înseamnă neapărat lipsă de respect – nu e familiaritatea exagerată despre care vorbesc mai jos –, ci naturalețe, spontaneitate, apropiere între oameni, înlăturarea barierelor sociale. Şi atâta vreme cât despre asta e vorba, sunt de acord cu acest comportament mai relaxat.

Prezentăm pe toată lumea?

În cercurile restrânse, vor fi prezentați toți cei care sunt de față. În schimb, la recepții sau la baluri nu este necesar şi nici nu este posibil ca toți invitații să se cunoască între ei. Aceştia însă trebuie să-i cunoască pe stăpânul casei, pe soția lui, pe invitatul de onoare şi pe vecinii lor de masă. Sarcina prezentării îi revine gazdei sau unei persoane desemnate. În lipsa acesteia,

invitații se vor prezenta unii altora, aşa cum vom afla mai departe.

Dacă sunteți gazdă şi prezentarea cuiva vi se pare inoportună, trebuie să evitați această situație fără a jigni persoanele respective.

După prezentare

Mi s-a întâmplat deseori să stau de vorbă la Editura Humanitas cu un tânăr redactor pe care nu mi-l prezentase nimeni. Deşi trecuseră ani buni de când îl întâlnisem, de câte ori vorbeam cu el aveam o uşoară senzație de jenă – de fapt, eu nu-l cunoşteam pe acest om!

Prezentarea marchează stabilirea unei legături între două persoane care, dintr-odată, încetează să mai fie străine una pentru cealaltă. Se cunosc, iar acest verb trebuie luat în sensul lui strict. Eticheta îți permite ca din acel moment să-i vorbeşti, să-i faci eventual o invitație şi să-i adresezi un salut la plecare. Este însă nepermis să profiți de noua relație în scopuri personale sau să devii familiar imediat. Dacă neglijăm aceste reguli, vom vedea cu tristețe întrerupându-se o relație care ar fi putut să devină utilă sau să se transforme într-o prietenie.

Familiaritate exagerată

Să profităm de împrejurare pentru a clarifica problema familiarității exagerate, spunând pur şi simplu că ea este opusul politeții. Poți avea multă

vreme cu cineva o legătură de ordin spiritual, o anume afinitate, opinii comune, relații de serviciu, dar nimic nu-ți permite să devii excesiv de familiar cu persoana respectivă. N-o vom întreba, de pildă, cum o duce cu banii sau în ce relații se află cu soția sau cu soțul, subiecte care se discută numai în familie. De asemenea, ne vom feri să-i facem confidențe, mai ales dacă nu ne sunt cerute.

Situaţii speciale: tânăra, dl director, persoana singură, cel care intră

O foarte tânără domnişoară este prezentată unui domn în vârstă şi nu invers, cu toate că regula spune: bărbatul este prezentat femeii. Dar în acest caz a trecut pe primul plan vârsta.

Dacă prezentăm o personalitate politică sau publică, putem, în general, să-i anunțăm titlul şi să nu-i menționăm numele. Se va spune, de exemplu: „domnul director al Fundației…" şi „Domnule director, vi-l prezint pe domnul doctor X". Dacă e vorba despre o ceremonie în care se impune un protocol, va fi pronunțat doar numele persoanei pe care o prezentăm.

Persoanele singure sunt prezentate cuplurilor şi nu invers. Dacă trebuie să prezentăm o persoană singură unui grup prea numeros, renunțăm la prezentarea membrilor acestuia.

În prezența unui bolnav, toate prioritățile se şterg şi toate persoanele, oricare ar fi situația şi

vârsta lor, îi sunt prezentate.

Într-o societate se va pronunța mai întâi numele persoanei care intră şi apoi numele persoanelor prezente în încăpere.

Şi în alte situații nou-venitul, cel care intră în casă ori într-o cameră, este prezentat primul. De exemplu, dacă o adolescentă primeşte vizita unei fete de aceeaşi vârstă şi mama este acasă, formula corectă de prezentare ar fi ceva de genul: „Mamă, ea este Ioana, colega despre care ți-am vorbit!" Construiți-vă singuri posibile situații plecând de la acest model şi aplicați cele „învățate". Să zicem că Ioana este deja în casă şi soseşte mama (care nu o cunoaşte) – cum procedăm? Spunem „Ioana, ți-o prezint pe mama" – după regula: este prezentat cel care soseşte, sau „Mamă, ți-o prezint pe Ioana" – după regula: cel tânăr este prezentat persoanei în vârstă? (Răspuns corect: „Mamă, ți-o prezint pe Ioana.")

„Nu v-am reţinut numele"

Se întâmplă adesea ca prezentările să fie făcute în grabă, de către persoane neatente. În continuare trebuie să ne descurcăm singuri. Dacă îi excludem pe blazați şi pe mizantropi, fiecare om este fericit să cunoască persoane interesante. Când ne este prezentat cineva, nu ştim despre el decât numele, dacă acesta este pronunțat clar. Va trebui să ne supunem în

continuare unui joc de societate, nu neapărat amuzant, constând în a ne chinui să aflăm cine sunt noii parteneri de discuție. Este o situație care mai târziu poate deveni o amintire plăcută, dar care în acel moment este dificilă.

Când vă este prezentat cineva, se mai poate întâmpla să nu-i înțelegeți sau să nu-i rețineți numele (Ivănescu, de pildă, se ține minte mai uşor decât Ivănceanu). În acest caz, cereți pur şi simplu să vi se repete: „Vă rog să mă scuzați, nu am reținut numele dumneavoastră." Este mai bine aşa decât să i-l stâlciți, situație penibilă atât pentru interlocutor, cât şi pentru dumneavoastră. Dacă preferați o cale mai discretă, aşteptați ca persoana care a făcut prezentările să rămână singură şi rugați-o să vă mai spună o dată numele cu pricina.

Formulele „Sunt încântat să vă cunosc", „îmi pare bine", „îmi face plăcere" sunt absolut necesare. Uneori, după ce se face o prezentare, se instalează o tăcere adâncă şi stânjenitoare. Este rolul celui care a făcut prezentarea (de obicei gazda) să înceapă o conversație la care va lua şi el parte, măcar o vreme.

Nu este uşor să începi o conversație...

Momentul neplăcut de tăcere poate fi însă depăşit dacă descoperi relații sau interese comune. De regulă, persoana care face prezentarea trebuie s-o completeze prin câteva

cuvinte amabile despre cei doi oameni care se întâlnesc pentru prima oară. Este greu să caracterizezi pe cineva rapid, dar e de datoria celui care prezintă s-o facă, astfel ca persoanele în cauză să scape de stânjeneală. Fie că este vorba despre amintirea unor relații comune, a aceloraşi interese profesionale sau a unei călătorii făcute recent de unul din ei, se va găsi în această precizare embrionul unei conversații plăcute. În niciun caz nu vom vorbi despre situația lor financiară! Nu se face să spunem: „Domnul X este un om cu bani…" sau „Domnul Y e, din păcate, şomer". De asemenea, este de prost gust să dăm amănunte despre viața particulară a celor prezentați sau să discutăm, la nesfârşit, despre meseria acestora.

Când facem prezentările, trebuie să avem o atitudine naturală. Nu vom afişa o politețe exagerată, dar nici nu vom arbora un aer superior. Vom fi pur şi simplu amabili şi respectuoşi.

Capcane şi dificultăţi

Doctor la spital, ministru la TV

Cu ocazia unei prezentări, cei ce nu cunosc foarte bine regulile corecte sunt pândiți întotdeauna de câteva capcane. Vrând să fie deosebit de politicoşi, ei înşiră toate titlurile persoanei prezentate. Greşeală! Numele acesteia

va fi însoțit doar de acel titlu care o reprezintă cel mai bine, în funcție de conjunctură. De pildă, dacă domnul X este în acelaşi timp doctor, profesor universitar şi ministru, la spital sau în întâlnirile particulare va fi prezentat ca medic sau ca profesor, iar în public va fi prezentat cu funcția cea mai importantă, cea de ministru. Dar să nu uităm, când este cazul, şi de faptul că multe persoane preferă să fie prezentate doar cu numele lor, fără titlurile pe care le dețin.

Un mic secret: cu cât persoana e mai bine cunoscută public, cu atât e mai puțin necesar să i se enumere titlurile. „Mircea Cărtărescu" înseamnă mai mult decât „profesorul universitar Mircea Cărtărescu".

Prezentarea rudelor

Şi prezentarea rudelor creează uneori dificultăți. Se întâmplă să întâlniți pe cineva care vrea să v-o prezinte pe soția sa şi spune: „îmi permiteți să v-o prezint pe doamna Popescu?" Sau soția acestuia spune, la rândul ei: „îmi permiteți să vi-l prezint pe domnul Popescu?" Este ridicol. Nu există decât o formulă corectă: „Soția mea" sau „Soțul meu", cu varianta „Soția mea, Ana", de exemplu, pentru întâlnirile mai neprotocolare. Tot de prost gust este să vorbeşti despre soțul tău sau soția ta spunându-i numele de familie: „Azi face piața Popescu", zice soția; „Popeasca n-o să fie de acord", spune soțul. Putem crede că s-

a plecat de la o glumă, dar, în mediile mai puțin cultivate, aceste formule sunt luate în serios. Rețineți – nu i se spune soțului sau soției pe numele de familie. Nu vom spune nici „Doamna mea” sau „Domnul meu”, cum face omul din popor când vrea să fie politicos cu tot dinadinsul.

Aceeaşi remarcă este valabilă şi pentru ceilalți membri ai familiei. Vom spune: „Fratele meu, Daniel” sau „Sora mea, Dana”. Dacă însă aceasta e căsătorită, corect este „Sora mea, Dana X”, după cum vom zice „Cumnatul meu, Bogdan X” sau „Cumnata mea, doamna Maria X”. Copiii sunt prezentați la fel. Despre ai noştri vom spune „Fiul meu, Daniel” sau „Fiica mea, Maria”. Dacă sunt ai altcuiva, „Paul, băiatul familiei Y”. Vom prezenta un cuplu spunând: „Domnul şi doamna Z”, în niciun caz: „Ei sunt Popeştii”…

Cuscrul şi năşica. În general, vom evita formulele care apar în limbajul oamenilor simpli şi tind să contamineze pe toată lumea. Auzim frecvent: cuscrul, cuscra, năşicul, năşica. În mediul rural poate suna bine, în mediul urban, nu. Aşadar, se va spune: „Doamna Fuca, mama soțului Ioanei, fiica mea” sau „Doamna dr. Graur, naşa copiilor mei”. Chiar dacă formularea e mai complicată, este preferabilă celor de mai sus.

Un exerciţiu pentru dumneavoastră

Prezentarea, ca şi salutul urmat de strângerea

mâinii pot crea încurcături dacă o persoană dintr-un grup sau tot grupul nu cunoaşte exact regulile impuse în aceste situații. Ca să clarificăm lucrurile, ne vom opri asupra unui caz luat la întâmplare. O tânără acompaniată de soțul ei e invitată la aniversarea socrului, în locuința acestuia (sau la un restaurant, nu asta e important). De față se mai află o pereche în vârstă, o doamnă tot în vârstă şi un cuplu tânăr. Ordinea saluturilor sau a prezentărilor (dacă tânăra nu cunoaşte aproape pe nimeni) este următoarea: primul pe care-l salută (iar acesta îi dă mâna) este socrul, persoana sărbătorită. Urmează cele două doamne în vârstă (ele întind mâna în timp ce gazda rosteşte numele nurorii sale, apoi pe ale doamnelor), iar după ele domnul în vârstă – tânăra întinde mâna. La sfârşit, tânăra care a intrat în casă o salută pe tânăra prezentă – mâinile se întind simultan –, iar tânărului care a rămas ultimul i se spune numele şi i se întinde mâna. În timpul prezentării – sau al salutului urmat de strângerea mâinii – fetei i s-a întins mâna de patru ori: de către socru, de cele două doamne în vârstă şi de tânăra de vârsta ei. Tânăra doamnă a întins mâna prima de trei ori: domnului în vârstă, fetei tinere (simultan cu ea) şi băiatului.

Pentru a vă amuza, încercați să deduceți de câte ori are voie să aibă inițiativa întinderii mâinii soțul tinerei doamne.

Persoane de vârste apropiate

Se mai pot ivi încurcături în situația în care prezentăm persoane de aceeaşi vârstă sau de acelaşi rang. Se va spune atunci: „Pot să vi-l prezint pe domnul Popa, domnule Ivănceanu?" sau invers. Dacă unul din ei se va simți ofensat este, desigur, un snob. O formulă analogă se aplică doamnelor de vârste apropiate. Uzanța cere însă să prezentăm domnişoara doamnei.

Prezentarea când oaspeții stau pe scaune

Prima regulă: un bărbat se ridică întotdeauna când îi este prezentată o persoană. Singura excepție o constituie infirmii sau bolnavii.

A doua regulă: o femeie rămâne pe scaun. Această regulă poate avea însă derogări. Dacă este vorba despre o tânără, ea trebuie să se ridice când e prezentată unei doamne sau unui domn mult mai în vârstă decât ea.

Regula este mai generală: când se fac prezentările sau în cadrul unor discuții, tinerii nu vor sta jos în prezența persoanelor mai în vârstă aflate în picioare. Dacă e vorba despre un bătrân, este politicos, dar nu obligatoriu, să se ridice şi femeile. Dacă este vorba despre o doamnă în vârstă, se va ridica în picioare toată asistența. Şi aici intervine tactul. Este mai prudent să te ridici în picioare decât să uiți s-o faci atunci când situația o cere.

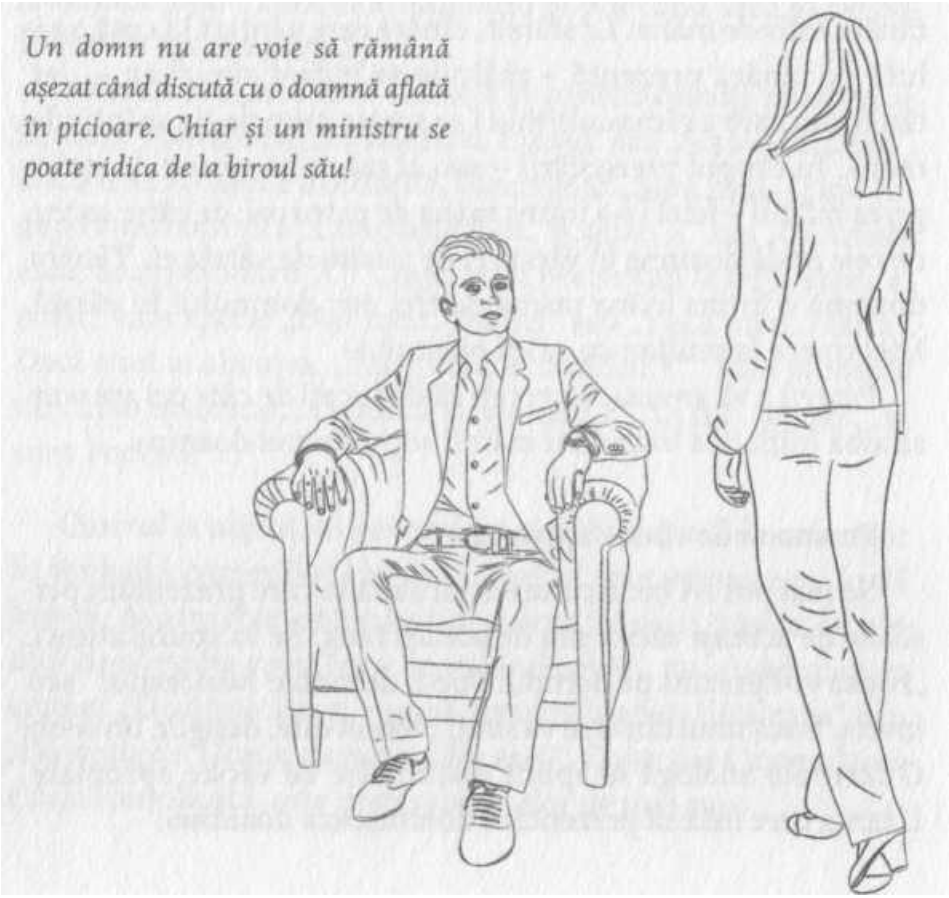

De câte ori un bărbat este în prezența unei doamne, el se va ridica (aproape reflex) în picioare. Bineînțeles, nu este cazul să procedeze astfel şi în cadrul relațiilor de serviciu. Dar dacă în biroul unui director nu există decât propriul lui fotoliu şi un singur scaun, şi au venit în vizită două doamne, una din ele poate sta jos, alta în picioare, iar directorul va sta şi el în picioare, pe toată durata vizitei. Politețea cere

Aflat pe patul de moarte, Immanuel Kant

acceptă să primească vizita unui bun prieten. Familia, adunată în jurul bolnavului, îi atrage atenția vizitatorului că trebuie să se aşeze imediat pe un scaun deoarece, dacă stă în picioare, riscă să-l vadă pe filozof... ridicându-se!

însă ca doamna poftită să stea jos în „jilțul directorial" să nu accepte invitația. Această situație este valabilă în cazul în care nu s-a mai putut găsi alt scaun. Este de la sine înțeles că vizita nu se va prelungi...

Când putem sta totuşi jos?

În general, nu ai voie să stai jos în prezența unei persoane străine. Şi totuşi, există situații în care nu se aplică această regulă:

·În biroul unde ai de lucru (urgențe) a intrat o doamnă care trebuie să aştepte pe cineva pentru câteva minute şi refuză să ia loc. După ce ați făcut cunoştință, îți vei cere scuze şi îți vei vedea de treabă, reaşezându-te la masa de lucru.

·La o masă de prezidiu vorbeşte, stând în picioare, o doamnă. Bineînțeles, domnii o ascultă stând jos.

·O doamnă are musafiri şi îndatoririle de gazdă o obligă să facă drumuri dese la bucătărie. De câte ori revine în camera cu oaspeți, aducând cafea, prăjituri etc., observă un tânăr aflat în picioare. Îl roagă să stea jos, îi oferă un scaun mai bun, dar scena se repetă. În sfârşit, gazda

înțelege: tânărul îşi închipuie că aşa e politicos! De fapt, el greşeşte – are voie să stea jos.

Autoprezentarea

Multă vreme, unica modalitate corectă de a face prezentările în societate a fost aceea în care intervenea o terță persoană. Astăzi, a te prezenta singur – în viața socială, particulară sau profesională – nu mai e o îndrăzneală sau o impertinență. Autoprezentarea se face de obicei când numărul de musafiri e prea mare sau, pur şi simplu, când gazda a uitat să ne prezinte. De asemenea, un delegat la un congres trebuie să se prezinte el însuşi vecinilor de masă sau de reuniune. Preocupările comune sunt un motiv în plus pentru a se recurge la o astfel de prezentare.

În acest context, bunele maniere cer ca într-o societate un domn mai în vârstă să se autoprezinte unuia mai tânăr. Ca să se evite o situație penibilă – o tăcere prelungită – se poate autoprezenta şi un tânăr unui domn mai în vârstă sau unei doamne, cu condiția să nu întindă primul mâna.

În viața profesională, ca şi în cea publică, autoprezentarea se impune într-o mulțime de situații. Când intri într-un birou unde nu eşti cunoscut sau într-o întreprindere, ca reprezentant al unei firme, trebuie să te prezinți directorului, ca şi celui cu care ai de discutat. Dacă o anticameră (secretariat) vă desparte de

persoana pe care urmează s-o întâlniți, îi puteți transmite o carte de vizită după ce v-ați prezentat secretarei.

Alt lucru important: chiar dacă persoana care se autoprezintă nu este prea agreabilă, nu aveți dreptul să-i întoarceți imediat spatele şi nici să vă dați un nume fals. Lumea e mică şi o întâlnire ulterioară este oricând posibilă!

Deşi nu trebuie să vă autointitulați „doamnă", există situații în care, prezentându-vă – la telefon, de pildă –, acest lucru devine necesar. Aşa că puteți spune: „Vă telefonează doamna X, din partea doamnei Z." în alte părți ale lumii regulile diferă. În Franța, de exemplu, femeile se prezintă la telefon autointitulându-se „doamnă" *(Madame X au telephone).*

Cum ne autoprezentăm? Aproape ca în cazul prezentării făcute de un terț. Un bărbat va spune: „Permiteți-mi să mă prezint, Mihai Grigorovici." Dacă este deosebit de curtenitor, va adăuga o frază de genul: „Mă scuzați că mă prezint singur, dar, cum gazda este foarte ocupată, îmi permit s-o fac", adaptând formularea la împrejurări. Astăzi sunt acceptabile şi formulările mai relaxate (vorbeam mai devreme despre familiaritatea care nu înseamnă impolitețe), lipsite de acel „permiteți-mi" („îngăduiți-mi", „dați-mi voie") care poate părea exagerat în situații nu foarte protocolare: „Sunt Mihai Grigorovici, coleg de birou cu

gazda.”

Dacă intrăm într-un birou, vom spune: „Sunt inginerul Horia Nicolaescu, aş vrea să vorbesc cu domnul X.” în rest, regulile cunoscute rămân valabile: cel mai tânăr se prezintă celui mai în vârstă, inferiorul – superiorului, domnul – doamnei. În viața publică, pot exista excepții: un vizitator mai în vârstă se prezintă directorului mai tânăr, deoarece se aplică regula „inferiorul se adresează superiorului”.

Ne spunem titlurile?

Când te prezinți singur, trebuie să fii foarte atent la enunțarea titlurilor şi să te hotărăşti la unul dintre ele: un grad universitar, un grad militar, o profesie – şi atât. Va câştiga enorm în ochii tuturor cel care se prezintă simplu „Mihai Popescu” sau „Laura Ionescu” şi despre care aflăm ulterior că este profesor ori medic şi a susținut un doctorat strălucit la Roma, fiind şi membru corespondent al Academiei Române! Deducem că cel mai elegant mod de prezentare rămâne acela în care îți spui doar numele. Dar, atenție: întâi prenumele – Maria Popescu, şi nu Popescu Maria, ca la şcoală.

CAPITOLUL 5

Formule de adresare

Cui ne adresăm

Este permis să te adresezi unor necunoscuţi?

„Categoric, nu!” – răspunde fermecătoarea tânără de douăzeci de ani, gândindu-se cu spaimă la multele tentative ale bărbaților care-i ațin drumul de la birou până acasă. „Bineînțeles că da!

– Va spune, cu un aer natural, pensionarul dispus oricând să le răspundă cu amabilitate celor care nu ştiu adresa unui muzeu sau care nu se descurcă într-un cartier.

Conversația între necunoscuți nu mai reprezintă de mult un act de impolitețe, dimpotrivă. Există însă mai multe feluri de a intra în contact cu oamenii. A interpela pe cineva poate fi un semn de obrăznicie, dar şi un simplu mijloc de a ieşi din încurcătură. Uneori acest demers se rezumă la o simplă informație, alteori devine o lungă şi pasionantă discuție. Nu ne surprinde faptul că la cozi, prin parcuri, în stațiile de autobuz oameni necunoscuți intră în vorbă, împărtăşindu-şi părerile asupra unui anumit subiect. Ce să mai vorbim despre conversațiile de pe actualele rețele sociale! Nu e nimic rău în toate astea, cu condiția ca discuția să nu degenereze în dispută.

În călătorie

Într-un oraş străin este absolut normal să întrebăm pe cineva care e drumul spre gară sau spre o catedrală celebră. Este suficient să salutăm şi apoi, politicos, să spunem pe scurt ce dorim. Orice om este mândru de oraşul în care locuieşte şi ne va răspunde cu plăcere. Odată informația obținută, vom mulțumi înainte de a pleca în direcția indicată. Se poate întâmpla însă ca informația să fie vagă şi nesigură. Pentru a nu avea îndoieli, e de preferat să întrebăm un şofer de taxi, un vânzător de la un chioşc sau un agent de circulație. Nu trebuie să ne jenăm să punem asemenea întrebări; interlocutorul va pierde doar câteva minute. Nu vom interpela persoane foarte în vârstă sau grăbite. Un bărbat trebuie să fie prudent când se adresează unei femei şi, în general, este mult mai sigur să ne adresăm cuiva de acelaşi sex cu noi.

Prin meseria lor, agenții de circulație, polițiştii, controlorii din trenuri şi tramvaie, hamalii, şoferii de taxi, personalul hotelier sunt datori să dea informații. Asta nu ne îndreptățeşte să nu spunem „bună ziua", „vă rog şi „mulțumesc.

Pisălogii

Este permis să ne adresăm vecinilor de plajă, de masă, călătorilor din tramvai, din tren, din avion sau celor care locuiesc la acelaşi hotel cu noi? De ce nu? În principiu, nimic nu ne opreşte să

schimbăm câteva cuvinte despre vreme sau despre un eveniment sportiv important. Din nefericire, există destul de mulți oameni care nu se limitează la o conversație neutră, ci îşi obligă „victima” să-i asculte depănându-şi toată viața – bolile copiilor, primele iubiri, nenorocirile familiei, certurile cu soția, relația cu şeful şi, bineînțeles, opiniile politice. Salvarea vine totuşi când pisălogul coboară din tren, căci până şi lucrurile cele mai rele au un sfârşit…

Chiar dacă persoana cu care am intrat în vorbă ne place în mod deosebit, nu se cuvine să-i cerem numărul de telefon sau adresa; în această privință, cel abordat trebuie să aibă inițiativa.

Cum ne adresăm

Titlurile

În fața lui Dumnezeu şi a legii, oamenii sunt egali… dar vanitatea umană nu are margini. Una dintre expresiile ei este etalarea cu ostentație a titlurilor.

*„**Cetățene**”*. În timpul Revoluției Franceze, asistăm la abolirea titlurilor nobiliare moştenite din tată în fiu şi la înlocuirea lor cu simpla denumire de „cetățean”. Desființarea privilegiilor nobiliare perpetuează ideea de egalitate. Între cetățeanul portar şi cetățeanul inginer Morois, director general al firmei X, nu există teoretic nicio diferență. Aşa să fie oare?

„Tovarăşe”. O nouă revoluție – socialistă de data aceasta – impune la începutul secolului XX termenul nivelator de „tovarăş”. El simbolizează schimbările radicale care s-au produs în numeroase țări din Europa şi Asia. Cu toate acestea, inegalitatea dintre oameni a continuat să existe şi să marcheze viața mai multor generații. Nu-i o noutate pentru nimeni faptul că, în absolut toate statele lagărului socialist, funcția era totul, aşa că între „tovarăş” sau „tovărăşică” şi „tovarăşul prim-secretar” diferența era ca de la cer la pământ.

„Tovarăşul inginer”. Singura modalitate de a te rupe de această realitate oribilă rămânea învățătura. La capătul unor lungi ani de studiu, puteai fi numit „tovarăşe inginer”, „tovarăşe doctor”, „tovarăşe profesor”. Drama consta însă în faptul că mulți făcuseră o facultate împotriva voinței sau vocației lor, neavând altă posibilitate de a dobândi o identitate. Titlurile astfel obținute s-au dovedit adeseori formale.

Bunul-simț şi aprecierea corectă a efortului depus în şcoală ne obligă să luăm în considerație *competența* individului, şi nu *titlul* cu care se prezintă. Astăzi, a avea o diplomă fără a fi în stare să faci dovada cunoştințelor tale într-un anumit domeniu nu îți asigură un loc în societate sau o slujbă.

Ideal este să existe o concordanță deplină între titlu şi ceea ce ştii să faci, altfel eşti un impostor!

*„**Bossul**”*. Revenind la viața noastră de zi cu zi, constatăm că după 1989 au apărut titluri noi – manager, boss, patron – a căror utilizare ne pune deseori în încurcătură. Nu sună bine nici „patroane”, nici „domnule patron” şi nici „boss” sau „şefule”. Preferabil e să folosim numele de familie când ne adresăm acestuia. Sau, dacă nu-l ştim, să-i spunem pur şi simplu „domnule”. Este nepermis să-i spui superiorului tău ierarhic *şefule*! Uneori ți se permite sau chiar eşti rugat de şeful tău să-i spui pe numele mic. Relațiile de serviciu devin astfel mai calde şi, între oameni binecrescuți, respectul reciproc nu are de suferit.

Numele sau funcţia?

Să nu uităm numele interlocutorului nostru, deoarece putem face gafe. Dacă îi atribuim alt nume decât cel adevărat, neglijența noastră nu are nicio scuză. Să ieşim din această situație adresându-ne cu un simplu „domnule dragă…” sau „stimată doamnă…”, în niciun caz cu „domniță”, „duduiță”, „păpuşică”, „dulceață”.

O altă situație este aceea în care nu cunoaştem numele persoanei, dar ştim ce profesie are. În acest caz vom spune: „Bună ziua, domnule profesor”, „Voi urma sfaturile dumneavoastră, domnule doctor” sau „Domnule inginer, proiectul pe care ni l-ați adus este foarte interesant”.

Dacă jucăm rolul „inferiorului”, titlul este absolut obligatoriu. Pacientul va spune

„domnule doctor”, şi nu „domnule Vasilescu”, elevul sau părintele vor spune „domnule director”, şi nu „domnule Ionescu”, chiar dacă locuiesc în acelaşi bloc şi se cunosc de mult.

„Da, mamă”. Un semn de politeţe este să adăugăm ceva după un răspuns monosilabic – „da”, „nu” sau „mulţumesc”. Să spunem: „nu, domnule”, „da, doamnă”, „da, mamă” sau „mulţumesc, Ana”. De asemenea, nu este recomandabil să vorbim la persoana a treia. De exemplu: „Domnul mai doreşte ceva?” este o formulă rezervată personalului de serviciu, nu gazdei. În familie nu trebuie să acordăm celor apropiaţi titlurile pe care le au. Este hilar ca stăpâna casei să-i spună femeii de serviciu: „Ai grijă să aranjezi camera generalului”, când generalul este chiar soţul ei.

„Popeasco”. La cealaltă extremă se plasează cei care uită să fie politicoşi cu subalternii. Auzim adesea: „Vasilescule, dă-mi dosarul ăla.” Se spune: „Domnule Vasilescu, dă-mi, te rog…”

Nu vom folosi vocativul numelui propriu, mai ales pentru femei. A spune Popeasco, Ioneasco sau chiar Tatiano, Mario este urât. Vom spune doamnă (domnişoară) Popescu sau – dacă diferenţa de rang ori vârstă nu e prea mare – pur şi simplu: „Tatiana, te rog bate-mi la maşină pagina asta!” Nu uitaţi că orice om are dreptul să fie numit „domn” sau „doamnă” şi că folosirea acestui apelativ este în primul rând un semn al

educației dumneavoastră.

Cum ne adresăm unei adunări

Formulele variază. La o conferință, vă veți adresa cu un solemn „doamnelor şi domnilor”, nu „doamnelor, domnişoarelor şi domnilor” cum auzim adesea. La rostirea unui toast, veți începe prin a vă adresa celor mai importante persoane: „stimate domnule ministru, stimați oaspeți”. De asemenea, în adunările oficiale vă veți adresa în primul rând personalităților, începând cu cele mai marcante. Există o ierarhie care trebuie respectată şi, la nevoie, acest protocol poate fi studiat.

Tot mai multe persoane apar la televizor. Intimidate de reflectoare, de camerele de luat vederi, ele „uită” că vorbesc pentru milioane de oameni. Putem oare să acceptăm cu simpatie alocuțiunile unor persoane infatuate care nu ştiu să ne zâmbească şi nici să ne spună un

Vă vine să credeți că acest domn este senator?!

elementar „bună seara” sau „bună ziua, stimați telespectatori”? Ca să nu mai vorbim de grija pe care acestea ar trebui s-o aibă față de ceea ce vor să ne comunice şi, în general, de tonul pe care-l adoptă. Oricât ar fi de supărat un deputat, el trebuie să se străduiască să-şi controleze nervii şi să se adreseze colegilor săi cu voce calmă, fără strigăte şi invective. Nu trebuie uitat că simpatia oamenilor se îndreaptă spontan spre cel umilit şi jignit de către un vorbitor prost-crescut – şi nu spre acesta. Arta oratoriei ar trebui învățată, iar

amatorismul va fi întotdeauna aspru sancționat de către auditoriu.

Şi încă un amănunt. Nu vei fi niciodată ascultat cu atenție şi respect dacă apari în public într-o ținută neglijentă. Cei care te privesc pot crede că ai petrecut noaptea într-o bodegă şi nu ai mai avut timp să treci pe acasă, să faci un duş, să te bărbiereşti şi să te schimbi, să-ți pui o cămaşă curată şi o cravată.

Doi lei au fugit din Grădina zoologică. După două săptămâni se întâlnesc, unul slab, jigărit, celălalt gras şi frumos. Cel slab, hotărât să se întoarcă la Zoo, îl întreabă pe cel gras cum de arată aşa de bine.

– Simplu, m-am ascuns în toaleta domnilor de la Parlament şi mănânc în fiecare zi unul. Şi culmea e că nimeni nu le observă lipsa!

Umor englezesc cules şi tradus de DAN DUȚESCU

De asemenea, nu este de bun gust, cum cred anumiți demnitari, să te îmbraci excentric (în culori țipătoare, în sacouri de catifea ori stofe lucitoare dimineața) sau, şi mai rău, să apari îmbrăcat ca un ginerică, în alb din cap până în picioare. Dacă ar bănui ce impresie produc, nu şi-ar mai pune astfel de haine niciodată, că doar nu sunt soliți de muzică uşoară...

Cum ne adresăm doamnelor?

În acest domeniu au apărut schimbări numeroase față de codul vechi al bunelor maniere, dat fiind că femeia are astăzi alt rol în societate. Ea împarte cu bărbatul datoria de a asigura existența familiei, datorie de care se achită cu inteligență, spirit întreprinzător şi mult farmec. În acelaşi timp, femeia a devenit o persoană publică – există femei savant, femei politician etc.

Nu se mai face nicio deosebire între femeile căsătorite şi celibatare. În viața socială şi de afaceri, se întâlnesc femei de toate vârstele. „Fetele bătrâne" de altădată au devenit personaje de roman. Astăzi ele sunt redactori, asistente sociale, medici sau femei de afaceri şi duc o viață plină, în care nu mai rămâne loc pentru plictiseală, tricotat, brodat etc. Femeia zilelor noastre îşi primeşte prietenii într-un interior aranjat după propriul ei gust şi îşi conduce maşina cu dezinvoltură.

Unei asemenea femei nu-i poți refuza titlul de „doamnă". E de la sine înțeles că, dacă interlocutoarea dumneavoastră este medic, îi veți spune „doamnă doctor" – titlu pe care şi l-a cucerit prin studii îndelungate. Corect este deci să te adresezi cu: doamnă ministru, director, redactor, doctor, inginer, şi nu cu doamnă redactoare, doctoră, ingineră. (în mediul şcolar se foloseşte totuşi „doamnă profesoară".) Pe de

altă parte, trebuie spus că în Occident femeile şi-au câştigat în ultima vreme dreptul la un titlu de gen feminin (doamnă ingineră, directoare etc.).

Astăzi, situația în care unei femei casnice, căsătorită cu un ministru sau cu un colonel, i se spune „doamnă ministru sau „doamnă colonel" a devenit hilară. Am auzit chiar spunându-i-se unei liniştite gospodine „doamnă senator" – senatorul fiind soțul ei! Dacă doamna este ea însăşi senator e altceva.

Când şi cui putem spune „tu"?

A spune „tu" în loc de „dumneavoastră" poate fi trecerea de la o simplă cunoştință la o caldă prietenie – sau o iubire. Dintotdeauna codul bunelor maniere a pus o graniță între „tu" şi „dumneavoastră". Când o putem transgresa?

Prima regulă: hotărârea de a tutui pe cineva se ia doar când eşti sigur că este bine-venită.

A doua regulă: inițiativa de a spune „tu" trebuie să aparțină persoanei mai în vârstă, superiorului ierarhic sau doamnei.

La vârste apropiate, la cei din medii sociale asemănătoare, cu acelaşi grad de cultură, este chiar ridicol să spunem mereu „dumneavoastră". Dar cred că nu vom putea niciodată să spunem cu nonşalanță „tu" bătrânului medic care ne-a operat sau profesorului mult mai în vârstă care ne-a fost diriginte, chiar dacă am terminat o facultate şi am devenit colegi de cancelarie.

Dar ce ne facem cu cei care ne interpelează, în magazine în special, cu nepermisul „tu”? Auzim adesea, cu mare neplăcere, spunându-ni-se: „Câte salate vrei? „Asta-i marfa, n-o fac eu, o iei sau nu?”; „Coborî?” Şi pentru astfel de persoane există o soluție elegantă. Încercați să prelungiți puțin discuția şi, cu un aer foarte natural, adresați-vă persoanei în cauză cu „dumneavoastră”. La sfârşitul micului „scheci” – apăsând mereu pe cuvântul „dumneavoastră” – veți obține în mod sigur efectul dorit. Dacă nu vi se va răspunde chiar cu „dumneavoastră”, veți fi măcar tratat cu un „dumneata”…

Dar ce ne facem cu televiziunea? Un foarte tânăr moderator de la o emisiune ce se vrea a fi de cultură i se adresează cunoscutului profesor universitar cu nepermisul *tu:* „Te mai gândeşti sau renunți?” Sună de parcă cei doi tocmai au venit împreună de pe tarla, ca să-l parafrazez pe Ştefan Augustin Doinaş. Chiar şi doamna de pe ecran care îmi spune „Bine ai venit în bucătăria mea, ia o ceapă şi tai-o mărunt” îmi creează o stare neplăcută; mă irită şi nu mă mai uit la emisiune, deşi îmi place. Cred că pluralul de curtoazie nu ar deranja pe nimeni: „Luați o ceapă şi tăiați-o mărunt…”

Dânsul şi el

E o greşeală să credem că dânsul, dânsa, dânşii, dânsele sunt pronume de politețe, iar el, ea, ei,

ele sunt forme ireverențioase. Strict gramatical, pronume de politețe sunt *dumneavoastră* şi *dumneata; dânsul* este un regionalism folosit în Moldova în loc de *el,* indiferent că e vorba de ființe sau lucruri (chiar şi unei linguri i se spune *dânsa).* Pe de altă parte, ideea că *dânsul* e o formă politicoasă a devenit atât de generală în ultima vreme (până şi în scris!), încât eziți să-l foloseşti pe *el,* ca nu cumva interlocutorul să te considere un bădăran. Şi totuşi, corect este: „Am vorbit cu domnul director. *El* mi-a spus să revin", şi nu „Dânsul mi-a spus să revin"; „Regina Angliei va face o vizită în România. *Ea* va fi însoțită de…", şi nu „Dânsa va fi însoțită de…"

De doi-trei ani, nu cred că sunt mai mulți, auzim tot timpul la televizor un pronume – riguros vorbind, o locuțiune pronominală – cu adevărat de politețe, folosită de obicei la persoana a treia: *domnia sa, domniile lor. Gramatica* Mioarei Avram spune că asemenea forme se folosesc „numai în stilul solemn", dar iată că ele au devenit omniprezente în gura ziariştilor: „Domnia sa a primit o condamnare de cinci ani", aflăm despre parlamentarul X – persoană care, indiferent ce fapte de corupție are la activ, merită, se pare, toată stima noastră. Nu ne rămâne decât să sperăm că moda „domniei sale" folosite la tot pasul şi pentru oricine va dispărea cândva, împreună cu oamenii politici corupți…

„Mamă”, „tată”, „domnule Gabriel”

Azi nu li se mai spune părinților „dumneata”, ci mamă şi tată sau chiar pe numele mic. În multe familii, copiii li se adresează simplu: Sanda, Andrei. Dacă atmosfera este destinsă şi calmă, dacă relațiile se bazează pe respect şi afecțiune profundă, totul este OK. Nu este cazul să ne formalizăm şi să considerăm familia respectivă prost-crescută.

Soacrelor şi socrilor le putem spune şi lor mamă şi tată sau, dacă sunt de acord, pe numele mic – Rodica, Florin. În unele cazuri nu se depăşeşte bariera lui „dumneavoastră”, aşa că ne adresăm cu doamnă Ionescu sau cu doamnă Silvia, domnule Andrei. Trebuie menționat că normele de politețe interzic de fapt formulele de tipul *doamnă/ domnule prenume,* despre care se spune că sunt rezervate personalului de serviciu; vom spune, prin urmare, doamnă Popa – nu doamnă Ioana, domnule Raicu – nu domnule Gabriel. Dar dacă o asemenea adresare este complet nepotrivită la televizor – unde moderatorii îşi interpelează adesea invitații cu câte un „domnu Ticul” sau „doamna Zoe!”, chiar dacă aceştia sunt persoane publice –, în familie ea este admisă.

Oricum, dacă socrilor dumneavoastră nu le convine niciuna dintre formule, rugați-i să vă spună cum să vă adresați pentru ca toată lumea să fie mulțumită! Totuşi, când ginerele nostru ne

spune „mămițicule” sau „tătițicule” – ori este înzestrat cu mult umor, ori are în vedere… bijuteriile familiei!

CAPITOLUL 6

Arta conversației și comportamentul în societate

Reguli pentru reuşita conversaţiei

Pericolul care amenință orice adunare, în jurul mesei familiale ca şi la cea mai selectă recepție, e plictiseala. Remediul cel mai sigur împotriva ei este conversația.

Care este secretul conversației? Există o rețetă perfect pusă la punct ce asigură reuşita în toate situațiile? Nu, din păcate! Nu poți pătrunde dintr-odată în acest domeniu care dă ocazia unora să-şi desfăşoare pe deplin puterea de seducție, iar altora să comită gafă după gafă. Între ariditatea plictiselii şi pericolul ridicolului, trebuie să urmăm un drum ale cărui principale etape sunt tactul, discreția, atenția, însuflețirea, umorul, cultura, politețea şi sinceritatea.

Apar aici, ca în aproape toate manifestările vieții în comun, cel puțin două atitudini greşite. Există unele persoane foarte sigure pe ele, care polarizează conversația, îmbătându-se cu propriile lor cuvinte, vorbind fără încetare şi interzicându-le celorlalți orice participare la discuție. La cealaltă extremă se situează tăcuții, timizii, cei cărora le e o frică teribilă să nu greşească sau să-şi spună vreo părere; adepții veşnicului „Aveți dreptate” sau ai mai noului

„Corect!”.

Ajungem astfel la situația pe care o enunța un umorist: „în orice conversație, sunt două feluri de indivizi: pisălogii şi victimele.”

Arta conversației nu se învață ca formulele matematice. Ea este dobândită mai degrabă ca o limbă străină, respectând anumite reguli şi exersând-o la nesfârşit. Voi da în continuare câteva dintre aceste reguli, dar numai dumneavoastră sunteți în măsură să hotărâți dacă ele vă ajută să vă comportați agreabil într-o societate.

Invităm numai medici?

Nicio conversație generală între zece sau douăsprezece persoane nu se poate prelungi multă vreme. De aceea, o gazdă trebuie să-şi grupeze musafirii după anumite criterii. La acest lucru trebuie să ne gândim încă din momentul în care facem invitațiile.

Veți constata că cele mai reuşite reuniuni sunt acelea în care invitații au aceeaşi profesie sau acelaşi *hobby*. Dacă sunt medici vor aborda, fără îndoială, subiecte de interes comun, adică medicale. De asemenea, dacă invităm numai profesori şi, mai mult, aceştia sunt colegi la aceeaşi şcoală, discuția se va învârti în jurul meseriei ce le acaparează toate gândurile. Să ne imaginăm că din greşeală – căci este o greşeală – am invitat şi un cuplu de ingineri sau doi oameni

de afaceri. În mod cert, aceştia se vor simți izolați şi se vor plictisi de moarte. După o oră sau două, vor inventa un motiv ca să plece. Cu siguranță că nu-i interesează nici cancanurile din cancelarie şi nici profilaxia cancerului, de exemplu, care au fost discutate cu aprindere toată seara.

Musafiri de diverse profesii

Dar viața socială ne pune în situația să avem şi relații cu oameni din diferite domenii de activitate, cu diverse preocupări. De aceea, de multe ori, suntem gazde ale unor petreceri în care asistența este eterogenă. Obligația noastră este să-i antrenăm pe cei prezenți în discuții plăcute, accesibile tuturor. Să nu vi se pară o exagerare, dar rolul nostru, când suntem gazde, nu este departe de acela al unui regizor. Subiectele profesionale nu trebuie să acapareze conversația, pentru că scopul ei este altul – acela de a afla lucruri noi, de interes general. De aceea vom avea grijă să nu grupăm la masă persoane care au aceeaşi meserie. Conversația poate foarte bine să înceapă cu relatarea unui fapt divers şi să ajungă la considerații generale asupra eternelor probleme ale vieții.

Subiecte tabu şi gafe

Există subiecte care pot fi discutate doar între prieteni. Un asemenea subiect, şi nu cel mai

puțin important, sunt banii. Dacă e permis să vorbeşti la o petrecere despre prețul unei călătorii, cel puțin atâta vreme cât nu e cel pe care l-ai plătit, este o gafă să discuți despre prețul unui cadou. Asemenea gafe ne fac să-i recunoaştem de la o poştă pe parveniți. Dar culmea prostului gust este să te plângi de lipsa banilor, de necazurile din familie sau de la serviciu. În plus, e şi inutil – nimeni nu-ți va rezolva problemele. Vei fi doar compătimit şi te vei pune într-o situație umilitoare.

Tot gafă e ca la o petrecere să ceri consultații cuiva cu o anumită meserie. Niciun bancher nu-ți va indica cel mai bun plasament pentru banii tăi numai pentru că este invitat în aceeaşi casă cu tine. Nimic nu-l va constrânge să-ți dea informațiile pe care banca sa le cumpără cu bani grei.

Cei mai răi dintre toți sunt bolnavii eterni, pentru care o consultație este oricând bine venită, uitând că niciun medic nu va putea pune un diagnostic în asemenea condiții. În plus, nimeni nu va fi fericit să dea consultații în timpul liber. Dacă are umor, ar putea reacționa ca medicul vienez devenit celebru prin răspunsul dat cu ocazia unei serate la care i s-a cerut o consultație: „Cu plăcere, doamnă, binevoiți să vă dezbrăcați!”

Aproape orice medic, avocat sau profesor poate să vă relateze una sau două întâmplări care

ilustrează mania multor oameni de a încerca să profite, în societate, de cunoştinţele profesionale ale cuiva aflat în timpul său liber.

Banii, grijile familiale sau profesionale, consultaţiile de orice fel sunt deci teme de ocolit. Alte subiecte tabu sunt politica şi religia, amândouă fiind legate de opinii prea ferm conturate în mintea omului pentru a fi schimbate la o reuniune oarecare fără riscul de a ajunge la ceartă. Şi una, şi cealaltă ţin de pregătirea şi intelectul omului, variind uneori enorm de la o persoană la alta. Totuşi, în cazul unor discuţii aprinse, să urmăm exemplul celor care nu-şi pierd cumpătul. În acelaşi timp, rolul gazdei sau, în absenţa ei, al altui invitat este să schimbe subiectul.

Să reţinem, în concluzie, că reuşita unei petreceri depinde de talentul gazdei de a-şi alege musafirii. Să nu ne ambiţionăm să-i chemăm deodată pe toţi cunoscuţii noştri, aparţinând unor medii total diferite, numai ca să scăpăm de nişte obligaţii. Să fim atenţi şi la vârsta invitaţilor. Când facem invitaţiile, e bine să precizăm fiecărui musafir în parte cine mai vine.

A şti să asculţi

Trebuie să fii întotdeauna atent la ceea ce ţi se spune, astfel încât să nu-ţi pui interlocutorul în inferioritate, chiar dacă eşti mai instruit sau mai informat decât el. Asta nu înseamnă că trebuie

să-i dai mereu dreptate celuilalt. Oricât de paradoxal ar părea, în acest „joc” poți căpăta reputația unui cozeur strălucit. De ce? Pentru că a şti să asculți este o artă, după cum a te abține să dai mereu sfaturi e o dovadă de înțelepciune.

Dialogul surzilor

Este bine să respecți opinia celuilalt, chiar dacă diferă de a ta, deoarece s-ar putea să fie întemeiată. Asta nu înseamnă să renunți automat la propria-ți opinie şi nici s-o consideri minoră. Subiectul poate rămâne deschis, iar dialogul-unica modalitate de a-l elucida, cu condiția să nu devină un dialog al surzilor. Nimic nu te împiedică să-ți susții ideea în cadrul discuției. Dar fă-o fără a-ți jigni interlocutorul. Să evităm intervențiile categorice de genul „Aiurea!”, „Nici vorbă! ’, „Vă înşelați! Sau „Ce prostie!”. Ele sunt o dovadă a lipsei de educație şi pot bloca iremediabil conversația. Dați-i şi celuilalt posibilitatea să intervină. Este mai potrivit să spuneți: „Iertați-mă, dar cred că asupra părerii dumneavoastră se mai poate discuta.” în orice caz, să nu ne întrerupem interlocutorul. Cel care o face nu este mai puțin vinovat decât cel care vorbeşte tot timpul.

Cine ne sunt interlocutorii?

Să fim atenți şi cu cine stăm de vorbă. Să nu discutăm cu oricine, fără discernământ, anumite

subiecte, deoarece riscăm ca menajera, o femeie foarte cumsecade de altfel, să umple târgul cu necazurile noastre!

Dacă se întâmplă să ne aflăm într-o societate alcătuită din persoane cu un nivel de pregătire mai înalt decât al nostru, prudent este să nu deschidem gura; cel puțin nu riscăm să ne facem de râs! Am asistat cândva la următoarea întâmplare amuzantă: într-un grup de intelectuali ce se plângeau de lipsa de spațiu din apartamentele de bloc, nimerise o tânără mai puțin şcolită, care s-a simțit în drept să intervină: „Da, aveți dreptate, şi la noi e înghesuială în bucătărie, unul intră, altul iese – e pur şi simplu, cum să vă spun… un *trafic de influență!"* Tânăra, copleşită de discuția elevată ce avusese loc până atunci, a găsit prilejul să plaseze un „radical", cum spune omul simplu.

Atenţie cum vorbiţi!

Dacă folosiți expresiile, cuvintele, pronunțiile sau construcțiile grupate în coloana din stânga - pe care le-am auzit de la persoane cu pretenții, nu de la oameni simpli! - vă veți face sigur de râs.

AŞA NU	AŞA DA
îmi cauzează	îmi face rău
rămâneți în telefon	rămâneți la telefon
periplu prin oraş	Plimbare prin oraş

	(periplu = călătorie pe mare)
a-ți aduce aportul	A contribui
servici	Serviciu
ora doisprezece	Ora douăsprezece
în scris nu fii rău!	Nu fi rău!
bleumaren	Bleumarin
Mi-ar place	Mi-ar plăcea
a concluziona, a atenționa	A trage concluzia/a conchide, a atrage atenția
mijloace mass-media	Mass-media
intreprindere (cu i)	Întreprindere (cu î)
„decât” fără negație: „Am decât 10 lei”	„Nu am decât…” sau „Am doar.
„ca şi” sau „ca virgulă şi” pentru evitarea unei cacofonii: „Ca şi comandant de navă, am multe răspunderi”; sau pur şi simplu „ca şi” în loc de „ca”, deşi nu e vorba de nicio cacofonie: „Ca şi librar, sunt obligat să citesc cărțile pe care le vând.”	Folosiți în loc de „ca”, după context: drept, precum, în calitate de: „în calitate de comandant de navă…; „Ca librar, sunt obligat…”
Butelie	Butelie
Prevederi	Prevederi
Caracter[1]	Caracter
Lipie	Lipie
Editor	Editor

[1] 1 Din acest punct încolo am folosit o listă pe care mi-a pus-o la dispoziție cu amabilitate scriitorul şi editorul Radu Paraschivescu. îi mulțumesc!

Alibi	Alibi
Adulter	Adulter
Capsulă	Capsulă
Repercursiuni	Repercusiuni
Oprobiu	Oprobriu
Escroc	Escroc
Frustare	Frustrare
Propietar	Proprietar
Scluptură	Sculptură
Pluraluri (pl.)	Plurale (pl.)
În ceea ce privesc	În ceea ce priveşte
Ce-s cu astea?	Ce-i cu astea?
Expresso	Espresso
În mod espres	În mod expres
M-a consultat medicul	M-a văzut medicul/am Consultat un medic
Îmi va pare bine	Îmi va părea bine
Cartea va apare	Cartea va apărea
Sunt determinat să văd Filmul	Sunt hotărât să văd filmul
Audiență numeroasă	Auditoriu/public numeros
Hemoragie de sânge	Hemoragie
Fizionomia feței	Fizionomia
Urmează după aceea	Urmează
Avansați mai în față	Avansați
Schimbare fortuită	Schimbare forțată
Vizavi de problemă	Referitor la problemă

Complimentele

Micile complimente întreţin conversaţia, aşa cum micile cadouri întreţin prieteniile. Nu este o ipocrizie să-i faci un compliment stăpânei casei asupra gustului bun al mâncării, chiar dacă nu

a gătit-o ea. Dar să-i spui unei femei de şaizeci de ani că ai luat-o drept fiica ei nu este un compliment, ci o impolitețe. Tot atât de nepotrivit ar fi să-i spui gazdei: „Minunat acest porțelan. Cred că v-a costat destul de mult!”

A cerşi complimente. A face complimente exagerate este o lipsă de tact, dar a cere să ți se facă este o dovadă de prostie. Întâlnim deseori persoane avide de complimente, cărora expresia englezească *to fish for compliments* (a cerşi complimente) li se potriveşte foarte bine. Cum să reacționăm? Pur şi simplu vom evita cu abilitate să le acordăm, ferindu-ne astfel să fim caraghioşi la rândul nostru. Cel avid de complimente va deschide discuția pe o temă care-l avantajează. Neintrând noi în „joc”, discuția va deveni monolog şi prietenul nostru va sfârşi prin a se lăuda singur.

Există în fiecare dintre noi tendința de a ne autocaracteriza. Adesea auzim persoane care se simt datoare să spună: „Eu sunt un om foarte corect”; „Eu sunt foarte cinstit şi discret”; „Eu sunt foarte punctual”; „Eu sunt foarte bun în meseria mea.” Dorind să ne ofere imaginea totală a „personalității” lor, o completează cu ceea ce ei vor numi „cusururi”: „Dar am şi defecte: sunt prea bun, prea naiv” etc. Unii se laudă singuri, negând că o fac: „Nu că mă laud, dar mă îmbrac foarte bine…” Insuportabile ființe!

Să-i lăsăm pe ceilalți să ne aprecieze – după

fapte, şi nu după „sugestiile” noastre. Această categorie de oameni ce țin să se prezinte singuri nu obțin încrederea celor din jur; dimpotrivă, ei trezesc suspiciunea.

Sinceritatea şi minciunile convenţionale

Voi încheia acest capitol de „Reguli pentru reuşita conversației” atacând un subiect mai general şi mai delicat: indiferent în ce împrejurări şi cu cine vorbim – între patru ochi cu un prieten, la serviciu cu colegii, acasă cu copiii, la o conferință de presă cu ziariştii, când suntem într-o societate – trebuie să fim întotdeauna sinceri?

Nu pune nimeni la îndoială faptul că *a spune* adevărul – *a spune* ceea ce gândeşti – este o înaltă calitate morală. Minciuna e detestabilă, mai ales când cel care o practică urmăreşte să obțină avantaje personale.

Şi totuşi, să ne imaginăm că de câte ori întâlnim pe cineva suntem „sinceri” şi spunem adevărul, cel pe care-l avem în minte (observația se poate extinde până la întâlnirea dintre doi şefi de stat, de pildă). Sunt sigură că a doua zi planeta numită Pământ ar sări în aer. Multe gânduri, multe judecăți negre, gri, bleumarin ne trec prin minte, dar un om civilizat se autocenzurează înainte de a rosti un cuvânt „sincer”. Aşa apar micile neadevăruri (minciuni) convenționale.

Când primesc un buchet de flori iarna, nu pot

să nu gândesc un adevăr: au costat o avere, şi eu aş fi preferat un kilogram de nectarine sau de struguri (pe care îi ador). Dar spun cu tonul cel mai „sincer” şi cu cel mai fermecător zâmbet de care sunt în stare că florile sunt minunate, că sunt exact ce-mi doream. În timpul vizitei celui care mi le-a adus, le mai admir de câteva ori cu voce tare. Totuşi din vasul în care le-am pus (este obligatoriu să le punem în apă de îndată ce le-am primit), îşi scoate capul un ibiskus pe care-l antipatizez, fiindcă mi-e frică să nu mă ciupească! Sau se răsfață nişte crizanteme albastre şi verzi pe care le detest, căci îmi plac florile naturale, nu cele care au fost constrânse să înghită cerneală albastră sau de altă culoare. După plecarea musafirului mă uit cu tristețe la flori şi la mine însămi, zicându-mi că sunt o mare mincinoasă. Dar data viitoare voi proceda exact la fel.

Tuturor oamenilor din lume le place să bârfească – adică să comenteze comportamentul cuiva care nu este de față. Tentația este irezistibilă, deşi vă asigur că nu e frumos să-i dați curs. Nu sunt într-atât de naivă, încât să cred că sfaturile mele vor opri pe cineva să-şi vorbească de rău semenii. Dar nu mă pot abține să vă sfătuiesc să aveți grijă *cui* vă comunicați ultimele descoperiri privind, de exemplu, viața intimă a şefului. Să fim atenți, prin urmare, ce vorbim, dar mai ales cu cine vorbim – şi vom evita

multe, multe necazuri. Când eram foarte tânără, am întrebat cu toată sinceritatea un prieten de când şi de ce s-a despărțit de soție, pe care o văzusem într-o postură foarte tandră cu un alt bărbat, în fața unui cinematograf. Am primit un răspuns evaziv şi peste o lună m-am trezit cu o citație de la tribunal pentru a fi martor în procesul de divorț al prietenilor mei. Această întâmplare m-a vindecat definitiv să mai fiu interesată de viața personală a celor din jur şi mai ales s-o comentez.

Când copilul dumneavoastră vă face cadou o cravată care vi se pare oribilă, vă sfătuiesc s-o apreciați, s-o lăudați, să-i mulțumiți copilului, şi veți vedea cum ochii lui încep să strălucească de bucurie; dacă ați fi sincer, observația dumneavoastră s-ar putea să-l complexeze şi să-l marcheze negativ pentru toată viața.

Alt exemplu: copilul dumneavoastră de şapte ani face mari eforturi să deseneze drept în caietul de teme nişte beţişoare, dar îi ies cam strâmbe. Vine să vi le arate foarte mândru: adevărul este că nu vă plac şi, dacă ați fi sincer, i-ați spune cu iritare: Ce urâte sunt! Cu cine semeni aşa de neîndemânatic şi i-ați rupe paginile din caiet. Însă un părinte inteligent spune un „neadevăr”: „Sunt foarte frumoase, dar hai să-ți fac eu un model şi să mai încercăm.”

Iată că am ajuns la o veche concluzie: în viață spui şi faci totul conducându-te după un

principiu – să se simtă bine cei din jur. Amâni cât poți observațiile neplăcute şi, când în sfârşit te hotărăşti să spui ce gândeşti, o faci cu tact, răbdare şi delicatețe. Pe scurt, adevărurile cele mai adevărate nu se spun brutal.

Am citit într-o carte de John Maxwell o istorioară simpatică. Billy iubeşte pisicile, fratele său John le detestă. Totuşi, din dragoste pentru Billy, John îi găzduieşte pisica în săptămâna în care acesta lipseşte din oraş. Când Billy se întoarce, John îi spune sec că pisica a murit. După ce îi trece tristețea, pe Billy îl apucă furia şi îi spune fratelui său: „Nu ai să fii niciodată un om civilizat, nu aşa se comunică o veste tristă. Trebuia să mă pregăteşti, să-mi spui de pildă la început că pisica se joacă pe acoperiş, apoi, a doua zi, că a căzut şi are o fractură şi se simte foarte rău, iar în final că nu a putut fi salvată. Era altceva! Dar, în sfârşit, să trecem peste asta. Cum se mai simte bătrâna noastră mătuşă Matilda?" „Se joacă pe acoperiş", răspunde John cu o voce moale…

Dacă nu vreți să vorbiți cu cineva şi îi spuneți copilului dumneavoastră să răspundă la uşă sau la telefon şi să-i comunice persoanei indezirabile că nu sunteți acasă, degeaba îi veți explica celui mic că este o minciună protocolară. Când va omite să vă anunțe că sunteți chemat la şcoală (ştie el de ce) şi-l veți certa, va spune sau va gândi că a fost… o minciună protocolară. Dar să-i spui

cuiva care luptă cu kilogramele în plus „vai ce te-ai îngrăşat!” sau unei persoane bolnave „ce tare ai slăbit!” nu este o dovadă de sinceritate, ci de proastă creştere. Nu oricine ştie să facă o cafea bună; când eşti întrebat dacă zeama aceea lungă şi dulce îți place, vei spune cu convingere *da!*

Am observat că persoanele care au întotdeauna o vorbă bună pentru celălalt şi spun lucruri plăcute au foarte mulți prieteni, primesc invitații la diferite reuniuni, într-un cuvânt sunt persoane agreate de societate. Totuşi şi în acest comportament trebuie să existe nişte limite: nu linguşim, nu suntem ipocriți, nu exagerăm. Nu-i spunem persoanei care a mai pus câteva kilograme peste cele pe care oricum le avea în plus: „Vai, ce-ai slăbit! Ce bine arăți!” Iar cel care primeşte complimentul va trebui să ştie ce să răspundă: nu va face imediat şi el un compliment, ar fi caraghios, dar nici nu se va mărgini să spună fâstâcit „mulțumesc”. Va încerca să spună ce simte, ce crede, sau măcar să dea o informație: „Da, şi mie îmi place (obiectul pentru care mi s-a făcut complimentul)” sau „L-am primit cadou” sau (când mi se spune că arăt bine) „Mă mir, pentru că sunt foarte obosită, însă probabil că munca îmi prieşte!”

Cred că de aceea se scriu şi se citesc cărțile de bune maniere: ca să nu greşim când procedăm într-un anumit fel crezând că aşa e politicos; s-ar putea să aflăm că politicos e tocmai contrariul

a ceea ce facem!

În fine, trebuie să amintesc un mare păcat al oamenilor, acela de a avea o adevărată voluptate să transmită lucruri neplăcute. Sunt sinceri, spun adevărul, dar sunt... foarte antipatici. Veştile rele circulă repede, aşa că feriți-vă de rolul de mesager. Va afla singur că este pe lista de disponibilizați, soția lui va afla singură că e înşelată (şi dacă nu va afla cu atât mai bine), iar mass-media are grijă de sănătatea noastră înlăturându-ne stresul cu anunțuri liniştitoare (cresc prețurile la alimente, la gigacalorie, la combustibili etc.) Altfel stau lucrurile când vă este cerut sfatul: X m-a rugat să-i împrumut nişte bani, ce să fac? Dacă este adevărat că X e un rău platnic, sunteți dator să fiți sincer şi să-l avertizați pe virtualul păcălit.

Cum nu trebuie să conversăm

Mulți oameni foarte capabili în meseria lor se simt pierduți odată ieşiți din cadrul profesional şi suferă în societate de un real complex de inferioritate. Pentru aceştia, un singur sfat: să fie atenți la ceea ce se petrece în jurul lor, să imite (sau să evite) ceea ce le place (sau nu). Arta conversației, cum am mai spus, nu se învață dintr-odată.

Generalizări, replici laconice

Să ne ferim să tragem concluzii de o banalitate

înfiorătoare, precum: „Aşa-i românu” sau „Ah, bărbații, toți sunt la fel”. Devenim în mod automat ridicoli. Generalizările – de tipul: „femeile”, „bărbații”, „patronii”, „bogații”, „săracii” – utilizate excesiv denotă o mare sărăcie spirituală.

Este evident că o conversație nu poate fi susținută prin expresii laconice: „da”, „nu”. La fel, o frază prost înțeleasă nu te autorizează să lansezi un „ce?”, „cum?” în loc de „poftim?”. În asemenea situații, poți da mai multă amploare întrebării spunând: „Cum se numea oraşul despre care vorbeați?”

Bârfa

Este permis să vorbim despre cunoştințele comune care nu sunt prezente? Sigur că da, depinde însă cum o facem. Nu avem voie să spunem nici mai mult, nici mai puțin decât dacă ar fi de față. Ar fi de dorit să le luăm chiar apărarea împotriva denigratorilor. Intervenția noastră ne va pune la adăpost de orice calomnie, de orice bârfă.

A-i forfeca pe cei absenți este semnul lipsei de caracter, chiar dacă te ascunzi în spatele unui nevinovat „Hai să bârfim un pic!”. În plus, este un joc foarte periculos, căci informația ajunge mai devreme sau mai târziu la cei în cauză. Şi este dovada unei totale lipse de inteligență, pentru că, evident, nu vrei să ai neapărat

duşmani. Dacă cei absenți îți sunt prieteni, a-i apăra devine o datorie de onoare. Abțineți-vă însă de a le transmite penibila discuție, alimentând bârfa. Prietenii o vor afla de la altcineva, iar dacă nu, cu atât mai bine! Faceți-vă un principiu din a nu învenina viața celor din jur transmițându-le lucruri neplăcute. Nu este o dovadă de „sinceritate", ci de răutate.

Persoana care îți spune „verde-n față" cele mai mari măgării are întotdeauna o formulă: „îți spun ceva... dar să nu te superi! Eşti caraghioasă cu pălăria asta." Sau: „Ai scris un articol foarte prost!" Sau: „Am auzit că şeful vrea să te dea afară..." „Să nu te superi" îți poate cere bârfitorul şi înainte de a-ți spune lucruri neplăcute despre o persoană apropiată ție. Ba mă supăr, ar trebui să replicăm, mă supăr şi nu vreau să ascult!

Să limitezi conversația la a vorbi numai despre alții este nu numai o impolitețe, ci şi dovada lipsei de imaginație. Să faci mereu afirmații ironice sau glume, atât la adresa celor prezenți, cât şi a celor absenți, nu demonstrează că eşti spiritual, ci prost-crescut! Dacă v-ați simțit bine într-o societate, dar la proxima ocazie nu mai sunteți invitat, gândiți-vă unde ați greşit, căci ați greşit în mod sigur.

Se poate întâmpla ca unul dintre amatorii de calomnii sau glume proaste să vă aleagă drept ascultător. În acest caz, există o soluție pe cât de elegantă, pe atât de eficientă şi care nu necesită

decât puțin curaj. Chemați „victima” – dacă se află în celălalt colț al salonului – să participe şi ea la discuție! Ar fi o lecție ideală pentru bârfitori. Dacă persoana nu este prezentă, procedați cum spuneam mai devreme: nu intrați în joc.

Problemele personale

Chiar dacă sunteți rugat, nu vă amestecați în certurile dintre părinți şi copii, dintre soți, dintre îndrăgostiți sau dintre prieteni. Ei se vor împăca în mod sigur, iar dumneavoastră veți deveni țapul ispăşitor! Fiecare în parte are dreptate şi astea sunt problemele lor. Oare nu aveți şi dumneavoastră destule?

Cum decurge o conversaţie reuşită

Despre ce vorbim în societate?

În Europa continentală nu vei trece drept un om cultivat dacă te vei limita la discuția despre vreme. În schimb, englezilor le-a intrat în sânge acest subiect, pe care-l abordează ori de câte ori se întâlnesc. Conversația despre vreme are, să recunoaştem, anumite avantaje. Este extrem de uşor de întreținut, e accesibilă oricui şi nu riscă să ofenseze pe nimeni. O mulțime de alte subiecte pot însă capta interesul a doi sau mai mulți invitați, uneori al întregii asistențe: arta, literatura, sportul (cu predilecție fotbalul), situația internă sau internațională şi

repercusiunile ei asupra destinelor individuale, ultima carte apărută sau ultimul model de maşină, călătoriile ori proiectele de vacanță.

Vom avea grijă să nu-l plictisim pe interlocutorul nostru cu o temă de care este străin. Dacă nu a citit cartea despre care am început să vorbim, nu vom insista la infinit povestindu-i subiectul. Ne vom rezuma la a face câteva observații pertinente, recomandându-i-o cu căldură (dacă este cazul).

Este penibil să te lansezi în comentarea ultimului film văzut în oraş dacă n-ai reținut decât acțiunea. Vei capta atenția interlocutorilor cu formule de genul: „El o iubeşte, dar ea îl părăseşte" sau „Frumos film! M-a impresionat până la lacrimi!". Este important să reții numele actorilor şi al regizorului. Vei face o bună impresie şi vei comunica celor din jur ceva util.

Anecdota

De obicei, în orice conversație se ajunge şi la anecdote. Să fim atenți, pentru că există riscul de a spune aceeaşi anecdotă aceloraşi persoane. O anecdotă amuzantă poate să relaxeze conversația, cu condiția să ştii când şi cum s-o plasezi. Mai mult: pentru a fi savurată de cei prezenți, anecdota trebuie să fie relatată cu mult haz şi… fără a uita poanta.

Unii au un talent deosebit de a spune când trebuie o glumă, dar asta nu înseamnă că

bancurile trebuie să se țină lanț, antrenându-i pe toți într-o adevărată competiție. Rumoarea fiind generală, nu mai poate fi vorba de conversație. Este momentul în care societatea se împarte în grupuri. Unii domni sunt dispuşi să asculte anecdote picante, de nepovestit în fața doamnelor, dar un om bine-crescut se va abține să le spună. Oricâte scuze şi-ar cere, oricât de mult haz ar avea, persoana care spune bancuri decoltate se compromite. Unora chiar „le stă bine", sunt „irezistibili", se spune. Cu riscul de a părea demodată, nu sunt de acord cu vorbele „tari" în societate. Ele sunt acceptabile cel mult în cerc restrâns, între oameni foarte apropiați. E preferabil ca doamnele să se eclipseze în asemenea situații şi să nu pronunțe, sub niciun motiv, ele însele, cuvintele de nepronunțat.

Cum se întreţine şi cum se încheie o conversaţie

Pentru buna reuşită a petrecerii, conversația trebuie să rămână antrenantă, iar o gazdă trebuie să ştie cum s-o mențină astfel; sau cum să schimbe, cu tact, subiectul. Am fost odată la o petrecere unde cineva a lansat, ca temă de conversație, boala şi moartea lui Jackie Kennedy. Toată lumea intrase, parcă, în transă, fiecare îşi amintea de câte un caz tragic, atmosfera devenise lugubră. Slavă Domnului că, peste vreo jumătate de oră, stăpâna casei a găsit

gluma potrivită prin care norii negri s-au risipit. Tot gazda poate să intervină în dialogul dintre doi interlocutori, dacă este nevoie, şi uneori să concilieze punctele de vedere divergente.

Pentru toate recepțiile, Brillat-Savarin a formulat o regulă demnă de reținut: „Să inviți pe cineva înseamnă să-i asiguri o stare plăcută tot timpul cât va rămâne sub acoperişul tău."

Se spune că trebuie să părăseşti o petrecere în momentul în care a atins culmea strălucirii. Este cel mai bun mod de a păstra despre ea o amintire plăcută. Constatarea e valabilă şi în cazul conversației. Nu există subiect pe care să-l poți epuiza, şi tocmai în asta constă farmecul lui. Problema încheierii unei conversații – ceea ce echivalează cu terminarea petrecerii – este foarte importantă, dar aceasta depinde de musafiri, nu de gazdă. Din dorința de a participa în sfârşit şi ea la discuții, ultima poate comite mai multe greşeli.

Greşelile gazdei, greşelile musafirilor

După ce a oferit toate felurile de mâncare şi toate băuturile, gazda ar vrea să se bucure şi ea de invitați, stând liniştită de vorbă cu ei. Dar nu o poate face dacă e dezordine!

– Drept care trece la" o curățenie generală", strânge tot, spală repede toate vasele, adună firimiturile de pe fața de masă etc., cu o ostentație de care nici măcar nu e conştientă. În

mod firesc, musafirii simt în aceste gesturi un semnal de plecare. Acum tot gazda comite a doua greşeală: încearcă cu orice preț să-i rețină. Se simte jignită că vor să plece, imploră, ascunde poşete, fulare, încuie uşa... Chiar dacă dorința de a pleca a invitaților nu era fermă, acum va deveni. Explicația e simplă – omul se revoltă instinctiv față de orice constrângere.

Atunci cum trebuie procedat? Dacă suntem gazde, ne vom mişca cât mai puțin, dar eficient. Putem strânge tot ce este în plus, putem schimba scrumierele, dar nu când vrem noi, ci când se iveşte un moment prielnic. Nu o vom face în mijlocul unei conversații pasionante, de pildă. Să nu ne dorim în acel moment ca totul să fie „pahar". O casă deranjată în timpul unei petreceri arată foarte bine. Mai avem la îndemână şi cealaltă soluție – să lăsăm musafirii să participe la debarasarea mesei pentru desert şi cafea. Dacă gazda dă tonul cu naturalețe (adică nu protestează), nimeni nu se va simți jignit şi vom constata că a fi gazdă nu mai este o corvoadă, ci o plăcere.

Dacă e vorba de o reuniune pretențioasă, cu invitați importanți, e bine să apelăm la un ajutor din afară. Putem, de pildă, să chemăm femeia care face curățenie ca să spele vasele şi să ne ajute la bucătărie. Nu este exagerat să angajăm unul sau doi chelneri calificați, care vor face ca îndatoririle gazdei să fie foarte uşoare. În ambele

cazuri, musafirii vor da acestor persoane mici sume de bani (dar nu prea mici!).

Celelalte greşeli care pot strica o reuniune reuşită sunt comise de către invitați. A-ți anunța plecarea cu voce tare, ținând morțiș să-ți iei rămas-bun de la toată lumea când vezi că ceilalți musafiri se simt foarte bine, este o impolitețe. Te vei retrage discret, vei pleca neobservat, dar vei transmite prin amfitrion toate cele bune persoanelor care au rămas. La fel de neplăcut este să insişti să se prelungească petrecerea, chiar dacă simți că ceilalți ar dori să fie acasă, în pat, să se odihnească în sfârşit. S-ar putea să ai succes, lumea să mai rămână, dar amintirea acelei nopți pierdute va provoca regrete tuturor, inclusiv gazdei.

Cum ne purtăm când ieşim în lume

Nu putem vorbi despre conversație, despre arta de a găsi subiecte interesante şi de a le susține cu vervă, fără a ne referi la relația strânsă dintre acestea şi felul în care ne prezentăm în societate.

Ne descălțăm la uşă când intrăm într-o casă?

Am insistat asupra faptului că nicio normă de politețe nu e bătută în cuie. Însă în ce priveşte descălțatul la uşă, regula este strictă: la noi acasă – *da,* în vizită – *nu.*

Este normal ca *la noi acasă* s-o facem, schimbându-ne cizmele pline de noroi cu papucii

moi şi comozi pe care i-am lăsat la plecare în antreu.

Dacă suntem încălțați cu sandale sau pantofi în care ne simțim la fel de comod ca în papuci, putem desigur să-i păstrăm şi în casă, cu condiția să nu ne prefacem că ne-am şters pe picioare la intrare, ci chiar s-o facem cât se poate de conştiincios (la fel procedăm şi înainte de a intra într-o casă străină, „tocim" preşul de la uşă).

Ne-am scos cizmele pline de noroi, am uitat de ele… A doua zi ne grăbim să plecăm la serviciu, aşa că le încălțăm cum sunt şi, astfel echipați, ne aducem aminte de tot felul de mărunțişuri pe care nu le-am pus în geantă – ochelarii, agenda, un pix, o batistă. Când ne întoarcem seara acasă, ne vom mira că mocheta e pătată şi peste tot sunt bucăți de noroi uscat. Şi în loc să ne curățăm doar cizmele, ca apoi să trecem

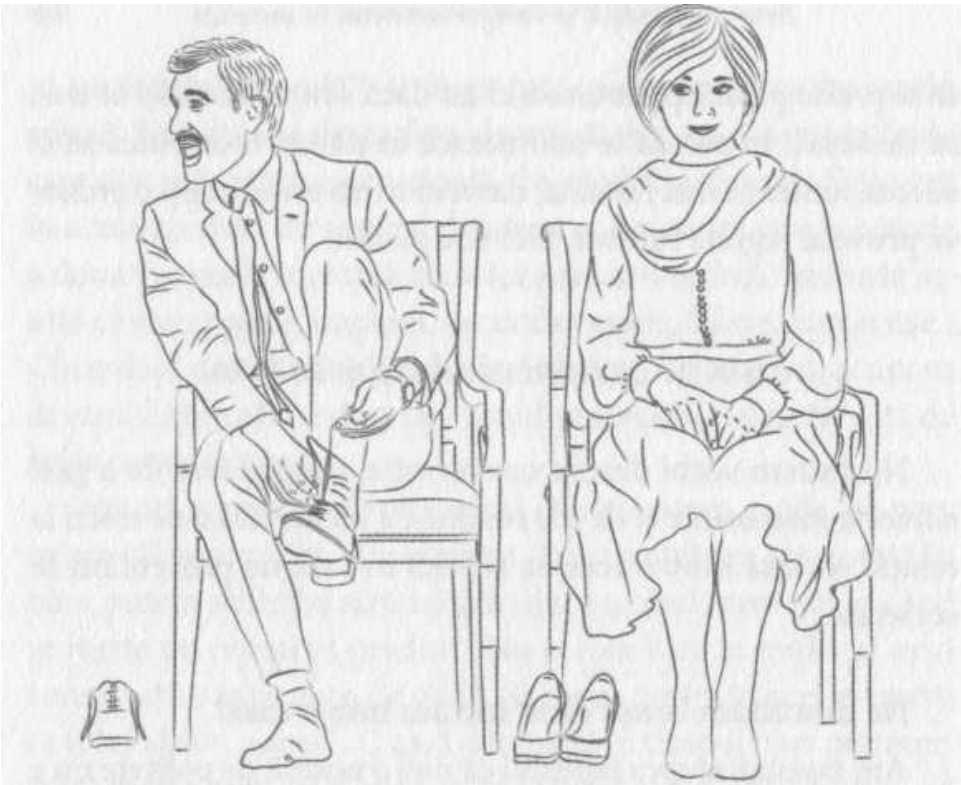

Cred că ar trebui să scriu no comment... *Și totuși mă întreb: cine i-a descălțat, gazda sau educația de acasă?*

la programul nostru de seară, suntem obligați să curățăm toată casa, irosindu-ne puținul timp liber pe care-l avem. Morala: curățați-vă încălțămintea imediat ce intrați în casă, pentru că „leneşul mai mult aleargă”!

Dacă îi explicăm copilului nostru cât de util este să-şi curețe încălțările *la venire,* nu *la plecare,* şi dacă gestul acesta îi intră în obişnuință, el va avea numai de câştigat, iar noi nu vom mai face crize de nervi văzându-l cum țopăie prin casă cu adidaşii murdari!

Când suntem în *vizită,* „codul” este categoric: nu, nu ne descălțăm. E greu de suportat spectacolul pe care-l oferă o persoană frumos îmbrăcată, dar… desculță. Îmi povestea o prietenă că a fost invitată la un botez unde toți musafirii aveau haine elegante – rochii de mătase şi bijuterii scumpe, costume cu vestă şi papion – , însă erau în ciorapi!

Gazda e obligată totuşi să aibă pregătiți în antreu nişte papuci, pe care să-i ofere dacă musafirul insistă – fie pentru că nu-şi poate curăța suficient de bine ghetele, fie pentru că îşi imaginează că politicos este să te descalți la uşă.

N-am să vorbesc despre moschei sau casele japoneze – unde descălțatul este obligatoriu – pentru că oricine se va descurca la fața locului. Trebuie să amintesc însă despre obiceiul românesc de a-ți lăsa pantofii la uşă. Gestul acesta vine de la țară, unde ulițele sunt pline de glod. A-ți scoate „gumarii” înainte de a păşi în odăile împodobite cu scoarțe şi velințe curate este, în aceste condiții, un lucru firesc. Deprinderea s-a păstrat la cei proaspăt veniți de la țară la oraş (transmițându-se adesea generațiilor următoare), deşi străzile asfaltate de aici nu o mai justifică. Pe bună dreptate, orăşenii care-şi lasă pantofii la uşă sunt catalogați drept „neamuri proaste”. Şi totuşi… în oraşele noastre de azi, cu asfaltul deteriorat, în hârtoapele căruia se adună noroiul, rugămintea noastră, adresată

gazdei, de a ne da o pereche de papuci nu mai pare atât de ciudată.

Gesturile şi ţinuta în societate

Când suntem în societate nu ținem mâinile în buzunare, dar nici pe şolduri şi nici la spate. Nu ne agățăm de un scaun sau de marginea unei mese şi cu atât mai puțin de interlocutorul nostru. Când ne aşezăm pe un fotoliu sau pe un scaun, stăm drept, alegându-ne o poziție comodă, fără să ne desfacem picioarele sau să le balansăm; putem sta picior peste picior, dar fără să ne „lăfăim" în fotoliu ori pe canapea. Ne vom feri să ne mişcăm permanent mâinile şi să ne jucăm cu degetele. Nu ne vom apropia prea mult de interlocutor şi nu-l vom atinge în cursul conversației, chiar dacă ea devine palpitantă. Când vorbim nu ducem la gură nici creionul, nici chibritul şi nici scobitoarea. Vă place când cineva vorbeşte ținând țigara în gură? Eu mă întreb cum reuşeşte!

La masă. Dacă suntem la masă, ne străduim să ocupăm un spațiu rezonabil, astfel încât să aibă loc şi ceilalți comeseni. Vom vorbi cât mai puțin, cu glas potolit, fără a încerca să atragem atenția tuturor asupra noastră. Vom evita subiectele neplăcute, chiar dacă boala sau moartea unei ființe apropiate ne obsedează în acel moment.

Strănutul. Oare de ce punem mâna la gură când căscăm şi primim urări („Sănătate!",

„Noroc!”) din partea celor din jur când strănutăm? Omul primitiv credea că prin căscat ori strănut sufletul ne poate părăsi trupul, iar gestul de a duce mâna la gură, respectiv urările încurajatoare aveau menirea de a împiedica acest lucru.

Când ne vine să strănutăm, ne acoperim repede gura şi nasul cu mâna (sau, dacă reuşim, cu batista), încercăm să ne înăbuşim strănutul sau măcar să facem cât mai puțin zgomot, schițăm un vag gest de dezolare şi cu asta incidentul ar trebui să fie închis atât pentru noi, cât şi pentru cei din jur. În edițiile precedente ale acestei cărți scriam că a-i ura „Noroc!”, „Sănătate!”, „Faci chef!” celui care a strănutat nu e atât de politicos pe cât credem, dar cititorii mei m-au convins că e greu să nu ții cont de un obicei străvechi. În orice caz, dacă strănutul este urmat de tuse, ochi lăcrimând, nas care curge, nu continuăm cu urările, ci chiar ne prefacem că nu observăm jena omului din fața noastră – în mod evident bolnav.

Sacoul domnilor. La o recepție, vara, un bărbat nu-şi scoate haina fără să fie invitat s-o facă, iar dacă poartă bretele n-o face niciodată. A însoți acest gest de întrebarea: „îmi permiteți?” e o dovadă de proastă creştere, pentru că faptul este împlinit. Ce gazdă ar fi aceea care ar răspunde prompt: „Nu!”?

Regula de a nu apărea în public doar în cămaşă şi bretele mai este încă în vigoare! Nu vorbesc aici

de moda bretelelor late, purtate fără sacou, cu cravată sau papion asortate; este doar o modă – poate o să treacă.

Între dezinvoltură şi obrăznicie

Într-o societate, gesturile sunt, de multe ori, mai importante decât cuvintele. În principiu, legile ospitalității obligă gazda să îndeplinească musafirilor aproape orice dorință pentru ca aceştia să se simtă cât mai bine. Este însă de datoria invitaților să nu abuzeze de această libertate. Oricât de bine-crescută ar fi persoana care ne primeşte, are şi ea o limită a răbdării. Să nu o punem în situația delicată de a deveni la rândul ei nepoliticoasă, silind-o să ne interzică anumite gesturi. Ne putem simți într-o casă străină „ca la noi acasă", dar să nu uităm că nu suntem chiar acasă! De pildă, nu vom veni în vizită cu câinele, mai ales dacă afară plouă şi e noroi.

Oamenii sunt prin natura lor egoişti şi este normal să dorească să se simtă cât mai bine, în orice împrejurare. Dar a te purta cu prea multă „naturalețe", fără a ține cont de cei din jurul tău, nu se cuvine. Să nu confundăm dezinvoltura cu obrăznicia!

În tot ceea ce facem în societate, important este să avem simțul măsurii. Nimeni nu te va obliga să stai cu haina pe tine când în casă sunt 30 de grade, nimeni nu-ți va interzice să dai un scurt

telefon sau să-ți aprinzi o țigară. Dar este o mare diferență între cel care a obținut aprobarea gazdei făcând aluzii discrete – de tipul: „E foarte cald în casă”, „Nu mi-am anunțat familia că întârzii” sau „Se poate fuma?” – şi cel care îşi scoate degajat haina de cum intră în casă, îşi scoate şi mobilul şi nu-l mai lasă din mână ori îşi aprinde țigară de la țigară într-o cameră unde sunt copii sau persoane bolnave. Să-i amintim aici şi pe infernalii musafiri care uită să plece deoarece se simt foarte bine, chiar dacă e trecut de miezul nopții. Poate că gazda nu va spune nimic, dar nu este greu să ne imaginăm ce gândeşte!

Aceste sugestii sunt valabile pentru toate ocaziile în care „ieşim în lume”, fie că e vorba de o petrecere, fie că e vorba de o vizită neprotocolară la nişte prieteni apropiați sau chiar la membri de familie care locuiesc separat de noi.

Comunicarea cu ceilalţi

A nu-ți privi interlocutorul în timp ce vorbeşti cu el trece drept lipsă de respect. E foarte neplăcut să vorbeşti cu cineva căruia îi fug ochii în toate părțile.

Oricât de serioasă ar fi o discuție, trebuie să-i acordăm interlocutorului un surâs amical. Dar să ne abținem de la a râde îndelung când povesteşte cineva o istorioară, şi cu atât mai mult

când o facem noi înşine. De asemenea, nu vom râde când cineva face o mică gafă, măcar pentru că nici noi nu suntem scutiți de asemenea încurcături.

Când vrei să comunici cu o persoană care este mai departe de tine, e bine să-ți stăpâneşti nerăbdarea până când găseşti o ocazie favorabilă să te apropii de ea. De asemenea, în societate nu cânți, nu fluieri, nu fredonezi melodii, chiar dacă eşti înzestrat cu o voce fermecătoare.

Musafirul rămas singur

Se poate întâmpla ca din anumite motive – de pildă ceilalți invitați nu au sosit încă – un musafir să nu aibă cu cine sta de vorbă. În această situație, o gazdă atentă (dar care mai are puțină treabă în bucătărie) va avea grijă să-i găsească celui care s-ar putea plictisi o ocupație agreabilă. Îi va oferi ceva de băut, îi va da o revistă sau îi va propune să asculte muzică. La rândul lui, invitatul va aştepta liniştit, fără să se simtă îndreptățit să-şi „omoare timpul" făcând o inspecție prin toată casa şi, încă mai grav, atingând diferite obiecte ce-i stârnesc curiozitatea.

Cărțile. Ne putem uita în bibliotecă după ce am cerut voie, dar nu ne vom lua un braț de cărți pentru acasă. Vom cere, dacă dorim, una singură, având grijă să precizăm când o aducem înapoi şi chiar s-o aducem la momentul promis!

Gazda ar trebui să noteze într-un caiet pregătit în acest scop cine, când şi ce carte a luat. Nu vă bazați pe memorie! Procedați la fel cu CD-urile. Dacă cineva se simte jignit este de rea-credință.

Cum ne exprimăm

Este firesc să amintim, referitor la conversație, câteva reguli privind limbajul pe care-l folosim.

Conversația este o excelentă şcoală de retorică. Unde am putea să ne familiarizăm mai bine cu „arta vorbirii" decât într-un cerc de persoane cultivate? Să asculți cu atenție ce se spune, să te străduieşti să foloseşti un limbaj ales, analizându-te cu simț critic, este cel mai bun mijloc de a-ți îmbogăți vocabularul şi a-ți lărgi posibilitățile de exprimare. Zi de zi întâlnim persoane care nu sunt capabile să finalizeze o idee. Negăsind cuvintele potrivite, ele lasă frazele neterminate; adesea, povestirile lor sunt de neînțeles. Exemplul clasic prin care psihologii demonstrează dificultatea de a te exprima fără a recurge la semne este cel al scării în spirală pe care trebuie s-o defineşti în puține cuvinte. Din o sută de persoane cărora le-am pune întrebarea, abia zece ar reuşi să răspundă fără să schițeze în aer un tirbuşon ascendent!

Exista pe vremuri un joc de societate pe cât de distractiv, pe atât de instructiv. El consta în alegerea de către gazdă sau invitați a unor grupe de cuvinte, de pildă cinci substantive comune,

cinci noțiuni abstracte şi cinci cuvinte rare, cărora participanții trebuiau să le dea definiții corecte. Plecând de la „covor”, „sifon”, „salată”, „floare”, „melc”, trecând prin încercarea de a defini metempsihoză, parapsihologia, iubirea, hobby-ul, charismă şi ajungând la „broccoli”, „andivă”, „babuin”, „haşiş”, „trufă”, jocul poate deveni pasionant. Rar vor putea fi evitate definițiile de genul: iubirea este când... Din păcate, acest autentic exercițiu intelectual a fost înlocuit cu altul care-i invită pe cei prezenți să se exprime prin semne, să mimeze un cuvânt. „Mima”, cum e numit jocul, se practică adesea în taberele pentru copii şi la petreceri, dar rămâne doar un mijloc de distracție, lipsit de elementul instructiv – îmbogățirea vocabularului.

Ticurile verbale

Am observat că din cauza unui vocabular sărac, semn al lipsei de cultură, majoritatea oamenilor lasă baltă o discuție abia începută sau se refugiază în expresii de o mare banalitate, cum ar fi: „E foarte adevărat”, „Aşa e viața”, „Aşa e lumea”. Pe de altă parte, trebuie să ne ferim să folosim în permanență expresii ca: „Pe cuvânt de onoare!” „Pe cuvântul meu!”, „Fantastic!”, „Formidabil!”, „Nemaiauzit!”, crezând că ele dau greutate spuselor noastre. Larg răspândite sunt şi aceste adevărate ticuri verbale: „Nu ştiu cum să-ți spun”, „Ce să-ți povestesc”, „Asta-i treaba”,

„Adică… n-am înțeles”; să recunoaştem că ele au devenit reprezentative pentru o largă categorie de oameni care, dacă ar renunța la ele, ar constata că n-ar mai avea nimic de spus. Dar cel mai obositor este felul în care unii îşi termină (sau îşi încep) toate frazele cu: „Asta este”, „Nu-i aşa?”, „Ştiți?”, „Ce să-i faci?”, „Mă rog”, „În sfârşit”, „Auzi?”, „Înțelegi?”, mai ales la telefon. În general, aceste formule fie sunt agresive, fie cer o aprobare, dar cel mai des nu au niciun sens, sunt vorbe goale. Ele rănesc pur şi simplu auzul, ca zgomotul acului pe o veche placă de patefon. Să recunoaştem că ne plictiseşte de moarte o discuție cu fraze de tipul: „Duminica trecută am mers la ginerele meu, nu-i aşa? Ne-a dus cu maşina, mă rog… Şi ce s-a întâmplat, ştii? Timpul s-a stricat, ce să-i faci! Cu maşina noastră, o Dacie, înțelegi? Când ai o duminică liberă, nu ştiu cum să-ți spun…” ş.a.m.d.

La frontiera dintre nepolitețe şi sărăcie mentală se plasează răspunsurile stereotipe, şi ele ticuri verbale, de genul: „Da, natural!”, „Este absolut clar!”, „Exact”, „Corect”, „Nicio legătură!”, „Total exclus”. Cu un brutal „Nu mă interesează” îți taie vorba, când spui şi tu ceva, pisălogul care te-a silit să asculți o lungă relatare despre starea sănătății unei persoane pe care o cunoşti vag. În ambele cazuri eşti îndreptățit să te simți ofensat. Este de dorit să ne cizelăm purtarea şi vocabularul, făcând efortul de a ne debarasa de

acest balast lingvistic care ne poate plasa în categoria oamenilor prost-crescuți.

Ticuri verbale la TV. Iată şi câteva „găselnițe" ale prezentatorilor noştri TV, atât de des folosite încât s-au transformat în ticuri verbale ale profesiei: „Vă dorim o seară mai bună!", „Vă dorim o noapte ca-n filme", ba chiar „o noapte tinerească" (?!) Aceiaşi prezentatori repetă excesiv numele (mic!) al colegilor, străduindu-se să dea impresia de colocvialitate. Aşa a apărut „instituția" Andreei, despre care scria atât de savuros Alex. Ştefănescu. Nu rezist să nu-i reproduc articolul publicat mai demult, dar, schimbând ce-i de schimbat, valabil şi azi.

Andreea şi politica mondială

Aproape nu există televiziune care să nu aibă câte o Andreea – unele au chiar două. Iar dacă se întâmplă ca una să se afle în studio, iar alta în străinătate, pentru o transmisie directă, între ele se leagă un dialog ciripitor, la persoana a doua singular:

– Andreea, mă auzi? Ce mai face Helmut Kohl?

– Helmut Kohl, Andreea, susține România.

– Eşti sigură, Andreea, că o susține?

– Da, Andreea, n-am nicio îndoială.

Telespectatorul se simte inoportun asistând la această discuție intimă. Schimbă canalul, dar aude ceva asemănător:

– Spune-mi, Andreea, cum a reacționat Jacques Chirac… etc.

Fiecare Andreea ține politica mondială – vorba

poetului – în degetul ei mic. Aşa se şi explică delicatul echilibru al situației internaționale.

ALEX. ŞTEFĂNESCU

Aud adesea la radio şi la TV „ora doisprezece”! Dacă prezentatorii sau crainicii, care ar trebui să vorbească foarte corect, să fie un model, vor spune şi „ora doi”, le propun să continue aşa: „… vor avea loc *doi* manifestări la care vor asista *doi* personalități…”.

Vorbitul în limbi străine

Să nu vorbim când suntem în societate într-o limbă pe care nu o înțelege toată lumea. E o lipsă de politețe să vorbeşti cu un prieten în franceză, de exemplu, când toți ştiu că prietenul vorbeşte româneşte foarte bine. În plus, putem avea surprize, căci e posibil ca cineva din asistență să fi învățat limba respectivă pe genunchii bunicii şi să înțeleagă perfect observația neplăcută pe care ai făcut-o la adresa lui. Trebuie să renunțăm la acest obicei prost, ca şi la semnele conspirative – vorbitul la ureche, clipitul semnificativ din ochi – , la gesturile cu mâna pe care le credem discrete, într-un cuvânt, la tot ce îi exclude din conversație pe ceilalți.

Sensul cuvintelor

Un loc special îl ocupă în acest capitol despre exprimare folosirea incorectă a limbii fie din

ignoranță, fie din neglijență. Pentru un om mai puțin instruit sau pentru un autodidact, dacă sunt conştienți de handicapul lor, soluția de a nu se face de râs e foarte simplă – ocolesc cuvintele de a căror semnificație şi pronunție nu sunt siguri. Ideal ar fi să se lămurească pe loc, întrebând, sau să consulte mai târziu, când ajung acasă, un dicționar. Nu este deloc degradant să întrebi: „Ce se înțelege prin *fezabil?"* „Ce este o *lipotimie*?" sau să recunoşti: „Nu-mi este limpede termenul de *lobby"*, „Eu nu ştiu ce este un *truism"*.

Mai penibilă e situația în care vorbeşte incorect o persoană cu pretenții. Pe moment, poate părea amuzant, dar, dacă ne gândim că suntem un popor care a fost condus atâtea decenii de oameni incompetenți şi inculți, nu putem să nu ne întristăm.

Cuvintele folosite anapoda fac mai curând obiectul studiilor de specialitate. Mă voi opri numai la câteva exemple, peste care am dat absolut întâmplător, exemple stupefiante, aproape incredibile. Un înalt demnitar este intervievat pe tema cuplului Ceauşescu, pe care îl cunoştea îndeaproape. „Vorbeau într-un limbaj marginalizat", spune el. „Cum adică?", încearcă să se lămurească, pierit, reporterul. „Adică un limbaj de la marginea oraşului."

În timpul prezentării telejurnalului, un crainic strănută. Este omeneşte! Dar el nu trece peste

incident, spunând simplu: „Vă rog să mă scuzați!”, ci se simte dator să precizeze: „Mă scuzați, este doar o simplă indispoziție locală!” Crainica de la telejurnal spune într-o zi cu dezinvoltură: cultul mozaic (în loc de mozaic)! De curând, am auzit la radio „a face meandre” în loc de „a-ți face mendrele”…

Eu cred că şi în acest domeniu e vorba de bună-creştere, de educație. Nu trebuie să folosim decât acele cuvinte pe care le-am învățat fie la şcoală, fie din dicționare (chiar dicționare online, de ce nu?), fie din lecturi serioase. Nu vă bazați pe ce ați prins după ureche.

Foarte multe cuvinte seamănă între ele, deosebindu-se doar printr-o singură literă sau, aşa cum am văzut mai sus, doar prin accent. De cele mai multe ori, ele desemnează (nu „desenează”!) noțiuni fără nicio legătură între ele. Vorbitorul mai puțin instruit este tentat să utilizeze termenul care îi sugerează ceva cunoscut. Pristanda spune „renumerație mică” pentru că se gândeşte la număratul banilor. Dar şi astăzi, nu numai pe vremea lui Caragiale, oamenii vorbesc incorect, şi încă oameni cu pretenții.

Se foloseşte greşit *babetă* pentru bavetă, *teste* pentru taste, *neutralizare* pentru naturalizare, *pragmatism* pentru prognatism, *abulie* pentru bulimie etc. Nu putem atribui un sens fantezist unui cuvânt numai pentru că nu-i cunoaştem

sensul adevărat. Chiar dacă aveți imaginație bogată, soția morganatică nu e totuna – cum credeați – cu Fata Morgana…

Neologisme recente

Pe vremuri, manierele elegante – cum să te porți în societate, cum să vorbeşti, cum să mănânci, cum să dansezi etc.

– Erau apanajul aristocraților. Asta se întâmpla demult, acum vreo 180 de ani. Cu timpul însă, „codul bunelor maniere" s-a transformat din „obiect" de lux în „obiect" de strictă necesitate pentru 99 din populația globului. Pentru sănătatea morală, pentru armonia socială, pentru liniştea noastră, cu toții ne dorim să intrăm… în rândul lumii. Bunele maniere nu sunt ştiute neapărat de către cei şcoliți – dacă mi-aş permite să fiu răutăcioasă, aş spune că dimpotrivă! Există persoane încântătoare, bine-crescute, atât printre medici, ingineri sau profesori, cât şi printre vânzători, zugravi, portari, femei de serviciu etc. Dar prima categorie are mai uşor acces la nenumăratele cuvinte şi expresii străine care au intrat masiv, după 1989, în limba noastră cea de toate zilele, fără ca cineva să le fi tradus în prealabil.

Este vorba de fapt despre *neologisme,* cuvinte din alte limbi care intră uneori firesc în limba unei țări, îmbogățind-o şi împrospătând-o, iar alteori abuziv, căci pentru ele există şi

echivalente autohtone. De pildă, ar fi cam caraghios să-i schimbi numele patrupedului pe care l-ai botezat *Dog,* strigându-i *Câine!* Sau să numeşti *mouse*-ul calculatorului *şoricel* (deşi sună foarte drăguț, iar francezii au făcut-o de la bun început – îi spun *souris).*

În ediţiile precedente ale acestei cărți continuam: „Dar tot caraghios este să spui «mă duc să fac *shopping*» (în loc de *cumpărături)* sau «sunt *fatigat*» (în loc de *obosit).”* Acum îmi dau seama că multe cuvinte englezeşti (printre care chiar *shopping)* practic au intrat în limba română, unele căpătând nuanțe ce le deosebesc întru câtva de echivalentele autohtone.

Oricum, dat fiind că grija mea este să-mi apăr cititorul de a se face de râs fără voia lui, îmi permit să dau în continuare sensul în care sunt folosite astăzi în limba română *curentă* anumite cuvinte şi expresii străine, astfel încât cei ce n-au avut posibilitatea să învețe engleză şi franceză să le rostească fără teama de a greşi.

Ştiaţi sensul acestor cuvinte?

·bestseller (engl., bestselăr):	carte sau alt produs care se vinde foarte bine
·business (engl., biznis):	afacere, tranzacție; firmă; comerț
·boss (engl., bos):	şef, patron, director
·broker (engl., broucăr):	persoană care vinde/cumpără bunuri sau active pentru alții; agent de schimb

·cash (engl., cheş):	bani gheață, numerar
·cool (engl., jargon, cul):	super, meseriaş, mişto, marfă
·copyright (engl., copirait):	drept de autor; drept de reproducere a operei unui autor
·design (engl., dizain):	aspect, linie a unui obiect („Ce design frumos are acest fotoliu!")
·fashion (engl., feşăn):	Modă
·fastfood (engl., fast fud):	restaurant cu mâncare preparată la minut, relativ ieftină
·gay (engl., ghei):	homosexual
·haute-couture (franc, ot cutür):	creații vestimentare unicat, de lux, executate de mari case de modă
·high-life (engl., hai laif):	înalta societate, lumea bună
·hobby (engl., hobi):	ocupație favorită a cuiva în timpul liber
·hot-dog (engl.):	crenvurşt cald cu muştar sau ketchup, pus într-o pâiniță
·job (engl., giob):	slujbă, serviciu
·jogging (engl·. gioghing):	alergare uşoară, practicată pentru menținerea unei bune condiții fizice
·leasing (engl., lizing):	formă specială de închiriere a unor bunuri pe o perioadă limitată, la sfârşitul căreia cel care a închiriat poate opta pentru achiziția acelui bun în schimbul unei plăți
·lifestyle (engl., laif stail):	mod tipic de viață care reflectă atitudinile, preferințele unui individ sau ale unui grup
·live (engl., laiv):	în direct

·lobby - „a face lobby” (engl., lobi):	a desfăşura activităţi de influenţare a unui grup (de ex., a parlamentarilor)
·look (engl., luk):	aspectul exterior, fizic şi vestimentar, al unei persoane
·playboy (engl., plei boi):	bărbat sau băiat de bani gata, care duce o viaţă de plăceri, lipsită de responsabilităţi
·sale (engl., seil):	ofertă de mărfuri la preţ redus
·show-business / show-biz (engl., şou biznis/şou biz):	termen generic pentru producţia de teatru, film, televiziune, radio, muzică uşoară, spectacole de divertisment
·tabloid:	ziar cu pagini având jumătate din dimensiunea obişnuită şi care conţin ştiri de senzaţie şi multe fotografii
·top (engl.):	clasament, ierarhie („topul celor mai populare melodii”); poziţia de vârf într-un clasament („această melodie a ajuns în top”)
·summit (engl., samit):	reuniune politică la nivel înalt

Grija faţă de ceilalţi

Lipsa de tact

În orice ocazie şi în orice conversaţie, trebuie să-ţi cunoşti locul. Dacă invitatul de onoare atrage atenţia asupra lui, acest lucru este normal. Dar dacă un invitat insignifiant acaparează intenţionat întreaga conversaţie, atrage toate

privirile spre el, într-un cuvânt se doreşte punctul de atracție, el dă dovadă de o evidentă lipsă de tact. Să-ți spui în gura mare necazurile familiale ori intime în fața unei adunări întâmplătoare sau să fii agresiv față de ceilalți invitați constituie gafe de neiertat. Să critici, să vrei să corectezi pe loc micile manii ale celorlalți sunt manifestări de om mărginit. Poți foarte bine să te abții de la a face unui filatelist remarci disprețuitoare la adresa micilor pătrățele de hârtie colorată, să renunți la a ține unui fumător o conferință asupra pericolelor tutunului, iar unui superstițios un discurs despre succesele tale obținute într-o vineri, pe data de 13.

Comisioanele. Mulți se simt îndreptățiți să-şi roage cunoştințele care pleacă în străinătate să le facă „mici" comisioane: să ducă un pachețel unui coleg de şcoală care a părăsit de mult România ori să le aducă un medicament, nişte nasturi sau o piesă de maşină, precizând că acolo costă „nimica toată". Nu vă încărcați nici măcar prietenii buni cu asemenea sarcini – în lumea globalizată în care trăim există cu siguranță o altă soluție pentru problema dumneavoastră. Observația este valabilă şi pentru persoanele care rețin din conversație numai ce le interesează şi nu scapă prilejul de a cere să li se facă mici servicii – să i se pună copilului o pilă la profesorul de matematică, să fie recomandați unei persoane importante

ş.a.m.d.

Reţineţi câteva reguli!

În încheierea acestui spinos capitol, să reamintim câteva reguli ferme care trebuie respectate pentru a purta o conversaţie civilizată:

· Să nu agresăm sau să nu ne enervăm interlocutorul prin prea puternica noastră personalitate, bazându-ne pe excelenta părere pe care o avem despre noi. Să nu spunem, de exemplu: *Eu* întotdeauna, *eu* niciodată… *eu, eu, eu.* Să nu ridicăm tonul, să nu ţipăm.

· Să nu transformăm o conversaţie într-un dialog al surzilor. „Necomunicarea" este, se pare, un blestem al timpului în care trăim. Eugène Ionesco a ilustrat-o în *Cântăreaţa chelă* plecând de la un manual de învăţare a limbii engleze, dar cred că putea să plece de la orice banal dialog cotidian. Aparent, ne ascultăm interlocutorul, în realitate ne gândim la ale noastre. Este unul dintre motivele însingurării şi tristeţii omului „modern". Să învăţăm să-i şi auzim pe ceilalţi când îi „ascultăm".

· Să nu ne întrerupem brutal interlocutorul, ci să aşteptăm cu răbdare şi tact un moment prielnic pentru a ne spune şi noi părerea.

· Să nu ne amestecăm într-o discuţie străină, mai ales când întâlnim, pe stradă, o cunoştinţă care stă de vorbă cu cineva.

· Să nu vorbim tot timpul despre minunăţiile de

copii pe care-i avem şi nici despre persoane pe care cei de față nu le cunosc.

CAPITOLUL 7

Telefonul – flagel, sau binefacere?

Cum folosim telefonul

Au trecut 140 de ani de când americanul Alexander Graham Bell a inventat telefonul (1876) căruia azi i se spune „fix” pentru a-l deosebi de telefonul „mobil”, dezvoltat de John F. Mitchell şi Martin Cooper de la compania Motorola (SUA) în 1973 şi având un model disponibil comercial peste zece ani, în 1983. Astăzi, existența noastră este de neconceput fără telefon. Tipul acesta de comunicare ocupă un loc primordial în afaceri, în relațiile noastre familiale, amicale, sociale. Recurgem de zeci de ori pe zi la telefon, fără să ne gândim cum ne-ar arăta viața în lipsa acestei minunate invenții.

Nu trebuie însă ca tehnica modernă şi confortul oferit de ea să ne facă să uităm statutul nostru de oameni bine-crescuți. Bunele maniere sunt necesare şi când vorbim la telefon, oricât de nesemnificativă este conversația.

ABC-ul convorbirii civilizate la telefonul fix

Cinci apeluri. Când sună telefonul, trebuie să răspundem cel mai târziu după al cincilea apel. Dacă ceva ne împiedică s-o facem (suntem sub duş sau intrăm în casă chiar atunci, încărcați cu sacoşe de cumpărături), ne cerem scuze celui

care telefonează că i-am răspuns atât de târziu. Numai că... n-ar trebui să fie cazul – vezi în continuare.

De asemenea, când chemăm pe cineva nu vom lăsa aparatul să sune mai mult de cinci ori decât în cazuri speciale (urgențe).

De la „alo" la încheierea convorbirii. Modul în care începe o convorbire telefonică diferă de la țară la țară şi se înscrie într-un adevărat „cod". De pildă, în Germania, când răspunde la telefon, cel căutat îşi spune automat numele şi aşteaptă: cel care a sunat îşi declină şi el numele. La noi, s-a stabilit regula ca persoana care sună să se prezinte, după ce, obligatoriu, a spus „Bună ziua", „Bună seara" sau „Bună dimineața, mă scuzați că vă deranjez, sunt Maria Ionescu, pot să vorbesc cu...". Dacă este vorba de o conversație pe teme de serviciu, nu ne vom spune numai numele, ci şi profesia: „Sunt inginerul Dan Ionescu şi aş dori să vorbesc cu...". Să evităm deci situația extrem de neplăcută când, nedeclinându-ne identitatea de la început, suntem chestionați: „Dar cine întreabă? Să văd dacă e aici!" Chiar dacă persoana pe care o căutăm lipseşte, nu vom scăpa de sentimentul penibil că ea ne evită.

Formula de început „alo" trebuie deci să fie urmată, după salut, de numele persoanei care telefonează, chiar dacă, în cazul aparatelor modeme, numele (dacă au fost înregistrate în

prealabil) se afişează. Să precizăm că este o lipsă de delicatețe ca un bărbat care cere la telefon o femeie, sau o femeie care cere la telefon un bărbat să nu se prezinte soțului ei, respectiv soției lui.

Nu există decât puține excepții de la obligația de a saluta la telefon: când sunăm la pompieri, la poliție sau la salvare, fiind vorba de un caz de forță majoră. Un om civilizat spune însă bună ziua şi când telefonează la informații, deranjamente, companii de taxiuri ş.a.m.d.

În viața de zi cu zi, există totuşi situații în care nu este nevoie să ne recomandăm: în convorbirile cu membrii familiei sau cu prietenii apropiați, care ne recunosc după voce. Dar este prudent ca de fiecare dată, înainte de a începe convorbirea, să ne asigurăm că vorbim cu cine trebuie.

Regula este ca persoana care a sunat să pună capăt discuției, exceptând cazul în care interlocutorul are motive serioase s-o facă. Pentru ca persoana cu care vorbim, fiind ocupată când am sunat, să nu se grăbească să închidă, este prudent s-o întrebăm de la început: „Ce faci/ce faceți?” (nu „ce *mai* faci”!) sau „Putem vorbi, ai/aveți timp?”.

Dacă aveți un aparat telefonic de modă veche, trebuie să ştiți că există o anumită uzanță în a pune receptorul în furcă; ambii convorbitori îl pun cu grijă, fără a-l trânti.

Să avem grijă să ținem receptorul corect, pentru

că altfel nu ne vom auzi bine. Dacă o convorbire telefonică se întrerupe, va suna din nou cel care a chemat, nu celălalt. Când cei doi se caută reciproc, telefonul va suna ocupat la nesfârşit pentru fiecare.

Este de dorit ca o convorbire telefonică să fie cât mai scurtă. Să nu uităm că telefonul a fost inventat pentru transmiterea rapidă, la distanță, a unor mesaje importante. A discuta la nesfârşit despre cele mai banale subiecte a devenit o adevărată „boală" a zilelor noastre. Dacă avem mai multe de spus, să alegem calea epistolară (e-mailul în ziua de azi) sau să ne fixăm o întâlnire.

„Pisălogul". *Ce* facem când nu ne răspunde la telefon persoana pe care o căutăm, ci altcineva? Bunul-simț ne obligă să-i adresăm câteva cuvinte interlocutorului nostru, mai ales dacă-i cunoaştem. Pe scurt, îl salutăm, spunem cine suntem şi ce vrem, ne cerem scuze că-l deranjăm, apoi îi mulțumim pentru informațiile pe care ni le-a dat.

Pledăm aici pentru bunele maniere. Aşa că în situația inversă, când răspundem şi telefonul nu e pentru noi, nu vom spune celui căutat: „Iar eşti chemat la telefon" sau „Pisălogul ăla de Popa te sună din nou". Să ne obişnuim să fim politicoşi chiar dacă nu suntem auziți de „pisălog".

De asemenea, dacă persoana căutată la telefon nu e acasă, politicos este să spunem: „Vă rog să vă lăsați numărul de telefon, când va veni o să vă

sune.” Nu spuneți sec: „Reveniți!”

De față cu musafirii. Cum procedăm când avem pe cineva în vizită şi sună telefonul fix? Dacă e vorba de scurte comunicări, îi spunem musafirului: „Scuză-mă/scuzați-mă un pic” şi le primim liniştiți, dând relațiile cerute foarte pe scurt, dar fără să fim nepoliticoşi. Este inadmisibil să purtăm însă o lungă conversație telefonică de față cu persoane străine. Vom spune celui care a chemat care este situația şi vom amâna convorbirea. În niciun caz nu-i vom spune: „Te sun eu peste zece minute” dacă cel venit în vizită nu şi-a manifestat dorința de a pleca imediat. Este o gafă. Oricât de mult ne interesează persoana de la telefon, prioritate are cea venită în vizită.

Se întâmplă ca fără voia noastră să asistăm la o convorbire telefonică – pe fix sau mobil – strict confidențială. Dacă persoana care a purtat-o nu deschide o conversație pe această temă, nu o vom face nici noi. Nu vom întreba: „Cine a fost?”, „Ce dorea?”, „Ce anume te-a supărat?” Ne prefacem că nu am auzit nimic. Nu este o dovadă de ipocrizie, ci de tact şi politețe. Un om bine-crescut nu vede ce nu trebuie să vadă şi nu aude ce nu a fost spus pentru urechile sale; prin urmare, nu comentează ceea ce nu a văzut şi nu a auzit! La rândul ei, gazda nu va relata pe larg conversația avută. S-ar putea ca cei de față să nu fie deloc interesați. Ea va spune ceva de genul:

„Nu era nimic important” sau „Probleme, se rezolvă…”. Îşi va cere scuze (pentru că a vorbit la telefon în prezența altora) şi cu asta discuția se încheie.

Dacă musafirul nostru ne cere voie să dea un telefon, ieşim discret din încăpere.

Reproşuri la telefon. Să avem grijă şi *cum* răspundem la telefon. Când suntem ocupați, curge apa în cadă, se prăjeşte ceva pe foc, nu ne repezim la primul semnal, ci oprim tot ce ar putea provoca mici „catastrofe” şi răspundem calm, potolit, fără a-i reproşa prietenului că din cauza lui era cât pe-aci să inundăm vecinii. Iar când unele activități nu pot fi întrerupte, este de preferat să nu răspundem (valabil şi pentru telefonul mobil!). Nimic nu ne îndreptățeşte să-l repezim pe cel care ne caută pentru că ne-a deranjat, tăindu-i vorba cu un: „Spune repede, mă spălam pe cap.” La rândul nostru, când telefonăm nu vom începe o convorbire cu reproşuri: „Unde umblați? Vă caut de trei zile… (pe telefonul fix, desigur).

Când telefonăm?

Ceea ce urmează este valabil, cum veți vedea, şi pentru telefonul mobil. Nu există o regulă generală, dar trebuie să avem grijă să nu sunăm nici prea devreme, dimineața, nici prea târziu, seara, în principiu, este bine să cunoaştem programul de viață al prietenilor noştri şi să-l

respectăm, nederanjându-i. Cine ține să aibă liniște, să studieze sau să se odihnească își ia măsuri de precauție: întrerupe o vreme soneria telefonului fix (neuitând-o aşa!), îşi închide mobilul. Robotul, iar în cazul telefonului mobil SMS-urile ori e-mail-urile, ne scot din impas dacă avem de primit mesaje importante sau dacă, pur şi simplu, vrem să ştim cine ne-a căutat.

Telefonul este cel mai potrivit mijloc de a-ți anunța vizita într-o casă. Evitați să faceți „surprize", chiar dacă e vorba de rude. Dacă nu au telefon (dar cine nu are în ziua de azi măcar un mobil?!), găsiți o altă modalitate de a vă anunța. În orice caz, nu mergeți nicăieri fără să preveniți gazdele în prealabil.

Când nu folosim telefonul? Există împrejurări în care nu se recomandă să telefonăm. De pildă, nu se adresează prin telefon o invitație la o masă festivă – recepție, logodnă, nuntă, botez. De regulă recurgem la invitații scrise. De asemenea, politicos este să nu se transmită condoleanțe prin telefon: le exprimăm personal (la priveghi, la înmormântare) sau, când nu putem participa, în scris, de preferință printr-o telegramă.

În viață suntem puşi adeseori în postura de solicitanți. Vom telefona numai pentru a stabili o întâlnire sau o audiență. Şansele noastre cresc dacă ne expunem problema personal.

Alte reguli când folosim telefonul

Profesia, nu funcția. Spuneam că în relațiile de serviciu nu trebuie să uităm să ne declinăm profesia: „Sunt inginerul Popescu şi aş dori să vorbesc cu domnul…” Asta nu înseamnă să ne etalăm cu ostentație funcția. Am întâlnit o somitate din lumea medicală, care se recomanda simplu: „Sunt doctorul X…”, menționând doar meseria, nu şi titlurile pe care le deținea. Vom fi şocați, fără doar şi poate, să auzim la telefon „Sunt directorul general al firmei…”. Altceva este când secretara face legătura. Este normal ca ea să ne spună: „Aveți legătura cu domnul director general Popa.”

„Ați greşit numărul”. Dacă din întâmplare am greşit un număr de telefon, trebuie să ne cerem scuze. Cu toate acestea, deseori ni se răspunde injurios, ceea ce ne face să ne simțim groaznic. Este o purtare incompatibilă cu statutul de om civilizat. Aşa că, la rândul nostru, ne vom abține să-l apostrofăm nepoliticos pe cel care a greşit.

Când nu vorbim de-acasă. Convorbirea de la telefonul fix al unei alte persoane diferă de cea de acasă – în primul rând ca durată, dar şi ca subiect.

De telefonul altcuiva nu trebuie să ne folosim decât pentru a face o comunicare scurtă. Faptul că i-am cerut gazdei permisiunea de a da un telefon nu ne îndreptățeşte să ne rezolvăm toate problemele pe această cale şi nici să uităm unde

ne aflăm. Subiectul convorbirii trebuie să fie precis, pragmatic şi… urgent.

Nu răspundeți la telefon într-o casă străină decât dacă vă roagă gazda.

Dacă rămâneți singur într-un birou sau într-o locuință, nu veți folosi telefonul aflat acolo decât în caz de extremă urgență şi îi veți comunica acest lucru proprietarului de cum intră pe uşă. Tentația de a face o „mică economie" dând un telefon în străinătate trebuie înlăturată din principiu, şi nu de frica de a fi descoperit. Singurele criterii după care ne judecă cei din jur sunt principiile noastre aplicate în viață, nu vorbele!

Facilităţi moderne

Robotul telefonului fix

În engleză e numit *answering machine*, în franceză *repondeur,* în germană *Telefombeantworter,* în italiană *segreteria telefonica* ş.a.m.d. Robotul telefonic, cum i se spune de obicei la noi, este un dispozitiv miraculos care înregistrează mesajele celor care ne sună. Le putem asculta când ne întoarcem acasă sau chiar când, nefiind plecați, nu dorim să răspundem la telefon. Iar dacă suntem conectați la serviciul de mesagerie vocală al companiei de telefoane, ne putem asculta mesajele chiar dacă nu suntem acasă, de la orice

telefon!

Ce-i drept, în ziua de azi: „căsuța vocală” a telefonului mobil (ca şi posibilitatea de a trimite SMS-uri ori, în cazul *smartphone*-urilor, e-mail-uri) au pus în umbră robotul telefonului fix. Dar nu l-au desființat încă, aşa că nu strică să ştim cum funcționează.

După un număr de apeluri, cel care sună aude un mesaj „de întâmpinare” înregistrat de posesorul robotului, care-l invită să-şi lase propriul mesaj. Dacă posesorul este o instituție, conținutul înregistrării de întâmpinare nu pune probleme: „Vertical Service (numele instituției). Vă rugăm lăsați mesajul dumneavoastră. Vă mulțumim.” Dacă posesorul este o persoană particulară, e mai prudent să nu ne dăm numele şi să nu spunem că lipsim de acasă. Mesajul nostru poate fi formulat astfel: „Ați sunat la… (numărul de telefon). Vă rog lăsați mesajul dumneavoastră după semnal. Mulțumesc.”

Este esențial ca mesajul înregistrat de posesor să fie nu numai politicos, dar şi foarte *scurt* (muzica poate lipsi!) pentru că cel care-l ascultă plăteşte impulsurile şi e posibil să telefoneze din America. Vocea „mesagerului” trebuie să fie clară şi agreabilă. La înregistrarea mesajului dumneavoastră pe robot, încercați mai multe variante şi alegeți-o pe cea optimă.

Cel invitat să-şi lase mesajul – şi recomandările acestea sunt valabile, desigur, şi pentru căsuța

vocală a telefonului mobil – va vorbi ca de obicei: „Alo, bună ziua, la telefon inginerul Ionescu… Vă rog să mă sunați la numărul… (dați numărul şi pe mobil, este mai comod aşa pentru cel căutat) deoarece am găsit o soluție pentru dumneavoastră. La revedere.” Sau: „Alo, sunt Vera, n-am nimic important să vă spun, voiam doar să ştiu dacă sunteți bine. Vă sărut şi poate mă sunați voi.”

Iată câteva greşeli care pot fi evitate de un om politicos şi… prudent:

· Nu închideți când vă răspunde robotul fără să scoateți o vorbă! E ca şi cum ați trânti cuiva receptorul în nas. La urma urmei, tot veți plăti convorbirea; pentru aceiaşi bani, puteți lăsa un mic mesaj, fie şi de circumstanță.

· Spuneți câteva vorbe şi dacă ați greşit numărul.

· Nu lăsați mesaje prea personale (de pildă, declarații de dragoste) pentru că (în cazul telefonului fix, cel puțin) oricine din casă le poate asculta, nu numai destinatarul.

· Ca şi în cazul comunicării scrise, feriți-vă de cuvinte prea „colorate”, chiar dacă dumneavoastră vi se par inofensive. Vorbele înregistrate capătă altă greutate decât cele spuse cuiva față în față. Îmi povestea o doamnă, foarte indignată, că a găsit pe robot următorul mesaj: „Zăpăcito, ți-ai uitat cheile la mine pe birou! Vino să le iei, Irina.” Doamna s-a dus să-şi ia cheile,

dar n-a mai vorbit cu Irina, care probabil se întreabă şi astăzi de ce atâta supărare!

Telefonul mobil

Clasicul aparat telefonic „fix", pe care toată lumea îl avea în casă, a fost dublat sau chiar înlocuit în cursul ultimilor 15 ani de telefonul „mobil". Primul tip de asemenea telefoane, cu rază mică de acoperire, se numea chiar „fără fir" (în engleză *cordless).* Noul tip – telefonul celular – combină lipsa firului cu posibilitatea de a vorbi practic la orice distanță. Aşa-numitele „telefoane inteligente" *(smartphones)* dezvoltate în ultimii ani au tot felul de noi funcții pe lângă cele ale mobilelor „obişnuite": posibilitatea de a intra pe internet (şi, prin urmare, pe rețelele sociale) şi de a-ți plăti facturile (evident, dacă ai un cont bancar) sunt doar două dintre ele.

Ori de câte ori suntem martorii unei invenții tehnice, ne întrebăm cum de am putut trăi fără ea... Nu e rolul acestei cărți să enumere minunatele avantaje ale telefonului mobil. Mă voi mărgini să spun că principala sa caracteristică este că e un obiect *personal,* purtat de posesor asupra sa: de aici rezultă situații şi reguli noi față de telefonul fix – şi pe acestea le vom discuta mai jos. Dar, dacă parcurgeți din nou regulile pentru telefonul fix din paginile anterioare, veți vedea că o parte se aplică şi mobilului, cum am şi precizat de cele mai multe ori.

Când sunăm la un număr de telefon mobil, este obligatoriu să ne interesăm mai întâi dacă interlocutorul nostru poate vorbi (e posibil ca el să se afle într-o conferință, într-o discuție de afaceri, la o consultație etc.). În general, oamenii nu rezistă să nu răspundă la telefon chiar dacă sunt prinşi într-o treabă. Politicos este ca în ultimul caz să vă închideți mobilul, cel care sună auzind un mesaj de tipul: „Abonatul… nu poate fi contactat." Telefonul mobil vă mai dă posibilitatea să „respingeți" un apel, dar, dacă persoana care v-a sunat nu face parte dintre apropiații dumneavoastră, nu vă sfătuiesc să procedați astfel – este un gest aproape jignitor! Dacă totuşi răspundeți, de față fiind persoane străine (asistenta medicală care se pregăteşte să vă ia sânge, de pildă), cereți-le acestora scuze şi vorbiți cât mai puțin – eventual sunați-l pe cel care v-a căutat mai târziu, când rămâneți singur.

Ideea că ar fi necivilizat să vorbeşti pe stradă sau în alte locuri publice nu este întemeiată. În fond, telefonul mobil a fost inventat tocmai ca să poți fi sunat oriunde şi să suni de oriunde. Problema este *cum* (cât de tare) vorbim şi *ce anume* vorbim: chiar vrem ca toată lumea din tramvai ori din piață să ştie ce note proaste a luat odrasla noastră, cu ce diagnostic s-a întors mama de la medic sau care sunt nemulțumirile noastre conjugale? Nu mai spun de certuri ori, dimpotrivă, de declarații de dragoste… Când

vorbiți la mobil într-un loc public, păstrați un ton coborât şi limitați-vă la subiecte nepersonale, neutre. Nu comunicați niciodată numărul dumneavoastră de telefon (sau pe al unui prieten) în urechile întregului autobuz! De fapt, adevărata problemă este, din nou, durata convorbirii: atâta vreme cât ne limităm la comunicări scurte, totul e în ordine.

Am văzut de mult o excelentă comedie de Yves Robert, în care regizorul, la fel ca Jacques Tati în *Mon Oncle,* îi ironizează pe snobii şi parveniții care, seduşi de minunile tehnicii, se poartă cu cei din jur ca nişte bădărani. Una dintre cele mai savuroase scene ale filmului e următoarea: la o cină de gală, gazda ordonă oaspeților să ridice lingurile cât mai sus, pregătindu-se să atace o delicioasă supă de ciuperci; dar chiar atunci sună telefonul mobil, iar gazda poartă o nesfârşită convorbire în vreme ce toți musafirii stau încremeniți cu lingurile ridicate!

Țineți minte aceste reguli:

· Nu începeți o convorbire la telefonul mobil până când nu vă asigurați că este oportună şi pentru cel chemat (e liber să vorbească), şi pentru dumneavoastră (subiectul de discuție e îndeajuns de important).

· Stabiliți cu discernământ prioritățile – cine este mai important, grupul în care sunteți sau cel care vă sună?

· Când mergeți într-o vizită, la restaurant, la o

întâlnire de orice fel, nu scoateți din poşetă sau din buzunar telefonul mobil pentru a-l pune pe masă, la îndemână; este ca şi cum ați spune celorlalți că mobilul e tot ce vă interesează pe lume. Ba unii îşi mai şi verifică din când în când mesajele! De ce n-ați rămas acasă, alături de mobilul dumneavoastră iubit?

· Nu vorbiți mult – dacă se poate, nu vorbiți deloc – în prezența unor persoane străine. Regula este valabilă şi la serviciu, dacă aveți un invitat; prioritate are acesta.

· Dacă sunteți în vizită, închideți-vă mobilul; în cazuri speciale, anunțați gazda, cerându-vă scuze că veți primi (sau veți avea de dat) un telefon urgent; în ambele cazuri, îndepărtați-vă de cercul de invitați şi vorbiți cât mai scurt.

· Nu folosiți excesiv telefonul mobil în spații publice, iar în cele în care deranjați (biserică, săli de teatru, de concert, de cinema) nu-l folosiți deloc – închideți-l.

· În toate cazurile în care e nepoliticos să se audă soneria telefonului, dacă ținem neapărat să primim apelurile, putem, în loc să închidem mobilul, să-l trecem pe vibrații sau, şi mai bine, pe silențios. Iar dacă suntem extrem de curioşi, putem verifica foarte discret tot ce ni s-a transmis (de pildă, într-o vizită, când mergem la toaletă, în niciun caz scoțând din poşetă telefonul în văzul tuturor). Şi, pentru că a venit vorba, bunele maniere cer ca la SMS-urile, apelurile, eventual e-

mail-urile primite să răspundem în cel mai scurt timp posibil – oricum, în aceeaşi zi. E şi mai practic, altfel s-ar putea să uităm!

· Atenție la alegerea *ringtone*-urilor (soneriilor): este de preferat să nu alegem sunete respingătoare (grohăituri, lătrături, râgâieli etc. - glumesc, evident!); țineți cont că melodia care dumneavoastră vi se pare dumnezeiască poate zgâria urechile celor din jur.

· Tinerilor care ascultă muzică de pe mobil şi sunt tot timpul cu căştile pe urechi, le atrag atenția că pe stradă e periculos (poate da o maşină peste voi din cauză că n-o auziți!); pe de altă parte, e nepoliticos să cerem informații (de pildă: „Coborâți la prima?") cuiva absorbit de muzica ascultată la căşti – e ca şi cum l-am întrerupe din citit.

· Nu uitați că telefonul mobil e, cum spuneam, un obiect personal! Prin urmare, dacă nu e vorba de un caz de forță majoră sau dacă nu ne îndeamnă însuşi proprietarul, nu folosim mobilul altcuiva; şi nici nu-i cercetăm agenda, apelurile primite etc., gest la fel de grav ca deschiderea corespondenței cuiva.

Folosirea telefonului mobil

Permisă (în condițiile discutate mai sus)

·pe stradă	·la birou
·în parc	·pe plajă, pe munte
·la piață	·la aeroport

·în tren (pe coridor)
·în alte mijloace de transport
·în maşina personală (când staționați)
·în magazin
·pentru anumite categorii de ocupații, oriunde în afara locurilor strict interzise (un medic de spital, de exemplu, poate fi sunat în scopuri profesionale chiar dacă se află lângă un pacient)

Nerecomandată

·la o masă de restaurant
·la bar
·la reuniuni de afaceri
·la recepții
·în audiență
·în vizită
·în prezența unui invitat

Interzisă

·în ocazii festive sau solemne
·în timpul întâlnirilor cu clienții
·la conferințe
·la cursuri
·la teatru / concert / cinema / expoziții / muzee

Strict interzisă

·la volan
·la spital, când vizităm o persoană grav bolnavă
·în avion (la decolare/aterizare)
·la înmormântări
·în biserică
·la interviurile pentru angajare (aparatul nu numai că nu se foloseşte, dar nici nu se lasă la vedere)

Camera foto a telefonului mobil

În ediţiile precedente ale acestei cărți introdusesem printre „facilitățile moderne" asociate telefonului pagerul, dar între timp acesta practic nu se mai foloseşte, aşa că, în

schimb, o să spun câteva cuvinte despre fotografiatul (sau chiar filmatul) cu telefonul mobil, facilitate de care astăzi uzează – şi abuzează – mai toată lumea.

Cu excepția familiei şi a prietenilor apropiați, ale căror preferințe şi idiosincrazii se presupune că le cunoaşteți, nu fotografiați pe nimeni – şi cu atât mai mult nu faceți publice pozele distribuindu-le pe internet – fără a-i cere în prealabil permisiunea. A proteja sensibilitățile şi intimitatea celor din jur este o regulă fundamentală de bună-cuviință. Chiar dacă aveți permisiunea implicită sau explicită să faceți publice fotografiile, nu le distribuiți şi pe acelea în care mătuşii îi iese dizgrațios în evidență guşa, iar expresia duioasă a unchiului arată că a golit prea multe pahare. Nu e vorba numai de „dreptul la (o bună) imagine" al mătuşii – e şi o chestiune de delicatețe şi bun-gust.

CAPITOLUL 8

Corespondența

Bunele maniere pe hârtie sau pe ecran

Pe vremuri, a scrie o epistolă era o adevărată artă, iar scrisoarea – o plăcere nu numai pentru autor, ci şi pentru primitor. Astăzi, poate doar scriitorii, „artiştii” (în sens larg) şi îndrăgostiții mai scriu cu pasiune scrisori. În iureşul unei existențe trepidante, majoritatea oamenilor preferă telefonul, e-mail-ul sau, mai nou, rețelele sociale pentru transmiterea unor informații. S-a constatat că, în ultimii ani, scrisorile clasice, trimise prin poşta obişnuită, au dispărut aproape complet.

De aceea, m-am gândit serios dacă să mai păstrez în ediția de față subcapitolele despre corespondența clasică, pe hârtie. Până la urmă am decis să rămână: sper că vor servi acelor cititori conservatori hotărâți să refuze formele moderne de corespondență (aşa cum unii melomani au refuzat CD-urile, continuând să asculte discuri de vinii); sau cititorilor „boemi”, care trec de la o formă de comunicare la alta în funcție de circumstanțe. Dar, mai ales, m-am gândit că multe din regulile corespondenței clasice se pot transfera în corespondența modernă, aşa cum o parte din regulile telefonului fix sunt valabile şi pentru cel mobil. Recunosc că

eu una am rămas adepta scrisului pe hârtie, astfel că rândurile următoare sunt şi o pledoarie pentru o uzanță care, din nefericire, se stinge.

De ce ezităm să scriem pe hârtie?

Nu atât teama că mesajul nostru va fi primit cu întârziere ne face să nu mai scriem scrisori clasice. Ceea ce ne împiedică este, cred eu, lipsa exercițiului, uneori şi a talentului, şi nu în ultimul rând... lenea! Într-adevăr, o scrisoare „adevărată" trebuie să exprime o gândire clară, coerentă, să fie redactată într-un stil îngrijit. Chiar şi scrisul (grafia) trebuie să fie îngrijit, ca să nu dea dureri de cap celui care-l citeşte. Toate acestea presupun să ne rezervăm un timp special pentru corespondență, începând cu alegerea hârtiei şi a plicului şi terminând cu expedierea scrisorii prin poştă.

Vom vedea că trebuie să ştim câteva lucruri importante despre scrisoare în general pentru a putea vorbi de normele care guvernează şi acest mod de a ne „prezenta" în fața cuiva, indiferent că este o persoană apropiată sau una oficială.

Există, desigur, şi scrisori pe care suntem obligați să le scriem, ceea ce reprezintă un supliciu. Dar tocmai această dificultate pe care trebuie s-o învingem dă o mai mare valoare scrisului şi face scrisorile „adevărate" mai prețioase decât un schimb de replici telefonice, de SMS-uri ori de e-mail-uri.

Răspundem prompt sau... deloc

Chiar şi cei care se plâng că n-au timp sunt datori să răspundă la scrisorile primite. Să întârzii prea mult cu un răspuns echivalează cu o desconsiderare a corespondentului. Din această neglijență pot să rezulte animozități, deteriorarea relațiilor sociale sau comerciale – şi de aici grave încurcături personale, financiare etc.

Există însă şi situații în care putem să nu răspundem. Este cazul îndrăgostitului fără speranță care o bombardează literalmente cu scrisori pe o tânără ce nu-i împărtăşeşte sentimentele; sau cel al grafomanilor, cunoştințe întâmplătoare, ce ne trimit misive interminabile, total neinteresante şi lipsite de sens.

Respectul faţă de destinatar

Scrisorile există în viața noastră şi sunt necesare în orice situație. Există scrisori de afaceri, dar şi scrisori de prietenie, de dragoste, unele pline de ură sau de disperare. Indiferent de tip, în toate se va păstra stima față de destinatar: nu numai prin formulele de politețe, ci mai ales prin exprimarea clară a gândului, în termeni adecvați tipului de scrisoare. Pentru a atinge acest scop nu putem indica reguli fixe, pentru că de fapt fiecare scrisoare depinde de cultura, caracterul şi educația celui care o scrie.

Există totuşi două condiții: acordul dintre

conținutul scrisorii şi stil, precum şi un minim efort pentru a te exprima pe înțelesul destinatarului.

Scrisori compromițătoare. Când scriem, să ne imaginăm că rândurile noastre ar putea fi publicate şi citite de către necunoscuți. Oricât de intimă ar fi o scrisoare, ea nu trebuie să fie compromițătoare pentru nimeni. Chiar dacă avem un conflict cu cineva şi alegem această cale pentru a-l rezolva, simțind nevoia de a-i spune câteva cuvinte care „să-l usture ca un brusture", ne vom abține de la exprimări necuviincioase. Să nu uităm că se compromite întotdeauna cel care foloseşte cuvintele urâte, nu cel care le citeşte!

Atenție şi la scrisorile compromițătoare în conținut, nu numai în formă. Nu dezvăluiți niciodată în scris lucruri cu care ați putea fi (dumneavoastră sau altcineva) şantajat! Chiar dacă personal nu vi s-a întâmplat încă nimic rău, gândiți-vă la cazuri descrise în literatură – *O scrisoare pierdută* e cel mai bun exemplu – sau în filme. *Scripta manent, ce* e scris rămâne, şi de aceea există scrisori plătite cu bani grei sau care duc chiar la crime…

Scripta manent chiar şi în cazul mesajelor electronice, ştim astăzi, mesaje care, în plus, se pot disemina cu uşurință devenind publice cu iuțeala fulgerului!

Secretul corespondenţei

Curiozitatea ține de natura omului – nimeni nu e complet scutit de ea dar asta nu ne dă dreptul să devenim indiscreți şi, în niciun caz, să atentăm la secretul corespondenței.

Când pui o scrisoare închisă la poştă înseamnă că te protejezi în mod legal împotriva deschiderii ei. *Ai dreptul să urmăreşti în justiție pe cel care îți deschide scrisorile.* Acelaşi lucru e valabil în cazul corespondenței electronice, protejată de regulă printr-o parolă, astfel că violarea ei presupune de obicei şi „spargerea" parolei. Este unul din cazurile când legea coincide total cu regulile bunei-cuviințe.

Se înțelege de la sine că citirea corespondenței adresate altei persoane constituie un grosolan abuz de încredere şi o imixtiune intolerabilă în viața acesteia, chiar dacă este vorba de soți, părinți, copii. Gestul acesta poate avea uneori urmări grave şi imprevizibile în relațiile dintre oameni, de pildă în cele dintre părinți şi copii. Este cu totul altceva să ceri voie să citeşti o scrisoare şi să ți se permită s-o faci!

Scrisoarea – aspect şi mod de redactare

Aprecierea unei scrisori începe cu impresia pe care ți-o produce hârtia folosită, dispunerea textului în pagină, grafia şi acuratețea. Abia după acest examen începe lectura. O scrisoare al cărei aspect este îngrijit câştigă automat

bunăvoința destinatarului, care va fi mai receptiv la conținut – gata să primească o veste, să accepte o cerere sau pur şi simplu să se gândească cu plăcere la expeditor.

Hârtia

Hârtia este un element foarte important, şi aspectul unei scrisori depinde în mare măsură de ea. Deşi suntem în era ambalajelor policrome şi a fotografiei în culori, nicio hârtie nu este mai potrivită decât cea de un alb imaculat. Hârtia de scrisori nu e niciodată liniată, suprafața ei este perfect netedă şi marginea tăiată drept. În mod obişnuit, se scrie numai pe o parte a colii. Dacă avem o hârtie de bună calitate, putem scrie pe ambele fețe, chiar dacă prezentarea va avea puțin de suferit.

Grafia

Se recomandă ca o scrisoare să fie scrisă de mână – este o dovadă în plus a considerației față de destinatar. Se înțelege de la sine că ar fi bine să fie scrisă cu cerneală, deci cu stiloul. După cum vedeți, pledăm pentru frumos şi bună-cuviință: să nu existe nimic extravagant sau întâmplător în modul în care înțelegem să ne transmitem gândurile la distanță. Vom folosi cerneală albastră sau neagră. În niciun caz roşie, verde sau mov!

Dar să nu fim prea formalişti. De o bună bucată

de vreme, pixul cu pastă a detronat stiloul. O scrisoare scrisă cu un pix de bună calitate, care nu curge, lăsând pete, nu va fi primită mai prost decât una scrisă cu stiloul. Trebuie să recunoaştem însă că scrisul nostru e mai frumos şi, totodată, mai personal dacă folosim stiloul.

Creionul, la rândul lui, are o destinație precisă – desenul. Rareori mai luăm notițe cu creionul, deşi unii încă îl folosesc cu mare plăcere. În corespondență însă este interzis.

Maşina de scris (calculatorul). O scrisoare bătută la maşină (sau pe calculator, iar apoi imprimată) va fi lipsită de acea notă personală despre care vorbeam. Ea a fost dintotdeauna rezervată, aproape în exclusivitate, relațiilor oficiale. Autorităților sau partenerilor de afaceri ne vom adresa aproape obligatoriu printr-o astfel de scrisoare. Cum însă scrisul la calculator este mai rapid decât cel de mână, lucru ce trebuie speculat astăzi, când timpul e mai prețios ca oricând, nu este nepoliticos să trimiți nici scrisori personale redactate astfel. Formula de introducere („Stimate domnule Petrescu") şi semnătura de mână rămân totuşi obligatorii.

Sunt situații în care nu vom folosi niciodată calculatorul. Felicitările de orice fel, mulțumirile, scuzele, condoleanțele se scriu de mână şi, cu atât mai mult, scrisorile de dragoste. Vă imaginați ce impresie ar face asupra iubitei o scrisoare bătută la maşină… deşi există excepții

şi de la această regulă: cazul în care scriem, din nefericire, ilizibil.

Punerea în pagină şi formulele obligatorii

Punerea în pagină a textului are rolul ei în aspectul unei scrisori. Nu scriem cum ni se năzare, fără dată, fără titlu, fără alineate, oricât de grăbiți am fi.

Vom începe prin a pune localitatea şi data (ziua, luna, anul) în dreapta sus. La mijlocul paginii, central, la câțiva centimetri de marginea de sus, vom scrie formula de introducere: „Dragii mei", „Draga mea" sau „Stimată doamnă X". Observați că există diverse nuanțe în folosirea cuvântului „drag/dragă": este o deosebire între „Dragă prietenă" şi „Prietena mea dragă", între „Dragă tată" şi „Tată drag"...

Formulele de alint, de genul „Draga mea turturică adorabilă" sau „Pisoiaşul meu scump cu smântânică pe botic" pot fi scrise într-un anume moment al vieții şi într-o anumită stare de spirit. Dar s-ar putea ca peste ani de zile cuvintele să vi se pară chiar dumneavoastră ridicole. O scrisoare intimă nu trebuie să depăşească anumite limite de decență, din nenumărate motive.

Formula de introducere începe cu literă mare şi se termină cu virgulă; apoi începe, tot cu majusculă, textul scrisorii. Distanța de retragere a alineatelor este de doi-trei centimetri; ele încep,

bineînțeles, cu literă mare. Alineatele sunt necesare când trecem de la un subiect la altul sau când formulăm o nouă idee. Să nu ni se pară un amănunt – e vorba de un element important!

Putem cel mult *să înlocuim* alineatele cu un spațiu (un „rând liber") între fraze, procedeu des folosit în scrisorile oficiale pentru că scoate mai bine în evidență ideile textului. Tot o caracteristică a scrisorilor oficiale – acceptabilă şi în cazul celor particulare – este alinierea *la stânga* a localității şi datei, a formulei de introducere şi, la sfârşit, a formulei de încheiere şi a semnăturii.

Ordinea paginilor este cea firească: 1,2,3... Este bine ca acestea să fie numerotate clar, pentru ca cititorul să urmărească textul cu uşurință.

Cât priveşte textul propriu-zis, nu trebuie să abuzați de semne de exclamare sau de întrebare, de ghilimele şi puncte de suspensie, după cum nu este cazul să subliniați cuvinte sau fraze întregi – ceea ce ar fi o dovadă că nu aveți încredere în discernământul celui căruia i-ați adresat scrisoarea.

De asemenea, se cuvine să fiți atenți la simetria rândurilor: alegeți o hârtie albă, neliniată, dar dacă nu puteți scrie drept puneți de la bun început dedesubtul ei un şablon sau rescrieți scrisoarea.

După ce ați terminat, nu reveniți cu prea multe P.S.-uri („post-scriptum"). Două sunt suficiente:

P.S. Şi P.P.S., dar nu sunt obligatorii!

Semnătura. Se pune în dreapta jos, după o formulă politicoasă, amicală sau afectuoasă – în funcție de relația pe care o aveți cu cel căruia îi scrieți – de încheiere. Există formule consacrate, în special în scrisorile oficiale: „Al dumneavoastră, cu deosebit respect, ing. Dan Popa" sau „Vă rog să primiți încă o dată mulțumirile mele, ing. Dan Popa". Formulele amicale sunt nenumărate, de la „Cu multă simpatie..." până la „Cu tot dragul..." şi variantele ei. Dacă scrisoarea e bătută la maşină (pe calculator), este obligatoriu – cum am mai spus – s-o semnați de mână cu numele întreg, în semn de considerație față de destinatar. Tot de mână se scrie şi formula de introducere. Formula de încheiere se scrie însă la fel ca restul scrisorii, adică la maşină.

Rețineți că textul trebuie încadrat frumos în pagină, lăsându-se o margine de circa trei centimetri pe care e bine să nu adăugați nimic.

Plicul

Şi acum să punem scrisoarea în plic. Hârtia se pliază o dată, cel mult de două ori, în funcție de mărimea plicului. Pentru plicurile lungi se fac două pliuri paralele care împart coala de hârtie „ministerială" în trei părți egale. Plicul trebuie să fie de aceeaşi culoare cu hârtia pe care am scris.

Adresa. Este obligatoriu ca adresa

destinatarului să fie completă: prenume şi nume, stradă, număr, bloc, scară, etaj, apartament, cod poştal (neapărat!), localitate, județ (sector). Pentru scrisorile pe care le expediați în străinătate, respectați uzanțele fiecărei țări. Numele expeditorului nu trebuie să lipsească (din diverse motive, s-ar putea să vi se returneze scrisoarea). Locul lui este fie pe fața plicului, în stânga sus, fie pe spatele acestuia, în triunghiul care închide plicul.

Numele destinatarului trebuie să fie precedat de apelativul (de obicei prescurtat) *D-nei, D-rei* sau *D-lui,* la care se adaugă, dacă e cazul, titlul (*D-nei Dr., D-lui Acad., D-lui Ministru).* Când trimitem o scrisoare unui înalt demnitar, scriem pe plic în loc de *D-lui* sau *D-nei* o formulă de adresare corespunzătoare rangului destinatarului: de exemplu, *Excelenței Sale* (E. S.) dacă e vorba de un ambasador, *Înalt Preasfinției Sale* (Î.P.S.) în cazul unui

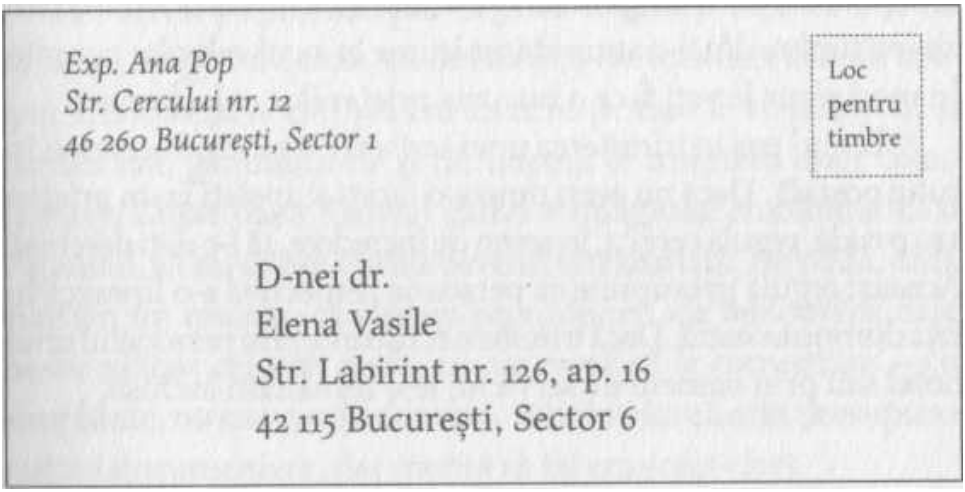

arhiepiscop sau mitropolit. Dacă nu ştim formula corectă de adresare, este perfect acceptabil să dăm un telefon la secretariatul înaltului demnitar pentru a o afla.

Dacă persoana căreia îi scriem locuieşte la prieteni sau rude, după numele său vom folosi formula C/O (însemnând *care of,* „prin amabilitatea") urmată de numele familiei la care stă. De exemplu, dacă îi trimitem o scrisoare Aureliei Miclescu pe adresa familiei Bercea, scriem pe plic: D-nei Aurelia Miclescu, C/O fam. Bercea. O altă posibilitate – mai simplă şi eficientă – este să scriem: Fam. Bercea (pentru D-na Aurelia Miclescu).

Adresa nu se scrie oricum şi oriunde. Mi-a povestit o tânără, de curând angajată la un secretariat ca să scrie adrese pe plicuri, cum toată munca ei din prima zi de lucru a fost aruncată la coş. Secretara fusese nemulţumită de felul în care poziționase adresele şi, ca să nu mai greşească, i-a scris un plic drept model. Modelul, reprodus la p. 137, vă poate servi şi dumneavoastră.

Timbrele şi expedierea. Timbrele trebuie să aibă valoarea cerută de poştă, în funcție de locul destinației. Ele se lipesc în dreapta sus, unul lângă altul, pe orizontală. Pentru străinătate, alegeți timbre dintr-o anumită emisiune în locul valorilor curente, în mod sigur le veți face o

bucurie prietenilor colecționari!

Ultimul pas în trimiterea unei scrisori este introducerea ei în cutia poştală. Dacă nu aveți timp s-o faceți şi apelați la un prieten sau o rudă, regula cere ca, în semn de încredere, să i-o dați deschisă. Aceeaşi regulă presupune ca persoana respectivă s-o lipească în fața dumneavoastră. Dacă trimitem scrisoarea prin personalul unui hotel sau prin oameni de serviciu, le-o înmânăm închisă.

Variante scurte: cartea de vizită, cartea poştală, vederea, telegrama

Întotdeauna este de preferat să scrieți o scrisoare când doriți să comunicați ceva. Totuşi se admite să recurgeți şi la o carte de vizită dacă textul e foarte scurt – de exemplu, când răspundeți unei invitații sau unei felicitări, când transmiteți salutări sau când recomandați pe cineva cuiva.

Cartea poştală simplă este din ce în ce mai rar folosită în corespondență pentru că poate fi citită de oricine. Vederea însă, datorită frumuseții imaginii, este făcută să bucure privirea tuturor (deşi, dacă preferăm, putem pune vederea într-un plic). Spațiul rezervat scrisului ne obligă să ne rezumăm la câteva idei. Cel mai bine ar fi ca acestea să se refere la imaginea propriu-zisă, evitându-se platitudinile de genul: „Un strop de mare şi o rază de soare vă trimite, de pe

minunatul litoral românesc, Adina”. Lipsa de inspirație se traduce prin tot felul de texte stereotipe: „Călduroase salutări din stațiunea Vatra Dornei – familia Popescu” sau „Toate cele bune de pe minunatele plaiuri româneşti…” (iar pe verso e o imagine cu un buchet de flori sau, mai rău, cu doi iepuraşi). Oricum, să nu scriem oblic (pe diagonala spațiului destinat mesajului). E inestetic, chiar dacă unii cred contrariul.

Să vorbim puțin şi despre alegerea vederilor, care nu trebuie să fie un act gratuit, ci un act de cultură. Ne vom opri la acele imagini semnificative atât pentru locurile pe care le vizităm, cât şi pentru noi, gândindu-ne şi că, uneori, le trimitem unor colecționari. Chiar dacă Turnul Eiffel e imaginea emblematică a Parisului, să nu uităm că ea a devenit ultrabanală. De pildă, dacă vizităm un muzeu, să alegem reproduceri ale tablourilor care ne-au plăcut cel mai mult, iar pe verso să le comentăm – cu simplitate, nu ca un critic de artă. Bineînțeles că asta presupune puțină documentare, dar merită să facem acest efort.

12 sept. 2014

Dragii mei,

Am ajuns în D., un orășel din nord, frumos, vechi, dar... cam ploios. Drept urmare mi-am cumpărat în sfârșit o umbrelă în felii colorate, cum îmi doream de mult.

Tocmai am vizitat castelul din ilustrată, ceea ce se vede este „Roter Saal", deoarece are un minunat tapet roșu de catifea în relief. Portretele sunt ale familiei nobiliare care a construit castelul. În ușa din dreapta ne-a întâmpinat însuși prințul, un domn drăguț de vreo 50 de ani, de meserie Prinț!

Acum suntem într-o cafenea. În jurul nostru sunt numai doamne în vârstă care își beau liniștite ceaiul de la ora 5.

Cu drag,

Ioana

Fam. Peter Klaus

str. Gh. Șincai 8

parter

55035 Sibiu

România

Model de redactare a unei vederi

Telegrama este indicată în toate cazurile în care transmitem un mesaj deosebit de urgent. O telegramă nu trebuie să cuprindă cuvinte inutile, dar nici să fie criptică dintr-o economie exagerată, deoarece s-ar putea ca destinatarul să

nu înțeleagă mesajul. Recitiți schița *Telegrame* de Caragiale, dar şi ciorna telegramei dumneavoastră – s-ar putea să-l fi concurat pe celebrul autor!

Cum *nu* trebuie să fie o scrisoare

Nu se trimit niciodată scrisori anonime. Cu toate că unele voci susțin că sunt utile, trebuie să renunțăm la acest obicei care denotă o totală lipsă de caracter.

Nu începem toate alineatele cu „eu”.

Vom amâna cât se poate de mult să trimitem o scrisoare de amenințare sau injurioasă, în ideea că, până la urmă, vom renunța sau măcar vom adopta un ton pe care nu-l vom regreta mai târziu.

Să nu dramatizăm incidentele minore, să nu exagerăm cu comentariile pesimiste asupra evoluției unei boli sau asupra necazurilor noastre financiare. Faptele mărunte nu sunt de interes decât pentru rudele apropiate. Pe de altă parte, să ne gândim că „drama” frigiderului stricat se va fi rezolvat când vom primi răspunsul, iar de răceală nici nu ne vom mai aduce aminte!

În general, să nu ne lamentăm în permanență, dar nici să nu ne lăudăm excesiv. Orice exagerare, indiferent de subiect, este nepotrivită.

Să nu uităm că e posibil ca scrisoarea noastră să cadă în mâinile altcuiva; aşadar, nu vom da

amănunte care s-ar putea întoarce împotriva noastră sau de care ne-ar fi jenă peste un timp.

Variantele moderne de corespondenţă

Faxul

Faxul sau telefaxul (încă folosit, deşi mult mai puțin ca altădată) seamănă – ca rezultat, nu ca principiu tehnic – cu telegraful.

Formând un număr de telefon şi introducând în aparat o coală obişnuită de hârtie pe care este imprimat ceva (un text, chiar scris de mână dacă are contrast bun, fotografii etc.), putem trimite mesaje la orice distanță cuiva care posedă un aparat similar. Acesta le recepționează, imprimate pe hârtie termosensibilă, aproape instantaneu.

Fiind vorba tot de o corespondență, se respectă regulile generale enunțate mai devreme. Se redactează întâi o ciornă, care apoi se transcrie pe curat, indiferent că este vorba de o hârtie oficială sau de o scrisoare particulară. Nu vor lipsi formulele obişnuite de început şi încheiere, iar cuvintele ireverențioase vor fi excluse cu desăvârşire. Nu uitați că o scrisoare trimisă prin fax este o scrisoare „deschisă”!

Când transmiteți hârtii oficiale sau documente, e important să adăugați, pe lângă semnătura tipărită şi ştampila instituției, o semnătură olografă.

Internet şi *netiquette*

Internetul este un sistem global de rețele de computer interconectate, care stochează şi transmite o cantitate uriaşă de informații şi servicii, unul dintre aceste servicii fiind World Wide Web (de unde cunoscuta prescurtare www, care intră în compunerea majorității adreselor internet). Astăzi oricine poate accesa internetul nu numai cu un computer, de acasă ori de la birou, ci şi cu o tabletă sau un *smartphone* (telefon mobil „inteligent") din orice loc geografic în care există un *hotspot,* adică o conexiune *wireless* („fără fir"). În 2014 numărul mondial de utilizatori ai internetului a depăşit trei miliarde (din care peste 12 milioane sunt în România). Este vorba, aşadar, de o adevărată comunitate virtuală care foloseşte sistemul atât ca modalitate eficientă de documentare, cât şi ca mijloc de comunicare.

Când intri într-o nouă cultură, indiferent dacă este vorba de una reală sau virtuală, cum este internetul, eşti susceptibil de a comite unele gafe sociale. Poți ofensa oamenii fără să vrei, te poți simți la rândul tău ofensat fără motiv, poți înțelege greşit ceea ce vor să comunice ceilalți, poți crea confuzii. De aceea, există anumite reguli de comportament de care orice utilizator de internet ar trebui să țină seama pentru a evita posibilele situații neplăcute. Să vorbim prin urmare despre *netiquette* – bunele maniere pe

internet.

Corespondența electronică (e-mail). Schimbul de mesaje (scrisori mai lungi sau mai scurte) a fost unul dintre primele servicii puse la dispoziția utilizatorilor internetului, poşta electronică (e-mail) devenind astăzi un mijloc foarte rapid şi comod de comunicare şi pe deasupra mai ieftin decât sistemul poştal clasic.

Regulile de comportament din cazul corespondenței clasice rămân valabile şi pentru e-mail. În plus, trebuie ținut seama că această poştă modernă păstrează anonimatul în mai mare măsură decât poşta clasică. Oricine având acces la un computer poate transmite mesaje sub un nume sau/şi o adresă astfel alese încât să-i ascundă adevărata identitate. De aceea, prima regulă de politețe pe internet este următoarea: trimiteți întotdeauna mesajele dumneavoastră sub nume propriu. Şi încă ceva: alegeți-vă, în măsura posibilului, o adresă de mail sobră şi relevantă, mai ales dacă o folosiți (şi) în scop profesional. În loc de „pufuleț. Drag…", bănuiesc că puteți găsi întotdeauna o combinație „liberă" de prenume-nume (ceva de genul: horiaaivănoaiei… cu prenumele *înaintea* numelui).

Mesajele noastre trebuie să fie concise şi la obiect, gândite ca o conversație telefonică, deşi nu vorbim, ci scriem un text la tastatura computerului. De asemenea, este util şi pentru

noi, şi pentru destinatar să precizăm subiectul mesajului. E important să ținem minte că există persoane care primesc sute de mesaje zilnic şi care n-ar dori să fie puse în situația neplăcută de a-şi pierde toată ziua în fața monitorului citind pagini întregi… Prin urmare nu transmiteți mesaje inutile, gândiți-vă că rețeaua este oricum destul de încărcată, iar dacă aveți multe de povestit… reveniți la corespondența clasică!

Nu folosiți o topică a propoziției foarte încărcată şi nu exagerați cu punctuația. Orice aspect important este reflectat de conținutul textului, nu de semnele de punctuație.

Mulți utilizatori de poştă electronică obişnuiesc să recurgă la abrevieri în textul mesajului. Folosirea acestora este permisă, însă încercați să nu faceți abuz, deoarece un text cu multe abrevieri poate deveni foarte greu de citit.

Abrevieri utilizate frecvent

AISB = cum spuneam înainte („as I said before”)
AML = cu toată dragostea („all my love”)
BCNU = ne mai vedem („be seeing you”)
BBT = revin mâine („be back tomorrow”)
BTW = apropo („by the way”)
BRB = mă întorc imediat („be right back”)
FWIW = dacă contează… („for what it’s worth”)
FYI = pentru a vă informa („for your information”)
G2G = trebuie să plec („got to go”)
HBTU = la mulți ani („happy birthday to you”)

IMHO = după umila mea părere („în my humble opinion”)
LOL = mă face să râd („lot of laugh”)
MLAS = nu spun nimănui („my lips are sealed”)
NI = nu mă interesează („not interested”)
OMG = o Doamne („oh my God”)
PIR = părinte în cameră („parent în room”)
RBTL = citeşte printre rânduri („read between the lines”)
RSVP = răspundeți vă rog („repondez s’il vous plaît”)
SIN = încetează acum („stop it now”)
TTYL = vorbim mai târziu („talk to you later”)

Într-o conversație față în față folosim nu numai cuvinte, ci şi un limbaj nonverbal cu ajutorul căruia transmitem/sesizăm subtilități sau deosebiri de nuanță. Utilizatorii comunicării electronice recurg la aşa-numiții *emoticoni* (de la *emotion icons)* – un cod de semne obținute cu ajutorul tastaturii computerului, care se introduc în text în scopul de a sugera interlocutorului sentimentele celui care expediază mesajul. Dacă semnele indică un zâmbet (*smile*), ele sunt numite uneori *smileys*. De regulă, se plasează la sfârşitul propozițiilor şi se referă la declarația anterioară.

Emoticoni obţinuţi din tastatură:

:) sau: :-) = bucurie
:(sau :-(= tristețe

:-(= regret
:-o = uimire
;-) nu luați totul în serios!

În locul semnelor construite cu ajutorul tastaturii se pot folosi imagini mai elaborate („fețe”, de regulă galbene, având cele mai diverse expresii şi numite tot *emoticoni),* pe care le putem descărca de pe internet.

Dacă doriți să răspundeți cuiva pe e-mail, este recomandabil să nu începeți un mesaj nou, ci să utilizați opțiunea „Reply”. Această opțiune presupune însă includerea completă, în mod automat, în corpul mesajului dumneavoastră a mesajului original. Un semn plasat în fața textului sau pur şi simplu antetul acestuia indică destinatarului faptul că este vorba de citarea mesajului electronic inițial. Nu păstrați însă din mesajul inițial decât acele fragmente de text care ar putea fi relevante pentru destinatar în raport cu răspunsul dumneavoastră.

Să nu faceți greşeala de a presupune că mesajele dumneavoastră de e-mail sunt absolut private: cel puțin o persoană (administratorul sistemului) are posibilitatea, măcar teoretic, de a accesa toate mesajele electronice transmise în sistem. De aceea, e preferabil să nu folosiți la serviciu corespondența electronică pentru probleme personale!

E bine să instalați un antivirus bun şi adus la zi

pe calculatorul dumneavoastră; evitați astfel să transmiteți altora viruşi informatici şi sunteți apărat de viruşii din mesajele primite de la alții, mai puțin prudenți decât dumneavoastră.

Dacă doriți să programați o întâlnire peste câteva ore, de exemplu, şi trimiteți un mesaj electronic participanților, este foarte posibil ca nu toți să aibă posibilitatea de a citi mesajul în timp util. E-mailul nu este făcut pentru urgențe (de aceea există telefonul).

Nu trimiteți niciodată un mesaj scris cu majuscule. Este ca şi cum ați striga în urechea destinatarului. Recurgeți la majuscule numai atunci când doriți să atrageți atenția asupra unui anumit lucru.

E de la sine înțeles că nu trebuie să folosiți acest mijloc modern de comunicare pentru a adresa cuiva insulte sau jigniri.

Nu participați la transmiterea de scrisori în lanț şi, în general, dacă primiți un mesaj cu rugămintea de a-l transmite mai departe nu faceți asta fără să-l fi citit înainte ca să decideți dacă se cuvine sau nu să dați curs rugămin ții.

Rețelele sociale (Facebook, Linkedin, Twitter, Hi5 ş.a.) sunt un fenomen relativ nou – site-ul inițial The Facebook a fost lansat de Mark Zuckerberg în 2004 – şi reprezintă rețele de utilizatori ai internetului care contribuie, în mod informai, la colectarea informației din diferite surse şi răspândirea ei. Cea mai mare asemenea

rețea informațională este Facebook, care a atins în 2014 un miliard de utilizatori, din care şapte milioane sunt în România. Analiştii spun că rezultatul alegerilor prezidențiale din 16 noiembrie 2014 a fost influențat în mod hotărâtor de activitatea românilor de pe Facebook, iar politicienii noştri par să-şi fi făcut de atunci din această rețea mijlocul predilect de comunicare.

Simplu spus, utilizatorul Facebookului (sau, în principiu, al oricărei rețele sociale) comunică pe diverse teme cu cercul său de prieteni (*friends*) aleşi de el însuşi ori acceptați din rândul celorlalți utilizatori. El are posibilitatea de a-şi „posta" opinia proprie, articole, fotografii, filme, muzică etc. (din producția personală ori preluate de pe alte site-uri internet), de a răspunde postărilor prietenilor, de a-şi exprima aprobarea față de acestea folosind aşa-numitul *like* sau/şi distribuindu-le mai departe (*share*). Pot exista şi instituții (edituri, teatre, ziare, magazine online etc.) utilizatoare ale Facebookului, nu numai persoane private.

Evident, bunele maniere cer ca mesajele, fotografiile etc. Difuzate pe Facebook să nu fie obscene, injurioase ori în alt fel agresive şi, în general, să nu vehiculeze idei rasiste, homofobe, extremiste politic ş.a.m.d. Există un fel de comitet de „cenzori" al Facebookului care blochează utilizatorii cu asemenea idei, dar,

înainte să se întâmple asta, oricine are posibilitatea să-l elimine din grupul de „prieteni” *(unfriend)* pe cel cu ale cărui opinii nu este de acord sau care, pur şi simplu, îl plictiseşte cu postările lui prea frecvente şi neinteresante. Vă recomand totuşi să nu folosiți această opțiune, cu siguranță jignitoare pentru „prietenul” care s-a dovedit nepotrivit; recurgeți, în schimb, la a nu-i mai urmări postările (opțiunea *unfollow),* lucru pe care „prietenul” nedorit nu-l va şti.

Atenție, de asemenea, şi la activitatea dumneavoastră pe Facebook. Nu postați orice – inclusiv, la tot pasul, nenumărate fotografii cu odraslele proprii sau animalele de companie, în toate ipostazele posibile. Nu vă afişați lenjeria pe Facebook – este nu numai de prost-gust, ci şi periculos! Încercați să vă construiți o imagine de persoană interesantă, demnă de a fi urmărită (*followed*) de ceilalți utilizatori. Există adevărați lideri de opinie pe Facebook – fără ca ei să fie neapărat jurnalişti sau celebrități de ce nu v-ați număra printre ei? Depinde de cultura, inteligența, judecata şi mai ales personalitatea dumneavoastră.

Şi aveți grijă, lucru valabil pentru toate variantele electronice de corespondență amintite, să scrieți corect! Lipsa diacriticelor este admisă, dar ortografia şi gramatica defectuoase vă strică imaginea definitiv!

Mi-au spus tinerii mei prieteni mai ştiutori că

rețelele sociale pe internet – sau măcar anumite „cercuri” cu lume bună din asemenea rețele – sunt locuri în care se apreciază nu numai scrierea corectă, ci şi, în genere, bunele maniere, iar bădăranii sunt „sancționați” imediat. Sunt uimită şi foarte încântată!

Câţiva termeni de specialitate

·algoritm:	succesiune finită şi ordonată de operații, executată de un om sau un automat asupra unor date de intrare în scopul obținerii unui rezultat
·browser [brauzăr]:	program specializat în rularea paginilor de internet (de ex.: Internet Explorer, Netscape, Opera)
·dată:	reprezentare (codificare) a informației
·director, folder:	colecție de fişiere
·download [daunlăud]:	proces prin care o informație este „descărcată” sau copiată de pe browser
·fişier:	colecție omogenă de date
·kacker [hecăr]:	persoană care accesează fără a avea dreptul sisteme informatice cu caracter secret
·informație:	caracteristică semnificativă cu caracter de noutate sau ansamblu de semnificații asociat unei entități, situații, unui obiect, context

·limbaj de programare:	limbaj artificial (ansamblu de simboluri, împreună cu regulile de compunere şi semnificaţiile asociate) care intermediază comunicarea dintre om şi computer
·modem:	dispozitiv necesar pentru accesul la internet, care se conectează la o linie telefonică
·program:	codificarea unui algoritm într-un limbaj de programare
·server:	calculatorul care găzduieşte un grup de informaţii şi oferă accesul la ele
·sistem de calcul:	ansamblul de componente fizice (hardware) şi logice (software) destinate stocării, prelucrării şi transmiterii de date
·sistem de operare:	ansamblu de programe având rolul de a gestiona resursele fizice şi logice ale unui computer şi de a realiza comunicarea dintre om şi calculator (de ex.: Windows, MS-DOS, Linux, Unix)
·site / website / pagină de internet [sait]:	formă specifică de publicare a informaţiei prin intermediul internetului, constituită dintr-un document sau un grupaj de documente electronice care pot fi accesate la o adresă de internet unică (de ex., www.humanitas.ro)
·soft (prescurtare de la software):	set de instrucţiuni scrise în limbaje de programare, care sunt executate de computere; generic, toate aplicaţiile şi programele rulate pe

	computere.
·www [dublu v...; veveve]:	acronimul pentru World Wide Web, cu care debutează majoritatea adreselor de internet (de ex., www.gov.ro).

CAPITOLUL 9

Bunele maniere la masă

Invitaţii la masă

Se spune că piatra de încercare a educației unui om este comportamentul său la masă.

Din vremea fastuoaselor banchete romane sau din perioada Renaşterii – dacă ar fi să ne referim numai la acele epoci care ne înfierbântă şi acum imaginația – a rămas până în ziua de azi obiceiul de a da mese în onoarea invitaților noştri. În general s-a renunțat la opulență şi lux ostentativ. Azi nu se mai bea din pocale de aur purtând semnătura lui Benvenuto Cellini… în schimb, a mânca din farfurii de porțelan de bună calitate şi a bea din pahare de cristal nu e un lucru neobişnuit.

Trăim într-un ritm trepidant şi de aceea tindem spre simplitate şi comoditate, renunțând la tot ce ne-ar încărca în mod inutil existența. Pregătirile culinare, aranjarea unei mese elegante şi spălatul vaselor consumă un timp prețios. Dar, indiferent că optăm pentru un serviciu de masă din porțelan de Sèvres sau pentru unul din sticlă încasabilă, respectarea anumitor reguli este obligatorie, începând cu pregătirea casei pentru primirea invitaților şi terminând cu felul în care mâncăm fructele.

Punctualitatea

Este important ca persoana care invită la masă să indice ora invitației, iar cei invitați s-o respecte. Dacă ați ajuns cumva mai devreme… vă plimbați în jurul casei! Dacă la o întâlnire în oraş eticheta cere să veniți cu cinci minute înainte de ora fixată (mai ales domnii!), într-o casă se intră cu cinci-zece minute mai târziu, pentru a lăsa gazdei un moment de respiro. O întârziere mai mare de 30 de minute este însă inadmisibilă. După o perioadă de aşteptare, gazda va hotărî momentul începerii mesei, iar cel care a întârziat îşi va cere scuze şi va mânca felul la care s-a ajuns, chiar dacă acesta e tortul. O gazdă amabilă îi va oferi totuşi musafirului întârziat şi un alt fel de mâncare, fără să reia însă tot meniul. Gândiți-vă ce chin ar fi pentru gospodină să repete masa, la diverse intervale, pentru cinci invitați întârziați!

Dacă aveți o gripă, veți renunța să dați curs invitației pentru a nu-i molipsi pe cei din jur. Anunțați, vă scuzați şi rezistați eroic tentației – aşa este civilizat!

Pregătirea casei pentru musafiri

Oricine primeşte musafiri sau merge în vizită ştie că tot apartamentul, nu numai masa, trebuie să arate bine. Nici nu aş deschide această discuție dacă nu aş fi observat câteva „amănunte” care m-au determinat să nu mai

accept cu plăcere invitațiile în anumite case.

Bucătăria, baia, antreul. Primele două necesită o atenție specială, mai ales când avem oaspeți. Nimeni nu va mânca fără noduri dacă, din întâmplare, a văzut că „laboratorul" gospodinei nu străluceşte de curățenie. La fel trebuie să strălucească vasul toaletei, chiuveta, cada, pe scurt, întreaga cameră de baie, iar prosoapele trebuie să fie imaculate şi în număr suficient; verificați de asemenea că există destulă igienică.

Dar prima impresie ne-o facem din holul de intrare. Când acesta e plin de încălțăminte şi haine, are un aspect deplorabil. Confecționarea unor dulăpioare speciale pentru pantofi sau măcar a unor rafturi cu o draperie nu costă prea mult şi rezolvă problema.

Mirosul. Sărmăluțele pot fi minunate, ca şi ciupercile umplute pentru care am prăjit ceapă. Nu este obligatoriu să „parfumăm" tot blocul cu aceste… miresme tari. Se găteşte cu o zi înainte, cu geamul de la bucătărie deschis, iar în ziua primirii musafirilor aerisim bine toată casa. În hol putem avea un vas cu levănțică prin care ne trecem degetele, răsfirând-o uşor; parfumul degajat e plăcut şi persistent. Pe aragaz, pe un foc foarte mic, vom pune o tablă (eventual cea pentru copt vinete), iar pe ea câteva crenguțe de brad. Încercați!

Cum aranjăm masa

Chiar dacă suntem „între noi”, masa familială, masa de toate zilele, trebuie să fie apetisantă şi îngrijită, pentru că un vechi dicton spune că „Omul inteligent se hrăneşte cu ochii”. E de preferat o farfurie de faianță – intactă – uneia de porțelan care s-a ciobit, chiar dacă ultima a fost cândva foarte frumoasă.

Fața de masă. Putem folosi o față de masă din în, curată şi apretată, în locul uneia dintr-o țesătură scumpă, dar plină de pete.

Pentru mesele festive, fața de masă şi şervetele (de pânză!) vor fi şi ele festive, de un alb imaculat, dar pentru reuniuni intime se pot folosi şi fețe de masă colorate cu şervețele de hârtie asortate, în niciun caz nu ne vom servi de cele din material plastic, chiar dacă imită perfect cea mai sofisticată țesătură. E bine să aşezăm sub fața de masă un molton subțire care protejează furnirul mesei.

Farfurii şi tacâmuri. Trebuie să asigurăm un anumit spațiu pentru fiecare invitat, chiar şi pentru cei foarte bine educați, care ştiu să-şi țină coatele pe lângă corp. Ca musafirii să se simtă confortabil, acest spațiu trebuie să fie de cel puțin 50 de centimetri.

Masa familială şi cea festivă se aşază la fel, ceea ce le deosebeşte este doar numărul farfuriilor, al tacâmurilor şi al paharelor, stabilit în funcție de felurile de mâncare. Fiecare

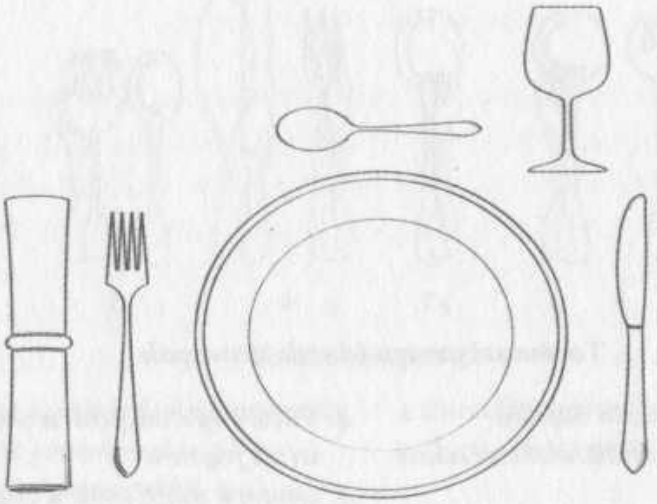

Modul cel mai simplu de a aranja o masă

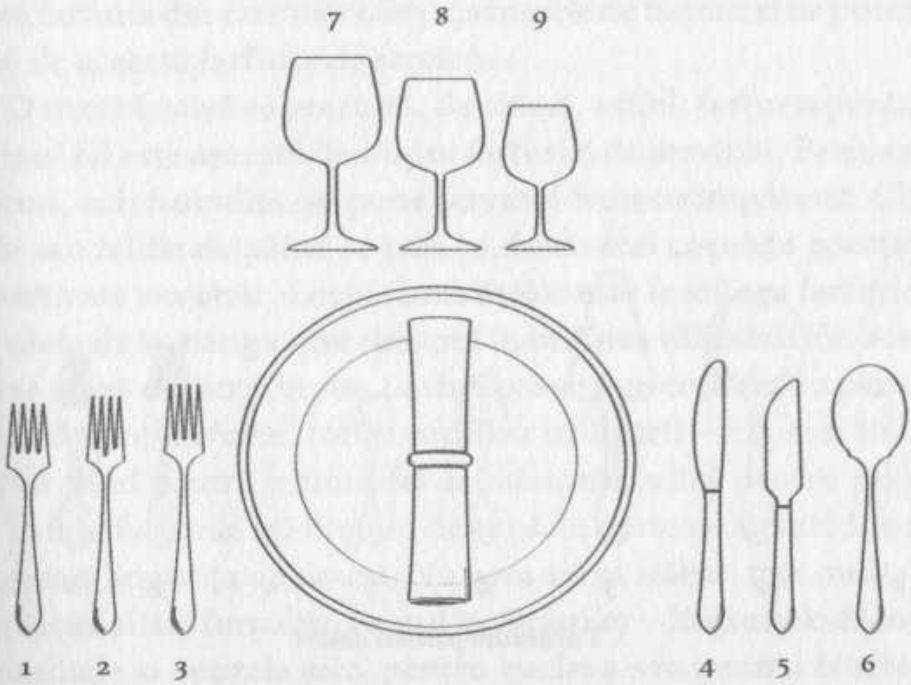

Astfel se aranjează o masă cu invitați

1. *Furculiță pentru antreuri*
2. *Furculiță pentru pește*
3. *Furculiță normală*
4. *Cuțit normal*
5. *Cuțit pentru pește*
6. *Lingură*
7. *Pahar pentru apă*
8. *Pahar pentru vin alb*
9. *Pahar pentru vin roșu*

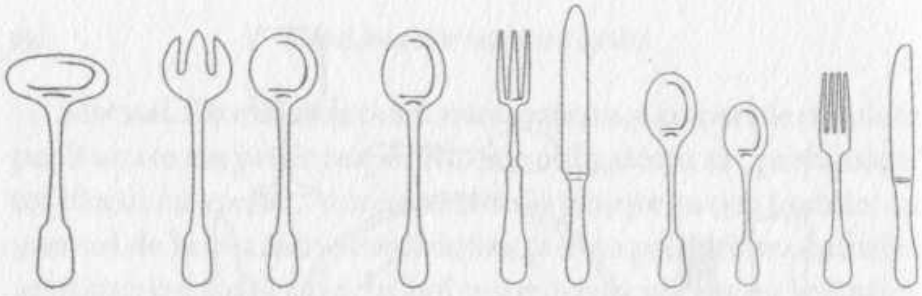

Tacâmuri pentru felurile principale

1. *Polonic, se aduce în supieră*
2. *Tacâm pentru servit salata, se aduce în salatieră*
3. *Lingură mare pentru garnituri*
4. *Tacâm special pentru porționat și servit friptura*
5. *Lingură mare pentru ciorbă și lingură mai mică pentru supe limpezi*
6. *Furculiță și cuțit*

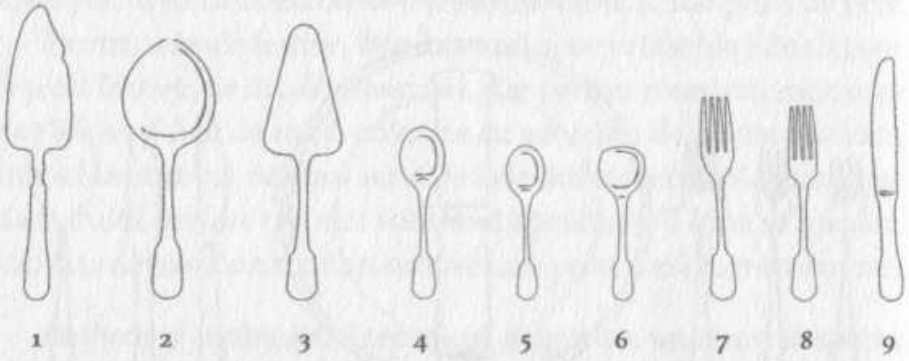

Tacâmuri pentru desert

1. *Paletă de înghețată*
2. *Lingură de înghețată*
3. *Paletă de tort*
4. *Linguriță de ceai*
5. *Linguriță de cafea*
6. *Linguriță de înghețată*
7. *Furculiță de desert*
8. *Furculiță de prăjituri*
9. *Cuțit de desert*

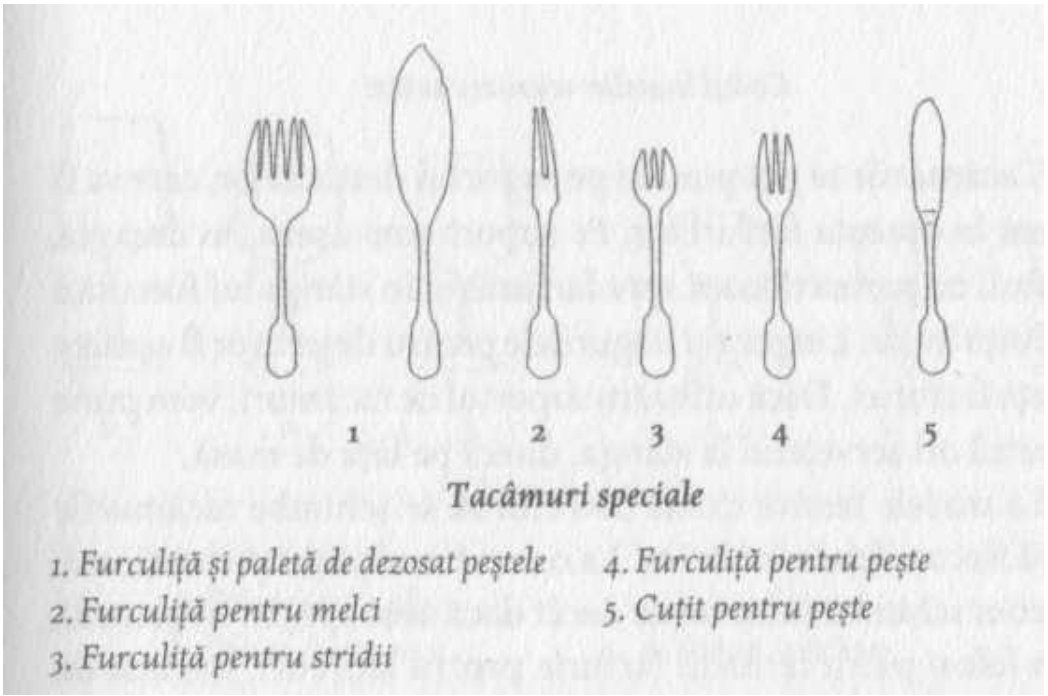

Tacâmuri speciale

1. Furculiță și paletă de dezosat peștele
2. Furculiță pentru melci
3. Furculiță pentru stridii
4. Furculiță pentru pește
5. Cuțit pentru pește

farfurie va fi dublată la mesele festive de alta, utilizată doar pentru a pune pe ea farfuria din care mâncăm. La mesele de fiecare zi ne putem lipsi de această farfurie de serviciu.

O masă festivă se prezintă, de obicei, astfel: farfuria pentru primul fel este aşezată deasupra farfuriei de serviciu. Pe ea sau alături, sub furculiță, se pune şervetul frumos împăturit. Chiflele sau feliile de pâine se pun în două-trei coşulețe speciale, repartizate simetric. Locul furculițelor este la stânga farfuriei. Aliniate de la stânga spre dreapta în ordinea utilizării lor, acestea se aşază cu dinții în sus. La dreapta se pun cuțitele, cu partea tăioasă spre farfurie, tot în ordinea utilizării – cel mai îndepărtat fiind

pentru primul fel de mâncare, adică pentru peşte, iar în faţa farfuriei stă lingura de supă cu partea adâncită în sus şi uneori linguriţa de desert. Nu vom aşeza alături mai mult de trei cuţite şi trei furculiţe. Restul tacâmurilor – linguriţele de tort, furculiţele şi cuţitele mici pentru baclava sau pentru fructe – nu se pun pe masă, ci pe o măsuţă de serviciu sau pe un bufet, pentru a fi la îndemână.

Aceste reguli nu sunt bătute în cuie. Numărul tacâmurilor şi aşezarea lor diferă în funcţie de meniu.

Tacâmurile se pot pune şi pe suportul destinat lor, care va fi aşezat la dreapta farfuriilor. Pe suport vom aşeza, în dreapta, cuţitul, cu partea tăioasă spre farfurie, şi în stânga lui furculiţa cu dinţii în jos. Lingura şi linguriţele pentru desert vor fi aşezate în faţa farfuriei. Dacă utilizăm suportul de tacâmuri, vom pune şervetul ori şerveţelul la stânga, direct pe faţa de masă.

La mesele festive există obiceiul să se schimbe tacâmurile după fiecare fel de mâncare. La o masă mai puţin pretenţioasă, nu vom schimba tacâmurile decât dacă avem peşte. În general, vom folosi patru farfurii: farfuria pentru antreuri, farfuria de supă, farfuria întinsă şi farfuria de desert. Bolurile (castronaşele) pentru supa limpede (consomme) nu se pun de la început pe masă, ci se aduc o dată cu supiera sau, gata umplute, pe o tavă.

Pahare şi sticle de băuturi. Tot în fața farfuriilor, spre dreapta, este şi locul paharelor. Trei tipuri de pahare sunt obligatorii – de țuică, de vin (paharul de vin roşu e ceva mai mic decât cel de vin alb) şi de apă. Rețineți că ele trebuie să facă parte din acelaşi serviciu. Nu improvizați – e o notă proastă – şi vă recomand să nu dați mese festive dacă nu aveți cele necesare. Examinați în desenele care urmează tipurile de pahare şi de carafe adecvate fiecărei băuturi.

După folosire, paharele de țuică se iau de pe masă. Nu vă băgați degetele în ele, ci luați-le de jos, punându-le pe o tavă, ceea ce vă va scuti de drumuri inutile. Când spațiul ne permite, este elegant să nu punem pe masă păhărelele sau paharele pentru aperitive. Acestea se beau într-o altă încăpere decât sufrageria, iar invitații nu stau la masă, ci pe scaune, canapele, fotolii sau chiar în picioare. Apoi paharele se strâng şi nu se mai pun pe masă. Cel care nu şi-a terminat aperitivul îşi poate lua totuşi paharul în sufragerie.

Sticlele de vin şi de apă vor fi dispuse simetric pe masă, la îndemâna bărbaților care şi-au asumat sarcina de a servi băuturile.

Pentru a nu păta fața de masă, ele se pun pe o tăviță sau pe suporturi speciale. Apele minerale se servesc în sticlele lor originale; la fel vinurile

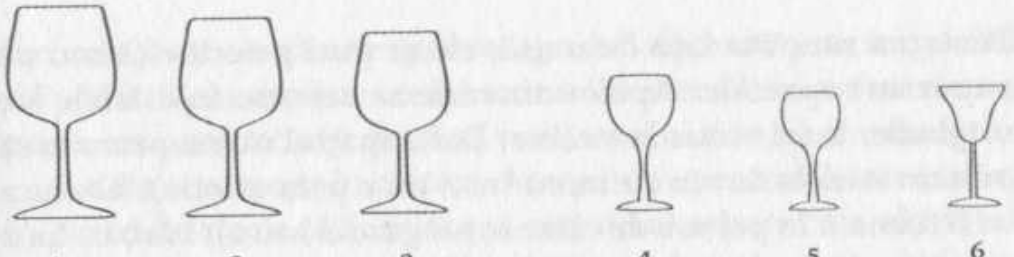

Tipuri de pahare

1. *Pahar de apă*
2. *Pahar de vin alb*
3. *Pahar de vin roșu*
4. *Pahar de sherry*
5. *Pahar de țuică*
6. *Pahar de lichior*

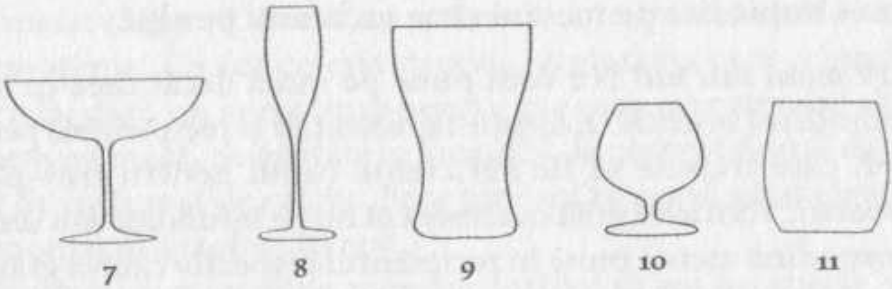

7. *Pahar de șampanie (cupă)*
8. *Pahar de șampanie* (flûte)
9. *Pahar de bere*
10. *Pahar de coniac*
11. *Pahar de whisky* (tumbler)

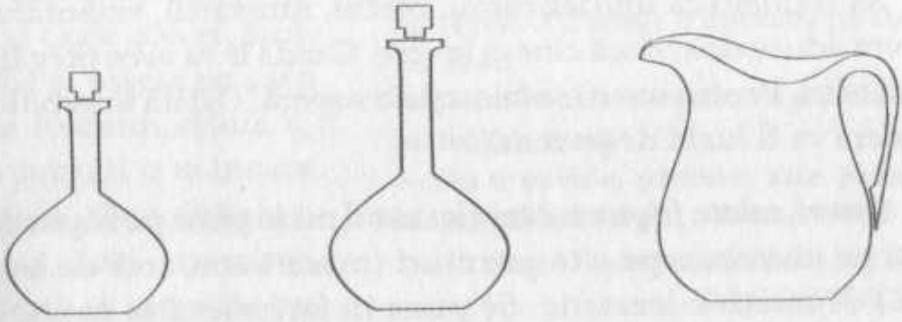

Tipuri de carafe: de lichior, de vin, de apă

străine. Dacă spațiul nu ne permite să punem sticlele de vin pe masă (nici nu e prea estetic), băutura va fi turnată în pahare de către soțul gazdei sau alt bărbat. La o masă la care participă numai doamne, acest oficiu este făcut de gazdă. Nu se toarnă în pahare decât după ce acestea s-au golit. Se poate adăuga puțină apă minerală în whisky dacă este prea tare pentru noi, dar din sticlă, nu din paharul cu apă.

Decorarea mesei. Depinde de mărimea ei, de rangul musafirilor şi de împrejurări. Aproape indispensabile, florile şi lumânările vor încânta privirea. Florile trebuie puse în vaze joase ca să nu-i împiedice pe meseni să se vadă unii pe alții.

Pe masă sau nu? Nu vom pune pe masă decât ceea ce se întrebuințează imediat. Excepție fac solnițele şi recipientele pentru piper, care trebuie să fie suficiente (unul pentru trei-patru persoane). Vom avea grijă ca acestea să nu fie înfundate sau umede. O gospodină atentă pune în recipientul respectiv câteva grăunțe de orez care absorb umezeala. Dacă nu folosim solnițe cu capac perforat, ele trebuie să fie însoțite de lingurițe pentru ca nimeni să nu fie silit să se folosească de propriul cuțit, ceea ce nu e permis.

Scobitorile nu-şi au locul pe masă pentru că nu se folosesc în public.

Să reținem că untdelemnul, oțetul, muştarul, smântână etc. Se vor aduce doar dacă cineva le cere. Gazda le va avea pregătite şi le va oferi.

Pentru sosuri se foloseşte o sosieră. O dată întrebuințată, sosiera va fi luată de pe masă.

Sosuri, salate, fripturi. Atenție: sosul nu se pune pe friptură, dar nici pe piure sau pe alte garnituri (macaroane, sote de legume etc.) deoarece e inestetic. Se pune în farfurie şi se moaie în el bucățelele de carne tăiate pe rând. Nu se amestecă tot ce avem în farfurie, cu toate că este gustos; „pasta" obținută este imposibil de privit. Vom explica acest lucru adolescenților care au rămas, poate, cu acest obicei de când erau mici şi li se pasa mâncarea.

Salata se serveşte în castronele separate, pentru fiecare invitat în parte. În unele țări, salata se mănâncă separat, ca ultim fel.

Când friptura este tăiată la masă, gazda trebuie să aibă la îndemână tacâmuri speciale. E de preferat însă ca această operație să fie făcută în bucătărie, iar carnea să fie adusă tăiată felii, pe un platou.

Argintăria. Este obligatorie? În cazul unor mese festive, da. Pentru mesele obişnuite, există tacâmuri de oțel inoxidabil care sunt frumoase şi uşor de întreținut. E adevărat că argintăria conferă mesei eleganță, dar să nu uităm că ea trebuie să strălucească de curățenie. Ca tot ce este prețios, argintăria cere o îngrijire specială; dacă nu avem timp pentru aşa ceva, e preferabil să n-o punem pe masă. Se găseşte la farmacii, la un preț destul de mic, praf de carbonat de calciu.

Face minuni în cazul argintăriei, ca şi amoniacul dizolvat în apă.

Pentru ca exigențele meselor festive să nu ne sperie, este necesar un exercițiu îndelungat. Să-l facem în cadrul meselor de duminică, imaginându-ne că avem ca invitat cel puțin un ministru, chiar dacă suntem doar în familie. Va fi o plăcere! Cu acest prilej, vom pune o față de masă mai frumoasă ca de obicei, tacâmurile şi vesela pe care nu le folosim zilnic şi vom pregăti o mâncare specială. Este obligatoriu ca toți membrii familiei să respecte cu sfințenie această masă, fiind punctuali, ajutând sau, dacă dimineața se plimbă ori merg la biserică, aducând o floare, cumpărând ceva bun pentru desert (fructe, prăjituri). Insist: masa de duminică e sfântă!

Părintele O'Connor îl întreabă pe elevul Sean:
- La voi în casă se spune rugăciunea înainte de masă?
- Nu e nevoie, părinte, zice Sean. Mama găteşte bine.

Umor englezesc cules şi tradus de
DAN DUȚESCU

Cum ne purtăm la masă

Conflictul între generații a existat dintotdeauna

şi va continua să existe, este în firea lucrurilor. Ce putem face este doar să-l atenuăm, ca să nu se producă drame sau rupturi definitive. Aud câteodată – şi mă cutremur: „Nu mi-am văzut părinții (sau fratele, sau sora) de 30 de ani!” Cum se poate aşa ceva? Ce lucru atât de grav s-a întâmplat încât niciuna dintre părți să nu cedeze? Ce a declanşat răceala sau ura nestinsă între „părți” – ceva serios sau un mărunțiş?

Mă gândeam la toate aceste lucruri în timp ce stăteam la masă cu doi muncitori zugravi, soț şi soție, oameni extrem de cumsecade, blânzi, conştiincioşi, cinstiți, harnici, într-un cuvânt oameni de treabă. Era într-o miercuri şi mi-au povestit că sunt foarte emoționați pentru că duminică li se însoară feciorul (inginer) cu o doctoriță ai cărei părinți, tot medici, au organizat masa de nuntă la cel mai scump şi elegant restaurant din Bucureşti. Îi ascultam, îi priveam şi eram încremenită de uimire: aceşti oameni păreau să joace o scenetă moralizatoare menită să ilustreze clar cum *nu* trebuie să mănânci!

Mâncau îngrozitor de urât: muiau pâinea în supă, apoi o pescuiau cu degetele, sorbeau zgomotos, vorbeau cu gura plină, s-au şters la gură cu colțul feței de masă, şi-au răsturnat salata peste piure şi au pasat-o mărunțel după ce au tăiat în bucățele şi friptura. Nu mai văzusem aşa ceva – şi am fost şi în familii de muncitori, şi la țară –, aşa că, pentru o clipă, am

crezut că-şi bat joc de mine. Nici vorbă, erau foarte naturali! Sunt probabil o laşă, căci n-am fost capabilă să-mi iau inima în dinți şi să le explic cum se mănâncă civilizat. Nu am făcut-o, ci doar am sperat că, la masa de la Athénée Palace Hilton (să zicem), mireasa şi părinții ei îşi vor depăşi stupoarea şi vor reține partea bună a lucrurilor: oameni cinstiți, harnici etc. Dar tare mi-e teamă că nu s-a întâmplat aşa, iar „conflictul" („ce părinți necioplițI") va avea un deznodământ nefericit.

Bunele maniere – inclusiv cum să mănânci corect – se învață indiferent de mediu, vârstă, nivel de cultură. Dacă aveam curajul să fiu sinceră cu zugravii mei, cred că într-o oră rezolvam problema, pentru că era o problemă. Nu am făcut-o şi regret. Iată ce ar fi trebuit să le spun…

Ținuta

Regulile generale ale unei ținute corecte, pe care le-am definit într-un capitol precedent, sunt valabile şi la masă. Stăm drept, dar nu înțepeniți. Nu punem picioarele nici sub scaun, dar nici prea departe în față, pentru a nu-i incomoda pe vecini. Nu ne agățăm de scaun. Poziția mâinilor e foarte importantă. În niciun caz brațele şi mai ales coatele nu trebuie să stea pe masă. Nu ținem cu mâinile farfuria din care mâncăm. Poziția corectă, de repaus, este cea cu brațele lipite de

corp şi cu încheieturile mâinilor sprijinite de marginea mesei. Această ținută se schimbă când mâncăm, păstrându-ne însă coatele cât mai aproape de trunchi.

Ne vom verifica înfățișarea înainte de a intra în sufragerie, spălându-ne pe mâini în prealabil. Eventualele retuşuri necesare după masă se vor face numai la baie – de exemplu, pentru doamne, împrospătarea rujului sau aranjarea părului.

Cum mâncăm

Nu trebuie să mâncăm grăbit sau nervos. Este nu numai o regulă de politețe, ci şi o prescripție medicală. Şi mai grave sunt discuțiile neplăcute purtate în timpul mesei. Să le evităm şi să ne impunem să fim calmi, căci viața noastră e oricum agitată. Să ştim să ne bucurăm, pur şi simplu, de o masă împreună cu familia!

Nu bem şi nu vorbim cu gura plină. Este o regulă foarte cunoscută şi n-aş reveni asupra ei dacă n-ar fi încălcată zilnic. Oamenii care încearcă să mănânce şi să povestească în acelaşi timp fac o impresie neplăcută. Să fim atenți ca gura să ne rămână închisă în timpul mestecatului. Este de prost gust să ținem degetul mic uşor ridicat când mâncăm sau când bem.

Dacă avem animale de companie (câini sau pisici), acestea n-au ce căuta în sufragerie, oricât de mult le-am iubi, fie că avem prieteni la masă sau suntem în familie. Prezența lor nu este

numai o lipsă de respect față de musafiri, ci şi o sursă de incidente nedorite.

O nouă porţie

Repetați şi învățați formulele: „Da, vă rog”, „Nu, mulțumesc” pentru acceptarea sau refuzul unei noi porții. Să ne gândim bine când le rostim. Sunt gazde care ne iau în serios. Dacă ne imaginăm că este de bun gust să refuzăm a doua felie de tort cu toate că am mai mânca o porție, riscăm să rămânem fără ea, deoarece a doua oară nu ni se mai oferă dacă am spus „Nu, mulțumesc”.

Pe de altă parte, un obicei prost, specific românilor, de care aceştia nu se pot dezbăra, este de a-şi obliga musafirii să mănânce mai mult decât pot. Masa se transformă într-un adevărat calvar când inimoasa gospodină repetă insistent (deşi i s-a spus ferm „Nu, mulțumesc”): „Dar mai luați o sărmăluță, sunt delicioase!” Se poate cere sau lua dintr-un fel care ne-a plăcut în mod deosebit ori se poate refuza ceva ce ne face rău sau nu ne place. Politicos este să acceptăm să gustăm din felul respectiv, pentru a nu jigni gazda.

Tot de politețe ține şi tactul gazdei de a oferi mâncare suficientă – nici prea multă, nici prea puțină şi fără a-şi lăuda excesiv preparatele culinare. Musafirii o pot face însă, spre încântarea gospodinei, dar nu strigând peste

masă şi nici cerând pe loc rețeta. Cu atât mai mult nu este cazul să se comenteze modul în care au fost procurate anumite raritățI.

Mâncăm tot ce avem în farfurie?

O „lege” (scrisă şi nescrisă) spune că eşti obligat, din respect pentru gazdă, să mănânci tot din farfurie, după ce ți s-a pus sau ți-ai luat singur o cantitate rezonabilă. Şi totuşi, unii oameni respectă, în aceeaşi situație, altă „lege”, după care trebuie să laşi în farfurie câte puțin din toate felurile de mâncare, ca să nu pari nemâncat. Este uşor să-ți dai seama că ultima regulă – greşită – a fost impusă de către oamenii săraci, dar demni, care nu voiau să fie compătimiți că nu au ce mânca la ei acasă.

Refuzul unui fel de mâncare nu e politicos

Un alt principiu, asupra căruia mama insista cu severitate, era că, invitat la un prânz, nu trebuie să refuzi nicio mâncare ce ți se oferă, chiar dacă nu-ți place, căci, adăuga ea, nimic nu-i mai jignitor pentru stăpâna casei decât să nu mănânci din bunătățile ce-ți pune dinainte.

- Dar dacă nu sunt bune, mamă?
- Faci exact ca şi când ar fi bune.
- Dar dacă te fac să-ți fie rău?
- Atunci lasă să-ți fie rău, draga mea, dar aşteaptă până ajungi acasă! Ar fi o mare ofensă să-ți fie rău chiar acolo!

Din MARIA, REGINA ROMÂNIEI,

Grija pentru gazdă

Masa trebuie să decurgă firesc, fără ostentație. Am putea spune că aceasta e o normă ideală, greu, dar nu imposibil de atins dacă şi invitații îşi aduc contribuția când simt că doamna care primeşte este în impas din cauza tinereții sau a lipsei de experiență. Cu discreție, cu tact, ei pot trece peste momentele penibile ivite din te miri ce. Nu vor cere un antinevralgic şi un pahar cu apă în momentul în care gazda este foarte preocupată să nu i se răcească gustările calde. Nu vor pretinde ketchup, piper, smântână sau alte ingrediente dacă nu le sunt oferite, pentru că s-ar putea ca ele să lipsească şi amfitrioana să se simtă jenată.

Se mănâncă aşa cum a gătit gospodina! A-ți turna tot felul de condimente pentru a schimba gustul mâncării e o impolitețe. Obligația gazdei este să guste în prealabil din toate bucatele şi să le potrivească de sare, piper etc., iar datoria musafirului este să le accepte ca atare. E foarte neplăcut să dăm la masă sfaturi culinare în funcție de preferințele noastre. Fie că e o masă festivă, fie că este una obişnuită, efortul gospodinei trebuie răsplătit cu câte o remarcă de genul: „Delicioasă supă!”, „Ce frumos arată salata!”, „Ce bine miroase friptura!”

„Educație" la masă. Ne vom abține de la orice discuții sau remarci dezagreabile. Copilului cu care am venit îi vom face observație acasă, ca şi soțului care a depăşit numărul acceptabil de pahare. Ne vom impune să nu stăm cu ochii ațintiți asupra membrilor de familie cu care am fost invitați, aruncându-le priviri ucigătoare când greşesc cu ceva. Educația nu se face într-un asemenea moment, căci atmosfera ar deveni insuportabilă.

Masa e servită!

Ore de masă

După cum spuneam în capitolul referitor la sănătate, ora fixă de masă e foarte importantă. Viața profesională poate să modifice însă o ordine pe care o credeam stabilită o dată pentru totdeauna. La noi în țară, programul de lucru obişnuit ne de termină să luăm prânzul la ora cinci sau chiar şase după-amiază. Nu-i vom sili pe cei rămaşi acasă să ne aştepte, pentru că i-am chinui inutil, iar ei ne vor reproşa dacă întârziem. Putem mânca normal – la ora unu – sâmbăta şi duminica. Dacă avem invitați, îi chemăm pentru masa de prânz în aceste zile sau de sărbători tot în jurul orei unu. În zilele obişnuite, masa de seară pentru musafiri va fi servită pe la ora opt.

Feluri de mâncare şi băuturile asortate

Dăm mai jos câteva reguli pentru o masă cu musafiri. Ocazia, rangul invitaților sau situația noastră financiară permit totuşi unele simplificări. Nu suntem obligați să desfăşurăm un lux peste posibilitățile noastre. Pledăm în această carte pentru moderație şi simplitate, ceea ce nu exclude rafinamentul şi bunul-gust.

Chiar şi în familiile cele mai modeste, o anumită rezervă trebuie prevăzută pentru a face față surprizelor de ultimă oră. De asemenea, se va prevedea un fel de mâncare de regim, pentru a-l înlocui pe cel principal dacă un musafir nu-l suportă din motive medicale. Persoanele condamnate de medic la o dietă severă ar trebui, de fapt, să nu accepte invitații decât de la prietenii foarte apropiați, care le cunosc regimul.

***Băuturile aperitive**:* se servesc întotdeauna înainte de masă şi, aşa cum spuneam mai devreme, de preferință nu în sufragerie. Rolul lor este să deschidă apetitul. E bine ca sortimentul să fie cât mai variat: votcă, gin, rom alb, whisky, vermut, campari (dar nu vişinată şi nici coniac!). Țuica este, în principiu, tot un aperitiv, dar obiceiul pământului cere ca ea să fie băută la masă (însoțită de brânză telemea, ceapă verde şi măsline), astfel că o veți regăsi la antreuri. După stilul occidental, înainte de masă se pot bea şi cocteiluri (gin cu apă tonică, suc de roşii sau de fructe cu votcă, vermut Martini sec cu gin etc.)

pe care, de regulă, fiecare şi le prepară după gust. Există persoane care nu beau deloc alcool, aşa că atât pentru aperitiv, cât şi pentru masă trebuie prevăzută o rezervă de apă minerală şi sucuri de fructe.

Antreurile: se compun în mod obişnuit din feluri reci picante, sardele, brânză telemea (niciodată caşcaval – locul lui e la sfârşitul mesei), mezeluri şi diverse salate. Se pot servi şi antreuri calde: ficăței de pui, diferite plăcinte, pizza, sufleuri, pateuri. Antreurile reci pot fi combinate cu cele calde, însă atenție – dacă încărcăm masa cu antreuri greu de digerat (salată de vinete, ciuperci cu maioneză etc.) şi în continuare avem mai multe feluri de mâncare, plus tort, plus baclava, plus înghețată, riscăm fie ca musafirii noştri să facă o indigestie serioasă, fie să luăm mâncărurile de pe masă neatinse. Ne gândim înainte de a face meniul cât am putea să mâncăm noi înşine într-o vizită fără să ne îmbolnăvim! *Tacâmul*: un serviciu pentru antreuri sau servicii obişnuite de masă, de dimensiune mijlocie. *Băuturi:* țuică, vinuri albe demiseci – Pinot gris, Fetească albă, Fetească regală – şi rosé.

Consommé-ul (supa limpede)*:* se serveşte în ceşti speciale, folosindu-se o lingură de supă mai degrabă mică (dar nu linguriță). Dacă n-am oferit antreuri, putem înlocui supa cu o ciorbă care va fi servită în farfurie, folosindu-se o lingură

obişnuită. Se aduce castronul cu supă (supiera) şi se ia de pe masă după golire. La supe şi ciorbe nu e nevoie de băuturi.

***Peştele**:* se consumă cu un tacâm special. Se recomandă vinuri albe seci (Aligoté, Riesling), spumoase şi spumante. Cu cât peştele este mai gras, cu atât vinul trebuie să fie mai acid (cum sunt cele din podgoriile Ardealului şi ale Moldovei).

***Felul principal**,* felul de rezistență: de regulă, acesta e o friptură sau un preparat din carne. Indiferent ce friptură servim, de porc, de miel, de pasăre, de vânat sau una care trebuie să fie în sânge – antricot ori muşchi de vacă –, se impune un vin roşu: Merlot, Cabernet Sauvignon, Băbească, Fetească neagră. La carnea albă se recomandă vinuri roşii uşoare, iar la carnea roşie vinuri mai tari şi mai puternice; la vânat, vinuri roşii seci, vechi, de foarte bună calitate. Vom evita să aducem pe masă curcanul, purcelul sau muşchiul întreg, chiar dacă este foarte decorativ. Obiceiul este nepractic. Friptura se porționează în bucătărie şi se aranjează pe un platou pe care îl vom orna cu multă grijă. De pildă, vom pune carnea pe foi de salată proaspătă, iar deasupra vom aranja frunze de pătrunjel. Garniturile vor fi puse în castroane separate, iar pentru salate este bine să avem castronaşe mici, rotunde sau pătrate, câte unul pentru fiecare musafir. Dacă nu avem, vom servi salata în castroane mari –

salatiere –, aduse la masă împreună cu un tacâm special de serviciu sau un cleşte special pentru salată.

***Desertul**:* pentru prăjituri se folosesc tacâmuri speciale – linguriţe, cuţite şi furculiţe mici. Acum se recomandă vinurile dulci şi semidulci, parfumate (Grasă de Cotnari, vinuri de Murfatlar, Pietroasele, Târnave, Alba Iulia). Nu se servesc vinuri la deserturile din ciocolată!

***Fructele proaspete**:* sunt prezentate şi ele însoţite de un tacâm special pentru fiecare comesean (cuţit şi furculiţă). Argintăria coexistă în acest domeniu cu materialele noi, inoxidabile. Nu se servesc vinuri.

***Brânzeturile**:* se aduc la sfârşitul mesei pe un platou frumos din lemn. Se folosesc cuţite mici pentru întinsul untului şi tăiatul brânzei. Serviţi Camembert, Rocquefort, caşcavaluri fine, în niciun caz telemea! Toate brânzeturile se potrivesc cu vinurile roşii seci.

Cafeaua şi digestivele (băuturi care ajută la digestie): se servesc de preferinţă, ca şi aperitivele, în altă încăpere decât sufrageria.

Cafeaua se prepară în mai multe feluri. Dacă avem şi aparat pentru cafea filtru, şi aparat pentru espresso, şi… ibric, întrebăm care sunt preferinţele musafirilor. Este bine s-o preparăm, dacă e filtru sau espresso, complet neîndulcită, aducând zahărul separat. Fiecare invitat îl va

pune cu linguriţa de serviciu, fără s-o înmoaie în cafea, şi va amesteca folosind linguriţa proprie. Sunt persoane care nu pot bea cafeaua fără un strop de lapte sau frişcă – să avem în vedere şi această situaţie când facem pregătirile. Dacă oferim cafea turcească, o pregătim cu puţin zahăr şi aducem pe o tavă ceşcuţele, umplute în bucătărie. Cafeaua trebuie servită în ceşti potrivite, nici prea mari, dar nici prea mici. Dacă gazda întreabă, nu este o greşeală să mai ceri o ceaşcă. Dacă nu întreabă: „Mai doreşte cineva?", nu vom mai cere altă ceaşcă de cafea, pentru a nu o pune într-o situaţie delicată – s-ar putea să nu mai aibă.

La cafea, pentru doamne se vor servi lichioruri, iar pentru domni diverse tipuri de coniac, în pahare speciale.

Asortarea vinurilor – reguli de bază

· nu se serveşte un vin dulceag între două vinuri (albe sau roşii) seci; de exemplu, nu se serveşte Porto dacă s-a servit un vin alb la antreuri;
· vinurile albe seci se dau înaintea celor roşii;
· vinurile albe foarte dulci se servesc, în schimb, după cele roşii;
· ordinea este totdeauna crescătoare: mai întâi vinurile slabe, apoi cele tari; mai întâi vinul nou, apoi cel vechi;
· vinurile tip şampanie sau spumante pot fi servite după sau înaintea celor nespumante, dar

nu între ele.

Băuturile

E greu de conceput o masă rafinată fără băuturi pe măsură, alese de un cunoscător.

Am trăit într-o epocă în care minunatele vinuri româneşti erau trimise la export, aşa că aflam doar din ziare că au fost medaliate la diverse concursuri internaționale. Oamenii obişnuiți cumpărau din magazine „vin de surcele" de 11 lei sau, dacă aveau rude la țară, se răsfățau cu un vin uşor acidulat – dar, e drept, parfumat – numit „căpşunică" sau „vin de buturugă".

În țările civilizate există în magazine rafturi întregi cu sute de sortimente de vin, având toate imprimat pe etichetă „buletinul de identitate" – anul de fabricație, soiul, proporția de alcool, țara de proveniență, ba chiar şi felurile de mâncare pentru care e recomandat –, astfel încât ar fi chiar bizar să ceri, cum se făcea altădată la noi, „dați-mi un litru de vin!". Vânzătorul îți va cere anumite detalii despre care voi încerca să vorbesc în continuare, fără să am pretenția că epuizez subiectul.

Vinurile bune se obțin de către viticultori, şi nu de către amatori (sau falsificatori!). Vița de vie are nevoie de o îngrijire specială şi costisitoare, iar transformarea strugurilor în băutură este o ştiință, dacă nu chiar o artă. De aceea un vin de

bună calitate nu e niciodată foarte ieftin.

· *Vinurile* pot fi *seci, demiseci* şi *de desert* (dulci). Primele sunt vinuri de masă şi conţin o cantitate mică de zahăr; o dată deschise, fermentează rapid – se acresc. Cele dulci se obţin prin întreruperea fermentaţiei înainte ca zahărul din struguri să se transforme în alcool; rezistă mai mult după ce sticla a fost deschisă.

Vinul *roze* se obţine dintr-un amestec de struguri albi şi roşii, este sec sau demisec şi poate înlocui atât vinul roşu, cât şi pe cel alb (la friptură, respectiv la peşte).

· *Şampania* se obţine din vinuri de foarte bună calitate printr-o metodă destul de complicată – refermentarea. Metoda a fost pusă la punct într-o regiune a Franţei, Champagne, şi numai vinurile produse aici au voie, din punct de vedere juridic, să se numească „şampanie". Toate celelalte, obţinute prin metode asemănătoare, trebuie denumite *vinuri spumante,* menţionându-se eventual pe etichetă că s-a folosit procedeul din Champagne. Un vin spumant sec se poate bea oricând şi chiar la orice fel de mâncare (cu excepţia supelor şi ciorbelor). Procentajul său de alcool este de 8-11; ca şi vinul obişnuit, vinul spumant poate fi sec, demisec sau dulce.

· *Coniacul* se prepară tot din vin prin distilarea acestuia, folosind un procedeu care durează destul de mult, până când se ajunge la un

procentaj de 35-40 alcool. Denumirea şi procedeul provin tot din Franța (Cognac), astfel că băuturile similare produse în afara anumitor regiuni franceze nu trebuie numite coniac, ci *brandy*. Vârsta coniacului se menționează pe sticlă fie cu steluțe (în cazul celui de clasă mijlocie), fie prin abrevieri (în cazul celui de înaltă clasă): *trei stele* arată o vechime de 4-5 ani; *cinci stele* înseamnă 8-9 ani; *S.O.* (Superior Old) înseamnă 25 de ani; X.O. (Extra Old) – 40 de ani. Există şi firme care produc un coniac de bună calitate având pe etichetă mențiunea *V.O.P.* (Very Old Product) sau *V.S.O.P.* (Very Superior Old Pale).

· *Vermutul* se obține şi el din vin, la care se adaugă anumite plante. Producătorii din afara Italiei – țara de origine a vermutului – importă de aici plantele din rețeta de preparare a băuturii când acestea nu se cultivă în țara lor.

Vermutul poate fi sec, dulce-amărui şi dulce, roşu sau alb. Se oferă la începutul mesei, pentru că deschide pofta de mâncare; cel sec (amar) poate fi băut ca digestiv, la sfârşitul mesei. Cele mai cunoscute vermuturi sunt *Cinzano, Martini, Campari* şi ele se beau ca atare, reci, ori cu cuburi de gheață sau cu apă minerală. Toate vinurile cu plante sunt folosite frecvent la prepararea cocteilurilor.

Am vorbit până acum despre băuturile bune, fără chimicale, obținute din struguri prin

fermentare. Există însă şi băuturi obținute din fructe sau cereale printr-un procedeu numit *distilare.*

·*Țuica, palinca, vinarsul, rachiul.* Cea mai cunoscută este țuica de prune, produs specific României (aşa cum calvadosul, țuica de mere, se produce în special în Franța şi în Spania). Țuica are un conținut variabil de alcool, de la 180 la 60°, în funcție de gradul de distilare, şi se bea în cantități mici la începutul mesei ca să deschidă apetitul. Dacă este de bună calitate, are un miros plăcut de fructe şi nu e acră. Se bea rece, fără cuburi de gheață, apă sau apă minerală.

· *Whisky.* Se prepară tot prin distilare din porumb sau, mai rar, din secară. Există două tipuri de whisky: cel popular (vechi de câțiva ani) şi cel nobil, mai vechi – cu etichetă neagră. În cazul soiului *Ballantines,* varianta populară are etichetă gălbuie, iar pe eticheta neagră a variantei nobile e scris *Very Old Scotch Whisky.* În schimb, cunoscutul *Johnnie Walker* are o variantă populară cu etichetă roşie, numindu-se chiar *Red Label,* şi una nobilă numită *Black Labei.* Cel mai bun whisky este considerat cel scoțian (*scotch whisky* sau *scotch*). De altfel, în Scoția a şi fost obținut pentru prima oară whisky-ul, depozitându-se din greşeală alcoolul distilat din boabe de porumb în nişte vase arse, ceea ce i-a dat băuturii culoarea aurie şi gustul specific de fum pe care le cunoaştem. La noi se

spunea mai demult că whisky-ul are gust de… ploşniță: nu ştiu cine a gustat vreodată ploşnițe, dar vă mărturisesc că am simțit şi eu gustul lor când am băut whisky prima oară!

Un țăran din Maramureş ar fi şocat să-i torni apă în horincă sau palincă, după cum un francez ar socoti că e barbar să torni apă în vin, aşa că veți înțelege ce mi-a spus odată un bătrân scoțian: „Niciodată whisky cu apă (doar alături şi doar apă plată) şi niciodată apă fără… whisky!" însă cum whisky-ul e o băutură foarte tare (50°), el se bea adesea cu adaos de cuburi de gheață (*whisky on the rocks)* sau cu sifon *(whisky and soda),* fără ca acest obicei să însemne o încălcare a bunelor maniere.

Singura greşeală este să bei prea mult!

· *Ginul* este tot o băutură tare (39–450), obținută din cereale şi parfumată natural cu boabe de ienupăr. Se poate bea diluat (ca *lonq-drink)* cu apă tonică, adăugându-i-se o felie de lămâie şi 1-2 cuburi de gheață. Apa tonică este gazoasă şi conține chinină – ceea ce îi dă gustul caracteristic acidulat-amărui –, astfel că în combinație cu ginul se obține o băutură parfumată şi răcoroasă pe care o consumau frecvent altădată britanicii, în clima caldă din colonii.

· *Cocteilurile.* Cuvântul cocteil provine din engleză *(cock* cocoş, *tail* coadă) şi desemnează un amestec de băuturi în culori vii, prezentat

spectaculos (paharele sunt ornate cu felii de fructe exotice, cum ar fi kiwi, cu umbreluțe etc.). Cocteilurile pot fi *cu alcool* sau *fără alcool*, iar proporțiile ideale de combinare a băuturilor sunt indicate în cărți de rețete, asemănătoare cărților de bucate.

La *cocteilurile cu alcool* trebuie să existe întotdeauna o băutură „de bază" – votcă, vin, whisky, coniac, lichior, vermut, gin, şampanie – şi una secundară, cu rolul de a-i schimba celei dintâi gustul şi culoarea (sucuri naturale de lămâie, portocală, grepfrut; lapte etc.).

Cocteilurile fără alcool sunt băuturi răcoritoare din diferite sucuri de fructe, la care se adaugă lapte, ouă, frişcă, esență de ceai, cafea ş.a.m.d.

Toate cocteilurile se oferă reci, după ce au fost amestecate energic în shaker, mixer sau chiar în pahar.

Cele mai cunoscute cocteiluri

Martini: 1/4 vermut Martini sec, 3/4 gin sau votcă; se serveşte cu o felie de lămâie şi eventual cu o măslină verde (fără ulei!);
Manhattan: 3/4 whisky, 1/4 vermut dulce;
Bloody Mary: 1/3 votcă, 2/3 suc de roşii, condimente;
Fifty-fifty: 1/2 vermut, 1/2 gin sau votcă.

Temperatura băuturilor, tipuri de pahare

Alegerea băuturii potrivite fiecărui fel e o

adevărată artă. Este domeniul stăpânului casei, care, dacă nu se pricepe, trebuie să se lase condus de un specialist – un prieten sau un negustor de încredere. De asemenea, vom alege paharele potrivite pentru fiecare tip de băutură: pahar rotunjit sau cu picior pentru vinurile albe, pahar (mai mic) cu picior pentru vinurile roşii; cupe pentru şampanie şi alte vinuri spumoase etc. (vezi desenele de la p. 157).

· Aperitivele se servesc la temperatura pivniței (10-12°C).

· Vinurile roşii vor fi servite la temperatura pivniței dacă sunt uşoare şi la temperatura camerei dacă sunt mai tari. Ultimele trebuie încălzite treptat, nu brutal: nu le aşezăm lângă o sursă de căldură, deoarece riscăm să se altereze, ci le aducem în cameră cu cel puțin o jumătate de zi mai devreme. La vinurile tămâioase se deschide dopul în perioada încălzirii la temperatura camerei, oxidarea adăugând un parfum plăcut buchetului natural. Dacă n-avem timp să le aducem la temperatura camerei treptat, rămâne soluția decantării: vinul se varsă într-o carafă încălzită în prealabil, cu suficientă precauție ca reziduurile de pe fundul sticlei să nu-l tulbure.

· Vinurile dulci, şampania dulce sunt servite foarte reci (8-1o°C).

· Berea nu va fi oferită la o reuniune festivă. Ea însoțeşte totuşi foarte bine anumite specialități

regionale. Se serveşte foarte rece, în pahare mari fără picior sau în halbe. În mod excepțional, anumite tipuri de bere sunt servite în pahare speciale cu picior scurt. Sub paharele de bere se pun mici suporturi de carton.

· Apa plată sau minerală se serveşte foarte rece, în pahare obişnuite; totuşi e bine să păstrăm o sticlă sau două nerăcite, pentru cei care o preferă aşa.

· Țuica de fructe cu sâmbure este servită rece. Rachiul din vin, coniacul şi diferitele brandy-uri sunt servite la temperatura încăperii, la fel țuica de cereale de tip whisky. În acest ultim caz, nu vor lipsi de pe masă cuburile de gheață, puse într-un vas special sau improvizat dintr-o compotieră elegantă de sticlă. Evitați pe cât posibil plasticul de orice fel – e urât. Whisky-ul se serveşte într-un pahar special numit *tumbler* – scurt, cu fundul gros.

· Să nu imităm tehnica de prost gust a barmanilor, înmuind gura paharului în zahăr când oferim un cocteil. De asemenea, deşi e agreabil, nu este de bun-gust să încălzim în palme paharul special de coniac, numit „Napoleon”, sub motivul că astfel se degajă parfumul băuturii.

· Lichiorurile şi vinurile foarte dulci, Malaga, Cabernet, Madeira, Porto, muscaturile se servesc la temperatura camerei într-un pahar special,

mai mic şi mai scurt.

· Toate băuturile se aduc în sticlele lor originale, în afara vinului decantat, iar această operație – turnatul din sticlă în carafă – nu se face la masă. Dacă tragem vinul obişnuit din butoi, îl servim tot în carafe. În anii deosebit de buni pentru vinuri, sticlele se aduc într-un coş.

· Şampania se ține într-o găleată cu gheață (numită frapieră). Dopul se scoate la masă cu grijă, lăsând să iasă puțin gazul pentru a nu face din această operație o scenă de comedie şi a nu fi siliți să zugrăvim după petrecere…

Turnatul băuturilor

Gazda toarnă vin musafirilor ținând sticla (nu de gât!) cu mâna dreaptă, cu brațul întins şi cu eticheta la vedere. Nu se ridică paharele de pe masă şi nu se umplu până sus, ci pe trei sferturi. Nu se toarnă în pahar dacă nu a fost golit, repet acest lucru. Dacă vinul obişnuit se toarnă de la o distanță de aproximativ 15 centimetri, vinurile roşii şi cele vechi, prețioase, se toarnă încetişor, aproape de pahar. Am văzut la un restaurant de lux şervețele albe de hârtie pliate în triunghi şi înnodate pe gâtul sticlelor de vin roşu; când s-a turnat vin în pahare, n-a curs nicio picătură pe fața de masă.

Singurele pahare care se ridică atunci când se toarnă sunt cupele de şampanie. Tot cu ele toastăm la începutul sau la sfârşitul mesei, dar

putem toasta şi cu primul pahar de vin. Paharele de vin se ridică în dreptul bărbiei, dar,

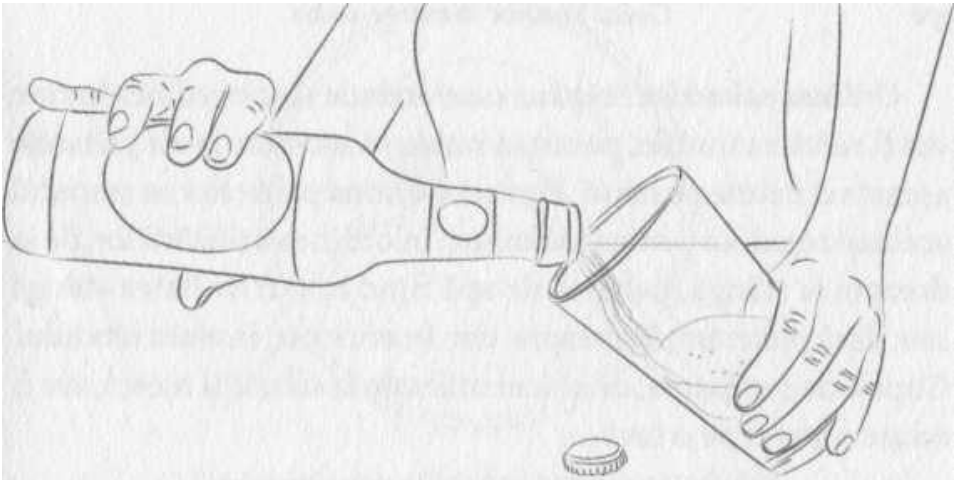

Vă garantez că ținând sticla în această poziție berea va avea un „guleraș" rezonabil.

după ce se spun urările de cuviință, nu se ciocnesc. Cupele de şampanie, da! După toast, se bea obligatoriu din pahar sau din cupă.

Dacă în paharele de whisky se toarnă foarte puțin, urmând ca invitatul să-şi adauge, dacă doreşte, cuburi de gheață sau sifon, există obiceiul ca păhărelele de țuică să fie umplute până la un milimetru de margine, ba chiar mai mult, ceea ce curge fiind o ofrandă adusă morților.

Paharele de bere le ținem uşor înclinate când turnăm – tot secretul este ca lichidul să curgă pe peretele paharului pentru că astfel nu se va forma o spumă exagerată.

Cu excepția apei, cu care ne servim singuri,

după voie, băuturile (tării şi vinuri) sunt servite de bărbaţi – stăpânul casei, un oaspete amabil sau un chelner. Doamnele trebuie să se abţină de la a-şi turna singure şi, mai ales, de la tentativa de a ajunge la o sticlă aşezată departe de ele.

O ultimă observaţie: nu se amestecă vinul cu apa! Ambele sunt băuturi preţioase. Ele sunt puse în valoare când le bem separat. La noi există obiceiul de a se bea şpriţ. Vă recomand s-o faceţi numai în familie.

Ordinea paharelor. Stăpâna casei trebuie să ştie ordinea în care vor fi servite vinurile, pentru a putea să asorteze la ele paharele aşezate dinainte pe masă. Pentru aşezarea paharelor se respectă aceleaşi reguli ca pentru tacâmuri: în ordinea utilizării lor, de la dreapta la stânga, paharul de apă fiind în extremitatea stângă sau, dacă preferăm, în dreapta, dar, în orice caz, în afara rândului. Cupele de şampanie, de obicei utilizate la sfârşitul mesei, vor fi aduse separat pe o tavă.

Mânuirea tacâmurilor

Felul în care stăm la masă şi mânuim tacâmurile ţine tot de educaţie. Dacă scaunul e prea departe de masă, riscăm să ne pătăm, oricât de atenţi am fi. Trebuie să ne aşezăm în aşa fel încât doar capul să fie aplecat puţin deasupra marginii mesei, nu şi umerii. În măsura

posibilului, partea de sus a corpului nu trebuie să se mişte când ducem ceva la gură; aplecăm numai capul. Atenție la coate! Cum am mai spus, trebuie să stea apropiate de corp. Totuşi să nu exagerăm înțepenind într-o poziție incomodă.

Lingura şi cuțitul se țin în mâna dreaptă. Nu există nicio excepție de la această regulă. Nu vorbim aici de stângaci: ei sunt relativ puțini şi, în general, ştiu să folosească şi dreapta. Furculița este ținută în mâna stângă când utilizăm cuțitul în acelaşi timp cu ea. Când terminăm de tăiat cu cuțitul bucățica pe care voiam s-o mâncăm, trecem furculița în dreapta; dacă suntem îndemânatici, putem mânca şi cu stânga.

La sfârşitul unui fel de mâncare, în farfuria care trebuie luată punem paralel cuțitul şi furculița, cu dinții în jos. În timp ce mâncăm, ținem tacâmul deasupra farfuriei, fără să-l ridicăm prea mult în aer şi fără să gesticulăm cu el.

Lingura se ține ca un creion, între degetul mare şi cel arătător; o dirijăm cu ajutorul degetului mijlociu şi al încheieturii mâinii.

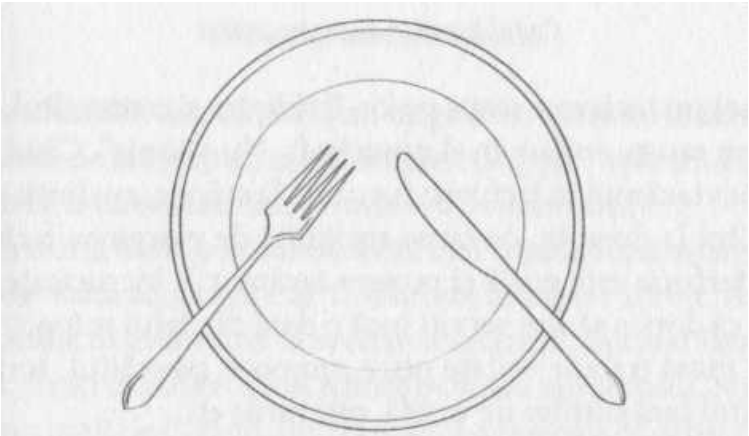

Tacâmurile stau astfel când bem sau ne ridicăm să dansăm (nu am terminat de mâncat).

Când am terminat de mâncat, așezăm tacâmurile paralel. Dacă ni se recomandă să le păstrăm pentru felul următor, le punem pe farfuria de dedesubt sau pe șervețelul de hârtie.

Cuțitul se ține între degetul mare şi cel mijlociu, arătătorul sprijinindu-se pe spatele mânerului. În niciun caz nu se apasă cu arătătorul pe spatele lamei.

Când folosim furculița, o întoarcem cu dinții în jos pentru a o înfige în bucata din farfurie. Brânza se duce la gură cu furculița (dar fără ca

dinții acesteia să fie înfipți în ea!), nu cu cuțitul. Dacă un invitat mănâncă astfel, „oferiți-i o baionetă”, spunea cu umor Păstorel.

Dacă un tacâm ne scapă pe jos, îl ridicăm şi cerem altul. Nu-l ştergem sau nu suflăm în el, spunând: „Nu-i nimic”. Când bem, păstrăm tacâmul în farfurie: furculița la stânga, cu dinții în jos, şi cuțitul la dreapta, cu lama sprijinită de marginea farfuriei. Dacă farfuria este goală şi punem tacâmurile încrucişate, este semn că dorim să fim serviți încă o dată din felul respectiv.

La masă trebuie evitate orice zgomote: plescăitul, sorbitul, ciocnitul tacâmurilor de veselă, oftaturile etc.

Folosirea şervetului. La începutul mesei punem şervetul pe genunchi, fără a-l despături complet. Ne servim de el cu discreție, tamponându-ne buzele. Pe vremuri, şervetul se înnoda în jurul gâtului ori se fixa în decolteu sau în gulerul cămăşii. Astăzi astfel de gesturi nu se mai fac. Riscăm ca în mintea unui chelner mai glumeț să se nască întrebarea: doriți să vă rad şi să vă tund, domnule? La sfârşitul mesei, şervetul se aşază lângă farfurie, fără a-l împături.

În niciun caz nu vom pune pe genunchi şervețele de hârtie. Uneori, invitații (mai ales femeile) folosesc la masă şervețelele de hârtie proprii care au înlocuit batistele. După folosire, acestea *nu* se pun pe masă, ci înapoi în poşetă.

În faţa bucatelor

Când mesenii sunt numeroşi, nu se urează „Poftă bună!” (şi nici „S-aveți poftă!”, dizgrațiosul îndemn apărut în ultima vreme). Un ecou multiplicat cu douăzeci ar produce un vacarm penibil. Începem să mâncăm şi să bem numai după ce stăpâna casei, respectiv stăpânul casei au dat tonul. Ei o pot face spunând „Cred că putem începe” sau „Vă rog să *vă* serviți”.

Mâncarea este servită de gazdă, de un personal calificat sau, pur şi simplu, platoul cu mâncare trece din mână în mână ca fiecare să se servească singur. Gazda se serveşte ultima.

Să nu ne umplem farfuria până la refuz. De asemenea, când mâncăm, să nu ne tăiem bucăți prea mari, dar nici prea mici, ca să nu cadă din furculiță. Să nu ne grăbim să tăiem toată bucata de carne de la început, ca să „scăpăm de grijă” – facem impresie proastă; o tăiem treptat, pe măsură ce mâncăm.

Farfuria trebuie să rămână cât mai curată după ce am terminat de mâncat, oricare ar fi felul de mâncare servit. Asta nu înseamnă că avem voie să sorbim din ciorbă, ducând farfuria la gură, şi nici că putem folosi pâinea pentru a şterge sosul. Şi totuşi… Cineva sosit de curând din Franța mi-a povestit că acolo cea mai mare bucurie pe care o poți face gazdei este să ştergi cu pâine tot sosul din farfurie. E o dovadă că ce a gătit ți s-a părut delicios.

Când ni se oferă un platou, trebuie să luăm bucata cea mai apropiată de noi. Pâinea tăiată felii este adusă la masă în coşuleţe speciale. Dacă mai dorim pâine şi coşuleţul este prea departe, îl rugăm pe cel din dreptul lui să ne dea pâine. Persoana respectivă ne va oferi tot coşuleţul. Atenţie deci: felia de pâine sau chifla nu se oferă cu mâna! Obiceiul, considerat elegant altădată, de a lua pâinea cu furculiţa nu mai este la modă. A-ţi înfige furculiţa într-o chiflă este chiar caraghios. Pâinea o mâncăm rupând, rând pe rând, câte o bucăţică folosind ambele mâini. Să ne ferim de prostul obicei de a face cocoloaşe pentru a ne calma nervii.

Scobitorile – revin asupra acestui subiect – nu se pun pe masă. Dacă ai absolută nevoie, le ceri discret gazdei şi le foloseşti la baie.

Micile accidente care pot surveni în timpul mesei – un pahar spart, o lingură scăpată pe jos, o pată pe haina vecinului – trebuie rezolvate cu tact, fără multă tevatură, tot de către gazdă. Se cuvine ca persoana care a spart, de exemplu, un vas de valoare să încerce ulterior, în măsura posibilului, să-l înlocuiască.

La sfârşitul mesei. După ce s-a asigurat că toţi invitaţii au terminat de mâncat, gazda este prima care se ridică, semn că masa a luat sfârşit. Chiar dacă mai avem o înghiţitură în farfurie sau o gură de vin în pahar, vom face şi noi acelaşi lucru – ne ridicăm de la masă. Dacă am terminat de

mâncat înaintea celorlalți, nu avem voie să ne sculăm şi să plecăm de la masă.

În salon, unde se bea cafeaua, trebuie să aşteptăm invitația gazdei pentru a fuma.

Cafeaua

Am spus mai devreme că atunci când ni se oferă o cafea neîndulcită ne punem zahăr cu linguriţa de serviciu şi amestecăm cu linguriţa noastră. Dar apoi cum bem cafeaua? În loc să vă dau explicații, am să vă spun o istorioară adevărată.

Am colaborat o vreme cu un post de televiziune care îmi punea la dispoziție 30 de minute săptămânal pentru a dezvolta un subiect de bune maniere. Era minunat. Echipa moderator-operator venea la mine acasă şi înregistra câte trei-patru emisiuni care se difuzau timp de o lună la o anumită oră. Într-o zi, când aveam ca subiect *Cafeaua,* fiind foarte urât afară, l-am invitat în casă şi pe şofer, care a stat cuminte şi a ascultat. După ce au terminat, au plecat cu toții, la Academia Română, unde aveau altă filmare. Acolo s-a oferit cafea. Cel proaspăt instruit – şoferul – a băut şi el cafea. Stând în picioare, ținea cu mâna stângă farfurioara, iar ceşcuța din care

Farfurioara se ține în mâna stângă, iar ceașca de cafea în dreapta. Și pentru că nu avem a treia mână ne lăsăm de fumat!

bea o ținea cu mâna dreaptă, fără a ridica grațios degetul mic!

Vizibil surprins şi plăcut impresionat, un domn în vârstă s-a apropiat de realizatoarea emisiunii şi a întrebat-o discret: „Stimată domnişoară, spuneți-mi vă rog cine este tânărul acela *distins* care ştie cum se bea corect cafeaua din ceaşcă?!”

Şi poate e bine să ştiți că acel şofer – care n-a mai lipsit de la nicio filmare la mine acasă – este acum el însuşi realizator de emisiuni TV, iar ascensiunea lui profesională cred că are mare legătură cu ce v-am povestit.

Situaţii speciale

După atâtea sfaturi de care trebuie să ținem seama ca să fim considerați bine-crescuți, să abordăm subiectul „situațiilor speciale” ce par a face excepție de la regulă. În realitate, ele sunt

tot nişte reguli, pe care trebuie să le cunoaştem.

· Dacă-i oferi cuiva un cuțit, o furculiță sau o lingură, le ții de mâner, dar astfel încât persoana care le ia să le poată apuca tot de acolo.

· Personalul de serviciu aduce tacâmurile cerute pe un platou sau un şervet, dar gazda le aduce în mână.

· Dacă vi se cere sarea sau piperul, le veți da peste masă sau prin fața vecinului, nu prin spatele lui. Veți evita să cereți solnița unui comesean aflat la o distanță prea mare, de cealaltă parte a mesei. O cereți vecinului, iar apoi se dă din mână în mână, cum am mai spus.

· De obicei, când dăm mese acasă, nu există personal de serviciu. În acest caz, platoul cu mâncare trece din mână în mână, de la gazdă spre dreapta. Doamnele se servesc primele, apoi domnii, iar gazda, ultima – când platoul a revenit la ea. Cât timp se servesc doamnele, domnii nu fac decât oficiul de intermediari. Doamnele nu vor complica acest ceremonial insistând să se servească vecinul înaintea lor. Între timp, stăpânul casei toarnă vinul, tot spre dreapta. Sticla nu se dă din mână în mână. Supa se serveşte tot spre dreapta. La fel se procedează şi când strângem masa.

Ducesa: Ascultă, Tenny, când serveşti oaspeții la dineu să ai grijă să-i serveşti

pe partea stângă şi să iei farfuria goală din dreapta.
Tenny: De ce? Sunteți superstițioasă?

Umor englezesc cules şi tradus de
DAN DUȚESCU

· În momentul în care un platou ajunge la noi, ne servim cu lingura ținută în mâna dreaptă şi ne ajutăm cu furculița din stânga. Numai chelnerii servesc ținând ambele tacâmuri într-o singură mână. Nu ne servim din platou cu tacâmurile noastre, ci cu cele de serviciu, puse obligatoriu de gazdă acolo. Dacă, din cine ştie ce motiv, ele nu însoțesc platoul, le cerem.

Cum se mănâncă diverse feluri

Pâinea şi tartinele se mănâncă în mod diferit. Felia de pâine se rupe cu mâna, în timp ce tartinele mari se taie cu cuțitul şi se bagă în gură cu furculița, exact ca bucățile de friptură. Tartinele mici se iau cu mâna. Pentru a întinde untul pe felia de pâine se utilizează un cuțit special, nu cel obişnuit. Nu se ia untul direct din untieră pentru a unge pâinea, ci se pune o bucățică pe farfuria proprie. Apoi se unge pâinea ruptă în prealabil, ținând-o deasupra farfuriei.

Dulceața şi mierea nu se mănâncă direct din borcan. Fiecare îşi ia pe farfurie cât doreşte, Servindu-se de lingurița adusă la masă special în acest scop.

Mezelurile de toate felurile, tăiate în prealabil în felii, se curăță de coajă cu furculița şi cuțitul, în propria noastră farfurie.

Ouăle moi în coajă se mănâncă dintr-un păhărel-suport, cel mai adesea fixat pe o farfurioară. Se sparge coaja din vârf, se în depărtează partea de sus a oului cu linguriţa şi se pun cojile pe suport, sub ou, sau pe farfurioară.

Cartofii nu se taie cu cuțitul şi nu se zdrobesc cu furculița în farfurie. Excepție fac cartofii copți în coajă, care se înțeapă cu furculița şi se curăță cu cuțitul.

Supele se servesc în ceşti sau boluri şi se mănâncă cu o lingură de supă (model mic). Dacă suntem între prieteni, putem bea prima jumătate a ceştii, care este limpede. Pentru restul supei folosim lingura. Ciorbele se mănâncă numai cu lingura. Nu se răceşte o supă prea caldă suflând în ea. Aşteptăm până ajunge la o temperatură acceptabilă. În niciun caz nu aplecăm farfuria pentru a lua ultima înghițitură. Nu se înmoaie pâinea în supă (şi nici în sos!).

Sparanghelul se poate mânca în patru feluri:

- Se apucă partea mai groasă cu un şervet şi se mănâncă din partea opusă (vârful, care este fraged). Cozile se lasă în farfurie.
- Se prinde de la mijloc cu furculița ținută în mâna dreaptă şi se mănâncă mai întâi partea subțire. Pentru că e foarte fraged, ne ajutăm cu

o a doua furculiță, ținută în mâna stângă.

- Se apucă de partea groasă cu mâna (pe masă se află neapărat în acest caz un bol cu apă) şi se susține cu furculița ținută în mâna stângă.
- Se utilizează o singură furculiță, ținută în mâna dreaptă, dacă sparanghelul e foarte mic.

Observați că la sparanghel nu se foloseşte niciodată cuțitul.

Salata verde şi andivele se aduc la masă gata tăiate şi preparate. Dacă bucățile sunt foarte mari, nu se duc ca atare la gură, ci se taie cu cuțitul. Nu este o greşeală să le asezonăm cu oțet, lămâie, sare, piper, untdelemn dacă ni se par fade. Dar să nu exagerăm! Salata verde şi andivele se mănâncă cât mai aproape de starea lor naturală.

Murăturile. Când se oferă în castroane, castraveciorii şi gogoşarii murați se iau cu furculița proprie şi se taie în farfurie pe măsură ce se mănâncă, la fel ca friptura. Gogonelele se pot lua cu lingura, pentru a nu face un „duş" comesenilor cu sucul ce ar țâşni când le înțepăm cu furculița. În farfurie, murăturile se taie cu atenție (din acelaşi motiv), cu cuțitul ținut în mâna dreaptă şi furculița în stânga. Nu se muşcă din ele!

Conopida şi broccoli se taie cu furculița; nu se foloseşte deloc cuțitul.

Chiftelele, sarmalele, ruladele se taie numai cu furculița.

Peştele nu se mănâncă la fel ca friptura – nu se foloseşte un cuțit obişnuit. Tacâmul de peşte are un cuțit de o formă specială şi o furculiță mai mică. Cuțitul se foloseşte doar la dezosare şi ca ajutor la mâncat. O dată operația de dezosare terminată (desfacerea peştelui şi îndepărtarea şirei spinării – vezi desenul), cuțitul nu se mai foloseşte la tăiat. Oasele de peşte din gură se pun pe furculiță; în cazuri de „forță majoră", le putem scoate cu două degete. Pentru peştele din conservă ne folosim de furculiță, ținută în dreapta, ajutându-ne cu o bucată de pâine ținută în stânga. Mâncatul peştelui cere o îndemânare specială. Înainte de a ieşi în lume, întrebați şi apoi exersați acasă...

De curând, am fost invitată la o masă festivă. În fața mea stătea o doamnă tânără, foarte drăguță, al cărei comportament mi se părea

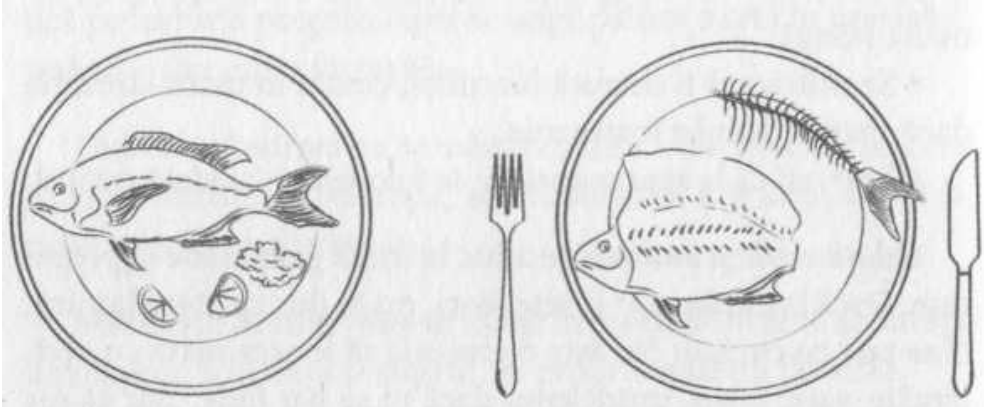

Am folosit cuțitul de peşte şi furculița ca să tăiem peştele pe „burtică". Pe urmă scoatem şira spinării, o punem deoparte şi gata cu cuțitul! Peştele nu se taie ca friptura.

fără greşeală. Totul a mers bine până a sosit peştele… Doamna l-a atacat fără ezitare, tăindu-l voiniceşte cu cuțitul. M-am prefăcut, bineînțeles, că nu observ, dar m-a amuzat expresia stupefiată a vecinului meu de masă, venit din Franța special pentru Sărbători. Pur şi simplu încremenise – nu mai văzuse niciodată aşa ceva. Fireşte, nu a făcut niciun comentariu, dar nu e greu de ghicit ce gândea. Probabil cam ce gândiseră comesenii francezi ai unui general român care, la o recepție, şi-a turnat cu dezinvoltură apă minerală peste un minunat vin vechi.

Prima carte despre politețe din lume a fost scrisă de Adolf-Freiherr Knigge acum aproape două secole. Se povesteşte că autorul a murit în împrejurări tragice. Călătorind cu vaporul, a căzut în apele oceanului. Spre el se îndrepta un rechin. Cu multă prezență de spirit, Knigge îşi scoase cuțitul de la brâu, pregătindu-se să ucidă monstrul. în acel moment însă, rechinul spuse: Vai, domnule Knigge, tăiați peştele cu cuțitul?! Ruşinat, celebrul autor renunță… şi preferă să moară decât să facă aşa ceva.

Stridiile. Dacă nu ştim cum se mănâncă, mai bine le refuzăm! Dar există nişte reguli care se pot învăța. Se deschide scoica, dacă este închisă, cu lama unui cuțit (de peşte sau obişnuit). Se

scot intestinele şi branhiile (acestea au o culoare mai închisă) cu ajutorul furculiței. Se scoate apoi stridia din scoică, desprinzând-o din articulație. Se pune în farfurie şi se mănâncă cu lămâie, sare, piper.

Crustaceele se servesc de obicei fără carapace. Dacă masa e mai puțin festivă, creveții se curăță cu mâna: li se rupe capul, ceea ce face să iasă şi intestinele, apoi se scoate carnea din carapace. La raci, crabi, languste şi homari, se rup cu mâna articulațiile şi apoi, cu un cleşte special, se sparge crusta calcaroasă şi se scoate carnea din coşul pieptului, din picioare şi din coadă. Carnea acestor crustacee se mănâncă de regulă cu pâine prăjită şi unt. Este necesar ca pe masă să existe un bol cu apă pentru clătitul degetelor.

Icrele de Manciuria şi icrele negre se aduc de obicei presărate pe rondele mici de pâine prăjită unse cu unt, aşezate pe un platou. Dacă se oferă în castronaşe, ne vom pune în farfurie cu linguriţa de serviciu o cantitate rezonabilă şi ne vom face tartine mici.

Icrele obişnuite le putem unge pe o felie mai mare de pâine, pe care o vom tăia ținând cuțitul în mâna dreaptă şi furculița în mâna stângă, exact ca în cazul oricărei tartine. Putem mânca icrele şi luându-ne în farfurie o porție, din care, cu ajutorul cuțitului, ne ungem bucăți mici de pâine, rupte cu mâna din felie. La fel se mănâncă şi antreurile reci de consistență asemănătoare

(salata de vinete, peştele cu maioneză etc.). Sâmburii măslinelor care însoțesc uneori aceste antreuri se „transportă” din gură în farfurie cu furculița; în familie se poate folosi mâna.

Carnea de pasăre nu se mănâncă cu mâna. Pot face excepție copanele de pui. Cum am mai spus, carnea se aduce la masă gata tranşată.

Spaghetele. Din castronul adus la masă, vă serviți cu o porție rezonabilă, apoi le mâncați răsucindu-le cu furculița ținută în mâna dreaptă şi ajutându-vă cu lingura ținută în mâna stângă. Aceasta era regula privind mâncatul spaghetelor din mai toate vechile cărți de bune maniere şi pe aceasta am dat-o şi eu în edițiile precedente. Totuşi, se pare că în ziua de astăzi nimeni nu mai foloseşte lingura. Şi atunci, cum mâncăm spaghetele? Tot secretul este să răsucim pe furculiță (fără ajutorul lingurii) o cantitate foarte mică. Oricum, spaghetele trebuie să rămână înfăşurate – nu să vă atârne dizgrațios din gură ca nişte mustăți uriaşe!

Orezul se mănâncă şi el cu furculița, ajutându-ne cu cuțitul. Nu apelați la lingură, ci la… răbdare dacă nu este bine legat.

Cafeaua, ceaiul, cacaua cu lapte se beau din ceaşcă, fără să lăsăm lingurița înăuntru. Ea se pune pe farfurioară (dacă aceasta rămâne pe masă) sau pe şervețel (dacă farfurioara se ridică). Degetul mic nu se ține ridicat când ducem ceaşca la gură. Când bem cafea turcească sau filtru –

cred că o spun a treia oară! –, ridicăm farfurioara cu mâna stângă în timp ce ducem ceaşca la buze cu dreapta. Să nu ne bem niciodată cafeaua dintr-o ceaşcă fără farfurioară (nici măcar la serviciu). Spre deosebire de cafea, ceaiul şi cacaua se beau lăsând farfurioara pe masă.

Dulciurile se iau cu mâna dacă sunt uscate (cornulețe, biscuiți etc.), cu linguriţa sau cu furculiţa de desert dacă au cremă ori frişcă; clătitele se mănâncă tăind bucățele mici pe rând, ca la friptură.

Fructele. *Perele* şi *merele* le tăiem cu cuțitul de fructe în patru părți, pe care le curățăm de coajă una câte una. Tăiem apoi fiecare sfert în bucăți pe care le mâncăm cu furculiţa. Sferturile lăsate cu coajă pot fi mâncate cu mâna. Dacă e vorba de o pară zemoasă, e necesar să ne clătim apoi degetele. Dacă e vorba de un măr – şi sunteți între prieteni –, ați putea să muşcați din el, nu riscați să curgă zeama, dar mai bine n-o faceți. Şi mărul se taie în patru şi se curăță.

Fragii şi căpşunele se mănâncă fie cu mâna, dacă au codiță, fie cu linguriţa, dacă nu au, mai ales când sunt servite cu frişcă.

Strugurii, vişinele şi *cireşele* se mănâncă întotdeauna cu mâna. Ciorchinele de strugure se ia din fructieră în farfurie şi se mănâncă tot, bob cu bob (cu pieliță şi, preferabil, cu sâmburi). Unii au prostul obicei să ciugulească direct din vasul de pe masă câte un bob care le face cu ochiul.

Urmarea este jalnică. Cine să mai mănânce un ciorchine astfel „jumulit”? Sâmburii de la vişine, cireşe sau struguri se pun în palma făcută căuş şi apoi în farfurie.

Piersicile se țin cu mâna stângă pentru a le tăia în două. Separăm sâmburele de fruct şi-l curățăm de coajă. Se mănâncă fructul cu cuțitul şi furculița.

Prunele şi *caisele* le desfacem în două cu mâna, scoatem sâmburele, după care mâncăm fiecare jumătate, tot cu mâna.

Se pot pune pe masă mici recipiente pentru sâmburi, aşa cum facem şi pentru cojile de alune. Şi pentru că a venit vorba de *alune:* când sunt fără coajă, se pun în farfurioare mici (există chiar servicii speciale) în fața fiecărui invitat. Când sunt prăjite în coajă, se aduc la masă într-un vas – şi există prostul obicei la unii oaspeți să le curețe direct în acel vas. O persoană care procedează astfel nu poate avea pretenția că este manierată.

Portocalele, mandarinele, clementinele: le tăiem coaja în formă de stea, scoatem fructul şi-l separăm în felii pe care le mâncăm cu mâna. Nu este indicat să ne servim de tacâmul de fructe decât la mese foarte elegante şi doar pentru citricele care se servesc tăiate în rondele.

Bananele se iau cu mâna, se decojesc în farfurie şi se mănâncă tot cu mâna sau, dacă sunt prea moi, cu cuțitul şi furculița.

Pepenii şi *ananasul* se servesc în felii şi se mănâncă doar cu furculița, în afara cazului excepțional în care ananasul este foarte dur şi justifică folosirea cuțitului. În Grecia, pepenele verde e curățat de coajă şi se serveşte tăiat în cuburi, într-un castron mare; i se scot sâmburii cu ajutorul tacâmului şi este mâncat cu furculița.

Grepfrutul (nu-i spuneți *gref* sau *grefai)* este servit tăiat în două şi se mănâncă folosind lingurița. Pentru ca sucul să nu țâşnească, în prealabil se separă cu cuțitul pulpa de coajă.

Kiwi: se taie în două, se ține o jumătate în mâna stângă şi se mănâncă miezul cu lingurița.

Avocado (este un fruct în formă de pară, având coaja verde sau cafenie, miezul verde şi un sâmbure mare): se mănâncă numai când e foarte moale; se curăță de coajă şi se poate mânca uns pe pâine, are un gust asemănător salatei de vinete. Pentru că miezul de avocado e moale şi untos, dintr-un fruct de mărime mijlocie se poate prepara o salată: se zdrobeşte cu furculița, se adaugă un sfert dintr-o ceapă mijlocie sau unu-două fire de ceapă verde tăiate mărunt, o roşie mică şi/sau o jumătate de ardei gras roşu, de asemenea tăiate mărunt, zeama de la o lămâie mică, sare, piper. Rețeta spune şi de câteva picături de *tabasco.* Pusă pe pâine prăjită, această salată e un deliciu.

Ați observat cu siguranță, citind rândurile de

mai sus, că la masă majoritatea fructelor se mănâncă folosind cuțitul, furculița sau lingurița. Muşcăm cu poftă din ele numai când suntem în livadă!

S-ar putea ca mulți cititori să se revolte în acest moment, spunând că, mâncate astfel, fructele nu mai au niciun gust! Recunosc că nu am argumente puternice pentru cei care perturbă liniştea unei mese trosnind zgomotos când muşcă dintr-un ionatan, nici pentru cei cărora le curge pe bărbie zeama unei piersici. Este vorba de oameni care se gândesc numai la ei şi cărora nu le pasă de cei din jur. Cum libertatea este un bun dobândit la fel de greu ca bunele maniere, în fond fiecare poate mânca fructele cum doreşte…

Oricum, dacă toată lumea de la masă mănâncă fructele simplu, fără tacâm, fără a le curăța de coajă, nu vom proceda altfel pentru a da „o lecție" comesenilor şi a ne demonstra… distincția.

Un ultim amănunt: gazda aduce fructele bine spălate. A le şterge conştiincios cu propriul nostru şervețel nu se cuvine.

Tipuri de mese festive

Recepţia şi dineul de gală

Este vorba de întruniri oficiale sau particulare, organizate în cinstea unui distins oaspete cu un prilej oarecare: inaugurarea unui muzeu, premiera unui spectacol, o aniversare ş.a.m.d.

Recepțiile pot fi oferite de ambasade, cu prilejul sărbătoririi Zilei naționale; de ministere, cu ocazia numirii unui nou ministru etc. Invitațiile se fac obligatoriu în scris, specificându-se ora, care se va respecta cu strictețe. Între recepție şi dineu există anumite diferențe. Dineul poate fi oficial sau particular, dar oricum se desfăşoară numai seara. De regulă, el începe la ora opt sau, dacă urmează unui spectacol, la ora zece şi jumătate. Ținuta trebuie să fie de seară. Recepția poate fi organizată şi la alte ore.

Cum sunt primiți invitații la aceste petreceri? Dacă musafirul este singur, un portar, stăpânul casei sau unul dintre apropiații lui îi va lua paltonul, rugându-l apoi să între în salon. Acest gest nu va fi făcut niciodată de stăpâna casei.

Dacă soseşte un cuplu, el se poartă ca la restaurant. Bărbatul, şi nu personalul casei, o ajută pe doamnă. Amfitrionul şi soția sa îi salută pe nou-sosiți şi îi prezintă invitaților sau, dacă e prea multă lume, doar unui grup restrâns.

Urmează o scurtă perioadă de conversație – cunoştințele discută între ele, cei cărora li s-a făcut acum cunoştință intră în contact unii cu alții – în timp ce se bea un aperitiv şi se servesc sticks-uri, alune, fistic, măsline etc.

În această ambianță plăcută, iată-l venind, împreună cu soția sa, pe invitatul de onoare. Stăpâna casei îl prezintă, atmosfera este tot mai destinsă. Câteva minute mai târziu, se anunță că

masa e servită. La semnalul stăpânei casei, fiecare invitat oferă brațul partenerei din acea seară.

Amfitrionul cu invitata de onoare la braț trece primul pragul sufrageriei şi este urmat, într-o ordine oarecare, de cuplurile de invitați, în timp ce musafirul de onoare, dând brațul stăpânei casei, încheie cortegiul. Dacă există bărbați singuri, ei vor intra ultimii. O clipă mai târziu, musafirii sunt în picioare, în spatele scaunelor. (Există anumite reguli de aşezare în jurul mesei, despre care vom vorbi în subcapitolul următor.) Gazda îi invită să ia loc şi fiecare cavaler îşi ajută întâi partenera să se aşeze.

Chelnerul oferă platoul prin partea dreaptă a comesenilor, urmând ca aceştia să se servească singuri. Ei pot fi însă serviți şi de către chelner.

Când toți invitații au terminat de mâncat, stăpâna casei – nu altcineva! – dă semnalul sfârşitului mesei. Fiecare conviv se înclină uşor spre vecina sa şi cuplurile părăsesc sufrageria în ordinea în care au intrat. Dacă nu s-a intrat într-o anumită ordine, doamnele părăsesc sala primele, şi bărbații le urmează în salon puțin mai târziu, pentru a le da timp să-şi ajusteze ținuta.

În salon sau în fumoar, fiecare este liber să-şi aleagă partenerii de conversație după plac. Este ocazia pe care o va utiliza un invitat bine-crescut ca să felicite gazda pentru masă – căci, cu excepția meselor intime, nu vorbim despre ceea

ce mâncăm atâta timp cât suntem la masă. Urmează alte delicii: lichioruri, cafea, coniac, țigări. Cafeaua este servită de către stăpâna casei atunci când nu are o fiică sau o prietenă care să facă acest oficiu. La recepțiile oficiale, cafeaua va fi servită de chelner. Țigările sunt oferite de amfitrion, de fiul lui sau de un prieten, în niciun caz de către personalul de serviciu.

Fumătorul bine-crescut. Pentru că a venit vorba despre țigări, voi face o digresiune, dându-vă regulile de comportament ale „fumătorului bine-crescut":

· Când este invitat undeva, renunță la țigările lui obişnuite (Carpați fără filtru) şi îşi cumpără un pachet de țigări fine.

· Nu-şi aprinde țigara decât dacă gazda a dat tonul, dacă nu, cere voie; dacă i se răspunde delicat (fiind de față copii sau oameni bolnavi) „vom deschide geamul" – se abține să fumeze.

În elegantul compartiment de tren de clasa I, Bismarck are drept vecină de călătorie o doamnă în vârstă. Scoțându-şi o țigară de foi, o întreabă politicos înainte de-a o aprinde:
- Stimată doamnă, vă face cumva rău fumul de țigară?
- Nu ştiu, domnule, pentru că până acum nimeni n-a fumat de față cu mine într-un compartiment de tren!

După SYLVIE WEIL,

· Domnii pot oferi foc doamnelor ridicându-se în picioare; doamnele, în schimb, oferă cutia de chibrituri sau bricheta.

· Scrumul se pune numai în scrumiere – dacă nu sunt pe masă, le veți cere gazdei; nu folosiți drept scrumieră orice obiect care vă cade sub mână şi nici nu vă confecționați scrumiere din hârtie sau şervețele!

· Dacă sunteți fumător şi v-ați uitat pachetul acasă, găsiți altă soluție decât „tapatul" celorlalți. Puteți ieşi din casă discret ca să vă cumpărați țigări, fără a anunța toată adunarea că o veți face.

· Dacă vă este oferită o țigară şi o acceptați, sunteți obligat s-o aprindeți pe loc; nu o veți pune nici pe masă, nici în servietă şi nici... după ureche!

· Când faceți o vizită, chiar neprotocolară, într-o casă unde ştiați că se fumează, politețea vă obligă să întrebați totuşi gazda dacă vă dă voie să aprindeți o țigară; s-ar putea ca ea să se fi lăsat de curând de fumat şi să vă roage să nu-i puneți voința la încercare!

· Nu se fumează pe stradă şi, cu atât mai mult, nu se intră în magazine cu țigara aprinsă.

· În unele țări, în Germania de pildă, unde oamenii sunt foarte grijulii cu sănătatea lor, nu se fumează în casă; la fel se întâmplă de la o vreme şi la noi în anumite familii – se foloseşte de

regulă balconul sau bucătăria. Veți întreba unde se poate fuma şi vi se va indica un anumit loc – nu încercați să-l descoperiți singur, fumând, de exemplu… în baie!

Să revenim la recepție şi dineu. Ca să ne bem cafeaua, fie ne aşezăm, fie rămânem în picioare. Lichiorurile, care trebuie să fie la temperatura camerei, se beau din pahare având un disc de protecție sub picior, aşezate pe o măsuță. Momentul cafelei şi lichiorurilor este consacrat conversației.

Dacă un artist cunoscut, aflat printre invitați, se oferă să cânte, îl vom asculta cu plăcere. Dar nu se cuvine să-l rugăm s-o facă. Este un lucru pe care un amfitrion nu trebuie să şi-l permită: nici cea mai bună masă din lume nu poate plăti recitalul unui mare artist! Dar mai există şi alte motive – de pildă, acustica proastă a încăperii, faptul că se fumează…

Plecarea la o oră adecvată este obligatorie în cazul recepțiilor. Invitatul mulțumeşte amfitrionului cu câteva cuvinte potrivite. A doua zi, va da neapărat un telefon sau, şi mai bine, va scrie câteva rânduri de mulțumire.

Oglinda mesei

Cum ne aşezăm la masă? Locul fiecăruia trebuie „gândit” dinainte de gazdă, care îşi va construi – pe hârtie, în cazul unui număr mare de invitați – o schemă de distribuire numită „oglinda mesei”.

Aceasta va ține seama de câteva norme.

Orice masă festivă, şi cu atât mai mult una oficială, trebuie prezidată de gazdele reuniunii – de obicei soț şi soție – care stau față în față, niciodată alături (excepție face masa de nuntă, la care tânărul cuplu nu este despărțit). În raport cu aceste locuri principale se stabileşte ierarhia invitaților: cu cât musafirul este mai important, cu atât locul său se află mai aproape de gazde.

Gazdele se aşază fie la capetele, fie în părțile de mijloc ale mesei, în funcție de dimensiunea acesteia. Amfitrioana este întotdeauna încadrată de domnul cu rangul cel mai înalt (la dreapta ei) şi de cel cu rangul imediat următor (la stânga ei); această ordine este inversată însă în Germania şi în unele țări nordice, unde domnul cel mai important în ierarhie (oaspetele de onoare), care a şi condus-o pe gazdă la masă, se aşază la stânga ei. La rândul său, amfitrionul o conduce la masă pe doamna cu rangul cel mai înalt, de obicei soția oaspetelui de onoare, şi o ajută să se aşeze în dreapta (sau în stânga) lui. Dacă gazdele stau la mijlocul mesei, locurile inferioare se află la capete (aici fiind plasați, de pildă, cei mai tineri oaspeți); situația se inversează când gazdele ocupă capetele mesei.

Niciodată soții nu vor fi aşezați unul lângă altul şi, pe cât posibil, nici vizavi. Dacă se poate, se va proceda la fel şi cu frații sau alte tipuri de rude. Bărbații şi femeile trebuie să alterneze; iată de

ce, la mesele cu multă lume, numărul invitaților bărbați trebuie să-l depăşească pe al femeilor cu doi (astfel, fiecare doamnă va fi cu siguranță încadrată de doi domni). În sfârşit, la

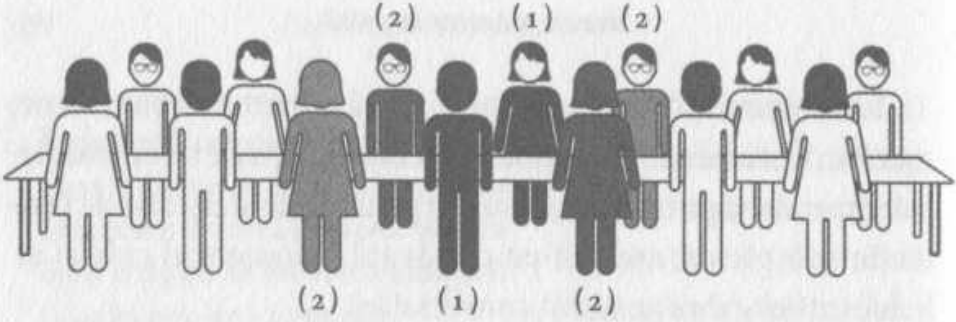

Oglinda mesei

Dacă masa este foarte lungă, așa cum se întâmplă când avem mulți musafiri, gazdele (1) și invitații de onoare (2) stau la mijlocul mesei, iar la capete sunt plasați, de pildă, domnii mai tineri. Dacă masa ar fi mai scurtă – cazul a 6–12 invitați într-o casă particulară –, gazdele ar sta la capetele mesei.

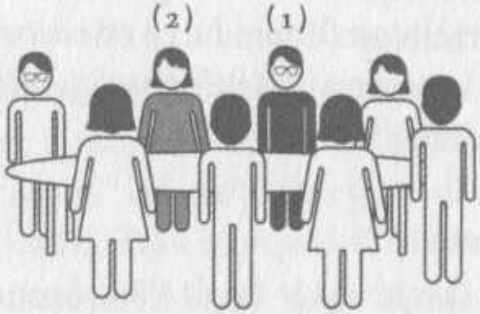

Mesele rotunde (mai ales) sau ovale nu pun atâtea probleme, dar și în acest caz invitata de onoare (2) stă în dreapta amfitrionului (1).

distribuția în jurul mesei trebuie să se țină seama de afinitățile musafirilor: nu vom aşeza

alături persoane care se urăsc şi nu vom înconjura un străin de oameni care nu ştiu decât româneşte.

Alte reuniuni

Cocteilul este o recepție cu un număr mai redus de persoane, care începe oricând după ora cinci după-amiază şi se termină la opt seara. Invitații sosesc şi pleacă atunci când doresc, căci se discută de obicei în picioare. Câteodată se dansează. Se servesc fursecuri sau alte prăjituri şi, bineînțeles, cocteiluri oricât de variate. Se oferă uneori aşa-numita *assiette anglaise* – farfurie cu specialități de came rece – şi tartine asortate. Nu este obligatoriu să faci cunoştință cu ceilalți musafiri, ci doar să-i saluți pe cei care te-au invitat, adică pe stăpânii casei.

Ținuta feminină trebuie să fie elegantă – rochie de cocteil, eventual cu pălărie; ținuta masculină este cea de oraş.

Five o'clock tea are loc, aşa cum îi spune numele, la ora cinci după-amiază. Se oferă ceai cu prăjituri, tort sau fursecuri, iar ca băuturi coniac şi rom, care se pot turna şi în ceai. Este mai mult o reuniune pentru doamne.

Cina sau masa de seară se desfăşoară fără o ceremonie deosebită, dar există, cum am văzut, şi cine simandicoase (le-am numit dineuri). Se servesc două, trei feluri, urmate de ceai sau cafea. Ponderea mesei de seară depinde de

ponderea celei de prânz: dacă masa de prânz e copioasă, cea de seară este mai frugală şi invers. Olandezii, dar şi alți europeni, fac din cină masa principală pentru că la celelalte două mănâncă sandviciuri. Ținuta este în general cea de oraş.

Invitația „la o ceaşcă de cafea” presupune mai mult decât cafeaua: se oferă lichioruri, alune, dulciuri, saleuri, pateuri sau tartine diverse. Uneori se poate servi un vin dulce sau şampanie. Ținuta – de oraş.

Petrecerile pentru copii sunt, de obicei, legate de o aniversare. Ele necesită o gustare consistentă şi un tort, produse de patiserie, fructe, frişcă, puddinguri, sucuri. Se vor organiza jocuri distractive. Dacă e vorba de copii mai mici, este important ca una dintre doamne să fie mereu prezentă şi să se ocupe de ei. Vom avea de asemenea grijă să venim la ora fixată de gazdă pentru a ne lua copiii acasă. Ținuta acestora: haine de duminică, dar nu în culori prea delicate deoarece… se vor murdări negreşit.

Masa de prânz. Invitațiile pe care le primim şi le facem cel mai des sunt cele pentru masa de prânz. Prânzul este o masă caldă cu trei feluri de mâncare obişnuite, fără nimic deosebit. Cum dispunem de puțin timp, la prânz punctualitatea este obligatorie; micile întârzieri permise la alte mese devin acum inadmisibile. Nu ezitați să întrebați, după ce ați acceptat invitația: „Deci cum rămâne, la unu şi jumătate sau la două?”

Pentru zilele festive, felurile de mâncare servite la masa de prânz pot fi mai variate şi mai abundente. Ținuta este de oraş pentru zilele obişnuite şi elegantă – dar nu de seară – pentru duminici, sărbători, aniversări.

CAPITOLUL 10

Cum ne îmbrăcăm

Omul bine îmbrăcat – reguli de bază

„Haina face pe om” sau „Nu haina face pe om”? Ambele dictoane sunt discutabile. Dar, independent de adevărul lor, hainele trebuie astfel gândite încât să pună în valoare personalitatea omului. Poți să copiezi fără greşeală modelele din revistele de modă fără a deveni o persoană elegantă. Adevărata eleganță se obține din acordul perfect între haină, împrejurare şi personalitatea celui care o poartă. Există un al şaselea simț care le spune unor femei cum să poarte o rochie de doi bani ca pe un model creat de o mare casă de modă. Un aforism demn de reținut în acest domeniu sună astfel: „Mai degrabă puțin mai simplu decât un pic prea încărcat.” îngroşând lucrurile, mai bine vii cu un taior bine croit la un cocteil, decât cu o rochie de seară la o banală invitație la o cafea.

În mai mare măsură decât pentru femei, pentru bărbați putem formula această primă regulă: „Nu căuta să epatezi.” Dar şi femeile trebuie să dea dovadă de moderație. Nu te îmbraci din cauza cuiva, şi încă mai puțin pentru a face în ciudă cuiva. Te îmbraci pentru tine! Să fii elegant nu înseamnă să te intereseze prețul şi numărul toaletelor, ci calitatea, croiala lor, posibilitatea de

a le armoniza cu alte haine din garderobă şi de a le alege astfel încât să nu se demodeze. Domnilor care vor cu adevărat să ştie ce înseamnă să fii bine îmbrăcat le recomand cu căldură o carte apărută de mult (poate că se mai găseşte prin anticariate): *Ghidul eleganței masculine* (Humanitas, 2001). Din păcate, pentru doamne nu prea sunt disponibile asemenea cărți, căci îmbrăcămintea feminină variază în mult mai mare măsură în funcție de modă. Şi totuşi, există şi pentru ele o serie de reguli, aşa cum vom vedea în continuare.

O femeie cu gust nu poartă culori prea țipătoare şi ține cont de anumite legi estetice elementare. Dacă ai tenul palid, galbenul şi verdele te vor face lividă, dacă ai ochi albaştri, nu porți verde. Dacă nu eşti prea zveltă, trebuie să eviți crețurile, cutele şi să te fereşti de dungile orizontale, după cum, dacă eşti foarte înaltă, trebuie să te fereşti de dungile verticale. Când am depăşit o anumită vârstă şi un anumit număr de kilograme, trebuie să ne gândim bine dacă e cazul să mai purtăm pantaloni strâmți sau şort, fie şi în vacanță. Fiecare perioadă a vieții are farmecul ei. La tinerețe ne putem permite îndrăzneli interzise la maturitate.

Neglijenţă şi îngrijire

Un om neglijent îmbrăcat poate fi un om de aur, dar foarte rar ai timpul şi dorința să-i ghiceşti

fondul ascuns în spatele aparențelor. Dacă ne vom gândi la viața noastră profesională şi socială sau pur şi simplu la drumurile noastre pe stradă, ne vom da seama că simpatia pentru un om depinde de o primă impresie favorabilă. Acest adevăr, dacă nu altceva, ne va convinge să acordăm atenția cuvenită vestimentației.

Pentru ținuta vestimentară, ca şi pentru corp, prima regulă este curățenia. Haina cea mai veche trebuie şi poate să fie îngrijită. O pereche de pantofi pingelită de trei ori, dar lustruită este de preferat unei perechi noi neîngrijite sau care se află într-un total dezacord cu haina. La fel pentru costumul bărbătesc. Nu e la îndemâna oricui să aibă în şifonier zece costume. Dar oricine poate avea un costum curat şi periat cu grijă.

Cravata

Eleganța depinde mult de detalii şi accesorii. Un guler de cămaşă curat şi bine călcat, o cravată asortată ridică valoarea unui costum, fie şi modest. Sunt mulți bărbați care fac alergie numai la gândul unei cravate. Au perfectă dreptate. Totuşi există ocazii în care ea este indispensabilă. Să avem pentru orice eventualitate în şifonier măcar o cravată frumoasă, nouă, modernă, asortată la costum. A purta o eşarfă de mătase colorată la o cămaşă şi un costum clasic nu este o soluție, chiar dacă poți vedea o asemenea ținută în Occident. La o

anumită vârstă mai ales… nu se face.

Să amintim tot aici că, în anumite împrejurări, ținuta este precizată în invitație. Dacă nu avem costumul cerut şi nici nu-l putem închiria, e mai bine să renunțăm la invitația respectivă. Când mijloacele financiare ne sunt limitate, e de preferat să cumpărăm mai puține haine, dar de bună calitate.

Poşeta şi pantofii

Este important ca femeile, mai ales, să-şi găsească şi să-şi păstreze un stil care să le avantajeze. Femeile care se îmbracă bine şi pe care le admirăm vă pot mărturisi că au învățat cu greu acest lucru. Prima regulă este legată de pantofi şi poşetă. Aceste două piese de bază vor trebui să fie neapărat de foarte bună calitate. Ați observat probabil că o poşetă, cu cât este mai simplă, dar mai bine lucrată (examinați-i accesoriile!), cu atât costă mai mult. O poşetă moale, din piele foarte bună ține cam zece ani şi – ciudat – nici nu se demodează! Faceți cu inima uşoară această investiție. Rochiile, bluzele, fustele, tricourile pot fi mai ieftine dacă sunt reuşite. Pantofii, poşetele, cordoanele, mănuşile – niciodată. Învățați unde trebuie să faceți economii în materie de îmbrăcăminte! Puteți să purtați cea mai scumpă şi mai elegantă toaletă, dar dacă aveți o poşetă urâtă şi demodată din plastic veți fi considerată prost îmbrăcată.

Extravaganţe vestimentare în interbelic

… Cât despre pijamaua de mătase verde cu flori liliachii care se numeşte *M'embête pas,* bărbatul decide: „Ia-o, dacă ţii şi-ţi place. Numai să ştii de mai-nainte că n-ai s-o îmbraci decât când om fi singuri în odaie şi cu uşile încuiate. Ce-ar zice biata mama dacă te-ar vedea umblând prin casă în pantaloni?" (1927)

Text citat de IOANA PÂRVULESCU
în România literară *nr.* 3, 1997

Stil şi calitate

Treptat, la garderoba de bază se pot adăuga câteva elemente noi pentru a fi în pas cu moda. Să facem un efort de voinţă şi să nu cedăm tentaţiei de a cumpăra şi purta nişte lucruri pe care le-am admirat la o prietenă sau într-o revistă de modă. Dacă nu coincid cu stilul sau genul nostru, rar ne va sta bine cu ele.

Să încercăm să ne facem o rezervă de bani ca să ne cumpărăm haine numai când găsim ceva ce vom purta cu plăcere. Nu cumpăraţi lucruri de îmbrăcăminte numai pentru că sunt ieftine. E o risipă, nu o economie!

Cel puţin de două ori pe an, să ne triem sever garderoba, eliminând lucrurile pe care nu le-am purtat deloc, care nu ne stau bine sau care s-au

învechit. Le putem face cadou unor oameni apropiați. Un dulap ticsit cu haine inutile nu ne va ajuta să fim elegante. E mai bine să avem trei bluze impecabile, decât şase de o calitate îndoielnică. Renunțați la obiceiul de a vă schimba zilnic din cap până în picioare, îmbrăcând, fără discernământ, haine care nu vă avantajează, numai de dragul de a vă schimba. Ideea este să purtați ceea ce vă stă bine, chiar dacă reveniți des la aceeaşi ținută. Feriți-vă să vă afişați cu lucruri mereu noi, cumpărate la întâmplare, crezând că astfel sunteți elegante.

Alegerea accesoriilor

Arta de a ne îmbrăca presupune şi arta de a alege accesoriile. Un taior gri neutru va părea foarte elegant dacă va fi completat cu încălțăminte, poşetă şi mănuşi de culoare neagră. Dimpotrivă, accesoriile prost alese pot strica efectul celei mai elegante haine. Să nu credeți cumva că deveniți o femeie şic dacă vă străduiți să vă cumpărați poşetuțe de diverse culori – asortate la tot atâția pantofiori – ieftine şi urâte. Este suficient să aveți o poşetă neagră, încăpătoare, de bună calitate, din piele. Vă va scoate din încurcătură şi iarna, şi vara…

Ciorapii negri, gri sau maro închis se poartă doar la pantofi de aceeaşi culoare. Pentru pantofii de alte culori folosiți ciorapi de culoarea pielii (nu „a piciorului”, cum a ajuns să se

spună!).

Bijuteriile

În acelaşi timp, vom avea grijă să alegem cu atenție podoabele potrivite. Oricât de tentante ar fi, bijuteriile autentice nu se poartă decât în situații deosebite. A-ți pune la gât un şirag lung de perle dimineața, la ora 7, nu este o dovadă de bun-gust – dimpotrivă! Chiar dacă avem multe bijuterii veritabile, nu trebuie să le etalăm pe toate în aceeaşi seară. O vom alege numai pe cea care se potriveşte cu toaleta noastră.

Ducesa: Ați observat că rubinele se curăță bine cu vin roşu şi smaraldele cu coniac?
Contesa: N-am cum să ştiu, draga mea, când ale mele se murdăresc pur şi simplu le arunc…

Umor englezesc cules şi tradus de DAN DUȚESCU

Atenție! Nu se poartă aur şi argint în acelaşi timp. În cursul zilei este de preferat să recurgem la imitații simple, cu un design frumos, evitând sticla colorată, strasurile, într-un cuvânt, tot ce este strident, încărcat. Nu se poartă, de pildă, cercei lungi în timpul zilei.

Femeile ca femeile… Dar bărbații? Un bărbat elegant n-ar trebui să poarte nimic altceva în afară de verighetă şi de ceas – eventual un ac de cravată, seara.

Totuşi o pereche de butoni originali poate contribui la eleganța unui domn. Mi-a povestit un prieten avocat că a văzut la Londra, în vitrina unui magazin de lux, o superbă pereche de butoni de porțelan montați în aur; pe unul scria *guilty* (vinovat), pe celălalt *not guilty* (nevinovat)…

Preferința unora pentru brățări şi lanțuri groase, din aur sau argint, cu sau fără amulete, pentru cercei chiar, reprezintă… o modă. Să sperăm că moda de a purta un cercel în nas va trece şi că nu ne vom întoarce la viața tribală!

Ce purtăm în diferite ocazii?

Ținuta de fiecare zi

Pentru femei: ținută sport sau elegantă – fustă ori pantalon, cu un pulover sau o bluză, costum taior; pantofi cu tocuri nu prea înalte, mănuşi asortate, coafură simplă, bijuterii discrete, palton cu croială clasică având, eventual, guler de blană, geantă de piele, mijlocie sau mare. Trebuie să domnească simplitatea – fără pantofi de lac, fără mantouri de blană, fără tocuri înalte la pantaloni.

Pentru bărbați: costum, pantaloni cu pulover ori sacou în culori discrete, încălțăminte neagră sau maro (niciodată galbenă sau maro la un costum bleumarin închis!); palton cu croială sport; trencicot sau jachetă trei sferturi; mănuşi din piele asortate, uneori pălărie.

Câteva reguli de bază: un costum uni cere fie o cămaşă uni şi o cravată cu model discret, fie o cămaşă cu dungi, care cere la rândul ei o cravată uni. Nu se pune o cravată sport (în carouri) la un costum de oraş sau la o haină încheiată la două rânduri. Seara se poartă costum gri închis, albastru închis sau negru. Cămaşa albă se potriveşte cu toate costumele. Pentru ținuta de oraş se poate recurge şi la un sacou de lână cu o croială modernă, la care se asortează un pantalon.

Blugii au învins prejudecățile celor mai înverşunați adversari ai lor. Aproape toată lumea, indiferent de sex, are o pereche de blugi. Se cuvine totuşi ca această piesă „prețioasă" din garderoba noastră să fie din când în când curățată. Iar când ajungem la o anumită vârstă, la o anumită situație socială, ar trebui – cu regret – s-o dăruim fiului sau fiicei noastre…

În ținuta de oraş au intrat în ultima vreme (altă modă…), pentru sezonul rece, hanoracul şi scurtele de tip pufoaică, bocancii şi cizmele îmblănite, uneori chiar pe dinafară Altădată o asemenea ținută era potrivită doar la munte! Să aşteptăm, e posibil să treacă şi asta. Oricum, nu vă îmbrăcați cu pufoaica atunci când mergeți la o recepție.

Un bărbat trebuie să aibă întotdeauna la el batistă (şervețele), brichetă – chiar dacă nu fumează –, un mic briceag.

Sport, călătorii, plimbări

Comoditatea nu trebuie să treacă înaintea obiceiurilor locului. De pildă, riscați să nu puteți intra într-o biserică catolică dacă purtați şort sau un tricou foarte decoltat – ținută considerată indecentă. Iar în anumite mânăstiri ortodoxe femeilor care poartă pantaloni li se oferă un soi de fustă care să-i acopere!

Pentru femei: fustă largă sau pantaloni, ciorapi nu prea fini, încălțăminte solidă, cu toc jos.

Pentru bărbați: sacou cu pantalon sau cămaşă cu mânecă scurtă şi blugi, încălțăminte solidă. Cunoscutul trening se poartă doar când faceți sport.

Ocazii speciale

Invitații şi vizite. *Pentru femei:* taior elegant sau rochie cu jachetă, eventual mănuşi din piele la culoare sau contrastante, încălțăminte elegantă, ciorapi foarte fini, poşetă din piele.

Pentru bărbați: costum de culoare închisă, cămaşă albă sau cu dungi (numai ziua), cravată cu desen discret, şosete şi încălțăminte de culoare închisă.

Cocteil*. Pentru femei:* taior negru sau înflorat (de catifea, de lână, de mătase) sau rochie de cocteil, de preferință cu pălărie.

Pentru bărbați: ținută de oraş de culoare închisă.

Teatru, concerte. *Pentru femei:* ținută de oraş sau de după-amiază. O rochie sau un taior foarte elegant sunt recomandabile numai pentru reprezentațiile de gală ori premiere. Ce înțelegem prin *foarte* elegant? La un taior se poate asorta o pălărie. La o rochie decoltată – mănuşi lungi, poşetă de seară. La o ținută normală, rochie de mătase naturală, de pildă – un şal frumos cu ciucuri etc. O floare aplicată cu gust sau o bijuterie deosebită ne pot face foarte elegante chiar dacă purtăm o rochie simplă de jerseu negru.

Pentru bărbați: ținută de oraş de culoare închisă, pentru premiere frac (costum alcătuit dintr-o haină de ceremonie, neagră, scurtă în față până în talie, neîncheiată la piept şi terminată la spate cu două cozi lungi şi înguste, şi dintr-un pantalon din aceeaşi stofă, fără manşete) sau smoching (haină de gală cu o croială specială, având revere de mătase neagră); *niciodată* ținută sport.

Baluri, recepții. *Pentru femei:* rochie de seară, de cocteil sau rochie lungă de bal (fără pălărie), mănuşi lungi, blănuri, bijuterii discrete, încălțăminte de bal argintie sau aurie.

Pentru bărbați: costum elegant, închis la culoare, purtat cu cămaşă albă, cravată gri-argintie, ciorapi şi pantofi negri. Este recomandat şi smochingul, la care se potriveşte o cămaşă albă, cu guler şi manşete apretate,

vestă neagră, pantaloni fără manşete, ciorapi negri de mătase şi pantofi negri de lac sau din piele foarte fină.

La balurile în aer liber, din timpul zilei, smochingul trebuie să fie alb. La cele foarte pretenţioase, smochingul se poartă cu vestă albă cu nasturi de sidef, cămaşă albă cu plastron, guler şi manşete apretate, papion, pantaloni cu paspoal de mătase, fără manşete, şosete negre şi pantofi negri de lac.

Botez. *Pentru femei:* ţinută elegantă de oraş.

Pentru bărbaţi: ţinută de oraş sau, în mediile ultraelegante, un costum de ceremonie compus din haină neagră, fără revere, la unul sau două rânduri de nasturi, şi pantaloni în dungi negre sau gri, fără manşete, la care se asortează o cămaşă cu guler şi manşete apretate, cravată gri-argintie ori papion, şosete negre şi pantofi negri. La botez nu se poartă smoching.

Nuntă. *Pentru mireasă:* rochia de nuntă albă, tradiţionala coroniţă cu flori de lămâiţă sau de portocal (o femeie care se recăsătoreşte înlocuieşte coroniţa de flori cu o diademă), pantofi albi, ciorapi albi, mănuşi din piele albă, fină, bijuterii foarte simple (nu perle, despre care se zice că aduc lacrimi). În funcţie de împrejurări, este potrivit şi un taior în culori pastelate, cu o croială simplă, sau o rochie elegantă, dar nu de seară.

Pentru mire şi ceilalţi bărbaţi: dimineaţa, un

costum foarte elegant care comportă o jachetă neagră cu colțuri rotunjite, pantaloni în dungi, negru cu gri, vestă neagră sau gri-argintie, cămaşă cu guler şi manşete tari, papion gri. După-amiază – frac cu vestă albă. Dacă ceremonia este mai intimă, se recomandă un costum închis. Nici la nuntă nu se poartă smoching.

Vizite de condoleanțe. Îmbrăcăminte închisă la culoare atât pentru femei, cât şi pentru bărbați. Dacă vizita are un caracter oficial, bărbații vor purta costume de ceremonie.

Înmormântări. Îmbrăcăminte elegantă de culoare închisă, fără însemne de doliu pentru cei care nu sunt rude cu persoana decedată. Ținuta oficială la bărbați este costumul de ceremonie, având însă vesta şi papionul negre. După împrejurări, bărbații pot purta şi frac, la care se cere o vestă neagră. Rudele şi cei foarte apropiați persoanei decedate se îmbracă obligatoriu în negru. Nu trebuie să lipsească din ținuta lor panglica de doliu.

CAPITOLUL 11

Comportamentul civilizat în viața de zi cu zi

Anonimatul şi politeţea

După această călătorie prin aparentul labirint al regulilor unei comportări civilizate, s-ar părea că am ajuns împreună la capătul drumului. Şi totuşi călătoria nu s-a sfârşit. Viața de zi cu zi vă supune unui examen permanent. Vă puteți numi un om civilizat doar dacă regulile despre care am vorbit au devenit pentru dumneavoastră o a doua natură. Să ştii cum şi când să saluți, să te îmbraci corect în orice împrejurare, să poți susține o conversație în cercul pe care-l frecventezi, să ştii să te descurci la cea mai sofisticată reuniune sau în cel mai elegant restaurant – sunt tot atâtea probe de examen.

După cum am văzut, nici în familie şi nici în cercul apropiaților noştri greşelile nu ne sunt tolerate. Mai devreme sau mai târziu, ele vor fi sancționate fără milă, iar numărul prietenilor noştri se va restrânge. Mai simplu spus, societatea respinge prost-crescuții.

Ce e de făcut? Dacă la început respectarea regulilor de bune maniere ne pare o corvoadă, cu timpul vom scăpa de acest sentiment sâcâitor. Senzația de constrângere va fi înlocuită de o senzație de naturalețe a gesturilor pe care le facem. Cum am mai spus, nu există două feluri

de politețe – unul care să ne reglementeze comportamentul la serviciu sau într-o societate, celălalt rezervat străzii, magazinelor, autobuzelor. Mulți dintre cei care trec drept bine-crescuți în anumite medii nu sunt aşa de fapt pentru că nu se controlează în permanență şi politețea nu le-a devenit o a doua natură.

Domnul care ştie să salute reverențios şi să mănânce elegant dă din coate, făcându-şi loc cu brutalitate, când coboară din autobuz. Altul, care nu uită niciodată să-şi şteargă picioarele la intrare, odată aflat la volan va străbate nepăsător bălțile, stropind pietonii din cap până în picioare. Doamna care nu pune bucata de zahăr în cafea decât cu cleştişorul nu se sfieşte să pipăie câteva pâini până alege una ce i se pare mai proaspătă. Altă doamnă, o pedantă, o maniacă a curățeniei la ea acasă, nu ezită să arunce pe stradă o coajă de banană sau să-şi golească buzunarele de şervețelele folosite.

Unii şi-au făcut un obicei din a lua din restaurante ori hoteluri un ghiveci cu flori, o scrumieră sau un tacâm, considerându-le „suveniruri". Chelnerul poate închide ochii la „furtişag", pentru că bacşişul care i s-a dat acoperă paguba. Dar… nu se face!

Mă întreb cum pot să se comporte astfel nişte oameni respectabili, ştiutori ai normelor de comportament civilizat. Explicația este una singură – nu sunt cu adevărat oameni manierați.

Nimic pe lume nu este bine făcut dacă se face de frică. Acasă, teama de ridicol,

Doamna nu are nici o firimitură în casă, toate sunt în capul trecătorilor. Dar să nu vă mirați când o auziți zicând: „Ce prost-crescut e tineretul din ziua de azi!"

de observațiile malițioase ale celor din jur ne determină să ne controlăm gesturile şi vorbele. Dar, odată ieşiți pe stradă, adesea anonimatul ne dă în sfârşit „libertatea" de a face orice vrem. Singurul martor care ne-ar putea sancționa este propria noastră conştiință.

Dacă ne-am imagina că o cameră ascunsă de luat vederi ne surprinde când suntem tentați să greşim, poate că ne-am controla. Gândul că devenim fără voie „vedete" la TV ar trebui să ne obsedeze.

Cum ne purtăm pe stradă

· Când ieşim din casă, este obligatoriu să avem un aspect îngrijit. Să fim curaţi, pieptănaţi şi îmbrăcaţi decent. Nu este permisă nicio excepţie de la această regulă, chiar dacă ne ducem doar până la colţ să luăm pâine.

· Să nu dăm din mâini fără rost, să nu alergăm îmbrâncind trecătorii, să nu-i lovim cu pachetele sau cu umbrela ţinute neglijent.

· În general, să nu-i deranjăm pe ceilalţi. Dacă din întâmplare am atins pe cineva, vom spune politicos: „Pardon!" sau „Vă rog să mă scuzaţi!". Răspunsul firesc este „Nu face nimic!" şi nu… „Fii atent, boule!", cum auzim deseori.

· Să nu privim fix, curioşi, o persoană care ne trezeşte interesul – o fată frumoasă, o femeie însărcinată sau, mai grav, un infirm.

· Să ne abţinem să facem remarci cu glas tare, chiar dacă îmbrăcămintea cuiva este mai excentrică.

· Să nu tragem cu urechea şi, cu atât mai mult, să nu intervenim în discuţia dintre două persoane, chiar dacă subiectul ne interesează.

· Să nu îngroşăm rândurile acelor gură-cască ce îşi irosesc timpul asistând la întâmplările străzii – certuri, bătăi, filmări etc. În schimb, în cazul unor accidente, să nu ne ferim să dăm o mână de ajutor, cu condiţia să ne pricepem (unii bolnavi de inimă nu trebuie mişcaţi din loc, iar „ajutorul nostru" le poate fi fatal!).

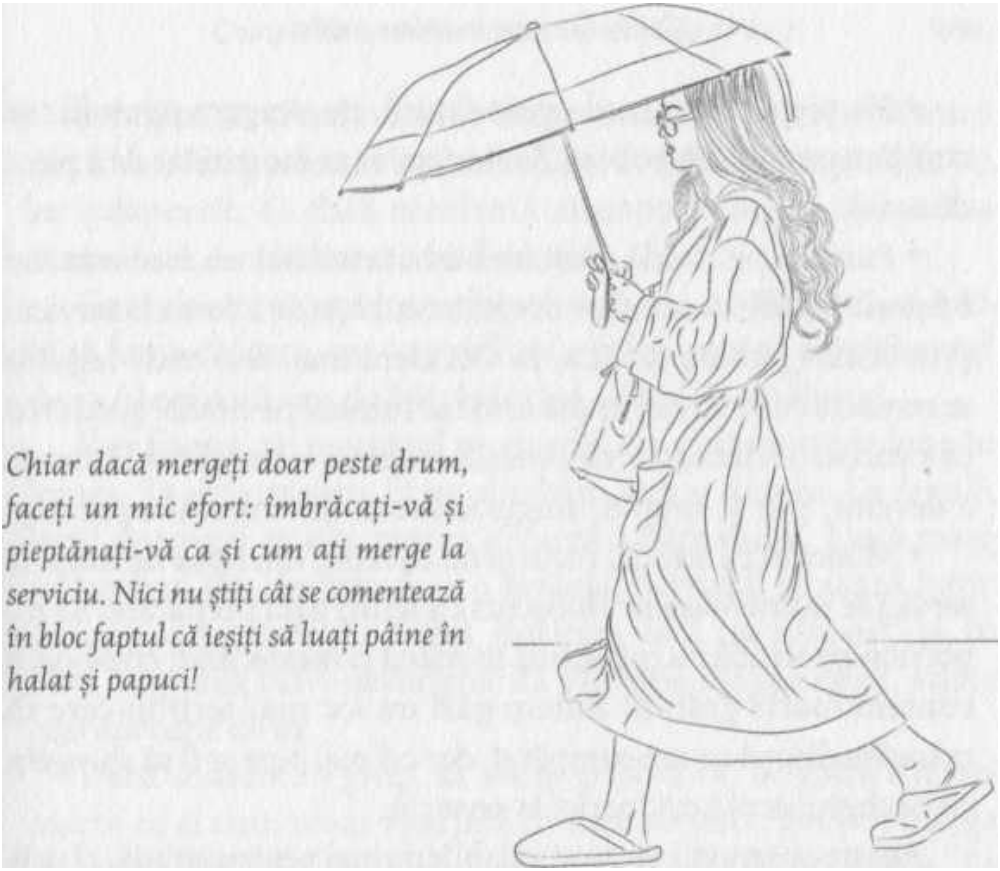

· Să nu fim indiscreți şi să privim pe ferestre în casele oamenilor. Este o dovadă crasă de proastă creştere. Pe de altă parte, nici locatarul n-ar trebui să se expună privirilor noastre într-o ținută indecentă, uitând să tragă perdelele. Dacă la o fereastră vedem o persoană cunoscută, nu ne angajăm într-o conversație cu ea, ci ne mulțumim s-o salutăm cu un gest amical. Cu atât mai mult nu ne vom striga prietenii sau membrii familiei din stradă.

Greşeli de nepermis

Există anumite gesturi pe care, ca oameni civilizați, n-ar trebui să le facem în public pentru nimic în lume. Cu toate că ele par de neconceput, le facem surprinzător de des.

· Aruncăm hârtii sau resturi de mâncare pe stradă. Să căutăm un coş de gunoi sau să le păstrăm până ajungem acasă şi să nu ne mai plângem că, din cauza... primarilor, oraşul e murdar.

· Ne ridicăm ciorapii în văzul lumii.

· Ne pieptănăm, ne dregem fardul, ne ştergem pantofii, ne curățăm unghiile în public! Toate acestea se fac înainte de a pleca de acasă.

· Fumăm pe stradă, deşi un bărbat civilizat nu face asta, iar o femeie în niciun caz. Ce-i drept, interdicția de a fuma la serviciu şi în clădiri publice face ca, în Occident mai ales, unde regulile se respectă cu strictețe, multă lume să fumeze pe stradă; şi nu cred că e vorba, de data asta, de proastă creştere, ci de faptul că strada a devenit, pur şi simplu, singurul loc unde fumatul e permis...

· Mâncăm pe stradă, recurgând deseori, din lipsă de timp, la serviciile numeroaselor chioşcuri cu feluri gata preparate. Să nu pornim pe stradă cu mâncarea în mână şi mestecând, chiar dacă suntem foarte grăbiți! Putem găsi un loc mai ferit în care să mâncăm discret ce-am cumpărat, dar cel mai bine ar fi să ajungem cu pachetul acasă

ori înapoi la serviciu.

Aceste observații nu sunt valabile numai pentru stradă, ci pentru orice spațiu public: târguri şi expoziții, holuri de cinematograf, aeroporturi, gări, stații de tramvai sau de metrou etc.

Când mergem însoţiţi pe stradă

Când mergem pe stradă alături de cineva şi trotuarul se îngustează la un moment dat, când apare un pasaj sau când fluxul mare de pietoni ne obligă să ne despărțim de însoțitor, politețea ne cere să respectăm următoarea regulă: femeia trece înaintea bărbatului, vârstnicul înaintea tânărului, superiorul înaintea subalternului. Există şi unele excepții, când procedăm invers: la o traversare periculoasă, bărbatul îşi protejează însoțitoarea şi trece în fața ei, întinzându-i mâna.

Este politicos ca un bărbat să ofere ajutor unei femei necunoscute? Dacă este într-adevăr nevoie, da. De pildă, pe o stradă plină de şanțurile unor lucrări publice sau în cazul unei ploi torențiale, bărbatul nu va trece nepăsător pe lângă o doamnă aflată în impas.

O va sprijini să nu cadă când ea încearcă să treacă peste o băltoacă sau îi va oferi protecția umbrelei sale, conducând-o până la un loc adăpostit. O dată rezolvată situația delicată, îşi va lua rămas-bun, iar doamna îi va mulțumi.

Dacă doamna pe care a ajutat-o nu este o

bătrânică, ci o tânără fermecătoare, nu va profita de prilej pentru a se ține scai de ea (de tânără, nu de bătrânică) şi a-i cere o întâlnire!

Dar fireşte că, mergând pe stradă, nu suntem totdeauna în impas. Să presupunem că ne plimbăm, pur şi simplu. De regulă, locul doamnei este în partea dreaptă a bărbatului. Dacă merg pe trotuar, din dorința de a o proteja, bărbatul se aşază întotdeauna spre bordură. Astfel, doamna va fi „la adăpost" şi, în plus, va putea privi nestingherită vitrinele magazinelor, aflate mai aproape de ea.

Dacă suntem în grup, să avem grijă să nu ocupăm tot trotuarul ca şi cum ne-ar aparține în exclusivitate. Nu pot merge alături mai mult de trei persoane, iar câteodată nici atâtea. Se înțelege că nu vom vorbi cu toții în cor, nici nu vom râde în hohote. Dacă din grupul de trei persoane face parte un copil, el va fi încadrat de cei doi adulți, dacă este vorba despre doi copii, aceştia vor sta în stânga şi în dreapta adultului. Lucrurile trebuie să se petreacă astfel pentru că e bine să nu ne lăsăm copiii din mână pe stradă.

Altă situație: când o femeie este încadrată de doi bărbați, cel mai în vârstă va sta în dreapta ei. În schimb, când un bărbat este încadrat de două femei, locul din dreapta lui este ocupat de cea mai în vârstă.

Dacă este vorba despre trei femei sau trei bărbați, persoana mai importantă sau mai în

vârstă va ocupa locul din mijloc.

În cazul unei circulații aglomerate, grupul nu poate rămâne compact. Persoana din stânga, indiferent de sex, le va lăsa pe celelalte două să meargă înainte. Nu se va proceda însă aşa dacă un domn însoţeşte două doamne. El le va acorda întâietate şi le va urma îndeaproape.

Pe munte sau la urcarea unei scări înguste, bărbatul trece primul, aruncând mereu o privire în spate spre însoțitoarea sa.

Conversaţiile pe stradă

Strada nu prea este un loc potrivit pentru o conversație. Cu toate acestea, ni se întâmplă tuturor să ne întâlnim cu o cunoştință şi să schimbăm câteva cuvinte. Dacă interesele noastre o cer, discuția se poate prelungi. Să nu rămânem însă în mijlocul drumului, ci să ne retragem lângă o clădire sau, atunci când strada este foarte aglomerată, lângă o cabină telefonică, o maşină parcată la bordura trotuarului etc.

Să presupunem că ne-am întâlnit cu o prietenă care merge în direcția opusă. Dacă aceasta se grăbeşte şi discuția este necesară, vom face câțiva paşi împreună.

Cum procedăm dacă prietena noastră este însoțită de cineva? Inițiativa trebuie să aparțină celei pe care o cunoaştem; tot ea urmează să facă şi prezentările. Nu ne vom întinde la vorbă. Suntem în stradă, nu acasă şi, în plus, prezența

noastră neaşteptată i-ar putea stânjeni pe cei doi. La fel stau lucrurile dacă ne întâlnim cu doi bărbați, unul fiind, să zicem, o cunoştință apropiată. Salutăm şi, dacă cei doi doar răspund, fără să se oprească, este semn că o discuție ar fi inoportună.

Dacă suntem grăbiți şi nu vrem să stăm de vorbă cu nimeni, salutăm eventualele cunoştințe întâlnite şi ne continuăm drumul. Nu vom încerca să le evităm întorcând capul sau, mai rău, prefăcându-ne că nu le vedem.

Altă situație: stați de vorbă cu cineva şi un prieten (o prietenă) care trece pe lângă dumneavoastră doreşte să vă comunice ceva important. Bunele maniere ne obligă pe toți trei la o anumită conduită: dumneavoastră veți face prezentările, prietenul (prietena) vă va spune doar câteva cuvinte şi îşi va continua drumul, iar cealaltă persoană nu va interveni în discuție. În niciun caz nu va profita de ocazie pentru a-i solicita ceva nou-venitului, presupunând că acesta are o profesie care o interesează. În mod spontan, persoana de curând prezentată (dar gafa poate fi comisă şi de către cel care s-a oprit un moment) se simte îndreptățită să nu scape ocazia: „Sunteți profesor? Ce bine, am şi eu un copil…"; „Lucrați la Humanitas? Vă rog să-mi dați un număr de telefon, vreau şi eu să public acolo o carte"; „Sunteți stomatolog? Ce noroc am! Unde vă găsesc?"; „Chiar lucrați la Vamă? Şi eu

care nu ştiam cum să-mi aduc maşina din străinătate! Cum spuneați că vă numiți?" Astfel de persoane „îndrăznețe" sunt foarte prost catalogate în societate, iar dacă vor fi tolerate în continuare asta se datorează doar delicateței celorlalți.

Transportul în comun şi politeţea

Şi în mijloacele de transport în comun, unde avem de-a face cu persoane total necunoscute, comportamentul nostru trebuie să se supună anumitor reguli de politețe.

În stație, în general, ar trebui să se stea la rând. Se practică acest lucru în numeroase țări şi este foarte eficient.

La urcare, veți acorda prioritate doamnelor, persoanelor mai în vârstă, femeilor cu copii în brațe, infirmilor. Dacă este aglomerație, vă veți pregăti din timp să coborâți, spunându-le celor din față: „îmi permiteți?" sau „Coborâți la prima stație?", pe un ton civilizat şi fără a vă face loc cu coatele. În niciun caz nu veți pune mâna pe cineva. Dacă, din greşeală, ați lovit o persoană, trebuie să-i cereți scuze.

Urcarea şi coborârea

La noi în țară, în mod convențional, s-a stabilit ca urcarea călătorilor să se facă prin spate şi pe jumătatea din stânga a uşii de la mijloc. Coborârea se face pe cealaltă jumătate şi prin

față. Nu ne urcăm prin față şi nu coborâm prin spate! Îmi face plăcere să cred că urcăm şi coborâm pe unde se nimereşte nu din rea-voință, ci pentru că în autobuzele noastre lipsesc nişte afişe clare, care să ne învețe cum să procedăm. M-a impresionat un anunț lipit pe uşa din față a unui autobuz, scris pe hârtie dictando cu multe greşeli de ortografie, în care şoferul ruga călătorii să nu se mai urce prin față, explicându-le câte necazuri şi întârzieri are din acest motiv. La sfârşit, bietul om scria: „Eu atât am avut să vă spun, de-acum tac!”

Excepție de la regula dată mai sus fac femeile însărcinate, cele cu copii, bătrânii sau infirmii, care pot urca şi prin față, dar au obligația să-i aştepte pe călătorii care doresc să coboare.

Rețineți că în alte țări europene urcarea se face numai pe uşa din față – pentru a prezenta şoferului legitimația de călătorie sau a achita prețul biletului –, iar coborârea pe uşa de la mijloc şi prin spate.

Locul pe scaun

Dacă toate scaunele sunt ocupate, este obligatoriu să cedăm locul bătrânilor, femeilor însărcinate sau persoanelor cu copii în brațe, infirmilor sau bolnavilor. Din gentilețe, putem oferi locul şi altor persoane, în general doamnelor. Dar acest gest de amabilitate nu trebuie înțeles greşit. Deseori vedem mame sau

bunici grijulii rămânând în picioare lângă „prințișorul” de zece ani care se lăfăie în voie pe locul pe care l-am oferit lor, nu băiatului. Oare aceste doamne nu-şi dau seama că „educă” în mod sigur un viitor tânăr prost-crescut?

Dacă o doamnă este însoțită de un bărbat, acesta îi va oferi locul de lângă geam. Dacă nu există decât un loc liber, domnul va rămâne lângă ea în picioare şi n-o va părăsi, repezindu-se la un scaun când se iveşte ocazia.

Tramvaie, autobuze şi cărți. Am citit într-o carte de comportare civilizată că este interzis să citeşti în tramvai, metrou, troleibuz, autobuz. Nu sunt de acord. Dacă stai pe scaun şi nu deranjezi pe nimeni, dacă drumul durează o jumătate de oră, este chiar bine să-ți petreci acest timp cu folos.

O doamnă mai în vârstă mi-a povestit amuzată că într-o seară, venind obosită de la serviciu cu tramvaiul, stătea în picioare în dreptul unui tânăr care, aşezat, citea absorbit o carte. Doamna, de plictiseală, s-a uitat la cartea care-l captivase atât de tare pe tânărul domn încât nu „a observat-o” ca să-i cedeze locul pe scaunele rezervate din față. Tânărul citea *Codul bunelor maniere astăzi!*

Despre ştirea care urmează se spune că a primit prestigiosul premiu american Pulitzer:
„În metrou, un tânăr i-a oferit locul său unei

persoane în etate. De emoție, doamna a leşinat. Când s-a trezit din leşin, doamna i-a mulțumit tânărului. De emoție, tânărul a leşinat.“

Într-o după-amiază veneam cu autobuzul de la televiziune şi aveam la mine în poşetă o carte – *Codul. O* pereche de tineri care sigur nu ştiau cine sunt mi-au oferit locurile lor, zâmbind cu amabilitate. M-a impresionat în special faptul că au vrut să stea în continuare împreună, domnişoara nu a rămas pe scaunul liber. Le-am mulțumit, mi-am permis să-i întreb cu ce se ocupă – erau studenți la agronomie, dar nu erau din Bucureşti, nu auziseră de carte – şi brusc mi-a venit ideea să le ofer *Codul bunelor maniere astăzi* cu autograf. Discuția s-a desfăşurat firesc, sunt oameni cu care comunici foarte uşor, şi discret, astfel încât n-a fost auzită de cei din jur. Ne-am despărțit având fiecare un motiv în plus de bucurie. Din nou bunele maniere au jucat un rol important în această întâmplare.

Relaţiile cu ceilalţi călători în mijloacele de transport în comun ne purtăm cât mai atent cu ceilalți călători. Asta nu înseamnă că avem voie să-i fixăm cu o privire dezaprobatoare sau prea admirativă, ci că avem datoria de a nu-i brusca,

„Prințișorul" căruia bunica i-a cedat odinioară locul se va însura azi-mâine... Oare cum își va educa odraslele?

După ce vă uitați la acest desen, vă rog să-i priviți cu atenție pe tinerii care stau pe scaunele rezervate din autobuzul cu care călătoriți. Toți, fără excepție, se uită pe geam de parcă ar admira peisajul Elveției! Doamna în vârstă, care stă în picioare lângă tânăr, se uită și ea și se întreabă: oare ce vede tânărul pe geam de n-o vede pe ea?!

a nu-i călca pe picioare şi a nu-i incomoda cu pachetele noastre. Avem grijă ca geanta purtată de noi pe umăr să nu-i lovească în cap pe cei care

stau jos. Dacă am greşit, este obligatoriu să ne cerem scuze. Tot obligatoriu e ca celălalt să răspundă: „Nu-i nimic, se întâmplă” sau „Nu face nimic, nicio supărare”. Nu vom răspunde la scuze pe un ton iritat, de parcă gestul involuntar ne-ar trimite direct la Urgență: „De ce nu sunteți mai atent?!”

Dacă stăm de vorbă cu o persoană cunoscută, urmăm aceleaşi reguli ca atunci când o întâlnim pe stradă. În plus, nu vom discuta peste capetele oamenilor, ridicând glasul pentru a fi auziți. Evident, ne abținem de la orice comentariu neplăcut la adresa celorlalți călători şi nu ne amestecăm în discuții străine. Când e absolut necesar – asistăm la un furt, de pildă – intervenim prompt şi eficient în favoarea păgubaşului. Nu vom ridica tonul şi nu vom recurge la un limbaj necivilizat.

Vom folosi întotdeauna pronumele personal de politețe „dumneavoastră” în loc de „mata”, „tu” sau chiar „dumneata”, fie şi dacă ne adresăm unui om mai modest îmbrăcat.

Din păcate, o călătorie cu mijloacele de transport în comun este la noi un calvar *şi* din cauza lipsei de maniere a călătorilor, însuşirea regulilor de bună purtare pe care le-am amintit ar elimina veşnicele discuții la care asistăm zilnic fără voia noastră.

Aş încheia spunându-vă cu tristețe că lipsa bunelor maniere în autobuz sau tramvai are o

lungă „tradiție” la români. Am citit într-o carte despre politețe scrisă acum 60 de ani de doctorul Colonaş exact aceleaşi observații pe care le fac astăzi: oamenii dau năvală la urcarea în tramvai după ce l-au aşteptat o jumătate de oră, tinerii se uită pe geam cu mare atenție, de parcă ar admira peisajul Elveției, făcându-se că nu observă bătrânica de lângă ei care abia se ține pe picioare, călătorii vorbesc tare şi sunt mereu puşi pe ceartă… Celor de astăzi care se poartă aşa le-aş aminti vorbele lui N. Steinhardt din *Jurnalul fericirii*: „Cel mai mare păcat al omului în fața lui Dumnezeu este sămânța de harțag şi cel mai mare dar este blândețea.”

Cum ne comportăm în maşinile mici

Taxiuri şi maşini oficiale

Nici atunci când circulăm cu alte tipuri de mijloace de transport nu ne purtăm la întâmplare. Într-un taxi, de pildă, un client nu se aşază lângă şofer decât dacă doreşte să vadă oraşul. O adevărată doamnă nu stă pentru nimic în lume în față! Bărbatul care însoțeşte o doamnă nu se va aşeza nici el lângă şofer, ci în spatele acestuia, cu doamna alături, în dreapta. La capătul călătoriei, doamna rămâne aşezată, domnul coboară, înconjoară maşina prin față, deschide portiera, o ajută pe doamnă să coboare, apoi plăteşte şoferul.

Dacă sunt trei persoane, două doamne şi un domn, domnul stă lângă şofer – nu se înghesuie toți trei în spate, crezând că aşa se face. Dacă e vorba de trei doamne, lângă şofer se aşază cea mai tânără.

Aceleaşi reguli se respectă şi în maşinile oficiale, conduse de către şoferi profesionişti. Directorul general se va aşeza pe bancheta din spate, în diagonală cu şoferul, chiar dacă sunt doar ei doi în maşină.

Maşini particulare

În maşinile particulare, când avem invitați regulile sunt aceleaşi ca în casă: invitatul de onoare, doamna în vârstă, domnul în vârstă, superiorul se aşază în dreapta persoanei aflate la volan. Cu centura bine fixată, acesta este un loc bun, sigur şi comod. Dacă în maşină sunt numai două persoane, ar fi nepoliticos să stăm în spate, aşa că ne vom aşeza lângă cel care conduce.

Toate aceste lucruri se discută înainte de urcare. Se cuvine să facem oferta pentru ocuparea locului din față doamnei pe care am invitat-o, chiar dacă soția celui care şofează suferă (în tăcere…). Tot politicos este ca doamna invitată să refuze – şi toată lumea e mulțumită.

Taxiul

O doamnă se așază în spatele șoferului, în diagonală.

Mașina oficială

Locul de onoare este același ca în taxi; dar dacă directorul are invitați foarte importanți, el va sta lângă șofer.

1

Mașinile particulare

1. Locul de onoare este lângă șofer. 2. Dacă tânărul care s-a așezat lângă șofer nu a cerut permisiunea doamnelor, a procedat greșit; dar dacă el le-a invitat, pe rând, să stea pe locul din față, iar ele au refuzat, a procedat corect.

2

- Ai luat numărul maşinii care te-a stropit?

- Nu, dar aş recunoaşte oricând râsul şoferului.

Umor englezesc cules şi tradus de
DAN DUȚESCU

Când în maşină sunt două cupluri de aceeaşi vârstă, este firesc ca soția celui care conduce să stea în față. Dacă se discută în prealabil, nu e nicio greşeală ca în față să se afle două doamne, din care una conduce, şi în spate doi domni. Dar este o gafă ca, atunci când este vorba de două cupluri tinere şi o doamnă în vârstă, „băieții" să se aşeze cu naturalețe în față şi să le înghesuie pe cele trei doamne în spate, mai ales dacă maşina are numai două uşi. Va fi întrebată fiecare doamnă în parte (ultima fiind soția) dacă nu preferă locul privilegiat. La drumurile lungi se caută o soluție cât mai comodă pentru toți. În acest caz, eticheta e mai puțin rigidă.

În concluzie, locul de onoare este *în diagonală* cu şoferul în taxiuri sau maşini oficiale şi *alături* de şofer în maşinile particulare.

Proprietarul maşinii deschide portierele, aşteaptă ca invitații săi să urce, se asigură că uşile sunt bine închise şi apoi se aşază la volan (ultimul). La sfârşitul călătoriei este primul care se dă jos din maşină ca să-i ajute pe musafiri să coboare.

La întoarcere, cel de la volan are obligația de a

le conduce pe doamne până la uşa casei lor. Dacă la volan se află o femeie, de deschiderea/închiderea portierelor şi de bagaje se ocupă unul dintre bărbaţii din maşină. Este de-a dreptul comic ca, dintr-un exces de zel, domnul să ducă poşeta doamnei care a şofat! Dar o va ajuta să coboare, oferindu-i mâna. Dacă în maşină sunt două doamne de vârste apropiate, de bagaje se ocupă mai mult cea care n-a şofat.

Banii de benzină. Când invităm pe cineva la o plimbare cu maşina, e urât să-i pretindem bani de benzină. Dacă ne oprim la un restaurant, nu vom avea pretenţia să ni se plătească consumaţia.

Cheltuielile vor fi împărţite în mod egal – aşa este corect. Altfel stau lucrurile dacă prietenii noştri hotărăsc – şi noi suntem de acord – să ne ofere o masă când se ajunge la destinaţie. Drumul ne priveşte pe noi, masa pe ei.

Alcoolul la volan. Ţinuta de gală ne obligă să mergem la recepţii, la teatru sau la operă cu maşina. Dacă suntem cu maşina noastră, trebuie să ne hotărâm cine conduce la întoarcere, pentru ca acesta să nu bea niciun strop de alcool. Când nu se „sacrifică” nimeni, lăsăm maşina acolo. O maşină distrusă, spitalizarea sau… o înmormântare costă cu siguranţă mai mult decât un taxi!

Conduita şi accidentele

Dacă în alte situații respectarea unor norme (a unui cod) este o problemă de opțiune, când suntem la volanul unei maşini devine o necesitate vitală. Undeva în Middle West, la o trecere peste calea ferată, se află un anunț elocvent: „Trenul are nevoie de 15 secunde pentru a traversa acest pasaj, fie că maşina dumneavoastră se găseşte sau nu pe el!" Un viraj periculos este semnalizat astfel: „Următorul spital este la 200 de mile..." Bătrâna noastră Europă nu apelează încă la umor în acest domeniu, ci recurge tot la semnele de circulație convenționale.

Să nu înțelegem cumva că în America nu există semne de interdicție sau poliție. Pericolul pe care-l reprezintă atât şoferii, cât şi pietonii neatenți este acelaşi. Voiam să spun doar că metodele educative americane în domeniul circulației rutiere încearcă, recurgând la umor, să fie mai eficiente.

Aproape zilnic ni se prezintă accidente tragice la TV. Toate au aceeaşi cauză – nerespectarea unor norme de conduită civilizată. Ne-am aştepta ca, după o astfel de emisiune, bătrânelul cutremurat că un semen de-ai său a murit în mod absurd, trecând pe roşu, să respecte cu sfințenie indicația semaforului. Dar nu se întâmplă astfel! Vedem cum nenumărați oameni serioşi îşi încearcă „norocul", ca la ruleta rusească, sfidând

interdicții pe care le cunosc de fapt foarte bine. Nu există adulți întregi la minte care să nu ştie că nu au voie să traverseze strada oricum şi oriunde, că nu este bine să-ți laşi copilul să se joace în mijlocul drumului sau că atunci când şofezi eşti obligat să te opreşti şi să acorzi prioritate pietonilor chiar din momentul în care aceştia au pus piciorul pe „zebră”. Pentru un cetățean venit dintr-o țară civilizată, dezordinea ce caracterizează circulația rutieră de la noi este de neconceput. Am văzut în Germania oameni aşteptând răbdători la stop, deşi trecuse miezul nopții şi străzile erau pustii…

De-a lungul timpului, s-au realizat mii de anchete privind motivele care-i determină pe oameni să încalce regulile de circulație. Răspunsurile sunt mereu aceleaşi: lipsa de atenție, oboseala şi graba. Aş adăuga: lipsa de politețe. Sună poate ciudat, dar acesta e adevărul. Cel care traversează Calea Victoriei pe unde are chef este un om prost-crescut.

Comportamentul civilizat în traficul rutier nu are încă o lungă tradiție, asemenea legilor bunei purtări în societate. Nerespectarea normelor de politețe se plăteşte, cum am văzut, cu excluderea noastră din mediile pe care le frecventam altădată cu plăcere. Nerespectarea normelor de politețe pe şosea se plăteşte însă cu viața!

Din exemplele date rezultă că aici, mai mult decât în oricare alt domeniu, rigorile legii coincid cu

rigorile politeții. Iar dacă legea nu se poate referi la infinitatea de situații ce apar când suntem la volan, punându-ne viața în pericol, normele de politețe o fac!

Un şofer experimentat vă va spune că din vina

- Cooper e aşa de demodat!
- În ce sens?
- Totdeauna se opreşte când loveşte altă maşină.

Umor englezesc cules şi tradus de
DAN DUȚESCU

Se întâmplă destul de des să ai ghinion. Rareori însă îi vedem pe cei doi șoferi zâmbind și rezolvând conflictul civilizat... Și totuși, într-o lume mai bună, soluția ar fi o simplă carte de vizită oferită celui pe care l-ai tamponat.

lui nu poate avea loc vreun accident, dar de fiecare dată când pleacă la drum o face cu teamă. Ea îi este provocată de „fantezia” şi de lipsa de responsabilitate cu care conduc ceilalți.

Domnul care-i face semn unei doamne grăbite să treacă pe roşu pentru a prinde tramvaiul nu este bine-crescut dacă nu s-a asigurat, privind în oglinda retrovizoare, că nu-i încurcă pe şoferii din spate. În acest caz, dar şi în multe altele, respectarea regulilor de circulație trece înaintea legilor poliției.

Solidaritatea care există – sau care ar trebui să existe – între conducătorii auto pe şosea este tot o formă de politețe. Ea, şi nu legea, îi obligă să oprească pentru a-i ajuta pe cei rămaşi în pană şi tot ea îi determină să facă un gest amical necunoscutului care le-a permis o depăşire. Pe de altă parte, a-i avertiza pe cei ce vin din partea opusă că vor întâlni un punct de control sau un radar este o solidaritate prost înțeleasă. Persoanele care, „păcălindu-i" pe polițişti, conduc apoi cu viteză foarte mare pot deveni victimele unor accidente grave.

Cu toate că subiectul este inepuizabil, ne oprim aici. Nu înainte de a vă recomanda să lăsați o carte de vizită cu scuzele de rigoare pe parbrizul maşinii pe care ați lovit-o uşor în parcare. Dumneavoastră veți da dovadă că sunteți cu adevărat o persoană bine-crescută, iar eu că sunt o naivă incorijibilă.

În magazine

În sfârşit putem să ne cumpărăm tot ce dorim din nişte spații comerciale civilizate, multe dintre

ele rivalizând cu cele din Occident.

Cum trebuie să se poarte cumpărătorul?

În magazinele cu autoservire *nu* vom intra cu articole cumpărate din altă parte sau vom anunța la intrare că avem un asemenea articol în poşetă. Numai norocul m-a salvat odată să ajung la… poliție pentru că uitasem în fundul poşetei o cutie de bomboane! A fost descoperită de către un bodyguard dur, violent şi prost-crescut, care nici măcar nu şi-a cerut scuze atunci când a aflat că respectivul sortiment nu exista la ei.

În străinătate nu sunteți controlați nici la intrare, nici la ieşire. Obligația dumneavoastră (pentru a evita situațiile penibile) este să întrebați cunoştințele la care locuiți sau să vă uitați cu atenție la „băştinaşi" ca să aflați cum se procedează. În Germania (şi poate şi în alte părți), veți observa că este obligatoriu să luați un cărucior, introducând în acest scop o monedă în mânerul acestuia, iar bagajele le veți agăța de un cârlig aflat sub mâner, nu le veți pune în cărucior. Chiar dacă sacoşa dumneavoastră e transparentă şi în ea se văd cinci ciocolate identice cu celelalte cinci pe care le aveți în cărucior, nimeni nu vă va pune la îndoială cinstea. Totuşi este prudent să păstrați bonurile de la celelalte magazine, pentru că uneori se fac sondaje şi magazinul este supravegheat de camere video. Am văzut la Leipzig cum o pereche

de bătrânei bine îmbrăcați nu puteau justifica o sticlă de coniac găsită în poşeta doamnei – groaznic! Şi n-o să uit niciodată disperarea unui tânăr care a fost chiar bătut, tot pentru o sticlă de băutură, într-un mic magazin din Geneva.

De asemenea, în magazinele alimentare cu autoservire nu vom deschide capacele borcanelor şi nu vom gusta produsele când suntem singuri şi nesupravegheați, dar putem cere vânzătorului o bucățică infimă de telemea din galantar, ca să vedem dacă nu e prea sărată. Cu riscul de a părea un client sucit, mirosiți carnea şi uitați-vă la termenul de expirare al fiecărui produs ambalat, chiar dacă sunteți foarte grăbit.

Dacă nu aveți de gând să cumpărați, nu cereți în niciun magazin angajaților informații complete, iar într-unul de încălțăminte, să zicem, nu abuzați de amabilitatea vânzătoarei probând zece perechi de pantofi. Dar dacă vreți cu adevărat să cumpărați nişte pantofi moi şi comozi, probați zece perechi fără să vă jenați. Păstrați bonul şi întrebați dacă vi se dau banii înapoi sau dacă puteți să-i schimbați în eventualitatea că vă răzgândiți. La marile magazine, cel puțin, putem restitui orice obiect, fără explicații, într-un interval de 30 de zile, dacă avem, bineînțeles, bonul.

În multe țări, după Anul Nou sunt cozi la magazine pentru a restitui obiectele primite de la un Moş Crăciun mai puțin inspirat. Există până

şi persoane inventive care îşi cumpără toaletele în care apar de sărbători şi le restituie după. Eu personal nu aş face aşa ceva!

Cum se poartă vânzătorii?

Când am publicat prima ediție a acestei cărți, în 1995, foarte multă lume mi-a sugerat să scriu un capitol despre vânzătorii nepoliticoşi. Dar legile economiei de piață, concurența, cererea şi oferta, un serviciu nu chiar aşa de greu, dar pe care patronul grijuliu cu vânzările îl poate oferi altcuiva, au aranjat în mare lucrurile. Au cam dispărut vânzătoarele certărețe şi obraznice din perioada comunistă, obişnuite să fie curtate şi menajate pentru „a-ți da" de sub tejghea un pachet de unt pe care tu îl cumpărai cu bani adevărați.

> La şcoală, în urmă cu vreo 15 ani. Profesorul întreabă copiii cu ce se ocupă părinții lor. Ionel: „Tata este măcelar." „Bravo!" Gigel: „Mama este vânzătoare la Alimentara." „Aşa? asta-i foarte bine." Săndel: „Tata este securist." „Aha, foarte bine!" Nicuşor: „Tata este inginer şi mama profesoară." Ha, ha, ha, se aude în clasă. Profesorul: „Nu râdeți, copii, nu-i frumos, mai sunt şi oameni necăjiți pe lumea asta."

Surpriza pe care o avem toți cei care intrăm zilnic în magazine este că vânzătorii sunt mai manierați decât clienții. Lozinca la modă pe

vremuri „Clientul nostru – stăpânul nostru”, falsă şi mincinoasă, cu care se încerca să se mai dreagă busuiocul şi care mi-a fost întotdeauna antipatică, este total desuetă. În jurul nostru nu sunt stăpâni şi slugi, ci doar oameni care muncesc pentru o pâine. Nu are deloc importanță faptul că unii muncesc pentru cozonac. Dacă ştim să ne adresăm cu „dumneavoastră”, dacă ştim să zâmbim, dacă cerem pe un ton agreabil o relație despre un produs, ni se va răspunde la fel. Încercați! Dacă aveți ceva plăcut de spus, nu vă sfiiți. Am remarcat odată halatul impecabil al unei vânzătoare: s-a îmbujorat de plăcere, mi-a recomandat detergentul pe care-l folosea, dar sunt sigură că nimeni nu-i mai adresase acest compliment. Nu detergentul „inteligent” făcuse minuni, ci buna-cuviință a acelei doamne – care spălase, apretase, călcase impecabil – şi cineva pe lumea asta observase, bucurând-o.

În magazinele de lux. Pentru că vânzătoarele nu prea au clienți, aici întâlneşti o amabilitate agresivă. Te simți atât de prost, încât nu ştii cum să pleci mai repede. Ar fi suficient să spuneți că doar vă uitați şi dacă aveți nelămuriri o să cereți un sfat. Nu vânzătorii sunt de vină că eu mă uit la exponate de parcă aş fi la Muzeul Antipa – nu am voie să mă ating de nimic. Până la urmă e vina patronului că magazinul de lux stă gol în permanență şi nu se face vânzare. Nu mă

impresionează şi nu mă conving afişele mari cu 30, 40 reduceri de preţuri – îmi dau doar senzaţia că patronul dă faliment. Ceea ce se cheamă comerţ stradal ar aduce, cred, beneficii nesperate. Aşezate chiar în faţa magazinelor de parfumuri, bijuterii sau haine scumpe, nişte măsuţe cu nimicuri ieftine ar aduce magazinului mai mult venit decât rujul pe care patru vânzătoare se străduiesc să-l vândă cu o sumă exorbitantă! Am văzut astfel de comerţ în toate capitalele lumii, dar tare mi-e frică să nu depindă bunăstarea unor oameni cu iniţiativă de aprobări de la Primărie. Totuşi, chiar şi în interiorul magazinului s-ar putea aşeza nişte coşuri cu obiecte la preţuri reduse, în care cineva ca mine ar cotrobăi cu mare plăcere.

La casă. Mai ales în magazinele aglomerate, pregătiţi-vă banii sau cardul înainte de a ajunge la casă. În spate aşteaptă multă lume şi e normal să se supere (dar nu şi să comenteze) că dumneavoastră nu ştiţi unde v-aţi pus portofelul.

Casiera nu va pune bancnota pe care i-aţi dat-o în sertar până nu vă dă restul, bonul şi marfa. Repet, nu trebuie pusă în casă de la început bancnota primită; dacă s-ar proceda astfel, s-ar evita atât de desele discuţii: „V-am dat 100!” – „Nu-i adevărat, mi-aţi dat 50!” La fel ar trebui să procedeze şi vânzătorii din pieţe – să ţină bancnota în mână până dau restul.

La restaurant

De cum intrăm într-un local, toate privirile se îndreaptă spre noi. O ştim cu toții din proprie experiență. Parcă mai mult ca oricând, suntem analizați cu un ochi critic din cap până în picioare. Adesea ne simțim stânjeniți şi avem trac de parcă am da un examen. Să încercăm să-l trecem împreună, reflectând asupra normelor valabile în astfel de situații.

Alegerea localului

Primul lucru pe care trebuie să-l aflați este că există reguli chiar şi pentru alegerea unui restaurant.

Dacă e vorba despre un local unde ştiți că se mănâncă bine, drept care e mereu arhiplin, trebuie să rețineți din timp o masă, mai ales când aveți invitați. Nu este o dovadă de meschinărie să vă interesați de prețuri, ci o necesitate.

Toate informațiile se pot obține foarte simplu prin telefon sau de pe site-ul restaurantului. La fel se procedează apoi pentru rezervare. Comparând informațiile privind mai multe restaurante, veți putea lua cea mai bună decizie, căci fiecare dintre noi doreşte să le ofere prietenilor sau oamenilor de afaceri cu care lucrează o seară cât mai plăcută.

Opțiunea noastră ar trebui să fie dictată doar de preferințe bine motivate. Dar, din snobism, unii intră numai în restaurante de lux. Pe lângă

faptul că îi costă o grămadă de bani, se pot pune în situații penibile – de pildă, să rămână datori! Există restaurante de toate categoriile, pentru toate buzunarele. Chiar unele modeste vă pot oferi mâncăruri bune şi o ambianță plăcută. Puteți să vă lămuriți întrebându-vă cunoştințele care ies mai des să mănânce în oraş. Toate aceste recomandări sunt valabile, cum spuneam, mai ales pentru cei care au invitați.

Ținuta

Ținuta trebuie să fie corespunzătoare unei ieşiri în lume. Anumite restaurante cu tradiție pretind un anumit gen de ținută.

Oricum, vom ține cont de ocazia cu care am fost invitați şi de modul în care se vor îmbrăca ceilalți comeseni. Doamnele se pot sfătui în prealabil. Vor evita astfel ca, din pură coincidență, să arate ca două gemene îmbrăcate cu bluze identice. De asemenea, o ținută excentrică poate fi nepotrivită cu ambianța localului. O doamnă cu umerii goi, pierdută în nişte uriaşe saloane de marmură insuficient încălzite, îți poate provoca cel mult milă, nu admirație. Cea mai potrivită ținută pentru restaurant rămâne îmbrăcămintea elegantă de oraş. Nu te duci în trening la Athenee Palace nici dacă ai buzunarele doldora de bani!

Un chelner stilat al unui mare restaurant parizian, unde costumul negru, de seară, era obligatoriu, spunea cu mândrie spre sfârşitul

vieții, ca un titlu de glorie, că nu a permis niciodată unei persoane îmbrăcate în gri să între în sală!

Nici situația contrară nu este admisă. A ne îmbrăca ultraelegant ca să mâncăm într-un local foarte ieftin înseamnă a pune în inferioritate nişte oameni modeşti şi cumsecade. E foarte probabil însă ca aceştia să nici nu ne observe dacă ne purtăm firesc, fără ostentație. Să nu facem notă discordantă ştergând scaunele cu batista, tacâmurile cu şervețelul, cerând cu voce ridicată să ni se schimbe fața de masă etc. Purtându-neastfel, deşi îmbrăcați elegant vom dovedi că noi suntem cei prost-crescuți – nu persoanele în salopetă şi cu şapcă pe cap, între care ne aflăm întâmplător. Fiecăruia dintre noi i se întâmplă să pătrundă într-un mediu cu care nu este obişnuit. Să ne comportăm cu respect față de obiceiurile locului. Este bine să trecem neobservați şi să nu ne ocupăm de vecini, aşa cum nici ei nu se vor ocupa de noi.

Intrarea

Când intrăm într-un restaurant, să nu trântim uşa în nasul celui din spatele nostru, ba chiar s-o ținem, ca să poată intra şi el. E normal ca acesta să ne mulțumească.

Bărbatul care însoțeşte o femeie are obligația să-i deschidă prima uşă, cea din stradă, lăsând-o să păşească înaintea lui. Îşi conduce invitata la

garderobă, unde o ajută să-şi scoată haina.

Doamna poate rămâne cu pălăria pe cap. Nu se intră în sala de mese cu paltonul, cu capul acoperit (domnii) sau cu umbrela în mână, chiar dacă nu vrei decât să te asiguri că sunt locuri libere. Cu atât mai mult nu-ți vei pune hainele pe scaunul de alături.

Primul care intră în sală (deci pe a doua uşă) este bărbatul – pentru a-şi proteja invitata de privirile curioase ale celor din jur şi pentru a-i cere chelnerului să-i conducă la masa rezervată ori să le indice o masă liberă. Uneori, în lipsa acesteia, eşti obligat să te aşezi la o masă parțial ocupată. În prealabil trebuie să ceri permisiunea celor prezenți şi să aştepți răspunsul lor. Chiar dacă nu sunt deosebit de încântați, aceştia nu au voie să se retragă ostentativ la celălalt capăt al mesei; vor zâmbi şi vor continua să mănânce, fără să recomande altă soluție „intruşilor. Indiferent de situație, doamna este rugată să-şi aleagă locul pe care-l doreşte. Bărbatul ține scaunul invitatei sale şi apoi ocupă locul de vizavi, dacă este liber; dacă nu, se aşază alături.

La masă

Lista de bucate este consultată de fiecare în parte. După ce s-au hotărât ce vor să mănânce şi să bea, domnul este cel care dă comanda. O adevărată doamnă evită să discute cu chelnerul, acum sau mai târziu.

O adevărată doamnă nu vorbește niciodată cu chelnerul când e însoțită de un bărbat.

- Chelner, ai picioare de broască?
- Nu, sir, aşa umblu eu.

Umor englezesc cules şi tradus de
DAN DUȚESCU

Când avem invitați, jucăm rolul amfitrionului, făcându-le recomandările de rigoare. Vom opta pentru cele mai bune vinuri si cele mai alese mâncăruri. Bineînțeles, vom achita şi nota de plată.

Dacă la masă iau parte mai multe perechi şi nu există un amfitrion, comanda va fi făcută de unul dintre bărbați, după ce a aflat care sunt preferințele tuturor. Asupra plății, decizia se ia

dinainte. Se poate recurge la o notă comună sau la note separate. Eventualele neînțelegeri se reglează ulterior între bărbați.

Când începem să mâncăm, ne aşezăm confortabil, apropiindu-ne de masă, apoi ne punem şervetul pe genunchi. Îl folosim doar pentru a ne şterge, la nevoie, buzele şi nu-l împăturim frumos la sfârşit.

Serviciul la masă intră în atribuțiile chelnerului, care le dă întotdeauna întâietate doamnelor. Dacă bărbatul toarnă vin în pahare când chelnerul lipseşte, el nu va pune sticla pe masă, ci în frapieră. Vinurile sunt degustate la început de către domn, care se decide asupra celui care i se pare mai potrivit. Nu uitați, peştele merge cu vin alb, friptura cu vin roşu!

Reclamațiile. Recunoaştem oamenii bine-crescuți după cât de rar fac reclamații şi după tonul calm pe care-l au când totuşi le fac. Nu sunt admise discuțiile în contradictoriu cu chelnerii, chiar dacă avem dreptate. Nu ne dăm în spectacol! Orice nemulțumire se adresează şefului de sală sau patronului restaurantului. Fără nervi, fără țipete, fără amenințări.

Nota de plată şi plecarea

Masa ia sfârşit numai la dorința doamnei care vă însoțeşte. Chemați discret chelnerul pentru a achita nota de plată. Verificați-o dintr-o privire, căci aveți dreptul să corectați greşelile flagrante.

Numai domnul o ajută pe doamnă să-şi pună paltonul; nu o va face nici garderobiera (la restaurant, la teatru), nici amfitrioana (într-o vizită).

Dacă se iveşte o problemă, rezolvaţi-o simplu, cerând lămuriri chelnerului. Apelaţi la patron numai dacă este absolută nevoie.

Nu discutaţi nota de plată cu invitaţii dumneavoastră, manifestându-vă satisfacţia că masa a costat puţin sau decepţia că a costat prea mult. Nu comentaţi faptul că aţi fost încărcat cu două salate pe care nu le-aţi comandat şi de care nici nu v-aţi atins. Este vina dumneavoastră că nu i-aţi atras atenţia la timp chelnerului că detestaţi salata!

La plecare bărbatul îşi ajută partenera să se ridice, trăgând uşor scaunul. Ca şi la intrare, el merge cu un pas înainte, fără a lăsa însă impresia că nu sunt împreună. La garderobă

prima care se îmbracă este doamna, ajutată de domn. Garderobiera nu intervine şi nici doamna nu-l ajută pe domn să-şi pună paltonul sau fularul. Ar fi ridicol.

Doamne singure la restaurant

O doamnă nu intră singură într-un local unde se servesc cu predilecție băuturi alcoolice (bar, bodegă).

În schimb, îi este permis să între într-un restaurant de lux. Odată aşezată la masă, va vorbi numai cu chelnerul, numai acestuia îi va cere să-i cumpere un pachet de țigări sau să-i împrumute o brichetă. Nu va arunca priviri insistente şi curioase prin sală, nu se va pieptăna şi nu-şi va retuşa machiajul la masă. Toate aceste gesturi pot fi făcute fără vreo intenție ascunsă, dar ele riscă să fie greşit interpretate şi e posibil ca „imprudenta" – dacă e vorba de o imprudentă – să între în nişte încurcături penibile. Este infinit mai uşor să previi un conflict decât să-l rezolvi, odată declanşat. Oricum, sunt destui prost-crescuți în jurul nostru care nu cunosc o elementară normă de politețe – interdicția de a te adresa unei femei singure; de ce să le mai dăm şi noi apă la moară prin gesturi ce par provocatoare?

O doamnă sau două doamne singure într-un restaurant nu-şi vor comanda niciun fel de băuturi tari, vor bea cel mult un pahar de vin.

Dacă imaginea unui bărbat beat e doar neplăcută, cea a unei femei ameţite este insuportabilă.

Situaţii speciale la restaurant

· Se întâmplă uneori să fim „uitaţi" după ce am făcut o comandă. Într-un local aglomerat, acest lucru este explicabil. Nu vom bate cu o monedă sau cu inelul în pahar. Să reţinem, când vorbim cu chelnerul, figura lui, să ne sculăm de la masă şi să-i reamintim că aşteptăm de mult. Vom fi fermi, dar nu vom face comentarii agresive şi inutile.

· Când ne cade ceva de pe masă, o măslină, o chiflă etc., şi sunt la îndemână, să nu considerăm lipsit de distincţie gestul de a le ridica şi a le pune undeva pe masă, deoparte. Când acest lucru se întâmplă cu tacâmul, cerem chelnerului altul.

· Rezistaţi la insistenţele chelnerului care vă oferă un fel rar şi costisitor. Pe de altă parte, a întreba despre ceva de pe listă: „E proaspăt?" „E bun?" este absolut inutil, ce v-aţi aştepta să vi se răspundă? Aveţi încredere în patron. Numai el răspunde în faţa legii – dacă asta vă consolează – atunci când ajungeţi pe patul de spital, cu o toxiinfecţie!

· Când vă place foarte mult un fel de mâncare, transmiteţi felicitări bucătarului. Adesea, acesta va veni în persoană să primească mulţumirile.

· Dacă nu vă place nimic, nici serviciul, nici

mâncarea, nu faceți o scenă personalului din restaurant. Plătiți şi plecați, nu înainte de a vă spune părerea patronului, precizând că veți ocoli în viitor localul său. Nu mai este nevoie să atragem atenția asupra tonului: el va fi deosebit de politicos – este suficient.

· Ceea ce am plătit, dar nu s-a mâncat sau nu s-a băut nu se ia acasă. Deşi se obişnuieşte, mai bine nu-i cereți chelnerului să vă facă un pachet pentru câine sau pisică. Este o economie inutilă, iar pisicuța de-acasă, la care ținem atât, nu ştie, în mod sigur, că am fost la restaurant, deci nu se va supăra că nu i-am adus şi ei ceva!

· Un bărbat atent va ajunge la restaurantul în care şi-a fixat întâlnire cu o doamnă cu un sfert de oră înainte. Îşi va alege un loc de unde să poată observa intrarea, pentru a-i ieşi în întâmpinare. Doamna ar trebui să respecte cu strictețe ora fixată şi să nu cocheteze cu celebrul „sfert academic".

· Când ne aflăm într-un restaurant şi vedem o cunoştință, ne vom aşeza la masa acesteia numai dacă suntem invitați. S-ar putea ca persoana respectivă să aştepte pe cineva şi, din delicatețe, să n-o mărturisească din primul moment. O dată aşezați, ne va fi mult mai greu să ne ridicăm şi să ne căutăm alt loc când simțim că am devenit inoportuni. Oamenii vin la restaurant nu numai pentru a mânca, ci şi pentru a sta de vorbă sau a flirta. Nu putem sili pe nimeni să ne accepte

prezența, din politețe, o seară întreagă. Această situație se poate ivi chiar între prieteni foarte buni, pe care nu ne vom supăra că nu ne-au invitat la masa lor. Au avut probabil motive serioase să procedeze aşa.

„Serviţi” sau „serviți-vă”?

Reproducem un text dintr-un cotidian, inserat în rubrica „Telefonul de la miezul nopții”:

„Ce au mai făcut tricolorii după meciul cu americanii? Miercuri au vizitat platourile de filmare de la Universal Studios, după care *au servit* masa la restaurantul Minion, patronul fiind un român, mare amator de fotbal. A fost un moment de destindere pentru jucători, înconjurați de o mulțime de români stabiliți în America.”

Din rândurile de mai sus înțelegem că tricolorii noştri, ca să mai scape de stres şi de oboseala jocului, şi-au schimbat ocupația şi au preluat îndatoririle chelnerilor în localul unui patron român, care le-a oferit acest… divertisment: *au servit masa* (cui?). Autorul articolului a vrut să spună cu totul altceva: *au mâncat, au luat masa* la restaurantul Minion şi *au fost serviți* cu multă amabilitate…

Corect este, când apelăm la acest verb buclucaş, să-l folosim astfel: serveşte-te (te rog) sau serviți-vă (vă rog). Eu servesc masa (eu – gazdă sau eu – chelner), iar musafirii *sunt serviți, se servesc,*

dar nu *servesc*! Cum vă sună: „Hai să mergem *să servim masa* la Intercontinental!”?

În concluzie: nu *serviți,* ci *serviți-vă!* Nu *servesc,* ci *iau masa* sau, pur şi simplu, *mănânc.* Nu e ceva de ruşine să spui *mănânc!*

Bacşişul – o problemă delicată

Am stabilit de la început că un om bine-crescut este în primul rând un om cinstit, căruia nu-i place să rămână niciodată dator. El este obligat, prin statutul său, să dea mici sume de bani celor ce au salarii modeste sau chiar nu sunt plătiți deloc, în schimbul unor servicii mărunte.

La noi, cuvântul *bacşiş,* de origine turcească, a intrat în uz cu sensul lui peiorativ – sumă de bani dată cuiva pentru a obține un avantaj nemeritat. La fel şi cuvântul *ciubuc.* La origine însă, aceste

Vorbe nu aveau înțeles peiorativ. În *Ciocoii vechi şi noi,* N. Filimon, descriind viața de la curțile bogaților boieri fanarioți, vorbeşte despre îndeletnicirea lui Dinu Păturică: atunci când boierul avea oaspeți, acesta aducea dulcețuri şi curăța „ciubucele”, capetele narghilelelor ce se terminau într-un muştiuc. La plecare musafirii lăsau o sumă mică de bani (ciubuc) slugii, care se numea, din cauza îndeletnicirii sale, ciubucciu.

În niciun caz nu se vor da bani pentru a obține nişte avantaje. Atunci ar fi vorba de mită, iar de aici la corupție nu e decât un pas, după cum am

învățat prea bine în ultimii ani. Un om educat va şti cui trebuie şi cui nu trebuie să dea „bacşişuri”. Tot el va şti că nu are voie să primească nimic în plus pentru serviciile sale atunci când ele îi sunt plătite cu un salariu. Cu toate astea, arhaicul *peşcheş* şi consecința sa, *hatârul* (bunăvoința... stimulată), continuă să fie, din păcate, foarte actuale.

Fiecare țară are obiceiurile ei, pe care e bine să le cunoaştem când facem o călătorie.

În Europa se aud proteste tot mai numeroase împotriva bacşişului. Se recomandă soluția „serviciilor incluse”. La hoteluri, la restaurante, în turism, se precizează de cele mai multe ori că în nota de plată s-a trecut tot ce datorează clientul. Se înțelege că e vorba de un acord între patron şi salariații săi. Singura noastră obligație, în toate țările în care ştim că există acest obicei, este de a întreba dacă serviciul este inclus sau nu. Dar şi în aceste cazuri se recomandă să lăsăm chelnerului, de exemplu, mărunțişul rămas după achitarea consumației.

De altfel, personalul din domeniile amintite preferă să primească aceşti bani direct de la client. Sunt bani cinstiți, obținuți prin efectuarea unor munci nu întotdeauna uşoare, şi nu constituie o pomană din partea noastră. A nu-i da înseamnă a-l lipsi pe cel care te serveşte de salariul cuvenit dacă serviciile *nu* sunt incluse.

Este important să ştim cât trebuie să dăm.

Aceste sume nu vor fi nici prea mici, nici prea mari. A da bacşişuri exorbitante nu constituie o dovadă de generozitate, cum am putea crede, ci de proastă creştere. Este un gest care dă naştere la comentarii ironice, chiar din partea celor ce primesc banii, şi ne face să-l recunoaştem pe parvenit de la distanță. Am auzit de curând, la coafor, cuvinte nu tocmai măgulitoare despre fetele tinere şi frumoase cărora le dă mâna să arunce cu bani...

Pe de altă parte, a nu da bacşiş deloc atunci când e strict necesar, consolându-te că cel care ți-a făcut serviciul are mai mulți bani ca tine sau că n-o să-l mai vezi niciodată, te califică drept prost-crescut.

Cui dăm? Cât dăm?

· Au dreptul la 5-20 din valoarea notei de plată: chelnerii, şoferii de taxi, coafezele, frizerii.

Aprecierea sumei se face şi în funcție de categoria restaurantului. La cele modeste va fi de minimum 5, iar la cele de lux în jur de 10. Celui care-l ajută pe chelner îi vom da separat un sfert din cât lăsăm primului. De pildă, dacă nota de plată la un restaurant de lux este de 500, lăsăm chelnerului 50 şi ajutorului său 15.

· Sunt lăsate la aprecierea clientului sumele date: garderobierelor, plasatoarelor, băieților care fac diverse comisioane, şoferilor de autocar, ghizilor din turism, precum şi personalului de

serviciu dintr-o casă în care suntem invitați.

· Chiar dacă serviciul este inclus în nota de plată, e bine să lăsăm ceva portarilor, în special celor de noapte, hamalilor, cameristelor, liftierilor, mecanicilor auto sau chiar recepționerilor de hotel. Dacă însă ni se dă de înțeles că nu vom obține o cameră bună decât în schimbul unui bacşiş, avem dreptul să apelăm la directorul hotelului. Nu vom da însă nimic în plus patronului (directorului) unui hotel sau restaurant! Demnitatea unui om este ceva extrem de prețios. Să nu jignim pe nimeni printr-un gest negândit.

În regimul comunist, bacşişul era interzis prin lege, pentru că legile comuniste aveau în vedere un singur mod de retribuție – salariul primit de la stat. Dar, aşa cum ştie aproape toată lumea, această lege nu se respecta şi exista o lege nescrisă privind regulile şi categoriile celor îndreptățiți să primească anumite sume din partea clienților.

· În toate țările din lume, este strict interzis să oferi bani funcționarilor publici, aceste sume fiind considerate mită. Atât cel care dă, cât şi cel care ia intră sub incidența legii.

· Pe de altă parte, a-ți arăta recunoştința față de medicul care ți-a salvat viața, oferindu-i din toată inima un dar şi un buchet de flori, este un gest de politețe elementară. Îl vei face chiar dacă medicul are cabinet particular şi prețul pe care l-ai plătit

pentru tratament a fost substanțial.

În Germania, de pildă, bolnavii care s-au însănătoşit obişnuiesc să aducă flori sau dulciuri surorilor ori infirmierelor care i-au îngrijit cu devotament. Dar dacă salariatelor respective le-ar trece prin minte să ia acasă darurile primite, ar rămâne în mod sigur fără serviciu. Despre bani nici nu poate fi vorba, pentru că fiecare cetățean dintr-o țară civilizată este asigurat pentru cazurile de îmbolnăvire. Gestul de gratitudine amintit e doar un semn de bună-creştere.

· Cum lumea în care trăim nu este încă o lume normală, mai rămâne de discutat situația delicată în care suntem siliți să dăm sume de bani sau „atenții" pentru servicii ce ni se cuvin de drept. Un exemplu ultracunoscut este plicul cu bani dat medicilor din rețeaua de stat – medici foarte prost plătiți, dar pasibili de pedeapsă pentru asemenea „plată tăcută". Această anomalie moştenită, de fapt, din comunism nu va putea fi eradicată numai *prin legi,* deoarece este legată de sănătatea morală a societății. Tot buna creştere şi principiile sănătoase de viață ale fiecăruia dintre noi vor rezolva, până la urmă, lucrurile.

· Când ne „ajutăm" copilul să ia premiu la şcoală – fără ca el să-l merite –, de ce nu ne-am gândi puțin la gravele consecințe de ordin moral pe care gestul nostru le va avea în viitor, în primul rând asupra copilului şi apoi asupra colegilor

săi? Această dovadă de iubire prost înțeleasă îl va învăța de mic că orice pe lumea asta se poate cumpăra. Ce deziluzie va avea acest copil, nevinovat în fond, când va înțelege că *nu* chiar totul este de vânzare!

Marea majoritate a educatorilor îşi fac meseria din vocație şi refuză cu indignare astfel de „stimulente”. Dar… rămân ceilalți. Faptul că profesorii sunt prost plătiți nu este o scuză.

· Iată un alt exemplu – pentru că, din nefericire, se pot da nenumărate. Un domn care se pretinde bine-crescut „uită” să dea un mic bacşiş portarului de la restaurant, cu toate că acesta i-a deschis uşa şi i-a chemat un taxi. Dar acelaşi domn plăteşte portarul de la spital pentru a putea intra aici la orice oră doreşte sau chiar atunci când spitalul e în carantină şi accesul persoanelor din afară este strict interzis. Cu portarul care primeşte – ba uneori şi pretinde – bani pentru a comite o ilegalitate se poate rezolva simplu: va trebui să-şi caute alt loc de muncă. Dar ce facem cu domnul care, în mod evident, este un prost-crescut? E oare incurabil? Viitorul societății în care trăim va decide.

· Mai rămâne problema acelora care îşi imaginează că trebuie să dai bacşiş oricând ți se face un serviciu – şi oricui. Ei riscă să jignească oameni cinstiți, care nici nu concep să-l primească.

Să reținem, în încheiere, că a da bacşiş cuiva

este un lucru delicat, ca tot ce are legătură cu banii. Să dai sau să pretinzi mereu ceva este de fapt un prost obicei al fiecăruia, chiar dacă aruncăm vina pe alții (balcanici, fanarioți, turci etc.). Ar trebui să eliminăm cât mai repede acest prost obicei din viața noastră.

Teatrul, cinematograful, concertele, expozițiile

Ținuta

Un spectacol de teatru este întotdeauna o sărbătoare, mai ales dacă e vorba despre o gală, o premieră sau un spectacol cu invitați. Dacă cinematograful a devenit banal, teatrul şi-a păstrat prestigiul de eveniment pe care nu-l vezi de două ori în acelaşi fel. Să contribuim şi noi la caracterul său festiv şi să ne dăm osteneala să ne îmbrăcăm elegant, chiar dacă se întâmplă să ne ducem la spectacol într-o zi de lucru. Actorii ne vor fi recunoscători – şi oricine e familiarizat cu lumea lor ştie că atmosfera de sărbătoare îi inspiră, îi face să se simtă mai în largul lor, îi stimulează să joace mai bine.

Un bărbat va merge la teatru seara în costum de culoare închisă, iar la matinee în ținută de oraş (vă reamintesc că ținuta de oraş nu e totuna cu ținuta sport!). Doamnele îşi vor alege şi ele toaleta în funcție de ora spectacolului. Dacă este vorba despre o premieră sau o gală, se cere

ținută de seară, mai ales când stai în primele rânduri sau în lojă.

În sălile de concert, doamna poate veni într-o rochie de după-amiază sau în orice altă ținută îngrijită. Domnul – în haină închisă cu pantalon asortat sau în costum închis.

Punctualitatea. Ne vom îmbrăca îngrijit, dar fără să pierdem atâta timp încât să întârziem. Am auzit un comentariu inspirat din partea unui domn, scos din sărite de soția care nu mai termina cu machiajul: „Draga mea, cred că tu faci o confuzie, mergi să *asişti* la spectacol, nu *să joci* în el!" în aceste cazuri, punctualitatea este într-adevăr politețea regilor. Dacă totuşi am întârziat, este nepoliticos să ne croim drum printre spectatori după ce a început spectacolul. Aşteptăm sfârşitul actului sau al unei părți simfonice şi numai după aceea ne căutăm locul.

Garderoba şi ocuparea locurilor

La teatru, în sălile de concert sau de conferințe, bărbatul va merge înainte pentru a o proteja pe partenera sa de privirile curioase. Bărbatul îşi lasă la garderobă pălăria, mănuşile şi paltonul, după ce a ajutat-o pe doamnă să-şi scoată haina. Dacă este admis ca o femeie să stea cu pălăria pe cap la restaurant, nu La fel se întâmplă la teatru, unde cei din spate ar putea fi deranjați, în lojă poți să-ți iei cu tine paltonul ori pardesiul (dacă există cuiere), iar doamnele pot rămâne cu

pălăria pe cap.

Dacă partenera sa îşi verifică ținuta în fața oglinzii din vestiar, bărbatul rămâne discret alături sau puțin în urmă. Poate profita de acest timp pentru a răsfoi programul pe care l-a cumpărat. Este neplăcut să-l împrumuți pe al

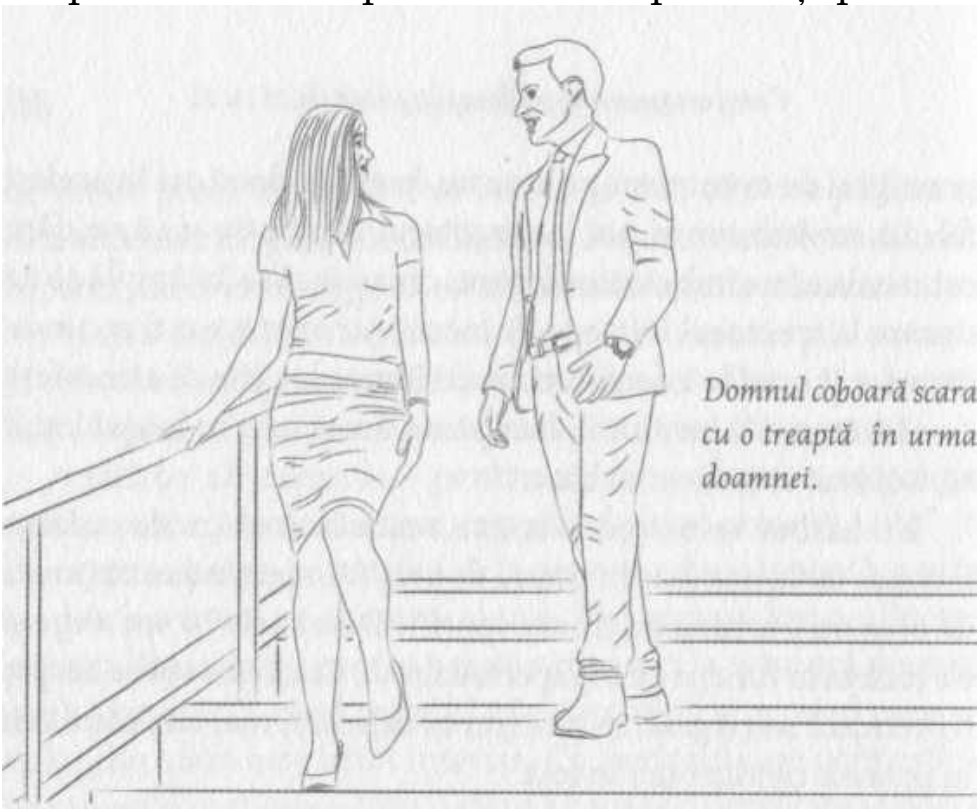

Domnul coboară scara cu o treaptă în urma doamnei.

vecinului, dar şi mai neplăcut este să-l citeşti pe deasupra umărului său.

Când ai locuri la galerie, scara pune din nou problema priorităților. Bărbatul precedă sau urmează femeia? Să spunem de la bun început că lățimea scărilor din teatre permite, în general, să rezolvăm lucrurile mergând alături. Însă o

veche regulă de curtoazie spune că bărbatul precedă femeia cu jumătate de pas la urcare şi o urmează cu o jumătate de pas la coborâre.

Pe rândul de scaune, bărbatul trece primul. Ar trebui să fie de la sine înțeles că a rămâne aşezat pe scaun în acest caz este nepoliticos. Cel ce se îndreaptă spre locul său trece *cu fața* la cei ridicați – sau măcar cu capul întors către ei – pentru a-şi cere scuze că a deranjat şi a mulțumi pentru curtoazie. Bărbatul lasă doamnei locul cel mai bun, de unde se vede mai bine scena, chiar dacă acest loc este la stânga lui.

Spectacolul şi pauza

Este de neconceput să mănânci sau să comentezi în timpul spectacolului. Regula este valabilă şi la cinematograf. La concert, nu vei urmări ritmul muzicii dând din cap, din mână sau din picioare şi în niciun caz nu vei fredona melodia în timp ce o interpretează orchestra.

Multe teatre sunt astfel construite încât din lojă se vede sala la fel de bine ca scena. Dar este o lipsă totală de bună-cuviință să explorezi cu binoclul decolteul doamnelor sau figurile spectatorilor. Binoclul nu trebuie să fie îndreptat decât spre scenă sau spre orchestră!

Dacă doamna nu vrea să meargă în pauză la bufet sau în foaier, bărbatul care o însoțeşte ar trebui să se abțină de la fumat, astfel ca partenera sa să nu rămână singură.

În pauză şi numai atunci se poate bea un suc şi mânca nişte dulciuri, bomboane, alune etc.

– În niciun caz o masă completă.

Într-o sală de spectacol ne salutăm cunoştinţele cu o simplă înclinare a capului şi nu angajăm o conversaţie pe deasupra creştetelor spectatorilor. Dacă ţinem să le vorbim, vom profita de antract.

> La premiera uneia dintre cele mai proaspete piese ale dramaturgiei româneşti - *O noapte furtunoasă* de I.L. Caragiale -, cu câteva clipe înainte de ridicarea cortinei, s-a făcut următorul anunţ la difuzor, curat postmodernist: „Vă rugăm ca în timpul spectacolului să închideţi telefoanele celulare; dacă n-aţi făcut-o încă, vi se oferă oportunitatea.“
>
> *Din* Dilema *nr. 301, 1998*

În sfârşit, trebuie spus că telefoanele mobile se închid obligatoriu în timpul spectacolului. De altfel, publicul e avertizat prin difuzor s-o facă…

Aplauze şi flori

Este total lipsit de delicateţe să părăsim sala înainte de sfârşitul spectacolului ori să ne pregătim de plecare în timpul ultimei scene sau fraze melodice, pentru a câştiga câteva clipe de avans la garderobă. Aceeaşi regulă e valabilă şi pentru aplauzele destinate artiştilor. O persoană

bine-crescută îşi va face o datorie din a răsplăti străduniile actorilor prin aplauze şi nu le va întrerupe doar pentru a se întoarce acasă cu câteva minute mai devreme. Cealaltă extremă, de a face un solo de aplauze după ce ale celorlalți au încetat, este de asemenea de prost gust.

Când trebuie să aplaudăm? La teatru, la sfârşitul fiecărui act sau după o demonstrație de mare virtuozitate actoricească, într-o sală de concert, la intrarea dirijorului şi a solistului. În schimb, vei face o gafă dacă vei aplauda la sfârşitul unei mişcări. Simfonia, de pildă, are de obicei patru părți: se aplaudă numai după a patra. Dacă avem de a face cu un ciclu de lieduri, aplaudăm la sfârşitul ultimului dintre ele.

Nu se aplaudă niciodată într-o biserică! Mă refer, bineînțeles, la bisericile catolice sau protestante, unde se pot organiza, în anumite ocazii, concerte.

Numai marilor artişti li se oferă sau li se aruncă pe scenă flori. Se pot trimite flori şi tinerelor actrițe care debutează într-un rol mai serios (nu când sunt simple figurante). Nu ne manifestăm dezaprobarea față de un spectacol prin fluierături, mai ales în timpul desfăşurării lui. Despre concertele rock ar trebui scris un capitol special…

Într-o expoziţie

Bărbații îşi scot pălăria la intrare şi, dacă nu

este garderobă, o țin în mână. Ne abținem să râdem în hohote, să mâncăm, să fumăm şi mai ales să comentăm dezaprobator cu voce tare ceea ce vedem. Aceste critici sunt şi mai deplasate dacă provin de la un om incapabil să

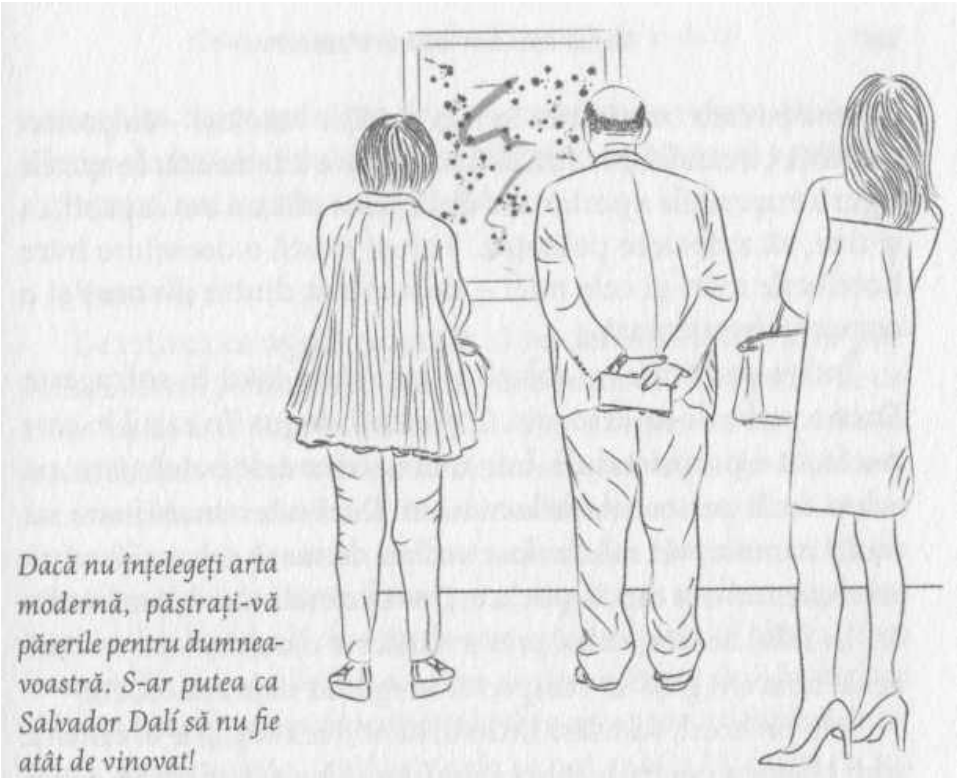

deosebească o reproducere proastă de un Rembrandt veritabil! Ca în orice situație când eşti în societate, se poate amâna pentru mai târziu ce ai de spus – din considerație pentru ceilalți vizitatori, dar şi pentru pictor, adesea prezent. Un om bine-crescut poate să aştepte până ajunge în stradă pentru a-şi enunța propria

teorie despre artă, presupunând că ține neapărat s-o enunțe... Un pictor din secolul trecut spunea că tablourile dintr-o expoziție sunt obiectele care aud cele mai multe măgării din lume!

La pensiune sau la hotel

Ne comportăm în funcţie de categoria hotelului?

Nu există reguli de bună purtare „specializate" pentru fiecare categorie de hotel. Bunele maniere sunt aceleaşi, indiferent că este vorba de un hotel de lux sau de o mică pensiune de familie.

Teama pe care o resimțim în fața marilor hoteluri – cu portari galonați, cu candelabre strălucitoare – nu e întemeiată. În spatele figurii impasibile a portarului de hotel se află un om capabil, ca şi tine, să aprecieze politețea. Totuşi există o deosebire între hotelurile mari şi cele mici – deosebirea dintre un oraş şi o comunitate restrânsă.

Într-o pensiune, se salută atunci când intri în sufragerie. Dacă e vorba de un cerc mic, te prezinți singur (în cazul în care n-a făcut-o proprietarul). Într-un restaurant de hotel mare, nu saluți decât persoanele de la masa ta. Dacă este o masă mare, cu mulți oameni, vei saluta doar vecinii de masă şi le vei face un semn amical din cap, la plecare. Dacă ne întâlnim de mai multe ori în felul acesta, calea prezentărilor e

deschisă; nu trebuie decât să avem grijă să-i respectăm regulile, deja cunoscute.

Într-un hotel, vom lăsa liftierul să ne ducă bagajele în cameră, vom telefona pentru a cere cameristei să ne aducă micul dejun sau pentru a ruga un salariat să ne ducă o scrisoare la poştă. Toate acestea, cu o condiție: să acordăm persoanei respective considerația necesară. S-o rugăm politicos, să-i mulțumim şi să-i dăm un bacşiş imediat ce ne-a făcut serviciul respectiv.

Nemulţumiţii

Într-o pensiune sau într-un hotel, ne vom purta la fel ca acasă sau într-o vizită la prieteni, adică aşa cum se cuvine. Nu este recomandabil să afişăm pretenții exagerate. Am întâlnit în hoteluri oameni care, deşi la ei acasă trăiau foarte modest, erau veşnic nemulțumiți şi făceau în permanență observații personalului de serviciu. În schimb, tot acolo am văzut persoane cu o situație materială excepțională, care acceptau micile neplăceri inerente cu un zâmbet amuzat, fără să facă deloc caz de ele.

Este normal să cerem să ni se arate camera înainte de a ne instala în ea, indiferent că am rezervat-o din vreme sau am obținut-o pe loc. Şi este la fel de normal, dacă nu ne convine, să cerem alta. Aproape sigur, recepționerul ne va refuza dacă nu-i oferim un bacşiş. Suntem îndreptățiți în acest caz să apelăm la directorul

sau la patronul hotelului.

Vandalii

De reținut ca regulă generală: să nu deranjăm şi să nu ne purtăm conform principiului „după mine potopul”. Draperiile de catifea nu au fost puse în cameră ca să ne ştergem cu ele pantofii, becurile de la veioze trebuie să folosească şi următorilor vizitatori, iar mocheta va arăta mult mai bine dacă nu este arsă cu reşoul (adus de acasă pentru a ne face cafea). Nu răscolim totul, nu aruncăm țigări pe jos, ne facem patul după ce ne sculăm şi aplicăm toate celelalte reguli care țin de respectarea bunului altuia. Vom avea grijă, înainte de toate, să nu ne deranjăm vecinii în niciun fel. Un bărbat se descoperă şi salută în ascensor o doamnă chiar dacă n-o cunoaşte, iar doamnele se pot saluta între ele cu un surâs, fără a fi obligate să facă şi conversație.

Nu facem petreceri şi chefuri în camerele de hotel! Pereții sunt subțiri şi e posibil ca alături o familie cu copii mici să se chinuiască să doarmă. Vă este permis, pe de altă parte, să anunțați la recepție dacă sunteți deranjat de nişte vecini mai zgomotoşi. Personalul hotelului este dator să intervină şi să-i liniştească pe cheflii. Nu vă veți duce personal să faceți linişte, pentru a nu vă expune la situații neplăcute.

Am auzit mai demult la TV că nişte tineri care au devastat un hotel au fost drastic pedepsiți de

poliție pentru că, citez, „s-au abătut de la codul bunelor maniere”! Să fi fost o greşeală de formulare sau poliția s-a hotărât să… mă ajute?

Gunoiul nostru cel de toate zilele

Voi începe cu o poveste. Feciorul împăratului a dat sfoară în țară că vrea să se însoare cu fata ce-i va aduce ca zestre… tot gunoiul pe care va izbuti să-l strângă. Şi au venit la palat şiruri de fete însoțite de căruțe, saci, roabe şi câte altele, pline ochi cu gunoi. A auzit dorința prințului şi fata cea harnică. S-a îmbrăcat în pripă şi a dat să-şi strângă „zestrea”. Dar, oricât s-a străduit, n-a reuşit să adune decât o mânuță de gunoi, cu care a plecat foarte ruşinată la Curte. Când a văzut-o, feciorul de împărat s-a luminat la față. Urmarea? A fost o nuntă ca-n poveşti. Şi se prea poate ca prințul şi prințesa să mai trăiască şi astăzi pe undeva, prin Suedia…

„Oraşul grădinilor”

La țară, recunoşti omul gospodar după felul în care îşi „reciclează” gunoiul, astfel că ograda şi casa strălucesc de curățenie. Lăturile le dă la purcel, cu alte resturi îngraşă grădina (compost), din hârtii face focul, din cârpe şi ciorapi vechi împleteşte covoraşe, cu leşia de la rufe spală podelele, din untura arsă sau râncedă face săpun.

Nu am pretenția să scriu aici un ghid al

gospodarului – nici nu m-aş pricepe. M-a pus însă pe gânduri situația omului de la țară transplantat, de obicei fără voia lui, la oraş, „la bloc”. Este complet derutat şi se poartă anapoda. Neavând animale, răstoarnă resturile de mâncare, aşa unsuroase sau ude cum sunt, în ghene ori în containerele de gunoi de la poartă. Uneori, confundă spațiul din spatele blocului cu fundul curții de la țară, căreia îi duce dorul. Şi aşa apare un deluşor de gunoaie care se transformă, cu timpul, într-un munte. Dacă pe vremuri Bucureştiul se chema „Oraşul grădinilor”, acum se poate numi, pe drept cuvânt, „Oraşul gunoaielor”.

Exemplul Germaniei

Problema gunoiului este la fel de importantă ca aceea a alimentației şi sănătății pentru că, nesoluționată, duce la boli, infecții, epidemii. În comunism s-au alocat foarte puțini bani pentru viața civică şi, implicit, pentru rezolvarea problemei gunoiului, recurgându-se mai curând la „munca patriotică”. Rezultatele se cunosc. Am fost de multe ori în Germania. Imediat după reunificare, în 1991, diferența dintre Vest şi Estul fost comunist era şocantă: unul strălucea de curățenie, celălalt de… mizerie. După numai câțiva ani, în capitala reunificată, cel puțin, diferența nu mai era sesizabilă, dar această performanță a costat multe milioane de mărci.

La Berlin, la fiecare colț de stradă există trei clopote mari de metal, pe care scrie *Gleis* (sticlă), unul alb, altul verde, altul maro, pentru aruncatul sticlelor sortate după culoare. Alături sunt două containere pe care scrie *Plastik* şi *Papier* – pentru ambalaje de plastic şi de hârtie. Dacă vrei să arunci un pachet gol de țigări, celofanul îl depui în *Plastik* şi cartonul în *Papier.* Toți cetățenii oraşului au primit gratuit găletuşe pentru resturile menajere, şi în curți au apărut recipiente colectoare, cu al căror conținut urmează să se îngraşe pământul. De la bun început, omul sortează gunoiul. Are în bucătărie sau în garaj o pungă pentru sticle, alta pentru ambalaje de plastic, încă una pentru hârtii. Totul se reciclează şi Germania prosperă!

Ce depinde de noi

Există şi la noi în comerț suluri de câte cincizeci sau douăzeci şi cinci de saci din plastic, pentru resturile menajere. Merită să-i cumpărați ca să aruncați gunoiul civilizat. Sigur, puteți folosi şi sacoşele de plastic primite gratuit de la unele magazine. (Nu uitați să legați bine la gură, când s-au umplut, sacul sau sacoşa!) Am văzut în multe case cum persoane respectabile „tezaurizează" aceste sacoşe, neîndurându-se să arunce gunoiul în ele. Mi-e imposibil să le înțeleg…

Mai rămâne problema containerelor de gunoi cu

care ar trebui înzestrat oraşul, problemă care nu depinde de noi. Am observat totuşi că în zonele unde există suficiente coşuri de gunoi e incredibil de curat şi că în anumite puncte ale Bucureştiului au fost instalate recipiente, diferit colorate, pentru colectarea gunoiului de diverse categorii: „Plastic", „Sticlă", „Hârtie" – ca în Germania şi alte țări europene! Să sperăm că înlocuirea dezgustătoarelor „tomberoane" de tablă cu unele din plastic şi cu sacii de plastic ai societăților de salubritate va duce la îndepărtarea mai rapidă a gunoiului din oraş.

Oricum, eu personal m-am hotărât să arunc gunoiul civilizat. Şi cred că multă lume procedează astfel. Îmi amintesc de un prieten care mi-a povestit cum, după ce şi-a sărbătorit mutarea la etajul şapte al unui bloc, a aruncat pe geam, noaptea, după ce i-au plecat musafirii, un pachet de țigări plin cu mucuri – ca să nu doarmă cu miros de tutun în casă. A doua zi l-a găsit pe covoraşul din fața uşii!

Să luăm din viață partea amuzantă a lucrurilor... Peste ani şi ani, când existența noastră va deveni normală, ne vom aduce aminte cu nostalgie de lozinca gunoierilor din timpul unei greve pentru mărirea salariilor: „Murim, luptăm, gunoiul nu-l luăm!"

Se povesteşte că grădina familiei Rothschild, la Ferrières, era îngrijită de... 150 de

grădinari. Odată, văzând frunze uscate în grădina unui prieten, baroana de Rothschild întrebă dacă le aduceau din Europa Centrală!

CAPITOLUL 12

De la prima întâlnire până la nunta de diamant

Formarea cuplului şi a căminului

Adolescenţii şi părinţii lor

Dacă prima parte a acestei cărți a fost scrisă relativ uşor, fiind vorba despre norme de conduită stabilite de-a lungul timpului şi unanim acceptate, paginile următoare mi s-au părut extrem de dificile, pentru că se referă la viața şi personalitatea adolescenților şi tinerilor, ființe fragile şi vulnerabile pe care poți din neatenție să le răneşti foarte uşor. Există o întreagă colecție de butade pe această temă atât de delicată: „Sfaturile sunt cerute pentru a nu fi urmate", „Vârstnicii îi sfătuiesc pe tineri pentru că nu mai pot greşi ei înşişi" ş.a.m.d.

Tentant ar fi să renunț la acest capitol şi să trec direct la redactarea invitațiilor de nuntă sau botez, adică pe un teren sigur. Dar nu o voi face, tocmai pentru că în epoca noastră s-au modificat enorm concepțiile despre viață şi despre relațiile dintre sexe, iar libertățile de manifestare ale tinerilor sunt aproape totale. Un adolescent de şaisprezece ani poate cunoaşte mai multe fete decât bunicul lui într-o viață! Totuşi câteva norme generale pot fi încă formulate fără teamă de ridicol.

Reguli pentru... părinți. Să începem cu regulile pe care ar trebui să le respecte cei mari. Tinerii au nevoie să fie ajutați să-şi găsească un mod de comportament firesc, să-şi dobândească un echilibru pe care nu-l pot avea de la sine din cauza lipsei de experiență.

Prima atitudine greşită, dar des întâlnită, a adultului – părinte, rudă, prieten – este de a nu se amesteca în niciun fel în viața adolescentului, pentru a-i lăsa cât mai multă independență. Este o atitudine foarte comodă, permițând, atunci când viața tânărului eşuează în mod lamentabil, un răspuns prompt din partea omului matur: „Am avut încredere în tine, te-am lăsat să faci ce vrei, ai avut libertate totală!" Câtă cruzime inconştientă există în această replică! Este cruzimea celui care şi-a văzut, cu egoism, doar de treburile lui – sau uneori s-a lăsat intimidat de platoşa de teribilism cu care tânărul şi-a apărat spaimele, neliniştile, frământările şi disperările inerente vârstei.

A doua atitudine, la fel de greşită, este cea a părintelui „cloşcă". Părinții de acest fel au uitat sau nu acceptă că odrasla lor nu mai are şase ani, ci şaisprezece, şi o tratează autoritar, nelăsând-o să ia nicio decizie.

Ca în toate situațiile din viață, trebuie să avem tact, răbdare, înțelegere. Să stăm de vorbă cu copiii noştri de câte ori suntem rugați, să nu le dăm sfaturi decât dacă ne sunt cerute şi să nu

facem crize de nervi dacă nu sunt urmate cu sfințenie. Mai ales prieteniile, flirturile, primele iubiri reprezintă pentru tânăr domenii tabu, interzise adulților. Să nu intrăm cu bocancii în sufletele copiilor!

Dacă această regulă, de a respecta şi de a menaja personalitatea adolescentului, nu s-a „demodat", nici purtarea civilizată a tinerilor nu a devenit „anacronică".

Cum se face cunoştinţă?

Relațiile dintre adolescenții de sex opus şi-au pierdut statutul rigid pe care-l aveau la începutul secolului. Actuala generație beneficiază de şcoli şi tabere mixte, de discoteci, de viață sportivă, de comunicarea virtuală fără limite – pe scurt, de posibilitatea de a face rapid cunoştințe şi a le desface la fel de repede.

În urma unui test pe care l-am făcut la un mare liceu, o întrebare revenea frecvent: cum trebuie procedat dacă vrei să cunoşti pe cineva care îți place şi nu este nimeni prin preajmă care să facă prezentările? În acest domeniu, pentru cei de vârste apropiate, „codul manierelor elegante" este foarte... tolerant. În şcoli, tabere, săli de sport, discoteci, în cluburi, la reuniuni dansante, pe rețele sociale etc. – atât băiatul, cât şi fata pot avea inițiativa: pot să se prezinte singuri, să schimbe câteva vorbe sau mesaje electronice, să lege rapid o prietenie. Există totuşi o interdicție

– de a nu insista şi a nu plictisi persoana pe care ai cunoscut-o dacă simți sau intuieşti că simpatia nu-ți este împărtăşită. Demnitatea de om te va determina să renunți şi... să suferi în tăcere. La această vârstă rănile se vindecă uşor. Vei întâlni în mod sigur o altă ființă care va fi mai receptivă la sentimentele tale. Uşor de spus, greu de făcut! – vei spune. Merită totuşi încercat...

Cu totul altfel stau lucrurile când vrei să faci cunoştință în locuri publice – străzi, gări, autobuze, metrouri, trenuri etc. În aceste cazuri, se recomandă maximum de prudență. Dacă acceptați riscurile, o faceți pe propria dumneavoastră răspundere. Nu vă lăsați convinse de povestea mătuşii care şi-a cunoscut viitorul soț în tramvai şi acum trăiesc fericiți. Au avut noroc, s-ar putea să nu-l aveți şi dumneavoastră!

La fel de prudente trebuie să fie fetele care, după ce au cunoscut în spațiul virtual (pe Facebook sau pe un site de matrimoniale, de exemplu) un băiat, sunt invitate să-l cunoască şi în realitate. Nu intru în amănunte, dar se cunosc din presă cazuri în care astfel de întâlniri romantice s-au transformat în tragedii. Măsurile de precauție sunt indispensabile.

Este modern să vorbim urât? Noul cod al bunelor maniere a făcut să dispară un mare număr din interdicțiile de pe vremuri, care astăzi ni se par absurde. Niciun părinte nu ar fi

acceptat altădată ca fiica lui să plece, de exemplu, la munte sau la mare într-o tabără mixtă, chiar dacă directorul taberei i-ar fi inspirat o încredere totală. Ar fi fost de neconceput! Dar nu e deloc demodat ca şi astăzi tinerii să vorbească politicos între ei şi cu cei din jur, fără brutalități de limbaj. Nimeni nu mă va convinge că un tânăr – şi cu atât mai mult o tânără – care înjură ca la uşa cortului sunt oameni ai zilelor noastre, adică moderni! Vor fi în mod cert taxați drept ceea ce sunt – nişte indivizi grosolani, fără educație! Dacă vorbesc urât din teribilism, din „spirit de gaşcă", cu timpul vor renunța. Mai grav este dacă aşa se vorbeşte în familie. În acest caz, tinerii ar trebui să-i „educe" de fapt pe cei mari şi va fi mai greu.

Curtea şi flirtul

„Curtea" care se făcea altădată îndelung, fiind o adevărată obligație a tânărului, dădea vieții un anume farmec şi romantism. Chiar dacă azi în şcoli se fac ore de sexologie, chiar dacă tinerii sunt instruiți asupra mijloacelor moderne de contracepție şi sunt învățați să se apere de SIDA şi de celelalte boli transmisibile sexual, delicatețea şi parfumul unic al primelor manifestări de dragoste n-ar trebui să dispară din viața lor. Argumentul este simplu: sunt unice şi irepetabile. Minunatul film suedez *N-a dansat decât o vară* ar trebui reprogramat periodic,

pentru a fi văzut de cât mai multe generații.

Simpatia sau atracția este chiar dragoste? Nu, bineînțeles! Flirtul nu e condamnabil din punctul de vedere al bunelor maniere. El este specific unei anumite vârste. A zâmbi, a face mici daruri, a invita o fată la cinema sau la un concert rock, a-i da o floare sunt gesturi ce nu au în sine nimic rău. A răspunde acestor invitații este firesc. De multe ori această relație se transformă într-o prietenie durabilă sau o mare iubire.

Cum se face curte unei fete. „A face curte": termenul pare demodat, dar ciudățenia este că altul nu avem.

Dacă acceptăm ideile din cartea de mare succes a lui John Gray, al cărei titlu a devenit o sentință – *Bărbații sunt de pe Marte, femeile sunt de pe Venus* –, lucrurile se simplifică surprinzător de mult. Şi totuşi există şi femei care fac curte unui bărbat, iar acesta e „cucerit". Nostim, nu?

Inventivitatea oamenilor este nelimitată în toate domeniile. De ce acest delicat aspect al vieții ar face excepție? Citeam undeva despre cereri originale de căsătorie: un mesaj scris pe cer de fumul unui avion special, de pildă. Cu toate astea, câteva reguli elementare de politețe rămân înscrise în memoria noastră indiferent de epocă, de conjunctura politică, de catastrofe sau alte evenimente:

· Părinții nu trebuie să se amestece în alegerea copilului lor şi nu trebuie să dea sfaturi decât

dacă le sunt cerute.

· Nici cea mai fierbinte dorință de a avea în preajmă persoana iubită nu justifică insistența exagerată (telefoane, mesaje electronice, bilețele, cadouri, flori, cereri de întâlnire). Un pic de răbdare, de amânare înaintea fiecărui gest de acest fel va fi mai târziu răsplătit (ce-ar fi să ne planificăm două telefoane pe zi, şi nu douăsprezece?)

· Dat fiind că oamenii vorbesc prea mult (observație valabilă în general, nu numai la acest capitol), atunci când sufletul îți frământă patimi mari şi doruri multe (ca să parafrazez Poetul) comunicarea nonverbală este ideală. O privire, un gest, dar şi o floare de magnolia discret adusă, un dar cât de mic şi de ieftin vor face minuni. O fată tânără îmi povestea că, locuind la parterul unui bloc mic, ştia că va găsi pe placa de marmură a caloriferului din hol un mic semn. Iubitul ei, cu care se văzuse sau nu în ziua respectivă, îi lăsa întotdeauna acolo, seara, un mic obiect. Dimineața găsea o crenguță de brad, un buchețel de ghiocei sau chiar un bilet (folosit) de autobuz. Strângea aceste mici „comori" fără să-i mulțumească ori să-i vorbească despre ele prietenului. Dar ziua ei începea minunat.

· Mă impresionează neplăcut scenele la care asist uneori pe stradă – adevărate mici piese de teatru în care cei doi tineri se ceartă violent, din ochi le țâşnesc scântei de ură, iar cuvintele lor nu

pot fi reproduse. Sfatul meu: nu vă certați niciodată, iar dacă altfel nu se poate (eu ştiu că se poate) asigurați-vă că nu vă vede şi nu vă aude nimeni.

· Dragostea, se spune, este oarbă, nu alege. Eu nu cred asta. Un tânăr sau o tânără ar trebui să se gândească puțin, înainte de a-şi alege partenerul de viață, la diferențele prea mari de preocupări, medii sociale, niveluri de cultură.

· Prin natura lor (ideea e tot a lui John Gray), fetele-venusiene sunt mai predispuse la confesiuni. Țin jurnal, scriu scrisori, îşi mărturisesc frământările prietenului, prietenelor sau chiar părinților. Sunt mai idealiste, mai romantice, mai visătoare. Tinerii sunt mai puțin dispuşi să-şi deschidă sufletul, dar au mereu idei, vor să acționeze (doar vin de pe Marte!).

Un prim sfat şi pentru unii, şi pentru ceilalți: fiți cât mai discreți şi feriți-vă ca de foc să încredințați cuiva (chiar şi jurnalului) amănunte intime – şi în niciun caz pe cele neplăcute. Astfel de lucruri le rezolvați singuri ori numai cu prietenul sau prietena. Cea mai înflăcărată iubire nu va rezista la observația malițioasă a unui „binevoitor": „Mi-a spus prietena ta că nu prea te speli" sau „Cum te simți cu viitorii socri – foşti securişti notorii?". Chiar dacă cele afirmate de „binevoitor" sunt adevărate, nu le-a inventat, soliditatea cuplului va fi serios zdruncinată.

Al doilea sfat este mai uşor de urmat şi foarte

eficient: nu rămâneți prea mult timp singuri. Este rețeta garantată pentru ca iubirea să dureze mai mult. Chiar dacă impulsul firesc vă îndeamnă să nu acceptați pe nimeni în preajmă, alternați voit, cât mai des, izolarea cu viața de grup. Alegeți un sport preferat de amândoi, mergeți la teatru, la operă, la concerte simfonice sau de muzică modernă, faceți excursii în grup etc. Evitați astfel duşmanul de moarte al tuturor iubirilor – plictiseala, monotonia. Mă cuprinde tristețea când văd pe o bancă în parc, mai ales dacă e şi frig, doi tineri ținându-se de mână şi privind în gol. Există săli de expoziție, unele gratuite, muzee (o zi pe săptămână e gratis la orice mare muzeu de artă), nu mai vorbesc despre mall-uri, locul de plimbare la modă în ziua de azi, care vă dau prilejul să aveți preocupări comune şi multe subiecte de discuție. Poate aşa se explică de ce unele cupluri rămân vreme îndelungată împreună, iar altele nu.

Sunt prietenă cu o pereche căsătorită de peste 40 de ani, îi cunosc de când erau logodiți. Eram foarte amuzată când tânărul meu prieten (sportiv de performanță) îmi spunea râzând că se va căsători în curând, cu toate că „eu o duc la meciuri de volei, ea (critic literar) mă duce la operă". Anii au trecut şi, dacă aş vrea să închei cu o platitudine, aş spune că acum este invers… Nu e aşa, dar am vrut să vă conving cu această istorioară adevărată că felul în care vă petreceți

timpul liber împreună poate face ca o iubire să dureze mai mult decât un foc de paie.

Bărbații insistenți. A flirta, a cocheta, a face „ochi dulci” se potriveşte – cum am spus – tinerilor. Însă după o anumită vârstă, când tânărul a devenit matur, are o familie, chiar şi copii, „obiceiul” de a cocheta în permanență devine supărător. „Domnul” ce depăşeşte limita bunelor maniere – care recomandă doar un surâs, o strângere de mână sau un compliment – este insuportabil. El îți va reține mâna mai mult decât este necesar, va insista să-i dai numărul de telefon, adresa de e-mail, va dori să obțină o întâlnire etc. Un astfel de bărbat este ori prost-crescut, ori obsedat!

Adevăratele doamne. Dar nici „cochetele”, femeile ce se cred fatale şi irezistibile, nu sunt agreate într-o societate de oameni bine-crescuți. Astfel de persoane vor fi tratate de cei din jur cu indiferență şi răceală.

În zilele noastre, sunt admirate fetele cu siluetă, sănătoase, sportive. Au succes în special cele independente material, deci cu o profesie; dar şi cele care sunt bune camarade în şcoli, la serviciu şi în vacanțe. Asta nu înseamnă că fetele au voie să-şi uite feminitatea, atunci ar avea foarte puține şanse de a fi apreciate de băieți. Dar nu uitați: feminitatea presupune delicatețe, şi nu agresiune sau provocare.

O doamnă nu este o persoană care poartă

verighetă, ci aceea care se poartă ca atare. Cuvântul „doamnă” în acest context are o semnificație similară cu cea de „domn”, atribuită nu numai bărbatului matur, ci şi tânărului bine-crescut. O fată de şaisprezece ani se poate purta ca o „doamnă” fără să renunțe la candoarea şi nevinovăția inerente vârstei, după cum o femeie în toată firea poate fi catalogată drept prost-crescută dacă nu a învățat să se poarte civilizat, la timpul potrivit. Doamnă te naşti, dar şi… devii!

„Duduie”. Vorbind cu mai multe tinere, am aflat că le deranjează apelativul „duduie”, pe care vârstnicii îl folosesc frecvent. Termenul este, într-adevăr, demodat, dar în sine nu are nimic jignitor. E de proveniență grecească şi, mai demult, era formula de adresare pentru tinere – căsătorite sau nu. Recunosc însă că „duduiță” sună neplăcut. Ne vom adresa adolescentelor pe care nu le cunoaştem cu „domnişoară”. Dacă e vorba de o adolescentă din anturajul nostru, o întrebăm: „Pot să-ți spun Mădălina?”. În niciun caz nu-i vom spune „fato” („fată”) sau „fetițo”.

Apărați-vă de grosolănie! Adolescenta ar trebui să-şi ia câteva măsuri de precauție pentru a fi respectată şi ocrotită în societate, aşa cum merită grația şi fragilitatea specifice vârstei. În edițiile precedente ale acestei cărți dădeam următorul exemplu: ea n-ar trebui să-şi ofere fotografia – mai ales cu dedicație – unui băiat pe care nu-l cunoaşte foarte bine, pentru că acesta

ar putea s-o arate prietenilor, lăudându-se şi făcând comentarii nepotrivite.

Exemplul nu mai este adecvat astăzi, când pozele rămân de obicei în format electronic şi băiatul poate avea fără probleme acces – pe Facebook, de pildă – la întreaga galerie de fotografii a fetei. I-aş sfătui acum pe adolescenții de ambele sexe să nu-şi pună pe conturile rețelelor sociale fotografii provocatoare sau, şi mai rău, compromițătoare. Nu e doar periculos – este şi de prost gust!

Dar cum ne apărăm împotriva tânărului care abia ne-a cunoscut şi ne invită la el acasă, precizând şi în ce scop?

– M-a întrebat o tânără domnişoară. În orice caz, nu răspunzând grosolăniei cu o grosolănie, ci refuzând rece şi… politicos. Strângeți din dinți şi reamintiți-vă ce scriam la începutul acestei cărți: momente încordate în istoria lumii au mai fost; ele au trecut… dar bunele maniere au rămas.

Cine plăteşte? *O* problemă delicată, ivită din similaritatea situației financiare a băiatului şi a fetei, este cea a cheltuielilor comune: biletul de cinema, nota la cofetărie sau restaurant, costul excursiilor etc. Prestigiul masculin presupune ca bărbatul să suporte fără comentarii toate aceste cheltuieli, mai ales când are un venit personal. Dar aici trebuie să facem nişte precizări. Tânărul va fi onorat şi va uita imediat cheltuiala făcută, iar tânăra nu va abuza, afişând pretenții

exagerate şi costisitoare, chiar dacă este invitată de o persoană cu posibilități materiale ieşite din comun. Zgârcenia la bărbați, ca şi lăcomia la femei, produce o impresie mai mult decât dezagreabilă. Dar este admis, când te vezi foarte des sau chiar zilnic, la vârsta când n-ai încă un venit personal, să discuți deschis problema cheltuielilor. Dacă te opreşti la soluția plății separate, felul de a proceda trebuie să fie stabilit cu foarte multă grijă. Chiar dacă eşti cel mai sărac dintre studenți, nu e plăcut să vezi cum prietena ta plăteşte nota sub ochii chelnerului. Se discută în prealabil, iar dacă ai nevoie de un împrumut îl faci înainte de intrarea în restaurant. Chiar dacă se împart cheltuielile – cel care achită nota este băiatul.

Se va evita în orice caz scena penibilă a celor două mâini care agită simultan câte o bancnotă şi se luptă să plătească.

Ne-am referit până acum la cazul a doi tineri aflați într-o relație romantică. Dacă însă o doamnă (tânără sau nu) invită un bărbat la restaurant pentru o întâlnire de afaceri, ea este cea care plăteşte.

Uniunea liberă

Se întâmplă foarte frecvent astăzi, în toată lumea, ca după o perioadă de tatonare legătura dintre cei doi tineri (sau mai puțin tineri, uneori!) să se stabilizeze într-o adevărată relație de cuplu

şi perechea să se mute împreună şi să trăiască marital, deşi nu este căsătorită. Asemenea situații nu mai sunt supuse, ca altădată, oprobriului public nici atunci când cuplul e homosexual – şi, atât timp cât regulile comportamentului civilizat sunt respectate, nu văd de ce n-am avea față de această „uniune liberă", cum i se spune (termenul mai vechi de concubinaj păstrează o nuanță peiorativă), exact aceeaşi considerație ca față de o uniune legalizată la primărie. Mai mult, există situații în care uniunea rămâne liberă şi atunci când apar copiii. Poate că singura problemă serioasă este aceea a drepturilor de moştenire. În Occident (în Franța, de exemplu), există o formă de legalizare a relației care rezolvă problema – dar nu ştiu dacă noi avem ceva similar.

Cu toate astea, mai ales partea venusiană a cuplului tânjeşte adesea poate nu atât după instituția logodnei şi a căsătoriei, cât după ceremoniile care, în mod tradițional, le însoțesc. Oricare ar fi motivul, încă se petrec suficient de multe logodne şi căsătorii ca să le alocăm şi în această ediție spațiul cuvenit. Iar dacă după o perioadă de uniune liberă (foarte utilă de altfel ca test, ca probă pentru viața în comun) urmează o căsătorie, am putea spune că această perioadă e ca o logodnă prelungită... După cum uniunea liberă durabilă nu e decât o căsătorie fără acte.

Logodna

În zilele noastre, aşadar, logodna este mult mai puțin importantă şi nu creează aceleaşi obligații ca altădată. La începutul secolului, doi îndrăgostiți a căror logodnă nu avusese încă loc nu puteau să se vadă decât în prezența părinților sau a unei terțe persoane. Rareori puteau să iasă în lume numai ei şi era exclus, de pildă, să-şi petreacă vacanța împreună.

Tinerii de astăzi locuiesc singuri în oraşe – în camere închiriate sau la cămine. Despărțiți de părinți, ei au, în consecință, infinit mai puține restricții de comportament. Nu se mai pune problema, de exemplu, să ceară permisiunea să iasă în oraş cu cineva. Se întâmplă ca tânărul să cunoască de multă vreme o fată şi să treacă drept logodit în ochii colegilor, în timp ce binecuvântarea părinților e încă în stadiul de proiect.

O căsătorie se poate face şi fără logodnă, dar deocamdată lucrul acesta nu a devenit... o regulă! Dimpotrivă, în unele familii logodna este un eveniment îndelung chibzuit şi pe care nu se cade să-l tratezi cu superficialitate. Altădată, logodna nu se rupea decât rar, dintr-un motiv într-adevăr foarte serios. Se ajungea astfel ca, după un schimb de cadouri rituale şi după scurgerea unui anumit interval, să se oficieze căsătoria în ciuda eventualelor neînțelegeri ivite între logodnici, neînțelegeri ce se amplificau apoi

de-a lungul întregii vieți. În majoritatea cazurilor, în urma ruperii logodnei fata rămânea dezonorată pe viață. Astăzi se poate desface o logodnă fără mari probleme. Este infinit mai bine decât să faci o căsătorie nereuşită. Desigur, ruperea logodnei are consecințe de ordin sentimental, financiar, familial sau, în comunitățile restrânse, mai ales, social, dar importanța reală a acestor neplăceri este mult mai mică decât traiul în comun a două ființe sortite să nu se poată suferi o viață întreagă.

Un logodnic dezamăgit, o logodnică înşelată nu trebuie să urâțească amintirea unor zile totuşi frumoase (lucru valabil, desigur, şi pentru partenerii nelogodiți ai oricărei relații de cuplu). Un om bine-crescut nu comentează cu nimeni motivele care l-au determinat să se despartă de prietena sau prietenul său.

Căsătoria

Din fericire, nu toate primele iubiri sfârşesc prost şi multe se termină cu nunți. Şi iată că, într-o bună zi, cei doi parteneri sau logodnici devin soți „cu acte în regulă" fără ca ei să fie mai puțin îndrăgostiți, dar având, poate, ceva mai multă maturitate şi mai multă responsabilitate față de viață. Nu-i vom mai vedea plimbându-se strâns înlănțuiți pe stradă sau prin parcuri, ci doar ținându-se de mână – pentru că au înțeles că farmecul şi tandrețea sentimentelor nu

trebuie afişate în public. Nu se vor mai îmbrăţişa la fiecare colţ de stradă şi nu se vor mai săruta în metrou sau în autobuz! Au renunţat să folosească în altă parte decât la ei acasă poreclele nostime de care se amuza întregul anturaj. Nu se mai lasă aşteptaţi câte o jumătate de oră pe stradă; au încetat să mai creadă micile bârfe şoptite de colegi pe seama partenerului, vorbe care-i făceau să se certe la infinit. Sunt împreună şi nu se mai ocupă decât de ei înşişi, încercând să rămână, în ciuda geloşilor şi a curioşilor, un cuplu unit. Tinerii află, mai bine zis învaţă, că dragostea nu se hrăneşte cu aer, ci se creează şi se recreează continuu, prin micile gesturi tandre de fiecare zi. Şi el, şi ea trebuie recuceriţi mereu – iată un adevăr care stă la baza căsătoriilor sau uniunilor libere reuşite pe care le admirăm. Cuplul nostru înţelege repede că surâsul şi buna dispoziţie sunt indispensabile pentru a duce o viaţă în comun. Toţi avem momente de indispoziţie sau de supărare, dar secretul este să ştii să-l faci pe celălalt să le uite. Dacă ai reuşit – o va face şi el altă dată, în situaţii similare. Să te arăţi acasă mereu indispus, să adopţi o ţinută mai mult decât neglijentă, să laşi să treacă sărbătorile şi aniversările fără să le transformi în adevărate evenimente sunt în aparenţă lucruri mărunte, dar ele vor duce în mod cert la dispariţia minunatei, mistuitoarei iubiri de odinioară.

Traiul în comun trebuie să creeze o intimitate fără ascunzişuri şi fără minciuni. Ceea ce nu înseamnă că sinceritatea justifică gesturile brutale sau nervoase şi nici cuvintele grosolane.

Bărbatul n-ar trebui să afle niciodată micile secrete cosmetice ale partenerei sale, iar aceasta n-ar face rău dacă şi-ar aştepta partenerul ca pe un posibil admirator, ce ar surprinde-o la bucătărie, cu un şorț cochet, asortat la unul din tricourile (curate şi drăguțe!) pe care le poartă numai în casă.

O bătrânețe fericită în comun nu este un dar al zeilor, ci rezultatul unor ani îndelungi de respect, de bunăvoință, de dragoste şi mai ales de toleranță din partea amândurora. Să acceptăm un adevăr care e însuşi secretul unei existențe senine. Nu poți avea totul în viață: şi avantajele de care te-ai bucurat la părinți, şi mândria unui cămin al tău. Câte căsnicii şi relații de cuplu nu se destramă din cauza fatalei formule: „Eu plec la mama”!

Avem un copil!

Iată o problemă cu adevărat serioasă

Venirea pe lume a unui copil este un prilej de mare bucurie într-o familie. Dar să ai copii înseamnă în acelaşi timp să-ți asumi o mare răspundere în ce priveşte delicata misiune de a-i creşte şi educa.

Copilul poartă în germene toate potențialitățile vieții sale de adult, pe cele bune şi pe cele rele.

Primii ani de existență vor fi decisivi pentru întreaga sa viață.

La o maternitate, patru copilaşi de curând născuți stăteau la o parolă. Trei erau fetițe - şi nu l-au crezut pe al patrulea când le-a spus că el e băiețel.
- Bine, am să vă dovedesc!
Dând la o parte păturica de pe el, a zis:
- Poftim... ciorăpei albaştri!

Umor englezesc cules şi tradus de DAN DUȚESCU

Ca să educi un copil trebuie să fii tu însuți educat – şi când spun *educat* nu mă refer la faptul de a şti să saluți şi să mănânci corect sau de a avea studii superioare, ci la acea ştiință (artă) de a creşte un copil. Există copii prost-crescuți proveniți din mediile cele mai rafinate şi copii cu un comportament minunat, educați în familii dintre cele mai modeste.

Nu putem aprofunda aici această problemă vitală, tratată în nenumărate lucrări de specialitate; ne vom opri numai asupra câtorva reguli – uşor de reținut, dar foarte greu de aplicat consecvent.

Părinții – un model

Când trebuie începută educația copilului?

– Cu douăzeci şi cinci de ani înaintea naşterii

lui, răspunde un psiholog, rostind un adevăr esențial. Când trebuie învățat un copil să asculte muzică simfonică? Este întrebată mama unui adolescent cu o comportare deosebit de plăcută.

– Din ziua în care se naşte! Înainte de culcare, îi puneam un CD cu muzică clasică, mai târziu nu putea adormi fără ea, iar acum ascultă când doreşte (şi doreşte adeseori). De ce citeşte copilul, de ce iubeşte florile şi animalele, de ce nu minte ş. A. M. D.? Pentru că şi noi facem la fel, este de obicei răspunsul părinților.

Dar există, din păcate, şi numeroase exemple de copii care nu-şi imită deloc părinții. Noi citim – lui nu-i plac cărțile; noi muncim, îi dăm tot ce-i trebuie – şi el are note proaste; noi nu bem, nu fumăm – şi el e toată ziua prin baruri. Să fie clar, *copilul, mai ales când e mic, nu este vinovat!* Au intervenit greşeli de educație. Vinovați sunt numai părinții, care nu au ştiut la vreme să-i învețe pe copii „să-i imite". Din milă şi din dragoste prost înțeleasă, i-au scutit de orice efort şi i-au lăsat să facă tot ce au vrut. Când ne este „milă" de copil, să ne gândim la consecințe. Îl vom trimite la şcoală chiar dacă afară plouă cu găleata, nu-l vom scuti de orele de educație fizică şi nu ne vom certa mereu cu profesorii pentru că-i dau note proaste. Notele se *iau,* nu se *dau*!

Dar tot o greşeală este excesiva şi interminabila morală făcută copiilor, mai ales când nu are o legătură convingătoare cu comportamentul

părinților. Copiii sunt dispuşi să-şi imite părinții în ceea ce fac, nu în ceea ce spun! Cum să înveți un copil să se poarte corect la masă când tu însuți mesteci zgomotos, cum să-l înveți să fie punctual când tu eşti veşnic în întârziere?

De la vârste fragede, cei mici îşi fac idoli din părinți. Feriți-vă să-i dezamăgiți! Gândiți-vă numai la ce cruntă deziluzie îi veți supune când, devenind mai mari, vor realiza că doar ei nu au voie să mintă, doar ei trebuie să se spele seara pe dinți, doar ei sunt obligați să vorbească frumos. Dacă părintele nu face el însuşi tot ceea ce-i pretinde copilului, nu poate fi vorba de educație.

Deprinderile muncii intelectuale şi fizice se cultivă la copil încă de la vârste fragede. Celui mic îi este lene să citească, preferă ecranul computerului sau al televizorului şi atunci adultul va recurge la un mic şiretlic: îi va citi el şi va lăsa intenționat povestea neterminată în momentul cel mai interesant. Este de altfel absolut esențial astăzi, când există atâtea „ecrane” infinit mai tentante, să i se insufle copilului, de când e foarte mic, bucuria lecturii – şi primul lucru pe care-l poate face părintele, înainte ca cel mic mic să poată citi, este să răsfoiască împreună cu el cărți şi să-i citească. După cum îi va da în grijă mici treburi în casă (de pildă, să spele farfuriile), pe care copilul le va face la început din amuzament, iar apoi din

obişnuinţă.

Pedepsele. Pedagogia modernă este în general împotriva pedepselor, în special împotriva celor corporale, şi cu acest lucru sunt absolut de acord. Totuşi, dacă ne hotărâm să pedepsim copilul după ce am reflectat calm, nu pradă nervilor şi furiei oarbe atunci s-o facem. Un principiu de educaţie spune: „Să nu ameninţi niciodată un copil că-l arunci pe geam, deoarece, dacă ai spus-o, trebuie să-l arunci!”

Certurile în casă. S-au făcut teste care au demonstrat că, într-o casă unde domneşte o atmosferă încărcată de certuri şi ură, florilor de interior nu le merge bine. De ce ar reacţiona un copil altfel? Nu trebuie să citim cărţi savante ca să înţelegem că numai o atmosferă calmă este favorabilă dezvoltării normale a unui om. Bunicile, mătuşile sunt de neprețuit într-o casă cu un copil, aşa că de ce nu le-am trece cu vederea micile slăbiciuni datorate vârstei, în loc să ne enervăm permanent, provocând scandaluri interminabile?

Forţa exemplului. Dacă din anumite motive îi ceri unui copil să spună o minciună, de exemplu să răspundă la telefon că nu eşti acasă, el va descoperi imediat în asta un mijloc comod de a ieşi din orice încurcătură. Şi cum vor proceda părinţii pentru a-l convinge că există minciuni convenţionale permise şi altele grave, nepermise? Adevărul este pentru copii absolut.

Ce devine absolutul dacă există două feluri de adevăr? (Vezi p. 86.)

Mai sunt multe domenii în care exemplul părinților este deosebit de important. Prin natura sa, copilul nu este politicos. E un mic egoist căruia experiența deocamdată restrânsă nu i-a demonstrat necesitatea bunei creşteri în societate. Copilul consideră că bunele maniere formează un sistem inventat de cei mari pentru a-i face lui viața amară. Când i se cere pentru a suta oară să salute, să întindă mâna, să tacă, în vreme ce adulții nu fac aşa întotdeauna, toate aceste reguli devin pentru el, pe drept cuvânt, vorbe goale.

Într-o zi, ieşind dintr-o cofetărie, am ținut o clipă uşa pentru un copil care tocmai intra, însoțit de bunica lui. Băiețelul s-a oprit, s-a uitat la mine, a zâmbit şi a spus: sărut mâna, mulțumesc! Dacă aş fi văzut un OZN nu aş fi fost mai mirată, cu toate că reacția copilului fusese normală. Eu însă, din păcate, n-am mai întâlnit-o.

Cuvinte stâlcite. Încă de când copilul începe să vorbească, el trebuie ajutat să se exprime normal. Să-l corectăm în permanență şi să nu acceptăm cuvintele stâlcite sub pretextul că sunt drăguțe. Obiceiul de a numi totul în jur prin diminutive sau onomatopee, astfel că mâncarea e papa, laptele e lăptic, brânza e brânzică, pâinea e pâinică, câinele este ham-ham, pisica – miau, vaca – muu etc., va obliga copilul ajuns la vârsta

şcolară să mai învețe o limbă, pentru că altfel va deveni ridicol între colegii lui, crescuți de părinți cu mai multă minte…

Ordine absurde. Nu numai în domeniul vocabularului este importantă respectarea personalității în devenire a copilului. Ordinele date fără sens, fără alt scop decât acela de a stabili autoritatea părinților, sunt imediat percepute ca atare de către copil şi „executate" în consecință! Să-l opreşti să se joace numai pentru că aşa ai tu chef este o ofensă adusă sufletului delicat al copilului, iar să repeți deseori această interdicție îi provoacă o revoltă justificată, care-l va înrăi de mic.

„Te rog frumos". Unui copil trebuie să i se mulțumească după ce a fost rugat să facă un serviciu oarecare. Dacă părinții neglijează această datorie, copilul nu va întârzia să conchidă că politețea se împarte în mod ciudat în această lume şi nu se va îndrăgosti niciodată cu adevărat de magicele cuvinte: *Te rog frumos! Mulțumesc foarte mult!* Şi cât de greu îi va fi fără ele în viață!

Comunicarea. Pentru a pătrunde în mintea şi în inima unui copil, cea mai bună cale este să ne imaginăm că suntem de vârsta lui. Acest efort ne va permite să înțelegem problemele care-l frământă, să avem răbdare în fața nevoii lui de a pune neîncetat întrebări şi să motivăm cât mai logic sfaturile pe care i le dăm. Chiar şi noi,

maturii, avem nevoie mereu de cineva cu care să stăm de vorbă, care să ne sfătuiască, el de ce n-ar avea?

A sta de vorbă nu înseamnă însă a ne bârfi familia, colegii, prietenii în fața copilului. Un om bine-crescut n-o va face de fapt niciodată. Dacă se întâmplă să deschidem mereu discuția pe această temă, în curând o va face şi copilul. Şi atunci să nu ne mire faptul că nu ne mai intră nimeni în casă, chiar dacă locuim în centru; în realitate ne purtăm ca la mahala!

Înțelepciune şi tact. Ca toate treburile într-adevăr serioase, educația este un lucru foarte dificil, dar plin de satisfacții când reuşeşti. Dacă nici noi n-am fost tipul copilului model, sau chiar dacă am fost, n-avem dreptul să luăm în tragic micile pozne şi trăsnăi inerente copilăriei. Trebuie, dimpotrivă, să ne spunem cu înțelepciune că ele caracterizează această vârstă. Bineînțeles că vom lua măsuri dacă obrăzniciile merg prea departe, dar, chiar şi în acest caz, vom miza pe puterea de înțelegere a puştiului, metodă infinit mai eficientă decât cea dictatorială. O explicație în câteva cuvinte este în această situație mai potrivită decât o criză de nervi. Să nu insistăm totuşi dacă nu l-am convins din prima încercare, ci să revenim altă dată, cu mai multe argumente. Sau, în loc să țipăm permanent „nu pune mâna!”, mult mai practic ar fi să-i îndepărtăm din cale obiectele pe care nu

are voie să le atingă – cum ar fi o cratiță cu apă clocotită sau o statuetă valoroasă.

Părinții care se preocupă de viitorul copiilor lor nu le permit niciodată să treacă uşor peste problemele ce țin de onoare, cinste, curaj etc. Încă de la vârsta şcolară se disting foarte bine cei care dau din coate fără scrupule, cei care se împing cu tot dinadinsul în față, cei care practică delațiunea, cei care linguşesc – defecte grave, ce se vor amplifica în timpul vieții. Să le observăm la vreme şi să le corectăm cu tact.

Banii şi caracterul

O problemă importantă în viața oamenilor sunt banii: nu numai pentru cei mari, dar şi pentru copii.

Cum să-i convingi că în viață sunt lucruri mai prețioase decât valorile materiale, lucruri care nu pot fi obținute cu bani? Dați copilului exemplul casei incendiate – situație când dispare tot ce ai strâns o viață, iar omul se salvează numai cu ce are în minte şi astfel o poate lua de la capăt – sau orice alt exemplu vă convine.

Dar copilul trăieşte în societate, tentațiile sunt mari, unii colegi au haine şi jucării frumoase, computere performante şi telefoane de ultimă generație, îşi petrec vacanțele în străinătate, vin la şcoală cu maşina etc. Cum să-l faci să înțeleagă această nedreptate: că alții au tot ce-şi doresc, iar el nu?! Cum să-l convingi că pe lumea

asta banii nu sunt totul?

A trăi frumos nu este sinonim cu a avea bani. Şi în acest domeniu, ca şi în altele, există din partea acelor părinți care nu ştiu ei înşişi să trăiască frumos cel puțin două comportamente greşite, nocive amândouă dezvoltării copilului atunci când cei mari depăşesc o anumită limită. Înainte de a le enunța, să precizăm că dacă adulții nu ştiu să-şi chibzuiască bine veniturile şi oricât ar avea nu le este suficient, atunci nici tinerii nu vor şti ce să facă mai târziu cu banii câştigați. Dacă ai o cameră, vrei un apartament, dacă l-ai dobândit, vrei şi o căsuță de vacanță ş.a.m.d. Este foarte bine să-ți doreşti mereu ceva, nu aici e problema; important este să poți obține ceea ce îți doreşti cu mijloace cinstite. Şi mai ales să ştii să stabileşti ordinea priorităților atunci când vrei ceva cu tot dinadinsul.

Nu avem bani... Prima atitudine greşită la care mă refeream este a părinților care nu oferă copiilor nici măcar strictul necesar, lamentându-se permanent că nu au de unde. Copilul va înțelege, va fi de bună-credință, va renunța la orice pretenție. Dar dacă tot l-am implicat în probleme care nu-l privesc, va protesta la un moment dat împotriva vitrinei cu bibelouri, pentru care se fac atâtea sacrificii şi pe care el o detestă, sau va observa că se cheltuieşte prea mult pe băutură ori pentru coafor, iar el nu are bani nici de o carte.

... Avem prea mulți. Celălalt comportament, la fel de des întâlnit, este al părinților martiri: noi nu am avut (sau am avut, nu contează motivația), aşa că să aibă (şi) el, să nu-i lipsească nimic, noi doar pentru el muncim. Dacă în primul caz riscurile deformării caracterului sunt relativ mici, pentru că de obicei cel frustrat se ambiționează să aibă cât mai curând propriile sale venituri, în cel de-ai doilea caz urmările sunt foarte grave. Pentru că puştiului i se cuvine totul, cei mari trudesc din greu pentru a obține banii cu care să-i satisfacă toate mofturile. Ei nu mai au timp să-l şi educe şi nici nu mai au putere să stea de vorbă omeneşte cu el. Rămas singur, copilul îşi va stoarce creierii ce să le mai ceară şi ce să-şi mai dorească. Este infinit mai plăcut să pretindă decât să „restituie", adică măcar să învețe bine la şcoală. Astfel de situații au întotdeauna un final dramatic. Părinții care s-au sacrificat se vor simți nedreptățiți, deoarece nimeni nu le va răsplăti eforturile; spre marea lor surprindere, copiii ajunşi adulți le vor face reproşuri: „Eu eram copil, v-ați luat după mintea mea să-mi cumpărați *smartphone* când eu abia dacă ştiam cifrele?!" sau „Cu banii dați pe trenulețele scumpe pe care mi le-ați luat când eram mic puteați să-mi plătiți un profesor de franceză sau altă limbă străină şi realizam ceva în viață" etc. Etc. Părinții se vor apăra la rândul lor, spunând că ei au încercat să-l învețe cât mai

multe lucruri: şi pian, şi vioară, şi tenis, şi limbi străine, şi matematică, dar „nu s-a prins nimic de el”. Banii nu sunt importanți decât atunci când nu-i ai! Deci să chibzuim bine ce facem cu ei, ca să nu ne amărască viața, ci s-o facă agreabilă.

Realitatea este că de copil se „prinde” întotdeauna ceva cu condiția ca părinții să se gândească la viitorul lui şi, mai ales, să fie consecvenți şi perseverenți când îi pretind un efort intelectual. *Smartphone*-ul nu trebuie cumpărat doar pentru că este scump şi copilul şi-l doreşte pentru joacă. Să-l învățăm să „învețe” să gândească, să-şi facă lecțiile şi abia apoi să se joace. Nu trebuie să ne lăsăm intimidați de aceste aparate sofisticate şi să credem că fiul nostru e un geniu pentru că ştie să le manevreze, în vreme ce la şcoală are numai note proaste. Ele trebuie să-i dezvolte gândirea, nu pur şi simplu să-l distreze.

Toate lucrurile se fac cu răbdare şi la timpul lor. Răbdare trebuie să avem şi când îi angajăm un profesor de limbi străine, de pian sau de orice altceva. Dacă renunțăm la aceşti profesori deoarece copilul se revoltă că e întrerupt de la joacă, nu putem avea pretenția că l-am educat, iar reproşurile lui, când se face mare, sunt justificate.

Când vom înțelege că nu este vina copilului că a ajuns un neisprăvit, ci numai a adulților care l-

au crescut? Să nu uităm că cei mai severi judecători ai greşelilor noastre sunt propriii noştri copii. Mă refer, bineînțeles, la copiii înzestrați cu o judecată sănătoasă…

În familie şi în vizită

Să revenim la viața în familie. Trebuie să-i învățăm pe copii cum să se îmbrace, cum să mănânce, cum să salute şi să-i convingem că acestea sunt tot atât de importante pentru ei ca şi pentru ceilalți. Părinții trebuie să aibă grijă ca lingura să fie dusă la gură cu vârful înainte, ca tacâmurile să fie ținute corect, ca înghițiturile să fie mici, gura închisă în timp ce mestecă, buzele şterse după ce bea, coatele nesprijinite pe masă etc. Să nu-i lăsăm pe copii să se joace cu mâncarea şi să nu le permitem să-i întrerupă pe adulți când aceştia spun ceva. Dar nici adulții nu le vor tăia mereu vorba cu un: „Lasă-mă cu prostiile tale!”

Vreți să aveți un copil care va reuşi sigur în viață? Obişnuiți-l să se uite zâmbind în ochii interlocutorului. Vă garantez că efectul este miraculos!

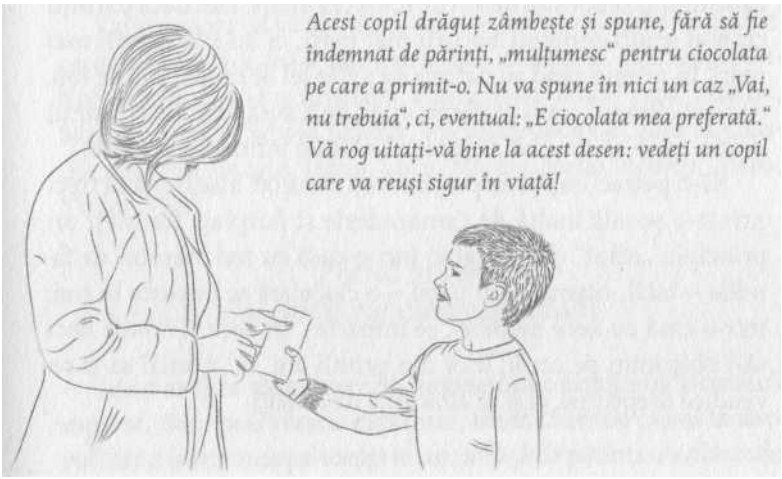

S-a renunțat de mult la obiceiul de a li se da să mănânce copiilor mici în camera lor, dar asta nu le dă dreptul să tulbure mesele familiale. Este important să ne luăm măsuri în plus când mergem cu ei la restaurant sau într-un loc public, ceea ce, la drept vorbind, nu e chiar indicat, căci riscurile sunt considerabile. De altfel, nici pentru ei nu este chiar o plăcere. Nu poți cere unui copil, chiar bine educat, să cunoască toate subtilitățile comportamentului la masă şi există mereu pericolul să greşească, iar noi să ne enervăm. La fel stau lucrurile în situația invitației la cineva acasă. Dacă nu e vorba de o invitație la prieteni foarte buni sau dacă puştii nu au crescut destul ca să fie interesați de conversația adulților, vom evita să-i luăm cu noi. Petrecerile pentru copii sunt altceva. La astfel de vizite îi vom conduce şi, dacă stăpâna casei propune acest lucru (doar atunci!), îi vom lăsa singuri. La ora fixată de gazdă vom

veni să-i luăm, fără a întârzia.

Mai *mulți copii*. Un pedagog cunoscut spunea că decât să ai un singur copil mai bine să nu ai niciunul... în familiile cu doi sau mai mulți copii se creează de obicei un climat mult mai favorabil educației prin ceea ce numim camaraderie, atenuare a egoismului şi dorința de a fi de folos celorlalți. Dar dacă părinții cu mai mulți copii au bucurii mai mari, ei au şi obligații mai mari. În primul rând au datoria de a fi la fel de drepți față de toți, de a nu avea un copil preferat; apoi, de a avea grijă ca niciunul dintre copii să nu aibă asupra celorlalți o influență proastă.

Să-ți petreci copilăria printre frați şi surori înseamnă să treci printr-o şcoală înaltă de camaraderie şi fairplay. Rețineți un principiu „sfânt" de educație: într-o casă cu trei membri de familie – tatăl, mama şi un copil – o ciocolată se împarte în trei; într-o casă cu zece membri, se împarte... în zece. Trebuie deci să-i obişnuim pe copii, încă din primii ani, nu numai să-şi revendice drepturile, ci şi să aibă grijă de ceilalți.

Cum ne botezăm copiii?

În multe familii, bucuria de a avea un copil întunecă mințile... Din dorința de a-şi exterioriza această bucurie, părinții se hotărăsc să-i găsească un prenume cât mai original. Să nu uităm însă că, potrivit legii, numele poate fi schimbat doar la vârsta de optsprezece ani. Să

ne gândim bine când botezăm copilul, nelăsându-ne influențați de filmele văzute sau de ultimul roman citit. Cum vă sună Gaviota sau Esmeralda Asaftei? Cred că nu vă plac nici Traian-Decebal, nici Domnița-România. Şi totuşi sunt nume strict autentice!

Diminutivele nu au ce căuta în certificatele de naştere decât dacă ele au devenit nume de sine stătătoare (ca Petruța, Măriuca). Chiar dacă noi nu ne putem imagina acest lucru când copilul e mic, el creşte şi... devine doamna ministru Suzănica Popescul Este infinit mai uşor să te plimbi prin viață când te numeşti Elena sau Maria.

Dacă nu v-am convins, răsfoiți într-o zi cartea de telefon – vă veți amuza copios. Noi ne distrăm, dar cei pe care-i cheamă Agamemnon, Sarmisegetuza, Poiesis, Lefterița, Candida, Semiramida, Afrodita, Celmic sau Lepăduța au privit oare lucrurile cu aceeaşi seninătate?

Cu speranța că vă vor ajuta cândva, vă propun câteva nume care mie personal mi se par frumoase: Anastasia, Brânduşa, Catinca, Clara, Claudia, Cristiana, Flavia, Ilina, Ilinca, Ligia, Mălina, Măriuca, Ozana, Sabina, Sandra, Voichița; Alexander, Andrei, Claudiu, Cristian, Dragoş, Horia, Luca, Marius, Matei, Remus, Toma, Tudor, Vlad.

Traiul în comun şi conflictul dintre generaţii

Ideal ar fi ca tinerii care îşi întemeiază o familie să locuiască separat. Sau, mai plastic exprimat, tinerii trebuie „să-şi ia zborul” când devin independenți material față de părinți. Acolo unde din motive obiective, să zicem criza de locuințe, trăiesc împreună părinți şi copii, bunici şi nepoți, soacre, nurori şi gineri, într-un cuvânt, persoane aparținând unor generații diferite, conflictele sunt inevitabile, ba uneori devin foarte grave. E important totuşi ca „războiul” inerent dintre generații să fie suportabil.

Viața ne arată că tinerii se caracterizează prin energie şi inițiativă, iar bătrânii, datorită experienței, prin prudență şi neîncredere în fața oricărei schimbări. Încercați să aruncați scrinul demodat al bunicii pentru că ocupă prea mult loc... Nici nu vreau să mă gândesc ce ar ieşi de aici! Aproape toate conflictele se nasc din certitudinea fiecăruia că *el* are dreptate. Totuşi, cu umor şi cu indulgență de ambele părți, înțelegerea care nu trebuie să lipsească dintr-o casă va fi posibilă.

Atâta vreme cât copiii sunt mici, deciziile părinților au caracter de lege. Când copiii se fac mai mari şi trăiesc sub acelaşi acoperiş cu adulții, nu mai avem de-a face cu o relație de subordonare. Consecințele acestei stări de lucruri se văd încă din clipa în care un cuplu tânăr se mută laolaltă cu părinții unuia dintre

soți. Respectul, politețea, dragostea există, dar există şi micile frecuşuri ale vieții cotidiene. Cei în vârstă trebuie să se convingă de un lucru: perpetua reamintire şi invocare a vremurilor de altădată nu va rezolva problemele vremurilor actuale. Mai bine şi-ar aduce aminte că şi tinerețea lor a fost lipsită de griji, pe care le lăsau în seama părinților; şi atunci poate că ar renunța la proasta dispoziție şi permanentele reproşuri, în favoarea unei atitudini mai agreabile.

Chiar dacă cei vârstnici au avut o viață mai grea, acesta nu e un motiv ca tinerii „să ispăşească". „Voi aveți de toate, noi am pornit de la lingură..." „Ei şi ce – răspunde tânărul certat că şi-a luat, din salariu, o cameră de filmat în rate –, acum avem linguri destule!"

Cheltuielile curente ale casei

O familie numeroasă va încerca să elimine, pe cât posibil, motivele de certuri nesfârşite. Nu se va lăsa în voia sorții problema cheltuielilor curente. Cei tineri au, mai totdeauna, bani mai puțini şi nevoi mai mari. Ei vor şi mâncare bună, şi haine frumoase, şi vacanțe plăcute; vor să meargă în vizite şi să-şi primească prietenii; vor să se ducă la spectacole şi să-şi cumpere aparatură electronică performantă. Şi câte nu mai vor... Plata telefonului, a luminii, a chiriei sau a reparațiilor din casă îi plictiseşte şi-i irită.

Un adevăr acceptat de toată lumea este acela că

noi, românii, nu ştim să ne creştem copiii, că nu-i pregătim pentru viață. Istoriile din viața unor occidentali foarte bogați, care îşi lasă fiii şi fiicele să câştige un ban cinstit (o dată cu independența față de părinți) vânzând ziare sau distribuind lapte, nu sunt invențiile unor ziarişti dornici de senzațional.

Dacă suntem din cale-afară de îngăduitori cu pretențiile adolescentului, dându-i bani pentru cosmetice scumpe, cluburi costisitoare, haine elegante etc., să nu ne mirăm că, atunci când va avea serviciu, va fi tare nemulțumit de salariu. Va observa cu uimire că banii de buzunar au devenit mult mai puțini de când munceşte… şi va fi nefericit. Vina o poartă însă tot părinții.

Revenind la traiul în comun, vom constata că e normal să stabilim încă de la început obligațiile materiale ce revin fiecărei familii în parte. Un caiet de socoteli ținut zilnic de persoana care face menajul (mama, nora, bunica, mătuşa etc.) este indispensabil. De asemenea, vă sfătuiesc să aveți plicuri pe care să scrieți: lumină, telefon, chirie, întreținere – unde să puneți chitanțele şi banii necesari pentru luna în curs. Fireşte, în ziua de azi „caietul cu socoteli" poate fi un document electronic, iar „plicurile" pentru plata utilităților, făcută direct din contul bancar în care primim salariul sau pensia, pot fi foldere în calculator, unde salvăm dovezile, de asemenea electronice, ale tranzacțiilor. Dar acestea sunt doar variante

moderne de aplicare a aceluiaşi principiu.

O politeţe elementară cere ca tinerii să-şi plătească în mod corect partea ce le revine şi să întrebe cu cât trebuie să contribuie când intervine o cheltuială suplimentară. Părinţii pot, la rândul lor, să-i mai… ierte, să-i mai ajute, dar aceste gesturi nu sunt obligatorii şi vârstnicii vor renunța la ele dacă nu li se mulțumeşte frumos de fiecare dată.

Mary Poppins sau stăpâna casei

O casă este condusă de obicei de către o singură persoană, pe care o numim gospodina sau stăpâna casei. Chiar dacă aceasta e foarte muncitoare, organizată, econoamă, blândă, înzestrată cu umor, să n-o transformăm într-o sclavă sau, mai frumos spus, să ne gândim că nu poate face minuni ca Samantha ori Mary Poppins. Politeţea nu este o haină pe care o îmbraci doar la zile festive, când ieşi în lume! Vom avea grijă ca, în afară de noi, şi copiii noştri, pe care-i lăsăm pe capul acestei persoane ce munceşte incredibil de mult, să aprecieze efortul pe care-l face, s-o ajute şi s-o respecte.

· Să nu-i reproşăm gospodinei casei că oul nu este fiert cum ne place; că pâinea este prea prăjită; că a gătit spanac, deşi îl detestăm; că mâncarea e nesărată; că bluza nu e bine călcată etc. Etc. În general, să ne abținem de la orice fel de observații şi dacă nu ne place ceva să facem

singuri acel lucru. Să nu uităm că observația este o formă de pedeapsă.

· Să întrebăm zilnic cu ce putem fi de folos, dar să şi facem ceea ce ni s-a cerut.

· Să gândim ceva mai modern şi să ne întrebăm ce i se poate întâmpla băiatului sau bărbatului din casă dacă îşi spală în fiecare seară şosetele sau şterge câteodată aragazul ori faianța din baie. Chiar dacă e un om foarte ocupat, stă toată ziua cu ochii în computer, pregătindu-şi teza de doctorat, s-ar putea să... nu moară făcând aceste treburi mărunte, dar care uşurează viața mamei sau a soției lui.

Pe de altă parte, nici stăpâna casei nu are dreptul să-şi terorizeze membrii familiei lamentându-se permanent, trimițându-i după cele mai fanteziste cumpărături când i se năzare, chinuindu-i, când sunt obosiți şi preocupați de problemele lor, cu sâcâitoarea întrebare: ce mâncăm mâine? Se poate discuta cel mult meniul unei mese festive sau al mesei de duminică.

O recomandare utilă pentru gospodine: nu vă propuneți niciodată mai mult decât puteți face într-o zi. De exemplu, în ziua în care faceți piața nu gătiți decât lucruri uşoare. Nu vă faceți din munca fizică un drog. Ideile de genul „treaba nu se termină niciodată" sau „munca nu omoară pe nimeni" nu sunt numai prejudecăți, ci şi neadevăruri.

Am fost în case unde întotdeauna era curat, plăcut, se auzea o muzică discretă, iar stăpâna casei era odihnită şi bine dispusă, deoarece o ajutau toți membrii familiei. Treburile într-o gospodărie se fac cu regularitate şi la timpul potrivit. Important este ritmul de muncă, iar acesta, cu vremea, se învață.

Dar am văzut şi gospodine zdrobite de griji, făcând *totul* în locul celor pe care-i iubesc (părinți, soți, copii, nepoți) şi… „părăsindu-i" din acest motiv prea devreme.

Să ne facem în fiecare zi o listă de treburi şi cumpărături, tăind cu satisfacție tot ce am realizat în ziua respectivă. Iar ce ne depăşeşte – să acceptăm că trebuie să cadă în sarcina celor din jur. Explicați-le calm acest lucru, când stați de vorbă în tihnă. Dacă treburile se aglomerează din cauza lipsei noastre de organizare, se va ajunge sigur la țipete şi reproşuri.

Când te străduieşti să trăieşti în pace şi când folosirea băii, a bucătăriei şi a dependințelor nu devine obiect de dispută, principalele motive de supărare se estompează. Când apare un conflict oarecare, trebuie să ne gândim cum să-l aplanăm, cum să nu-l amplificăm. De fapt acesta e tot secretul.

Odată eliminate conflictele, nimic n-o mai împiedică pe fiica cea mare, care este studentă, să se ofere din când în când să-i citească ziarul mătuşii care nu vede prea bine, dar nici pe

aceasta să aibă uneori grijă de copii.

Există o mulțime de mijloace pentru a transforma o casă în care locuiesc mai multe generații într-un loc agreabil. Iată câteva dintre ele: să se delimiteze strict treburile ce revin fiecăruia şi să se lase la uşă nervii acumulați la serviciu sau în drumurile prin oraş. Un zâmbet, o vorbă bună sau o floare schimbă ca prin minune atmosfera într-o casă. Dar, atenție: aceste gesturi trebuie făcute zilnic, nu numai de Paşte sau de Crăciun!

Despre conflicte

Înainte de a trece la capitolul următor, îngăduiți-mi să revin asupra conflictelor, o problemă spinoasă atât în viața de familie, cât şi în cea profesională.

Ce este un conflict? Găsesc în DEX explicația: ceartă, ură, ciocnire de interese, dezacord. O persoană manierată, bine-crescută este cel mai adesea *ea* în conflict cu lumea: este sensibilă şi vulnerabilă, permanent răzvrătită interior şi încercând să se stăpânească în fața unor gesturi şi comportamente reprobabile şi deplorabile. Dar tot ea este cea care ştie să nu dea amploare conflictului, fără să cedeze totuşi cu umilință de fiecare dată în fața „adversarului" agresiv. Între două persoane civilizate nu va izbucni niciodată un conflict violent, indiferent de miză: se pot despărți, se pot evita, se pot vedea mai rar, dar

conflictul nu va lua amploare. Asemenea unui incendiu, acesta poate fi prevenit sau măcar stins de la primele bucățele de jar căzute pe covor – ori poate cuprinde întreaga clădire. Printre multele verbe pe care le-am învățat de curând, există unul care îmi place în mod deosebit: „a dezamorsa", îmi place pentru că este tehnic şi plastic. Bomba nu va exploda! Tot secretul stă în ştiința genistului de a tăia firul potrivit – pe cel roşu sau pe cel albastru. Dacă n-ar şti ce fir să taie, ar provoca o explozie care pulverizează totul în jur. Nu altele sunt consecințele unui conflict „nedezamorsat" cu tact, răbdare, inteligență.

E greu să ştii cum să te porți ca să nu dai amploare unui conflict. De exemplu, prietena mea Ioana B., redactor la o editură, are de-a face cu mulți autori, traducători, desenatori – oameni cu personalitate şi cu idei ferme iar ea nu este de acord cu ei întotdeauna. Când simte că situația devine „incendiară" şi niciuna dintre părți nu poate ceda, lasă discuția neterminată: spune „în fine", „în sfârşit" sau „mă rog" – şi trece la alt subiect. Revine la cel „dureros" când are mai multe argumente sau când se convinge că interlocutorul are dreptate. Altfel nu se poate.

Nu se discută de pe poziții de forță. Nu se ridică tonul, nu se rostesc cuvinte grele. Nu se pleacă brusc din cameră, nu se trânteşte uşa, nu se întoarce spatele. La sfârşitul unei discuții în care cei implicați nu au fost de acord, chiar dacă se

lasă tăcerea, fiecare este convins că are perfectă dreptate şi adversarul său este... greu de cap. Discuția a luat însă altă direcție, spre subiecte mai inofensive, şi se termină amiabil. Trec câteva ore (în special în familie) sau câteva nopți şi zile (în relațiile oficiale şi de serviciu) şi cei care erau convinşi de dreptatea lor, retrăind scena, încep să cedeze. Este omeneşte să se şi îndoiască în fața argumentelor celuilalt. Acum e momentul ca discuția să reînceapă: cu umor, cu mai puțină încrâncenare – şi situația se rezolvă. Dacă în timpul discuției cineva are ideea strălucită de a zâmbi, deznodământul va fi un *happy end* garantat!

Totuşi, dacă cineva vă spune vorbe jignitoare, aveți o singură soluție: îl ignorați. Orice ar spune, nu vă înjosiți coborându-vă la nivelul lui.

Cum ne purtăm cu personalul de serviciu

Nevoia unui ajutor la gospodărie

Pe vremuri exista posibilitatea angajării unui personal de serviciu permanent. Cei care-l compuneau locuiau în aceeaşi casă cu stăpânii şi primeau cu timpul statutul de membri ai familiei. O superbă ilustrare a acestei situații poate fi văzută în serialul TV britanic *Downton Abbey*. Condițiile actuale fac practic imposibil acest lucru, cel puțin în familiile obişnuite, aşa că ne mulțumim cu persoane angajate temporar

– bona care vede de copil când suntem la serviciu, omul care ne bate covoarele, femeia care vine la curățenie câteva ore, o dată pe săptămână sau la două săptămâni. A găsi o asemenea persoană, de care să fii mulțumit şi care să fie totodată de încredere, e foarte greu. Dar este şi mai greu s-o păstrezi. E cazul să dăm câteva recomandări, mai ales pentru tinerele căsătorite care, neavând experiență, riscă să fie copleşite de grijile noii lor gospodării.

Azi, a avea un ajutor nu este un lux, ci o necesitate. Niciodată o intelectuală nu va rezolva toate treburile casei la fel de bine ca o persoană calificată; sau, dacă îşi asumă toate grijile, o face pe riscul ei. În tinerețe, ne imaginăm că putem face tot: serviciu, cumpărături, mâncare, spălat rufe, curățenie… şi, în plus, să ne îngrijim soțul şi să ne educăm copiii. Mentalitatea din societatea noastră păstrează un respect aproape sacru pentru timpul liber al bărbatului, timp în care acesta „se odihneşte”. Oare se întreabă însă cineva câte căsnicii se destramă din acest motiv? Femeia îmbătrâneşte sau se acreşte înainte de vreme, iar bărbatul, sătul de reproşuri, începe să vină tot mai rar pe acasă, până nu mai vine deloc!

Un ajutor într-un menaj în care soții lucrează va fi întotdeauna bine venit, iar mamele, mătuşile, bunicile se oferă adesea să-l dea. Dar au şi ele problemele lor; nu putem apela la infinit la cei

care ne iubesc.

Femeia la curăţenie

O femeie pentru curățenie se angajează numai cu o recomandare din partea unei cunoştințe în care avem încredere. Prima dată când va veni să lucreze nu ne va fi prea utilă pentru că va trebui să se familiarizeze cu casa.

Este total greşit să-i oferim un preț mai mare decât cel obişnuit, pretinzându-i să termine într-o zi tot ce avem de făcut.

- Kate, îi spune doamna servantei nou angajate, noi luăm micul dejun la ora opt fix în fiecare dimineață.
- Prea bine, doamnă, aprobă servanta din cap, iar dacă eu nu m-am trezit - începeți fără mine...

Umor englezesc cules şi tradus de
DAN DUȚESCU

Nu va putea şi nici nu va mai veni altă dată. De aceea, în seara dinaintea zilei de curățenie, vom avea grijă să facem ordine în casă. Da! Este păcat ca pe banii noştri, care de obicei nu sunt mulți, să lăsăm pe cineva străin să caute prin dulapuri şi prin camerele copiilor rufele care urmează a fi spălate – sau să clătească ceşti şi scrumiere. Abia acum, după ce am făcut ordine, vom şti precis ce are de făcut şi ce poate face a doua zi,

chiar dacă uneori va sta mai mult, iar alteori mai puțin. Putem chiar să-i întocmim o listă de treburi, pe care o va executa cu mai mare eficiență decât dacă-i dăm o indicație vagă: „Să faci curat…”

Pentru a avea o casă impecabilă, metoda este mereu aceeaşi: aspirat, şters parchetul şi praful peste tot, apoi curățat sau spălat temeinic ceva – ori baia, ori bucătăria, ori rufele, ori geamurile, dar nu toate în aceeaşi zi.

Să încercăm să fixăm o oră când începem curățenia şi, odată venită femeia, să nu uităm să fim politicoşi. O cafea, o prăjitură, o gustare la ora zece, un prânz uşor nu ne ruinează, iar persoana care vine să ne ajute, tratată cu prietenie, va reveni cu plăcere ori de câte ori o vom chema.

Este mai bine să încuiem lucrurile de valoare sau banii, pentru că altfel vom fi obsedați că am fost furați, chiar dacă, în realitate, am rătăcit noi înşine brățara la care țineam atât de mult. Să nu exagerăm însă ferecând tot, până şi mâncarea. Este un gest care ne dezonorează.

Lucrurile stau puțin altfel când persoana angajată vine zilnic şi, fiind o obişnuită a casei, o lăsăm singură. Nu vom mai strânge paturile, nu vom mai spăla ceştile şi paharele, dar ne vom exprima clar dorințele pentru ziua respectivă. Dacă nu procedăm astfel, riscăm ca venind acasă cu un invitat să găsim totul întors pe dos, în

plină curățenie generală!

Şi un ultim sfat: nu faceți observații pe un ton răstit la sfârşitul unei zile de muncă, chiar dacă sunt justificate. Le veți face cu proxima ocazie şi vor fi mai bine primite. Nu uitați nici să vă arătați mulțumirea când treburile au fost bine făcute – pentru persoana respectivă este o răsplată la fel de mare ca banii pe care i-i dați.

Mai presus de orice, purtați-vă cu omenie şi prietenie cu personalul de serviciu. Îmi povestea cineva care merge des la Paris că rudele ei, stabilite acolo, cheamă o femeie – româncă din Maramureş – ca să ajute la treabă, în fiecare weekend când au musafiri la prânz. De fiecare dată, după ce lumea s-a aşezat la masă, e invitată şi Maria să mănânce cu ei, dar de fiecare dată ea spune că nu poate, are încă treabă de făcut, şi se face nevăzută în bucătărie. La desert, Maria e invitată din nou. De data asta vine, se aşază într-un colțişor şi mănâncă felia de tort cu gesturi perfecte, ca o prințesă, neuitând să zâmbească amabil comesenilor, dar fără să participe la conversație dacă nu e întrebată ceva. Spune apoi „mulțumesc fain”, strânge farfuriile folosite şi dispare cu ele în bucătărie.

Vă las pe dumneavoastră să trageți concluziile.

CAPITOLUL 13

Comportamentul în viața profesională, în fața autorităților și în biserică

Să găsim o slujbă, dar să o şi păstrăm!

Formele generale de conduită în viața profesională şi oficială sunt aceleaşi ca în viața socială sau în cea particulară. Nu există decât un singur mod de a te purta frumos. Se poate însă ca în anumite profesiuni să existe o serie de reguli speciale, care să completeze normele generale.

Să reținem mai întâi că arta de a trăi despre care vorbeam într-un capitol precedent, aplicată la viața profesională, nu e numai cel mai bun mijloc de a facilita relațiile umane, ci şi cel mai bun mod de a evolua, de a ajunge cineva în ierarhia profesională, ba chiar socială. Dacă oricum o parte importantă din viața noastră ne-o petrecem la serviciu, s-o facem onorabil, frumos şi cu plăcere.

Scrisoarea de intenţie şi CV-ul

Când dorim să obținem un serviciu, un job, redactăm o scrisoare şi un CV care să ne caracterizeze cât mai bine. Ambele se scriu azi la computer şi se trimit pe e-mail; eventual se imprimă şi se trimit prin poştă ori se depun la secretariatul instituției căreia ne adresăm.

Pentru scrisoare folosim un format A4 pe care ne scriem, în dreapta, numele şi coordonatele (inclusiv un număr de mobil). Pe acelaşi rând cu numele, dar în stânga, se va indica destinatarul cu coordonatele lui. Puțin mai jos, aliniată la dreapta, punem data. Fiecare paragraf trebuie să conțină o idee nouă; ultimul este, obligatoriu, o formulă de politețe. Semnătura, şi ea obligatorie, se plasează în dreapta paginii. Stilul anglo-saxon e mai simplu: totul (destinatar, dată, formulă de început, formulă de încheiere, semnătură) se aliniază la stânga. Dacă folosim e-mailul, putem (e chiar preferabil) să scriem scrisoarea în spațiul mesajului, ataşându-i CV-ul.

Ne semnăm şi de mână după ce imprimăm scrisoarea, dacă o imprimăm; dacă nu, putem folosi „semnătura electronică". Să avem mare grijă să nu facem greşeli de ortografie, astfel încât să producem asupra destinatarului o primă impresie favorabilă.

„Curriculum vitae" trebuie să indice pe scurt şcolile absolvite, funcțiile avute, cunoştințele speciale şi aptitudinile personale. Aşezarea textului în pagină va pune clar în evidență aceste categorii de informații (vezi, în continuare, modelele).

În scrisoarea care însoțeşte CV-ul e bine să menționăm că acceptăm condițiile de angajare; în cazul unei cereri exprese, este obligatoriu să indicăm persoanele care pot da referințe despre

noi. De asemenea, ne arătăm interesul pentru activitatea instituției şi insistăm, cu argumente credibile, asupra compatibilității noastre cu postul oferit.

Nu se alătură certificate, recomandări şi diplome. De regulă le enumerăm, iar la un eventual interviu le aducem în fotocopie. Corect este ca ele să ne fie înapoiate imediat dacă nu se are în vedere angajarea noastră.

Aveți mai jos trei exemple de scrisori necesare obținerii unui serviciu. Fiecare scrisoare este însoțită de un CV. Pentru că acesta conține oricum adresa expeditorului, ea nu a mai fost trecută în frontispiciul scrisorii. Etapele experienței profesionale pot fi trecute în ordine cronologică, invers cronologică (din prezent către trecut) sau limitându-se la cea mai relevantă; mulți angajatori preferă varianta din urmă.

D-lui Director
al Institutului de Cercetare şi Proiectare X
str. Negustori nr. 17
023953 *Bucureşti, sector 2*

Bucureşti, 25 *septembrie 2014*

Domnule Director,

În urma anunțului Dumneavoastră apărut pe site-ul anunțurijob.ro în 24 septembrie 2014, vă trimit alăturat un curriculum vitae.

După cum veți vedea, experiența mea corespunde

cerințelor postului. Pe de altă parte, activitatea institutului Dumneavoastră mi se pare interesantă prin posibilitățile de viitor pe care le deschide.

V-aş rămâne obligat dacă ați binevoi să-mi acordați în curând un interviu, pentru a discuta despre eventuala mea angajare.

În aşteptare, vă rog să primiți, Domnule Director, expresia sentimentelor mele de respect.

Mihai Pătru

Curriculum vitae

Mihai Pătru
Născut la 30 *ianuarie 1980*
Adresă: *str. Izvor nr. 98,* 050562 *Bucureşti, sector* 5
Telefon: *07xxxxxxxx*
E-mail: *mih.patru@yahoo.co.uk*
Stare civilă: *celibatar; stagiul militar satisfăcut*
Studii: absolvent al Institutului Politehnic Bucureşti, Facultatea de Electronică, promoția 2004, cu media 9,98
Experiență profesională: 5 *ani (2009-2014) proiectare şi coordonare execuție ca inginer principal la Centrala Nucleară Cernavodă*
Lucrări publicate: *colaborator la studii pe teme de specialitate în reviste din străinătate (urmează lista celor mai importante)*
Limbi străine: *engleza – foarte bine; franceza – satisfăcător*
În prezent *înscris la doctorat (din 2013)*
Pasiuni: *pescuit, şah*

D-lui Director al S.C. Pro Construct S.A.

Str. Gh. Lazăr nr. 150
500090 *Braşov jud. Braşov*

Săcele, 21 aprilie 2014

Stimate Domnule Director,

Ca urmare a ofertei Dumneavoastră de serviciu apărută în ziarul România liberă *din 18 aprilie a.e., vă trimit alăturat un curriculum vitae.*

Vă rog să-mi fixați o dată la care aş putea să mă prezint pentru a vă expune motivele care mă determină să solicit acest post.

Vă mulțumesc anticipat şi aştept răspunsul Dumneavoastră.

Ion Vasilescu

Curriculum vitae

Ion Vasilescu
Născut la 28 iunie 1982
Adresă: *Str. Principală nr. 48,505600 Săcele, jud. Braşov*
Telefon*: 07xxxxxxxx*
Stare civilă: *căsătorit; trei copii minori în întreținere*
Stagiu militar: *satisfăcut*
Studii: *Liceul Industrial de Construcții Braşov; curs de calificare cu durata de doi ani, specialitatea zidărie*
Experiență profesională *(conform cărții de muncă): 2002-2004 - muncitor la Şantierul de Construcții Săcele; 2004-2011 - şef de echipă la Întreprinderea de Gospodărie Comunală şi Locativă (IGCL) Braşov; din 2012, maistru zidar la S.R.L. Codlea*

Precizez că am lucrat în tot acest timp şi ca zugrav, faianţar şi vopsitor.
Limbi străine: *germana – bine*
Pasiuni: *cioplesc frumos în lemn; am primit de curând şi un premiu.*

D-lui Director al ISOS Impex S.R.L.
Şos. Panduri nr.50
050659 Bucureşti, sector 6

Bucureşti, 8 ianuarie 2015

Stimate Domnule Director,

Răspund la anunțul publicat pe site-ul firmei Dumneavoastră în 5 ianuarie 2015, prin care se oferă mai multe posturi de secretară.

După 18 ani de activitate ca secretară, consider că am suficientă experiență pentru unul din aceste posturi. Am fost apreciată în instituțiile care m-au angajat pentru spiritul de inițiativă şi simțul de răspundere. Sunt o persoană căreia îi place munca de organizare.

Când eram secretară la un liceu din Bucureşti, am urmat în paralel şi am absolvit cursuri de operator PE şi de marketing. În prezent sunt angajată la o mică firmă a familiei mele.

Dorind să-mi valorific cunoştințele nou obținute, precum şi experiența anterioară, aş fi interesată să lucrez într-o firmă de anvergura celei pe care o conduceți, ca secretară-şefă la oricare dintre compartimentele: import-export, financiar, marketing.

Anexez curriculum vitae solicitat în anunț, urmând ca actele să le prezint la data desfăşurării concursului. Deoarece această dată nu a fost precizată în anunț, vă

rog să binevoiți a-mi comunica în timp util când va avea loc concursul şi care sunt condițiile lui de desfăşurare.

Cu mulțumiri,
Maria Popescu

Curriculum vitae

Maria Popescu
Adresă: Str. Cameliei nr. 41, 010852 Bucureşti, sector 3
Telefon: 07xxxxxxxx
Starea civilă: căsătorită, doi copii.
Studii:
Liceul de filologie-istorie „Iulia Haşdeu", promoția 1996.
Curs de marketing cu durata de un an, absolvit în 2010.
Curs de operare PE cu durata de şase luni, absolvit în 2011.
Activitate profesională:
1996-2000: secretară adjunctă la Liceul industrial „Pipera"
2000-2012: secretară-şefă la acelaşi liceu 2013-2014: secretară la firma Audami S.A.
Experienţă:
- bună cunoaştere a utilizării calculatorului (Microsoft Office – Word, Excel)
- uşurință în exprimare (oral şi scris)
Limbi străine: – engleza: bine, franceza: satisfăcător
Hobby-uri: muzica clasică, florile

La interviu

Dacă primim invitația de a ne prezenta la interviu, ne pregătim cu grijă pentru a face o cât mai bună impresie.

Ținuta şi punctualitatea. Bărbații vor fi corect tunşi şi raşi, decent îmbrăcați. Femeile vor încerca să arate cât mai bine, nedepăşind însă granița sobrietății. Ne vom pregăti actele ca să le găsim uşor – într-un dosar pus la îndemână în servietă sau în poşetă.

Dacă ni se fixează o anumită oră de întâlnire, o respectăm cu sfințenie. E preferabil să venim cu câteva minute mai devreme (dar nu cu o jumătate de oră!) decât cu un minut mai târziu.

Atitudinea. Dacă directorul sau şeful întreprinderii intră în încăperea în care-l aşteptăm, ne vom ridica în picioare. În biroul şefului nu ne aşezăm decât după ce am fost invitați. Nu vorbim primii, ci aşteptăm să ni se pună întrebări, la care vom răspunde cât mai concis. Ne vom feri să tăiem vorba interlocutorului şi, în general, să intervenim inutil. Nu ne vom lăuda nici cu calitățile noastre (dacă e cazul, le prezentăm cu modestie), nici cu relațiile pe care le avem. Nu ne vom argumenta în niciun caz dorința de a obține serviciul respectiv cu motive de genul: am o familie grea, nu am bani etc. Asemenea „argumente” nu-l vor convinge pe cel care ne ascultă şi, în plus, fac impresie proastă.

Dacă interlocutorul nostru se ridică, trebuie să facem la fel chiar dacă ni se pare că n-am spus încă esențialul. Nu insistăm să mai obținem o întrevedere şi în niciun caz nu ne prezentăm a doua oară dacă nu am fost clar invitați. Aşteptăm un răspuns pe e-mail sau un telefon.

Dacă angajarea a avut loc în cursul acestei întrevederi, mulțumim pentru încrederea acordată şi promitem să îndeplinim viitoarele sarcini cu maximum de conştiinciozitate. Apoi părăsim încăperea fără grabă excesivă, dar şi fără să întârziem în mod inutil.

Salariul. Această problemă merită câteva recomandări speciale. Am văzut şi am auzit solicitanți care nu aşteptau să li se spună ce ar avea de făcut, ci întrebau direct: „Cât oferiți?" Eu personal n-aş angaja un om care întârzie la un interviu cu oră fixă, dar nici pe unul interesat în primul rând de bani.

Obligația celui care angajează este să precizeze nivelul de salarizare. Dacă ofertantul nu spune nimic, solicitantul trebuie să aibă răbdare şi să aştepte o altă ocazie, pentru că dacă se grăbeşte să pună el întrebarea va face impresie proastă. Pe de altă parte, presupunând că ai fost acceptat şi oferta întârzie, este legitim să te interesezi de salariu, căci există, din păcate, destui patroni veroşi care te-ar putea folosi în perioada de probă fără să te plătească.

În mod normal însă, la interviu solicitantul

trebuie să urmeze regula „cine vorbeşte primul pierde”. Dacă vi se oferă o sumă prea mică, nu ezitați s-o spuneți – însă politicos şi zâmbind. În fond… se negociază.

Ca să nu existe invidie şi comentarii, în orice instituție care se respectă salariile rămân confidențiale.

Angajat la recomandarea cuiva. Nu se întâmplă prea des să ne găsim un serviciu la mica publicitate a ziarelor sau pe internet. Joburile bune se dau adesea fie foştilor colaboratori merituoşi, fie persoanelor recomandate de cineva de încredere.

Când am citit acest lucru am fost şocată, pentru că în timpul comunismului aveam o puternică aversiune față de un asemenea mod de a obține o slujbă. Însă mi-am dat seama că atunci se întâmpla altceva: erau ajutați, prin pile şi relații, nişte impostori, nişte oameni fără competențe pentru slujba respectivă, singurul lor merit fiind rudenia cu un tovarăş la fel de incompetent, care-i susținea. Nu pretind că azi nu se angajează, mai ales la stat, rudele incompetente ale câte unui parlamentar, dar cazurile de acest fel sunt totuşi izolate.

Acum, cel care vă recomandă pentru o slujbă trebuie să vă ştie foarte bine calitățile şi să garanteze pentru dumneavoastră. Aveți ocazia ca în perioada de probă de dinaintea angajării propriu-zise să demonstrați ceea ce ştiți şi să nu-

l faceți de râs pe omul care v-a sprijinit.

După angajare

„Bobocul”. În prima zi de lucru, este de datoria şefului firmei (sau a unui reprezentant al său) să-l prezinte pe noul angajat colegilor lui de muncă. Aceştia se vor strădui, gândindu-se la propriul lor debut în activitatea respectivă, să uşureze nou-venitului integrarea în echipa existentă.

„Bobocul” trebuie să-şi impună ca în primele zile să nu aibă prea multe inițiative, ştiut fiind că, la început, se va vorbi despre el în toată instituția. Îşi va aranja locul de muncă astfel încât să fie plăcut şi ordonat şi va încerca să se facă util. Odată integrat, când ajunge să-şi cunoască şeful şi colegii, cu bucuriile şi necazurile lor, va judeca singur ceea ce este permis sau interzis – de exemplu, pauza de cafea sau posibilitatea de a aduce ceva de mâncare de acasă. Să precizăm că locul de muncă nu este deloc indicat pentru a da telefoane particulare, chiar dacă ceilalți se comportă cu totală discreție.

Bârfa. În relațiile noastre cu colegii, ne vom păzi ca de foc să participăm la intrigi şi „comploturi”. Vom avea noi cunoştințe, simpatice sau antipatice, dar nu trebuie să confundăm relațiile de serviciu cu cele de prietenie. Nu faceți şi nu cereți să vi se facă mereu confidențe legate de viața particulară. S-ar putea ca foarte curând să vă pară rău. O ținută sobră, fără a fi rigidă, este

cea mai potrivită.

Colegialitate şi promovare. Trebuie să fim buni colegi cu toate persoanele cu care lucrăm. Un bărbat se va strădui, în limita posibilului, să-şi ajute colegele, căci, în ciuda emancipării, femeile care lucrează sunt înainte de toate femei şi trebuie să fie tratate ca atare.

Camaraderia nu te împiedică în niciun fel să ai idei şi să le propui superiorilor. Este un mijloc cinstit şi normal de a avansa – fără bârfe şi intrigi. A te remarca muncind cinstit nu are nimic comun cu legea junglei şi delațiunea, metode prin care unii consideră că reuşesc în viață. Profesionalismul, buna creştere şi modestia nu te vor arunca în anonimat, dimpotrivă.

Am citit mai demult, într-o carte americană tradusă la noi, o întâmplare semnificativă. Un prosper om de afaceri este întrebat cum a reuşit în viață. Am început, spune el, ca un modest funcționar. Şi într-o după-amiază, când birourile erau goale, am rămas să termin nişte lucrări urgente. Întâmplător m-a văzut directorul. A doua zi am fost avansat – şi nu m-am oprit aici, bineînțeles fără să mai rămân la serviciu după program!

Când ai fost avansat

Cine se comportă corect şi se dovedeşte demn de încredere va putea să urce treptele ierarhiei

profesionale. Dar, când devii la rândul tău şef, sunt şanse să vezi lucrurile cu alți ochi.

Cel nou avansat va aprecia politețea patronului, felul lui de a se scuza când a greşit – şi va încerca să se poarte în acelaşi mod. În niciun caz nu-şi va da aere de „şef" față de foştii săi colegi, ci se va purta la fel de amabil ca înainte.

Un bun profesionist ştie că trebuie să dea exemplu printr-o comportare impecabilă. Dacă a acceptat onorurile funcției, a acceptat în acelaşi timp şi obligațiile ei. Nu trebuie să aşteptăm de la el laude exagerate pentru ceea ce facem corect, dar suntem îndreptățiți să-i pretindem să nu ne facă reproşuri nesfârşite pentru o greşeală întâmplătoare.

Ce înseamnă un şef corect? Ştiind că bunele maniere fac parte din obligațiile sale, un asemenea şef îi va asculta pe toți solicitanții cu aceeaşi atenție. Nu-i va face să aştepte inutil pe oamenii care doresc să-i vorbească, după procedeul folosit de unii avocați sau medici care, pentru a crea iluzia unei clientele extrem de numeroase, îi lasă pe cei de la uşă să aştepte la infinit. Tocmai persoanele cele mai ocupate găsesc mai mult timp pentru a-i primi pe solicitanți. Ele ştiu că, dacă laşi pe cineva să te aştepte, eşti considerat prost-crescut indiferent de funcția pe care o ai.

Adesea, ora închiderii sună mai târziu pentru şef decât pentru subordonați, dar el trebuie să-

şi amintească atunci că o zi de lucru este de ajuns şi că nicio problemă nu se va rezolva luând-o cu tine acasă! Un om bine organizat va şti să termine ce are de făcut la serviciu, nu acasă. La urma urmei, familia e mai importantă decât slujba. Ultima se poate schimba, familia nu! Ar fi păcat, la drept vorbind, să se întâmple invers.

În faţa autorităţilor şi a tribunalului

Politeţea şi birocraţia

Autoritățile şi tribunalul au în comun faptul că ne intră în viața particulară fără să fie dorite din cale-afară… Constatarea aceasta nu îndulceşte însă vizitele pe care trebuie să le facem în aceste locuri. Caricaturile sau bancurile şi-ar înjumătăți numărul dacă n-ar mai avea ca temă sacrosancta birocrația. Adevărul este că un ghişeu separă două lumi care nu vorbesc aceeaşi limbă. Poate că s-ar ameliora această stare de lucruri dacă, atât de-o parte, cât şi de cealaltă, ar exista un minimum de cordialitate, de înțelegere şi de umor.

Am fost cândva la un notar (de stat) despre care ştiam că este repezit şi antipatic. Cu toate că problemele pe care le aveam erau foarte complicate, pentru că i-am vorbit clar şi civilizat m-a invitat să stau jos, ba chiar mi-a oferit o ceaşcă de cafea!

Cum ne purtăm ca martor sau parte în procese

Dacă sunteți convocat în fața unui tribunal, este absolut necesar să vă duceți; dacă nu o faceți, motivul trebuie să fie foarte temeinic. Martorul trebuie să sosească punctual, având asupra lui convocarea.

Va aştepta în anticameră să fie chemat şi, bineînțeles, îşi va scoate pălăria când intră în sala de şedință, după ce în prealabil şi-a stins țigara. E aproape inutil să spunem că trebuie să vă faceți depoziția respectând cu strictețe adevărul, căci inexactitatea cea mai mică poate să vă coste foarte mult şi să fie, pe deasupra, cauza unor grave nedreptăți.

La un proces de divorț, judecătorul rosteşte în final:
- Tribunalul acordă d-nei Smith o pensie lunară de 200 de lire.
- O, sunteți foarte generos, domnule judecător, exclamă dl Smith. Şi când afacerile or să-mi meargă mai bine, am să contribui şi eu cu câte ceva.

Umor englezesc cules şi tradus de
DAN DUȚESCU

Fie că suntem martori sau parte în proces, răspundem preşedintelui sau, dacă e cazul, avocatului, dar niciodată altor persoane. Ne adresăm cu „domnule (doamnă) judecător” ori

„domnule preşedinte” celui care prezidează un tribunal şi cu „maestre” unui avocat. În schimb, altor persoane putem să ne adresăm cu „domnule”, „doamnă” dacă nu le cunoaştem exact titlul.

Procese de divorț. Un ultim sfat pentru persoanele care, din păcate, divorțează. Păstrați-vă demnitatea, nu vă lăsați orbiți de furie sau ură şi rezolvați-vă problemele personale acasă. Amintiți-vă că aşa-numitul „complet de judecată” e format din oameni ca şi dumneavoastră, care se vor întrista sau vor zâmbi ironic ascultând penibilele certuri pe care le continuați în sala de şedință. Mai plastic spus: „divorțați” acasă, rămânând prieten cu cel de care trebuie să vă despărțiți, iar la tribunal prezentați-vă numai pentru a obține actele necesare. Nu neglijați luna de recurs în care aveți dreptul să reveniți asupra hotărârii luate... Politețea este, în primul rând, apanajul oamenilor superiori din punct de vedere moral. Nu veți regreta niciodată că ați fost „un domn” sau „o doamnă”. În fond, viața este prea scurtă ca să ne certăm pentru nişte furculițe ruginite...

Cum ne purtăm într-o biserică

Ritualul de închinare

Când intrăm într-o biserică, ne purtăm cu evlavie şi decență. Ne facem semnul crucii şi

spunem o rugăciune, de pildă: „Intra-voi în casa Ta, îndruma-mă-voi în biserica Ta cea sfântă, întru frica Ta, Doamne, povățuieşte-mă pentru vrăjmaşii mei, îndreptează înaintea Ta calea mea.”

Mergem spre altar şi ne închinăm mai întâi icoanei expuse pe iconostas (tetrapodul din dreapta), unde de obicei se află icoana învierii şi cea a patronului bisericii. Închinându-ne, rostim o rugăciune legată de persoana Mântuitorului sau a sfântului patron al bisericii. Trecem apoi la icoana din stânga (axionita), a Maicii Domnului, şi spunem rugăciunea: „Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine, Născătoare de Dumnezeu…”

Mergem pe solee (pragul din fața catapetesmei), închinându-ne la icoanele de la catapeteasmă şi rostind în fața fiecăreia rugăciuni specifice. Dacă nu avem cărți de rugăciuni, ne putem ruga cu cuvintele noastre. Apoi ne retragem.

Dacă atunci când intrăm în biserică se desfăşoară deja o slujbă, nu ne mai putem permite să îndeplinim tot ritualul acesta, ci ne închinăm discret, alegându-ne un loc de unde să participăm la slujbă; vom îndeplini ritualul închinării după terminarea slujbei.

În timpul slujbelor, ne închinăm de obicei când se rostesc numele persoanelor Sfintei Treimi (Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh). Lumânările se aprind la intrare: se pune o lumânare pentru vii şi una pentru morți.

În biserică, de regulă, bărbații stau în dreapta, femeile, în stânga. În bisericile din Maramureş femeile stau în spate. Deoarece astăzi vin la slujbă mai multe femei decât bărbați, ele pot sta în orice loc doresc.

În cursul slujbelor, îngenunchem. La liturghie facem acest lucru de mai multe ori: în momentul citirii Sfintei Evanghelii, când se rosteşte Crezul şi când se iese cu cinstitele Daruri, preotul spunând cuvintele: „Luați, mâncați…", iar corul cântând: „Pre Tine te lăudăm, pre Tine te binecuvântăm…"

La sfârşitul liturghiei, cei pregătiți se împărtăşesc, ceilalți primesc anafură. Toți participanții sunt miruiți cu untdelemn din candela de la icoana Mântuitorului.

Parastasele nu se fac duminica, ci numai sâmbăta. Este admisă orice sâmbătă din an.

Nu se fac nunți în posturile de Crăciun şi de Paşti (40 de zile înaintea sărbătorilor).

Cum ne adresăm reprezentanţilor Bisericii

- Preoților şi diaconilor *căsătoriți* li se spune: „Preacucernice părinte", „Cucernice părinte" sau „Părinte".
- Călugărilor din mânăstiri sau catedralele episcopale li se spune: „Preacuvioase părinte", „Cuvioase părinte" sau „Părinte".
- Episcopilor ne adresăm cu apelativul

„Preasfinte părinte”.

· Arhiepiscopilor şi mitropoliților li se spune: „Înalt Preasfințite Părinte”. (Avem arhiepiscopi la Galați, Constanța, Suceava, Cluj, Târgovişte şi mitropoliți la Iaşi, Sibiu, Craiova, Timişoara.)

· Patriarhului României ne adresăm cu apelativul: „Preafericite Părinte Patriarh”.

Politeţea la superlativ

Am fost fericită şi nespus de emoționată că am putut include în a treia ediție a *Codului* o serie de Reguli de etichetă în prezența Familiei Regale a României, obținute prin bunăvoința Secretariatului Majestății Sale Regelui Mihai I şi redactate special pentru cititorii acestei cărți. Păstrez, desigur, Regulile de etichetă şi în ediția de față. Mi se par extrem de necesare pentru noi toți: chiar dacă nu vom avea onoarea să ne aflăm cândva în prezența unui membru al Familiei Regale a României şi prin urmare să le aplicăm, ele ilustrează cu pregnanță, prin forța exemplului maximal, tot ce am învățat până acum referitor la formulele de adresare, salut, conversație, aşezarea la masă şa. În.D.

Iată Regulile de etichetă aşa cum ne-au fost transmise de Secretariatul Majestății Sale Regelui.

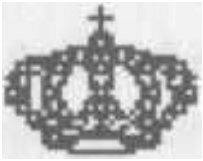

Unele reguli de etichetă în prezenţa

Familiei Regale a României

Protocolul Casei Majestății Sale Regelui Mihai I informează în legătură cu eticheta în mod obişnuit respectată în prezența sau în corespondența cu membrii Familiei Regale a României.

Scrisorile adresate Majestății Sale Regelui au pe plic mențiunea: „Majestății Sale Regelui Mihai I al României". În interiorul scrisorii se poate relua, în colțul din dreapta sus, aceeaşi mențiune. În textul scrisorii formula de început este „Sire".

Pentru Majestatea Sa Regina, mențiunea de pe plic este „Majestății Sale Reginei Ana a României", iar la începutul scrisorii se foloseşte „Majestate" sau „Majestatea Voastră".

În ambele cazuri (scrisori pentru Rege sau Regină), pe parcursul scrisorii trebuie evitată formula „dumneavoastră" şi folosite formele „Majestății Voastre", „al Majestății Voastre", „pentru Majestatea Voastră" etc.

Scrisorile adresate Alteței Sale Regale Principesa Margareta au pe plic mențiunea: „Alteței Sale Regale Principesa Margareta a României" sau

„A.S.R. Principesa Margareta a României”. La începutul scrisorii formula de adresare este: „Alteță Regală” sau „Alteța Voastră Regală”. Acelaşi lucru pentru Principesele Elena, Irina şi Maria. Pentru Alteța Sa Principele Radu, plicul trebuie să poarte mențiunea „Alteței Sale Principele Radu de Hohenzollern-Veringen” sau „A.S. Principele de Hohenzollern-Veringen”, iar formula de început a scrisorii este „Alteță” sau „Alteța Voastră”.

De asemenea, pentru Principese şi Principe trebuie evitată formula „dumneavoastră” şi folosite formele: „Alteței Voastre Regale” sau „Alteței Voastre” (după caz) etc.

La plural, în scris, se poate folosi în loc de „Majestățile Lor” formula „MMLL”, iar în loc de „Altețele Lor Regale”, formula „AALLRR” (de exemplu: MMLL Regele Mihai şi Regina Ana).

Atunci când membrii Familiei Regale se află prezenți în persoană, formulele directe de adresare sunt următoarele:

- Pentru Rege: „Sire” sau „Majestatea Voastră”
- Pentru Regină: „Majestatea Voastră”
- Pentru Principesa Margareta: „Alteța Voastră Regală”
- Pentru Principele Radu: „Alteța Voastră”
- Pentru Principesele Elena, Irina sau Maria: „Alteța Voastră Regală”

Dacă Majestățile Lor se află împreună cu Altețele Lor Regale, se poate folosi la începutul

unui discurs sau luare de cuvânt formula generală: „Majestățile Voastre, Alteţele Voastre Regale.”

Dacă sunt prezenți numai Principesa Margareta şi Principele Radu, adresarea se face mai întâi Principesei şi apoi Principelui: „Alteța Voastră Regală, Alteța Voastră” sau „Alteță Regală, Alteță”.

La venirea şi la plecarea membrilor Familiei Regale este obişnuit ca bărbații să salute cu un gest scurt de înclinare a capului (fără înclinarea corpului), iar femeile să facă reverență. Acest lucru este valabil în fața Regelui, Reginei, Principeselor şi Principelui. Regula este respectată de fiecare membru al Familiei Regale față de rudele aflate într-o poziție superioară de titlu sau vârstă (inclusiv dacă e vorba de soție, frate, soră, mamă sau tată).

Nu este indicat să se întindă mâna din proprie inițiativă, în chip de salut, ci numai dacă unul dintre membrii Familiei Regale o oferă.

În cazul unei conversații obişnuite, particulare, este de dorit ca Regele să înceapă discuția, şi nu invitații. Dacă Regele nu este prezent, următorul membru al Familiei Regale (în ordinea de la sfârşitul acestui text) o va face. De asemenea, este de dorit ca invitații să nu întrerupă membrii Familiei Regale atunci când aceştia susțin o conversație.

În cazul în care unul sau mai mulți membri ai Familiei Regale participă la un eveniment public ce implică un amplasament pe scaune sau la masă (dineu, prânz), este necesară consultarea Secretariatului M. S. Regelui în prealabil.

În cazul unui dineu, toți cei prezenți aşteaptă ca M. S. Regele să se aşeze primul, iar la plecare toată lumea se va ridica atunci când Regele s-a ridicat. Nu este indicat ca cineva să se ridice în timpul mesei. În prezența Regelui la masă, nimeni (nici membrii Familiei Regale) nu poate începe un nou fel de mâncare înaintea Regelui. Dacă Regele nu e prezent, regulile de mai sus se aplică următorului în ordinea membrilor Familiei Regale (menționată la sfârşitul textului).

În prezența membrilor Familiei Regale, în nicio împrejurare (publică, oficială sau particulară), nu este de dorit să se folosească telefonul mobil.

Este nepotrivit să se ceară unuia dintre membrii Familiei Regale să transmită un mesaj verbal sau scris ori să transporte un comision, un cadou, flori etc., nici măcar atunci când obiectul transmis are ca destinatar pe Majestatea Sa Regele. Acest lucru se poate face prin Secretariat, prin Protocolul Casei, telefonic sau prin poştă.

Ținuta potrivită pentru vizitele formale la Familia Regală este menționată pe invitația emisă de Protocolul Casei Regale. Dacă întâlnirea este privată, de lucru sau are statut de audiență, atunci este de preferat ca bărbații să

poarte costum gri în cursul zilei şi albastru închis în cursul serii. Pentru femei este recomandabilă o ținută potrivită cu momentul zilei şi cu locul vizitei. Militarii sunt rugați să folosească ținuta militară adecvată momentului zilei şi anotimpului.

Ordinea intrării şi ieşirii dintr-o sală a membrilor Familiei Regale a României, ordinea aşezării în împrejurări publice, ordinea aşezării la masă, ca şi ordinea liniei de primire a invitaților (atunci când Familia Regală e gazdă) este următoarea:

- Majestatea Sa Regele
- Majestatea Sa Regina
- A.S.R. Principesa Margareta
- A.S. Principele Radu
- A.S.R. Principesa Elena
- A.S.R. Principesa Irina
- A.S.R. Principesa Maria

Soții şi copiii Principeselor se aşază astfel: soțul după soție şi copiii (în ordinea vârstei) după tată.

CAPITOLUL 14

Călătoriile și distracțiile

Pe drum

De ce ne place să călătorim?

A călători e mai important decât a ajunge la destinația călătoriei, spunea cineva. Această afirmație pare fondată pe experiența unui globe-trotter care ştie că, dacă „uneori țelul dezamăgeşte, călătoria niciodată". Dar dacă vei fi mereu nemulțumit fiindcă în altă țară nu e „ca la noi", ar fi mai bine să rămâi acasă.

Un adevărat călător va reține mai ales ce este frumos din ceea ce vede şi îşi va nota, în măsura posibilului, lucrurile care l-au impresionat. O călătorie se face cu bună dispoziție şi cu plăcere, sentimente pe care le vom retrăi când vom răsfoi jurnalul de călătorie şi ne vom uita la vederile pe care le-am cumpărat, la fotografiile sau la filmele pe care le-am făcut.

Frumusețea şi interesul unei călătorii nu depind de numărul de kilometri parcurşi. Sunt mai câştigați oamenii care au făcut o excursie de zece zile în Maramureş decât cei care se laudă că, într-o singură săptămână, au stat două zile la Zürich, una la Florența, o noapte la Veneția, o oră şi jumătate la Milano, o dimineață la Roma şi patru ore la Viena!

Să fim foarte atenți la ce ne uităm şi mai ales

cum ne uităm. Lucian Blaga spunea: „Pe omul simplu îl recunoşti din aceea că se miră de toate, dar simplitatea i-o recunoşti şi din aceea că de unele lucruri nu se miră îndeajuns.”

Pregătirea bagajelor

O călătorie cere un anumit timp de pregătire, pentru alegerea mijloacelor de călătorie şi a itinerarelor, chibzuirea hainelor şi bagajelor, cumpărarea de valută, achiziționarea biletelor de transport etc. Ca să evităm chinul ultimei zile, destinate facerii valizelor, cel mai bine e să stabilim din vreme o listă cu hainele şi obiectele pe care trebuie să le luăm cu noi. Apoi, să cercetăm cu calm această listă şi să eliminăm cu mintea clară tot ce e inutil. E mai bine să repartizăm greutatea în sacoşe de voiaj sau în valize mai mici decât într-unul sau doi monştri, pe care nu i-ar putea duce decât un halterofil şi care vor fi nişte piedici teribile pentru fiecare etapă. De altfel, exact din acest motiv companiile aeriene nu acceptă în cală bagajele ce depăşesc o anumită greutate (sau cer bani în plus pentru ele).

Pentru o doamnă, de pildă, o valiză de dimensiuni medii pe rotițe, o sacoşă cu strictul necesar pentru drum (nu mai grea de cinci kilograme!) şi poşeta sunt mai mult decât suficiente. Trebuie să fim practici – importante sunt doar obiectele indispensabile: paşaportul,

biletul, banii… Imaginați-vă, oricât de improbabil ar fi, că în apropierea dumneavoastră se va afla un hoț. Aşa că nu țineți banii laolaltă cu actele, dar nici nu-i puneți „la adăpost” în poşetă, în borsetă sau – mai ales – în valiză. Confecționați-vă dintr-un material drăguț (catifea reiată, de exemplu) un portofel cu şnur lung şi purtați-l permanent asupra dumneavoastră. Dacă reuşiți să improvizați un obiect comod, nu vă veți trezi fără bani nici când coborâți din tren, nici mai târziu, când vă veți afla la o sută de kilometri de hotelul la care ați tras. Este de asemenea prudent să nu luăm cu noi în călătorie bijuterii scumpe.

În tren

Un călător prudent va ajunge la gară cu o jumătate de oră înainte de plecarea trenului, pentru a-şi putea lua de pe peron reviste de citit pe drum şi eventual ceva răcoritor de băut.

În tren îşi va căuta, dacă are de ales, un vagon mai puțin aglomerat; va ajuta persoanele în vârstă care urcă şi, ajuns în compartiment, va întreba dacă mai e vreun loc disponibil. Trebuie să indicăm politicos şi clar locurile libere, fără să creăm o atmosferă ostilă. Dacă avem locuri rezervate şi nu le găsim libere, vom apela (zâmbind) la controlor şi nu vom începe să ne certăm cu ceilalți călători.

Valizele, gențile, umbrelele şi hainele vor fi

plasate în locurile speciale pentru bagaje, pe cât posibil fără să-i incomodăm pe ceilalți călători. Vom ajuta, fără exagerare, doamnele care vor să-şi aşeze bagajele. Lăsăm persoanelor pe care vrem să le onorăm locurile în direcția mersului şi de lângă fereastră. O persoană bine-crescută o va face chiar dacă are locul privilegiat cumpărat în prealabil.

Dăm hamalului, peste taxă, un bacşiş rezonabil. Dacă persoanele din compartiment ne cer să închidem fereastra, o vom face fără să protestăm. În caz de neînțelegeri ne adresăm controlorului, evitând discuțiile lungi şi inutile.

Nu fumăm decât moderat în vagoanele pentru fumători, oricum nu țigări tari care fac aerul de nerespirat şi dau migrene celorlalți călători. Se înțelege că ne vom abține complet în vagoanele pentru nefumători.

Mâncarea. Multor persoane călătoria le trezeşte o poftă de mâncare formidabilă. Le sfătuim să păstreze totuşi anumite limite, pentru a-i scuti pe vecini de spectacolul unei lăcomii exagerate. Vom evita să luăm de mâncare pe drum lucruri urât mirositoare sau inestetice ca, de pildă, ouă răscoapte, friptură cu sos, chifteluțe cu usturoi. În general, o persoană bine-crescută nu mănâncă deloc într-un compartiment de tren.

Conversația. O conversație într-o călătorie, am mai spus-o, poate fi foarte plăcută, dar poate să provoace şi surprize dezagreabile. Ne vom abține

să facem confidențe, să pronunțăm nume. Orice întrebare pusă unor necunoscuți poate să devină o indiscreție și o lipsă de tact. Nu-l veți întreba pe domnul fermecător din fața dumneavoastră: „Văd că nu purtați verighetă, sunteți necăsătorit?" Dacă țineți morțiș să aflați, întrebați-l: „Aveți copii?" La prima întrebare s-ar putea să nu obțineți un răspuns sincer, la a doua vă garantez că da. Nimeni nu spune minciuni când e vorba de copii – și atunci veți afla că… „nu încă" sau „am doi flăcăi pe cinste" (ce-i drept, domnul ar putea fi divorțat sau despărțit de partenera sa). Odată clarificat subiectul care vă interesează… discuția poate continua.

Copiii. Chiar dacă o conversație este pasionantă, dacă un roman este captivant, dacă peisajul este minunat, nu trebuie să ne neglijăm copiii, în cazul că ne însoțesc. Într-o călătorie ei trebuie să fie supravegheați permanent, deoarece există pericolul unor accidente. Dar nici nu le vom face observații interminabile, ci le vom găsi o preocupare. Să nu uităm să luăm pentru ei de acasă o carte, un joc etc. Computerele pentru copii sau chiar propria noastră tabletă, dacă e bine garnisită cu jocuri electronice, sunt excelente în asemenea cazuri.

Vagonul restaurant. Dacă o călătorie e lungă, vagonul restaurant vă oferă un moment de relaxare agreabil și constituie o soluție mai elegantă decât despachetarea nenumăratelor

sandviciuri sau folosirea prea frecventă a termosului. Regulile de urmat în vagonul restaurant sunt cele valabile la orice altă masă luată în oraş, cu o restricție: aici nu trebuie să pierdem prea mult timp stând de vorbă. Numărul restrâns de locuri disponibile ne impune să-l eliberăm pe al nostru imediat ce am terminat masa. Ne vom hotărî repede asupra meniului, fără să protestăm că lista e limitată. Să evităm reclamațiile şi tot ce poate întârzia serviciul chelnerului.

Vagonul de dormit. În vagonul de dormit este valabilă o etichetă specială care ține şi de logică, şi de tact. Patul de deasupra este mai incomod, din acest motiv îl vom oferi pe cel de jos unei persoane mai în vârstă, chiar dacă, potrivit biletului, ne aparține. Ocupantul patului de sus îşi face primul toaleta seara, dar ultimul dimineața. Ajunge astfel la locul lui înaintea vecinului şi îl părăseşte după el – pentru a evita, sub ochii acestuia, o escaladare şi o coborâre dizgrațioase. În timp ce unul îşi face toaleta, celălalt va sta pe culoar.

Un călător bine-crescut nu va chema însoțitorul pentru a-i aprinde sau a-i stinge lumina, nici pentru a-i deschide sau închide fereastra. Se descurcă singur. Însoțitorului ne adresăm cu apelativul „domnule”, fără alt titlu. Când coborâm, îi lăsăm o mică sumă de bani.

Ne prezentăm vecinului în vagonul de dormit?

Numai când descoperim că există interes de ambele părți. În toate celelalte cazuri, este suficient un simplu salut cordial. Vom proceda la fel şi în cazul călătorilor întâlniți în vagonul restaurant sau în compartiment.

La coborârea din tren aruncăm sticlele goale şi eventualele resturi de mâncare în coşul de gunoi, nu pe geam. Nu le lăsăm pe masă sau pe bancă. Dacă nu este loc în coş, le luăm cu noi şi le aruncăm mai târziu. Lăsăm compartimentul „lună".

Pe vapor

Pe vapor se respectă aceleaşi reguli. Dacă facem o călătorie la bordul unui transatlantic, se înțelege că drumul e destul de lung şi, în acest caz, e admis să te prezinți comesenilor şi vecinilor de cabină, ca şi tuturor călătorilor cu care ai de-a face. Când suferim de rău de mare, e bine să evităm sălile comune şi să ne retragem pe punte sau în cabină. În fața acestei calamități rămânem neputincioşi, mai ales dacă medicamentele nu ne ajută. E dezagreabil să ne plângem prea mult, mai ales în fața persoanelor care, neresimțind răul de mare, nu ne înțeleg.

În avion

Călătorii dintr-un avion trebuie să se supună strict recomandărilor ce se fac în timpul zborului. Ne punem centura la decolare şi

aterizare, mestecăm bomboana oferită de stewardesă şi... nu ne gândim la ultima catastrofă aeriană văzută la televizor, nici la 11 septembrie 2001! Respectăm comenzile afişate, iar dacă nu ştim ce avem de făcut ne uităm discret la vecini sau apelăm, tot discret, la stewardesă.

Dacă avem rău de avion, vom întrebuința pungile speciale de hârtie din buzunarul scaunului, care ni se iau după ce au fost folosite. Nu ne umplem prea tare paharul deoarece, dacă se produc trepidații, lichidul poate ajunge pe haina noastră!

Flirtul cu stewardesele este de domeniul literaturii ieftine. Stewardesele fac o muncă grea, au o mare răspundere, iar a le deranja inutil este de prost gust. Sunt tinere, frumoase şi amabile pentru a vă ridica moralul când sunteți departe de pământ, şi nu pentru a vă transforma în Don Juani de ocazie!

La destinaţie şi înapoi acasă

Odată ajunşi la capătul călătoriei, prima regulă constă în a respecta cu strictețe obiceiurile, oamenii şi instituțiile țării care ne primeşte.

O purtare decentă

În unele țări, de exemplu, o femeie nu va fi lăsată să între într-un lăcaş de cult cu umerii descoperiți, în pantaloni şi cu atât mai puțin în

şort. Un bărbat va fi şi el privit dezaprobator dacă apare într-o ținută neglijentă.

Pentru un indigen, oricare ar fi el, un străin este reprezentantul tipic al țării sale. Mai ales când te porți dezagreabil! Şi eşti dezagreabil când nu ții cont de obiceiurile locului, când consideri țara respectivă ca o sucursală a patriei tale, când vorbeşti prea tare sau cânți pe stradă, când arborezi o ținută excentrică sau critici tot ce întâlneşti în cale. Concluzia e logică: acest român, acest francez se poartă prost, deci *toți* românii sau *toți* francezii sunt prost-crescuți! Înainte de a protesta, să ne gândim că, pentru noi, orice american este un domn care poartă ochelari cu rame de aur, fumează țigări de foi groase, bea lapte acru cu friptură şi are dolari cu nemiluita. Sau: un italian este un palavragiu neserios care se plimbă cu gondola şi cântă *O sole mio,* un francez este un snob zgârcit care îşi dă importanță, un austriac este un personaj îmbrăcat în costum tirolez care fredonează iodlere ş.a.m.d.

Românii în străinătate

Nu-mi face deloc plăcere să mă gândesc la imaginea românului în străinătate. Ceea ce ştiu sigur este că localnicii – unii chiar de origine română – ne evită. Să fie de vină numai infractorii din țară ajunşi pe acolo? Mă tem că nu. Ne purtăm în general prost, ba chiar şocant,

când călătorim. Poți să-i recunoşti pe români de la distanță: vorbesc tare, se strigă unii pe alții (de spaimă să nu se piardă?!) şi au multe, foarte multe bagaje inestetice şi inutile; principala lor preocupare pare a fi umblatul prin magazine, nu frumusețea turistică, muzeele şi monumentele unei țări.

Să fie limpede că nu generalizez: unii români se poartă chiar foarte bine când merg în străinătate. Şi e posibil ca numărul acestor români să fi crescut în ultima vreme... există semne încurajatoare.

Când sunteți invitat de prietenii (sau chiar de rudele) din străinătate, nu abuzați de ospitalitate şi stați numai perioada pe care ați stabilit-o cu gazdele, deşi vă simțiți bine şi ați mai sta o săptămână.

- Nu folosiți telefonul gazdelor sau, în orice caz, folosiți-l foarte puțin şi numai după ce ați cerut permisiunea.
- Obsesia multora este să-şi cumpere din străinătate maşini. Aduceți vorba despre asta şi, dacă pe prietenii dumneavoastră nu-i fascinează subiectul, nu insistați.
- Chiar dacă ați adus când ați sosit nişte cadouri costisitoare (de care de fapt nici nu era nevoie), când veniți din oraş, unde v-ați plimbat, aduceți gazdelor un mic dar – nişte fructe, o sticlă de vin sau ce vi se pare că le-ar face plăcere. Nu e vorba de bani, ci de politețe.

În 1990 am stat o săptămână la nişte prieteni în Austria. Aveam atunci, ca toți românii, extrem de puțini bani, cam 10 mărci. Plimbându-mă prin oraş, am cumpărat cu numai o jumătate de marcă doi pui de cactus pentru cei doi copii ai prietenilor mei. Acum cactuşii sunt enormi şi înfloresc!

Să călătoreşti nu înseamnă să faci cumpărături, să te fotografiezi în fața monumentelor oraşului şi să aduci cu tine rețete culinare – sau nu înseamnă numai asta. Înseamnă, înainte de toate, efortul de a te instrui, de a înțelege modul de gândire şi mentalitatea persoanelor pe care le întâlneşti, precum şi ale nației reprezentate de ele. Dar cât este de dificil să-ți laşi acasă toate obiceiurile, mai ales că eşti sclavul lor douăzeci şi patru de ore pe zi! Cât de greu este să te adaptezi la alt mod de viață! Totuşi numai cu acest preț vom vedea ceea ce este de văzut într-o țară străină.

Nu ştiu şi nu am citit nicăieri cum trebuie să se poarte un englez invitat în Franța sau un suedez invitat în Ungaria. Ştiu doar că legile ospitalității sunt universal valabile şi că musafirul trebuie privit ca un oaspete de onoare, indiferent de vârstă şi de statutul social. Există însă şi obiceiul locului, aşa că nu ne putem permite să-i judecăm pe oameni după normele de care ținem cont la noi în țară. Îmi povestea o prietenă invitată la un picnic în Norvegia că gazdele au pus la dispoziție

grătarul, cărbunii, mesele, vesela, iar invitații au venit cu carnea pentru fripturi şi salatele. Prietena mea era indignată; mie mi se pare destul de practic!

Impresii din călătorie

Orice țară are frumusețea ei. Să reținem lucrurile cu adevărat importante, de pildă obiceiurile bune, fără a ne extazia peste măsură („niciodată la noi nu va fi aşa"); dar nici să nu povestim, o dată reveniți acasă, numai aspectele neplăcute pe care le-am întâlnit. Feriți-vă mai ales de generalizări. Un om educat povesteşte despre o țară străină exact la fel cum povesteşte despre o vizită în vecini: cu discreție şi tact, adică fără comentarii interminabile şi nelalocul lor. Am văzut într-o emisiune TV un grup de tineri din industria hotelieră care fuseseră trimişi la specializare în Elveția şi acum îşi relatau impresiile. Au povestit pe un ton destul de iritat că într-adevăr acolo e curat şi serviciile sunt ireproşabile, dar… lipseşte minunata ospitalitate românească! M-am întrebat la ce hotel sau restaurant de la noi au întâlnit tinerii (care se pare că s-au dus degeaba în Elveția) celebra ospitalitate?

Cum ne petrecem timpul liber

Am citit undeva că poți aprecia nivelul de civilizație al unui om după modul în care îşi

petrece timpul liber.

Unii se adâncesc într-o carte interesantă sau se duc la teatru, operă, concerte, expoziții. Alții merg aproape în fiecare seară la restaurant sau la cazinou. În fine, alții (majoritatea celor din jurul nostru) se mulțumesc să navigheze pe internet şi să se uite la televizor. Domnii, mai ales, fac sport (tenis, pescuit) sau merg la meciuri. Iarna se face ski, iar în celelalte anotimpuri se merge, pur şi simplu, la munte la sfârşit de săptămână. Dacă ai o casă afară din oraş, faci grădinărie şi te bucuri de aerul nepoluat.

Totuşi cei mai mulți dintre noi, doamnele mai ales, nu au aproape niciodată timp liber: trebuie să spele, să calce, să deretice, să meargă la piață, să pregătească mâncarea, să facă temele cu copiii... Numeroasele reprezentante ale acestei categorii se uită cu invidie la ceilalți, la cei care „se distrează", şi nu-şi dau seama că ar putea avea şi ele timp liber dacă ar fi mai organizate. Tot secretul este să ajungi să-ți spui, într-o bună zi: „Gata, viața e prea scurtă ca să mi-o petrec numai în bucătărie! De mâine o să-mi iau viața în serios – o să încerc să-i descopăr părțile neştiute, de pildă „jocul"...

Jocul, sportul şi fairplay-ul

Este bine ştiut că omul îşi dezvăluie adevărata fire când joacă sau se joacă.

Brâncuşi spunea, pe drept cuvânt, că „atunci când nu mai suntem copii înseamnă că am murit de mult”. Fie că recunoaştem sau nu, bucuria de a rămâne copil există în fiecare dintre noi. O caracteristică a celui mic este dorința de a fi „liber”, de a se juca tot timpul. Se joacă singur, dar aşa se plictiseşte repede, pentru că intervine o altă trăsătură umană, nevoia de a se confrunta cu cei din jur, spiritul de competitivitate, altfel spus necesitatea de a demonstra că el este cel mai bun. Orice joc între mai mulți are însă nişte reguli precise care trebuie respectate. Din nevoia de a câştiga, unii le încalcă uneori cu naivitate. În lumea copiilor, totul este mai drept, mai adevărat, mai cinstit, dar şi mai crud. Cel care a greşit este sancționat prompt cu excluderea din joc. Va suferi, dar va înțelege totodată că fairplay-ul este indispensabil în societate. Nu altfel stau lucrurile în viața adulților atunci când intră în „joc”.

Un principiu de fairplay. Un mare sportiv, campion în cursele automobilistice, a fost întrebat în ce constă secretul succeselor sale. „Am acționat mereu ca şi cum ceilalți au toate drepturile, şi eu niciunul”, a spus el. Iată un minunat principiu de urmat, nu numai când jucăm, dar în toate împrejurările vieții. Pentru ca acest principiu să nu fie considerat drept un semn de slăbiciune, ar trebui să nu avem de-a face cu mediul „rechinilor”, dar nici cu cel al

„fazanilor”. Să adăugăm că şi pentru cei care au în vedere funcția recreativă a jocului există anumite principii de tact şi de bun-simț. Dacă cineva nu le respectă, nu va mai fi invitat niciodată într-un grup care se reuneşte pentru a se distra.

A şti să pierzi. Când joacă (de pildă, un joc de cărți – whist, canastă, bridge…), fiecare dă ce are mai bun în el pentru a ajunge la victorie şi este perfect normal să existe o mare tensiune, indiferent că e vorba de un joc simplu sau de unul complicat. Dar există întotdeauna o *unică* persoană sau echipă câştigătoare – adevăr la mintea cocoşului, a cărui ignorare îi face pe cei care pierd să se manifeste dezagreabil. Să pleci de la masa de joc bine dispus, să câştigi sau să pierzi fără manifestări ostentative pare normal şi ar trebui să fie o regulă pentru toată lumea. Totuşi vedem nenumărați jucători care atunci când pierd țipă sau înjură, după cum vedem câştigători tratându-i pe învinşi cu o ironie zdrobitoare. Mărturisesc că nu-mi plac nici unii, nici ceilalți. Jocul este un test de discreție şi de stăpânire de sine. Impasibilitatea nu e în toate jocurile la fel de necesară ca la poker, unde a devenit proverbială, dar calmul, şi când câştigi, şi când pierzi, reprezintă un semn de bună-creştere. Cu excepția şahului, aproape toate jocurile sunt supuse, mai mult sau mai puțin, hazardului, acesta fiind simbolizat de zaruri, de

cărți sau de bila care se rostogolește. La unele jocuri, norocul este singurul criteriu. Să învățăm, prin urmare, să ne stăpânim nervii când el ne ocoleşte.

Datorii la joc. Miza jocului se stabileşte în funcție de împrejurări şi de parteneri. Majoritatea jocurilor de hazard îşi pierd orice interes dacă nu au un câştig, fie şi simbolic. În schimb, la jocurile care ne solicită inteligența şi perspicacitatea, miza poate să lipsească. În orice caz, dacă există, ea trebuie să corespundă condițiilor materiale ale partenerului. Un jucător bogat sau căruia îi place gustul riscului nu trebuie să propună mize la care celălalt jucător nu poate face față.

Dacă am pierdut, ocoliți cu încăpățânare de noroc, nu există decât o soluție: să plătim. Datoriile de joc sunt datorii de onoare. E inutil să-l deplângi pe cel care a pierdut, deoarece s-a expus singur. E preferabil, într-adevăr, să te gândeşti bine înainte de a juca o sumă mare, ca să nu regreți mai târziu. Nu mă refer aici la jocurile de noroc devenite vicii, deoarece ele ies prin definiție din zona bunelor maniere.

Nu este corect şi nici elegant să întrerupi jocul în momentul în care câştigi. Înseamnă să-i iei partenerului orice şansă de a se revanşa. Dacă nu-ți poți permite să pierzi, nu trebuie să te apropii de masa de joc.

Invitaţii la o partidă

În marea lor majoritate, jocurile de societate sunt, în prezent, jocuri de cărți. Există o întreagă gamă, care merge de la „şaizeci şi şase” la bridge, de la rummy la poker şi ecarte etc.

Cărți de joc noi. Dar, oricare ar fi jocul şi oricare ar fi regulile lui, există anumite recomandări dictate de buna-cuviință. Nu se utilizează decât cărți de joc noi sau bine întreținute. Ele trebuie să fie puse în ordine. Cărțile pătate, rupte, cu colțurile întoarse sunt nu numai inestetice, dar poartă şi semne după care pot fi recunoscute de către posesori, de unde rezultă un avantaj neloial al acestora față de cei care nu le cunosc.

Comportamentul în timpul jocului. Nu se cuvine să trântim cărțile, să lovim masa cu pumnul, să facem glume proaste sau să ne ridicăm pentru a da mai multă forță aruncării victorioase a unui careu de aşi.

Nu vom face niciun fel de semne pentru a da informații partenerului.

Nu este necesar, desigur, să păstrăm o tăcere religioasă în timpul jocului de cărți, dar nici nu trebuie să lăsăm conversația să ajungă pe primul plan şi jocul pe al doilea. Dacă se naşte o discuție, ea trebuie să fie scurtă şi purtată pe un ton neutru. În cazurile neclare, gazda acceptă că invitatul are dreptate!

Un spectator la joc nu este neapărat purtător de

noroc – jolly joker. El poate să urmărească o partidă, să aprecieze sau nu jocul fiecăruia, dar se va abține de la orice comentarii şi de la orice sfat. Dacă nu are această „forță", trebuie exclus imediat.

A juca în public presupune un control permanent asupra reacțiilor noastre nervoase. Nu vom lăsa să ni se vadă pe față o bucurie sau o teamă exagerată – semne ale lipsei de stăpânire de sine. Dacă avem ghinion şi ne-am pierdut până şi ultimul ban, trebuie să ne păstrăm măcar calmul, deoarece este singurul capital care ne-a mai rămas.

Chiar dacă suntem jucători pasionați, ne vom feri să propunem în orice împrejurare „o partidă" („unul mic").

Gazda şi musafirii. Când jucăm la cineva acasă, gazda va asigura băuturile răcoritoare, cafeaua, biscuiții şi țigările. Totul va fi aşezat pe măsuțe, alături de masa de joc. Aceste gustări nu trebuie să devină scopul principal al întâlnirii. Un bun jucător nici măcar nu le apreciază, pentru că a venit să joace, nu să mănânce, şi jocul îl acaparează aproape complet. Din acelaşi motiv, nu ai voie să impui pauze în timpul jocului pentru a schimba un disc, a discuta despre vreme sau despre politică. Jocul nu se întrerupe sub niciun motiv, deoarece rişti să-i deranjezi pe cei pasionați.

Când primim cu regularitate prieteni pentru a

juca, trebuie să ne străduim să adunăm parteneri de forțe egale. Dacă se joacă pe bani, vom invita persoane cărora le place să rişte şi care dispun de mijloace financiare sensibil egale.

Când ți se propune să participi la un joc, îți vei rezerva toată seara în acest scop, vei sta cât stau şi ceilalți invitați, contribuind şi la cheltuielile pe care le face gazda. Dacă fumul de țigară îți face rău, vei refuza invitația. Este nepoliticos – şi de altminteri inutil – să interzici celorlalți să fumeze în timpul jocului.

La dans

În acest capitol mă voi referi în special la tineri, oameni plini de energie şi chef de viață, care vor – pentru că e dreptul lor – să se distreze. Am văzut însă de mult la televizor că exista la Cluj un club pentru cei de vârsta a treia: membrii clubului numiseră o seară „Seara tinereții" şi se distrau de minune dansând. Sfaturile din acest capitol le-ar putea fi şi lor utile.

Într-o seară am intrat cu frică, dar împinsă de curiozitate, într-o discotecă. Le recomand tuturor cititorilor acestei cărți să facă această experiență: este unică şi te face să apreciezi tihna la care te reîntorci din ceea ce mie mi s-a părut… un infern. M-am aflat într-o încăpere nu prea spațioasă, cu lumină puțină, cu o orgă de lumini obositoare şi stresantă. Nu prea vedeam fețele celor care se mişcau – pentru că nu pot să spun

„dansau”. Fum dens de țigară, muzică asurzitoare, melodie – nici vorbă. Consumația nu era obligatorie, însă prețurile erau senzaționale şi din acest motiv, pentru a se „distra” mai bine, cam toți cei prezenți aveau prin buzunare secrete câte un recipient cu tărie. Dar am şi o veste bună: într-un astfel de loc nu trebuie să ştii să „dansezi” în sensul obişnuit al acestui cuvânt; este suficient să te ții pe picioare şi să te legeni ori să te mişti cum doreşti, fără să ții cont de ceea ce face partenerul (dacă îl ai, dacă nu, te mişti singur). Detest formula „pe vremea mea”, pe care o vor spune însă şi tinerii din ziua de azi când vor fi mai mărişori (cam la 60 de ani), dar ştiu că „pe vremea mea” o mătuşă m-a învățat paşii de tangou, vals, foxtrot; apoi, pentru că erau la modă, prietenii m-au învățat conga, twist, rock, cha-cha.

Mi-a făcut plăcere să asist la un curs de dans clasic şi modern, predat de un tânăr la o şcoală de bune maniere. Acelaşi tânăr profesor le-a explicat cursanților (care aveau vârste cuprinse între 15 şi 50 de ani) regulile pe care trebuie să le respecți când te afli într-o sală de dans şi nu cunoşti aproape pe nimeni:

- Dacă doreşti să dansezi cu o fată pe care n-o cunoşti şi ea este însoțită, te apropii şi, cu un zâmbet amabil, ceri permisiunea persoanei care o însoțeşte; abia apoi te înclini şi inviți domnişoara. După aceea, dacă este

aglomerație, mergi cu un pas înaintea ei, dar întorci mereu capul (fără a o lua însă de mână şi a o trage după tine!). Pe ringul de dans te mai uiți o dată, tot zâmbind, în ochii fetei, şi apoi paşii de tangou (ştiuți) vă vor conduce pe amândoi în ritmul muzicii. Distanța dintre parteneri va fi firească; e cazul să spun asta, deoarece dacă tânărul e un timid va avea tendința să-şi țină partenera la mare distanță, iar dacă e un tânăr care n-a luat lecții de bună-cuviință va căuta s-o strângă atât de tare, încât biata fată va simți că se sufocă!

Normal este ca înainte de începerea dansului tânărul să-şi decline identitatea – spunând nu „Eugen", ci „Eugen Petrescu". Dacă a acceptat invitația, politicos este ca şi domnişoara să folosească o formulă oarecare: „îmi pare bine, eu sunt… sau „Mă bucur, eu mă numesc…" – dar rostindu-şi numele întreg, „Lia Vasilescu", şi nu doar „Lia". Prezentările nu mai necesită acum strângerea de mână; eventual, tânărul sărută mâna fetei.

· În timpul dansului nu se vorbeşte şi nu… se mângâie insistent partenera, care în acest caz poate să-şi părăsească partenerul fără nicio explicație – va înțelege singur de ce.

· Când acordurile muzicii au încetat, tânărul îşi poate întreba partenera dacă îi acordă şi dansul următor sau o poate conduce la locul de unde a luat-o. În niciun caz n-o va lăsa singură

pe ringul de dans. Îi va mulțumi, va mulțumi însoțitorului şi nu se va alătura neinvitat perechii sau grupului. Tot ce-i este permis e să întrebe dacă o mai poate invita la alt dans şi, dacă primeşte un răspuns evaziv, „sunt cam obosită”, de pildă, va înțelege că nu e cazul să insiste.

· La dans, ca şi în viață se ivesc situații neprevăzute. De exemplu, cel care o însoțeşte pe tânără este foarte gelos şi spune hotărât „nu”, cu toate că domnişoara a zâmbit văzându-l pe tânărul care vrea s-o invite la dans şi chiar a făcut un pas către el ori s-a sculat de pe scaun. Un tânăr politicos nu va considera în niciun caz refuzul un motiv de scandal: va înțelege imediat, va zâmbi, va spune „vă rog să mă iertați” şi se va retrage fără ostentație.

· Când invităm pe cineva la dans ne stingem țigara, ne încheiem la haină (aşa ar trebui să ne îmbrăcăm într-o asemenea ocazie) şi abia apoi ne apropiem de perechea sau grupul de unde dorim să „furăm” pentru câteva minute o fată încântătoare.

· De obicei se dansează la nunți, botezuri, reuniuni de familie mai festive etc. „Balul” este deschis de persoanele cele mai importante – la o nuntă, de pildă, de către miri, dar face o impresie foarte bună situația în care mirele îşi invită mama pentru primul dans, iar mireasa dansează cu tatăl ei sau cu socrul. Chiar dacă

toți ochii sunt ațintiți asupra unei blonde vaporoase (care pe vremuri, când existau carnețele de bal, l-ar fi avut umplut de invitații), un tânăr bine-crescut va dansa de suficiente ori şi cu prietena ei, cea care încă nu a obținut suficiente rezultate la… cura de slăbire! Şi s-ar putea să aibă o surpriză foarte plăcută.

CAPITOLUL 15

Cadourile

Arta de a dărui şi de a primi

A oferi un cadou nu este un gest obligatoriu, e mai curând consecința unei decizii. Cadoul nu poate fi nici cerut, nici comandat, nici sugerat, deşi există câteva excepții la care o să ne referim mai jos.

A şti să oferi mici daruri cu discreție şi tact este un semn de noblețe sufletească. Există oameni generoşi, care o fac oricând cu plăcere, dar există şi oameni meschini şi zgârciți.

Modul în care dăm şi primim cadourile se învață. Nu întâmplător în Japonia – țara politeții – se fac cursuri speciale pe această temă.

Am impresia că oricine va primi cu plăcere câteva sfaturi.

Când şi cui facem cadouri?

Nu este greu de observat că o persoană care intră într-o casă cu o floare în mână este privită cu mai multă simpatie decât musafirul ce se scuză de fiecare dată că la florărie era închis! Micile cadouri întrețin prieteniile şi produc oricui o mare plăcere – cu condiția să fie oferite din suflet şi dezinteresat.

A face un cadou profesorului la care copilul tău este amenințat de corijență, sau medicului

pentru un certificat de concediu neîndreptățit nu este semn de politețe, dimpotrivă.

De asemenea, nu vom da cadouri unei cunoştințe venite din străinătate, cu o situație materială mai bună decât a noastră, deoarece o vom obliga să-şi bată capul ce anume să ne trimită sau ce să ne aducă cu proxima ocazie. Cu atât mai neplăcut va fi pentru cel care a primit un dar oarecare să citească lista de… comisioane pe care i-am pregătit-o!

Între prieteni, în familie, între îndrăgostiți se pot face cadouri oricând. Nu trebuie să aşteptăm o zi festivă pentru a-i dărui prietenei noastre o pereche de mănuşi de bucătărie de care are mare nevoie sau bunicii o pereche de papuci comozi pe care i-am găsit din întâmplare la un mic magazin. Am auzit într-o casă o formulă amuzantă: acesta e un cadou „de ne-ziua ta”!

„Ce mi-ai adus?” în schimb, vom fi mai puțin generoşi cu odraslele noastre, pe care nu le vom obişnui să aştepte în fiecare zi un cadou. Pretențiile lor nu se vor termina niciodată şi vom creşte nişte egoişti şi nişte răsfățați. Mai mult, riscăm să ne pună în situații delicate, întrebând cu obrăznicie musafirii: „Ce mi-ai adus?”

Profitorii. Dacă am rugat pe cineva să ne cumpere un obiect, oricât de mic i-ar fi prețul, ne interesăm cât a costat şi îl achităm imediat. Dar dacă persoana care ne-a făcut serviciul îşi exprimă dorința de a ni-l face cadou, nu

prelungim discuția la nesfârşit. Mulțumim, acceptăm şi… ținem minte! Să nu abuzăm totuşi de prietenii noştri, rugându-l în permanență să ne facă mici cumpărături, mai cu seamă dacă nu le putem face, la rândul nostru, mici servicii. Să cumperi ceva, mai ales lucruri care se găsesc greu, necesită timp. Astfel pierzi – sau îi „dăruieşti" celuilalt – câteva ore. Nu poți să faci asemenea „cadouri" la nesfârşit, pentru că timpul unui om poate fi, pentru el, deosebit de prețios. Treptat, aceste persoane profitoare îşi vor pierde simpatia celor din jur.

Când achiți ce ți s-a cumpărat, ai grijă să dispui de bani potriviți, pentru că e nepoliticos să-l pui (tot pe cel care ți-a făcut serviciul) să găsească o soluție ca să-ți poată da restul.

Ce şi cum dăruim? Cum primim?

Nu vom face daruri costisitoare la tot pasul, chiar dacă avem o situație materială ieşită din comun. Nu este o dovadă de bun-gust.

Se poate oferi orice obiect util, de la un deschizător de conserve până la o tigaie de teflon, uneori chiar şi lucruri de mâncare. Dar şi aici se impune un minimum de tact. Nu-i vom aduce unei prietene mai sărace, de ziua ei, un kilogram de carne! Însă nişte cutii frumoase de brânză franțuzească, sardele sau pateu fin de ficat pot fi foarte bine primite.

Un cadou trebuie gândit, cumpărat, ambalat,

oferit. Trebuie să fie frumos, util şi să provoace o adevărată bucurie celui care-l primeşte. Tocmai aceste eforturi dau valoare unui cadou, şi nu preţul lui. Acesta va fi înlăturat cu grijă. Excepţie fac cărţile, de pe care preţul, dacă e tipărit, nu se şterge. Cartea nu se atinge! Totuşi în ultima vreme preţul apare pe un autocolant; aici îl putem şterge dacă nu reuşim să dezlipim frumos autocolantul. Vom pune între filele cărţii o hârtie elegantă sau o carte de vizită, pe care ne vom exprima gândurile bune. Dedicaţii şi autografe pot fi date numai de către autori, traducători, ilustratori, editori, înainte de a pune o carte în bibliotecă, fie că am primit-o sau ne-am cumpărat-o singuri, ne semnăm discret pentru a nu uita că este a noastră. Cei foarte grijulii îşi confecţionează ştampile speciale.

Când cumpărăm. După ce am aflat sau am ghicit dorinţele celor cărora vrem să le dăruim un obiect oarecare, îl cumpărăm din vreme şi-l punem bine. Vom evita astfel aglomeraţia din magazine în preajma sărbătorilor şi ne vom cruţa nervii, deoarece, ca un făcut, tocmai lucrul cel mai banal pe care voiam să-l cumpărăm… nu se mai găseşte! Nu se cumpără din vreme dulciurile, alimentele alterabile şi florile.

Cum primim. Cel care primeşte un dar îl va deschide în faţa musafirului şi nu-i va strica bucuria protestând că e prea scump, că nu trebuia sau, mai rău… că are oroare de bibelouri.

Va mulțumi, se va bucura şi va reveni cu comentarii agreabile de câteva ori în aceeaşi seară. Dacă un cadou nu ne place, ne vom ascunde nemulțumirea. În niciun caz nu vom spune: „Ce să fac cu şampania asta? Mai am încă zece sticle!” Când copilul nostru s-a străduit să ne aducă un ruj ce nu ni se potriveşte sau un vas de flori care nu ne place, nu-i vom face atunci, pe loc, niciun fel de observație. Vom deschide o discuție pe această temă cu altă ocazie şi-l vom învăța cum se cumpără un cadou.

Cel care a făcut un dar nu va insista prea mult, încercând să afle dacă ne place sau nu.

Kitschuri. Este firesc să cumpărăm suveniruri atunci când călătorim. Tot firesc este să le oferim familiei şi cunoştințelor noastre când ne înapoiem. Atenție însă, de cele mai multe ori aceste obiecte sunt kitschuri! Ce facem cu gondola adusă pentru noi de la Veneția? Cu turnul Eiffel adus de la Paris? Cu ursul de ipsos de la Vatra Dornei? Cu scoicile încrustate pe un papuc cumpărat la Eforie?! Nu ne poate obliga nimeni să ne urâțim casa şi viața, uitându-ne toată ziua la ele. Le vom pune la un loc într-un dulap sau într-o debara şi, la prima curățenie generală, ne vom lua inima în dinți şi le vom arunca!

Cadouri nepotrivite. Nu vom face cadou obiecte din casă care nouă nu ne plac. Dacă au o oarecare valoare, le putem dărui celor

apropiați, în cazul în care aceştia şi le doresc – însă fără comentarii de genul: „Mă mir că-ți place, mie mi se pare oribil!” sau „Ia-l tu, că eu tot îl arunc!”.

Nu dăruim, dacă nu ne pricepem, timbre unui filatelist, accesorii de pescuit unui pescar, culori unui pictor. Ei cunosc în mod cert mici magazine specializate unde găsesc lucruri pe măsura pretențiilor lor, pretenții pe care noi nu avem cum să le ghicim.

Dacă dorim să ne arătăm recunoştința față de cineva care ne-a făcut un bine: medic, avocat, profesor etc., vom alege cadoul cu mare grijă. Este bine să ne rezumăm la albume de artă, seturi de CD-uri cu muzică clasică, cutii de bomboane, dulciuri făcute în casă sau băuturi fine. Dacă ne gândim la un alt obiect, trebuie să ne asigurăm că nu este nepotrivit. Nu vom oferi lucruri voluminoase pe care n-ai pe unde să le pui în casă şi în niciun caz animale sau păsări, dacă nu am întrebat în prealabil.

Nu vom oferi cărți pe care nu le-am citit sau despre care nu am primit asigurări de la o persoană competentă că merită să fie citite.

Oamenilor cu care nu suntem în relații apropiate nu le vom oferi obiecte de îmbrăcăminte sau de toaletă. Ne limităm la o eşarfă, la un fular sau la un parfum de foarte bună calitate. Nu cumpărăm farduri, colonii, spray-uri la întâmplare, numai pentru a

cumpăra ceva. Orice om are preferințele sale şi, dacă nu i le cunoaştem, renunțăm să i le ghicim. Nu-i ducem de ziua ei unei doamne o sticlă de plastic cu palincă de Bihor!

Cadoul ideal. În general, ar trebui să dăruim obiecte care ne plac şi pe care nu ne îndurăm să le cumpărăm pentru noi. Cu puțină perspicacitate, putem găsi bijuterii de argint (brățări, lănțişoare, medalioane, broşe) de bun gust şi relativ ieftine; pentru apropiați, vom lua acele cadouri care ne-au fost „sugerate" involuntar. Bunicii i s-au stricat ramele de ochelari, mama se plânge că i s-a terminat nesul, fratele nostru ia mereu cu împrumut un stilou, iar prietena noastră îşi doreşte de mult un suport mai încăpător pentru vase.

Banii. Din păcate, se răspândeşte obiceiul de a dărui bani în chip de cadou. Dar există o mare diferență între banii pe care un părinte îi dă la o aniversare copilului său, pentru ca acesta să-şi cumpere o pereche de blugi pe măsură, şi banii pe care-i aduce în „dar" mamei lui tânărul inginer, proaspăt căsătorit. Nu se face! Banii, dacă tânărul consideră că trebuie dați, vor fi oferiți cu altă ocazie, iar la aniversare va aduce un cadou pe care l-a ales cu drag, după ce s-a gândit îndelung (împreună cu soția lui) la nevoile şi preferințele mamei.

Momentul. Un cadou valorează cât două dacă este oferit la timp, adică exact în ziua în care are

loc evenimentul (excepție fac nunțile, asupra cărora vom reveni).

Ambalajul. Este foarte important să oferim cadouri frumos împachetate. E bine să avem întotdeauna în casă panglici şi hârtii viu colorate, pe care le vom cumpăra oricând se iveşte ocazia, fără să ni se pară o cumpărătură inutilă.

Refuzul şi restituirea. Avem dreptul să refuzăm un cadou? Nu! Chiar dacă nu ne place, un cadou este un cadou şi a-l refuza înseamnă să-l jigneşti pe cel care ți l-a oferit. Această regulă are totuşi o excepție. Sunt cazuri când un cadou poate fi interpretat drept mijloc de presiune sau de convingere, şi dacă îl primeşti înseamnă că accepți să faci serviciul respectiv. În acest caz trebuie să-l refuzi sau, dacă ți-a fost trimis, să-l înapoiezi. Este desigur dezagreabil pentru cel care l-a oferit, dar trebuie să înțeleagă situația şi să se supere numai pe el însuşi şi pe lipsa lui de tact. Funcționarii, cum am mai spus, nu se cade să primească cadouri valoroase, mai ales când au o funcție importantă. Cinstea şi conştiința profesională nu le lasă altă alegere.

Să înapoiezi ulterior cadourile care ți-au fost făcute nu este admis decât în anumite cazuri. Când cineva te calomniază sau te jigneşte, poți să i le restitui fără niciun cuvânt, dar nu este obligatoriu.

După un vechi obicei, îndrăgostiții care s-au

despărțit nu își restituie unul altuia cadourile. Această regulă nu este absolută. Dacă unul dintre ei a adus grave prejudicii onoarei celuilalt sau dacă darurile sunt foarte prețioase, ele se înapoiază. Buna cuviință, pe care legea o sprijină în acest caz, cere să se restituie obiectele de mare valoare. Toate aceste situații nu sunt însă fără excepții. Un cadou primit este, de regulă, numai al aceluia care l-a primit. Pentru a evita situațiile neplăcute – cu care se ajunge uneori şi la tribunal – este de preferat să ne gândim bine ce oferim şi mai ales cui.

Mi s-a plâns o tânără că logodnicul ei i-a cerut înapoi ceasul (nu prea valoros) pe care i-l dăruise. I-am înțeles perfect supărarea şi m-am gândit ce noroc a avut că nu s-a căsătorit cu personajul respectiv!

Florile

Trebuie spus de la bun început că orice cadou se oferă unei doamne însoțit de o floare. Chiar şi pachetele sunt mai frumoase dacă le ornăm cu o crenguță de brad, cu o rămurică de vâsc, cu nişte imortele sau, de ce nu, cu puțin asparagus.

Reguli şi sfaturi

· Nu se oferă şi nu se țin în casă flori artificiale, oricât de bine le-ar imita pe cele naturale. Este de prost gust.

· Cu puțin efort şi imaginație, mai ales în

anotimpurile calde, se pot oferi flori de câmp sau flori rare, pentru a nu cumpăra mereu aceleaşi cinci garoafe îmbobocite, banale şi rigide.

· Trebuie evitate florile prea mari sau prea pretenţioase (cale, gladiole, ibiskus, nuferi) pentru că s-ar putea să nu fie pe gustul gazdelor şi se transportă greu. Eventual, asemenea flori se trimit printr-un comisionar. Toate florile sunt frumoase, dar, în general, un om delicat preferă florile delicate, ca anemonele, lăcrămioarele, violetele, ghioceii, macii, freziile, lalelele, brânduşele, margaretele, jerbera, tufănelele şi multe altele. Fiecare sezon are florile sale. Să nu le ocolim de dragul originalităţii, cu gândul că orhideele sunt mai distinse. Nu sunt!

· Florile se oferă de obicei fără ambalajul în care le-am cumpărat, chiar dacă este „foarte frumos”. Vom scoate hârtia şi o vom face să dispară, eventual în buzunar sau în poşetă, încă înainte de a intra în casă. Ambalajul poate

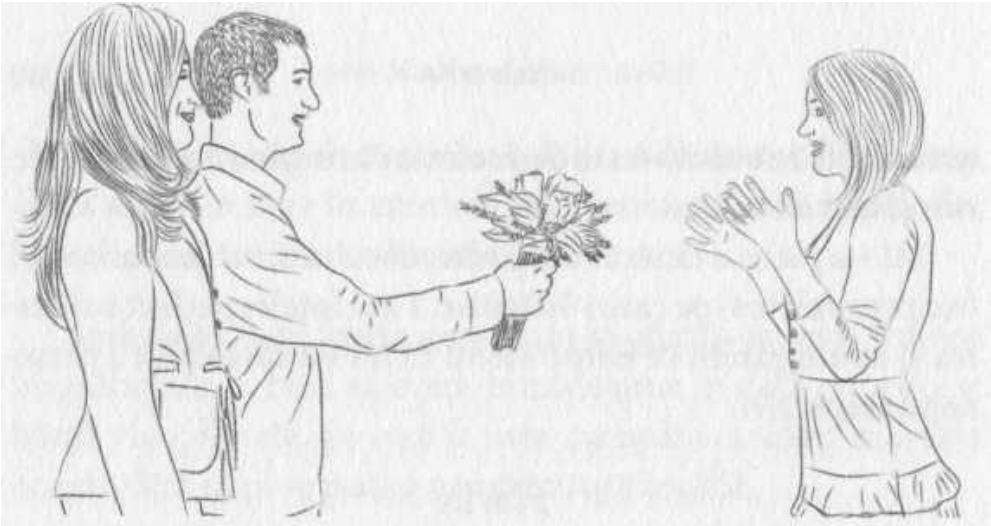

Domnul oferă buchetul, cu capetele florilor spre gazdă. Ultima va spune „Ce frumoase sunt!", în nici un caz „Nu trebuia, sunt așa de scumpe în ziua de azi!"

rămâne doar când a fost special gândit ca să pună în evidență un anumit aranjament floral, înmânăm florile cu cozile în jos.

· La noi în țară există obiceiul de a oferi flori în număr impar. Se spune că totul în această lume are pereche, iar cea care le primeşte completează buchetul. În schimb, la ceremonii funebre se aduc flori în număr par. Chiar şi jerbele respectă această regulă.

· Nu se dau flori bărbaților decât dacă se află la spital.

· Imediat ce am primit flori, le aşezăm într-un vas cu apă. Când aşteptăm musafiri, vom avea la îndemână, gata pregătite, vase de diferite mărimi.

· Când oferim flori cu o anumită ocazie, rostim în acelaşi timp şi o formulă de felicitare. Dacă le

ducem când mergem într-o vizită, nu spunem nimic. În schimb, gazda va mulțumi, le va admira şi în niciun caz nu va spune: „Vai, nu trebuia să vă deranjați” sau „De ce ați dat atâția bani când sunt atât de scumpe?”

· Când un cuplu merge în vizită, domnul e cel care oferă florile gazdei.

· Florile nu se refuză în nicio situație. Nu imitați gestul de prost gust al actrițelor din dramoletele văzute la TV, care aruncă la coş cu dispreț superbul buchet primit de la un admirator indezirabil. Florile n-au nicio vină, iar gestul e mitocănesc. O puteți face când sunt vechi şi ofilite, evident „revalorificate” din casa oaspetelui, dar după plecarea acestuia.

Nu cumpăraţi flori la întâmplare

Am citit într-o carte de memorii o povestioară foarte drăguță, care vine în sprijinul pledoariei mele pentru florile deosebite. Trei chirurgi români sunt trimişi la Paris la un congres. Acolo, o personalitate de excepție din lumea medicală îi simpatizează şi îi invită la masă, în locuința sa. Prietenii celui care povesteşte aveau rude la Paris şi nu duceau lipsă de bani, aşa încât cumpără câte un buchet enorm de flori şi se prezintă la adresa respectivă. Gazda le mulțumeşte politicos cu un zâmbet, pune florile în apă şi le oferă o băutură în aşteptarea celui de-ai treilea musafir, care întârzia. De ce întârzia? Povestitorul mărturiseşte că, având puțini bani, se dusese la o florărie modestă pe lângă care trecuse într-o zi. Acolo

găseşte nişte flori cum nu mai văzuse nicăieri (eu mi-am imaginat că era vorba de anemone), e surprins de preț, dar le ia, prea erau minunate, luându-şi totodată rămas-bun de la parfumul pe care dorea să-l cumpere soției.
În sfârşit, sună la uşa gazdei, se scuză pentru mica întârziere şi îi oferă delicatul buchet. Reacția gazdei este surprinzătoare: se luminează la față şi-l întreabă cum de a găsit acele flori pe care le vinde doar o florărie specială, unică în tot Parisul! Şi în continuare aproape că nu-şi mai poate lua ochii de la ele.
Dl dr. Pascu – autorul cărții în care am găsit această întâmplare – a avut noroc, iar parfumul acela chiar că a meritat sacrificiul!

La spital: nu se duc flori prea mari sau cu miros puternic (asupra acestui subiect vom reveni). Este bine să ne gândim de acasă în ce vor fi puse. Nu e greu să aducem chiar noi un vas potrivit, de pildă o ulcică smălțuită. Poate eliminăm astfel eternele sticle de lapte şi borcane de gem care „împodobesc" atât de dizgrațios saloanele, chiar dacă în ele se află flori foarte frumoase!

Ghivecele. Există o aversiune – nemotivată – împotriva ghivecelor cu flori. Dacă este vorba de un pomişor pitic ornamental, de o frumoasă azalee sau de un cactus nostim, nimic nu ne opreşte să le oferim unor prieteni. S-ar putea ca aceştia să se bucure de darul primit ani în şir, gândindu-se cu drag la noi. Ne interesăm însă

dacă au şansa să fie bine primite. Cunosc persoane care adoră cactuşii, dar şi persoane care-i detestă.

Comisionarul. Mulți dintre noi nu cunosc un obicei pe cât de comod, pe atât de elegant: să trimitem flori prin comisionar. Unele florării dispun de acest serviciu. Relativ de curând au apărut florării online care, desigur, livrează „prin mesager" comanda dumneavoastră la adresa pe care o indicați. Dacă florile – pe care le alegem după poza de pe ecranul computerului – sunt proaspete, mi se pare o soluție foarte bună. Vom trimite odată cu florile o carte de vizită cu câteva rânduri adresate destinatarului, iar în cazul comenzii online, „un mesaj personalizat" (care, din păcate, nu va fi scris de mână pe cartea de vizită, dar nu putem avea în viață chiar tot!). Nu vom trimite buchete

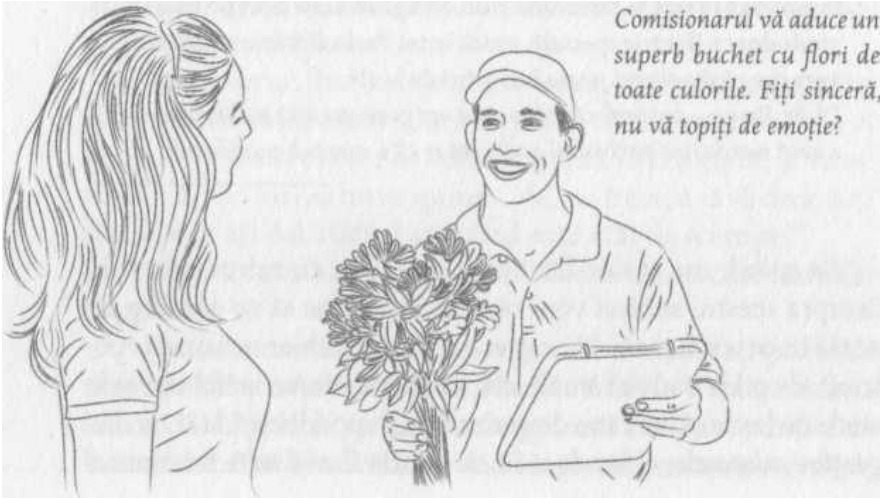

Comisionarul vă aduce un superb buchet cu flori de toate culorile. Fiți sinceră, nu vă topiți de emoție?

anonime decât dacă ținem cu tot dinadinsul să producem încurcături neplăcute într-o familie. Cel care primeşte florile va da un mic bacşiş comisionarului (mesagerului) şi va semna de primire. Apoi va mulțumi fără nicio întârziere, telefonic, celui care i le-a trimis.

Ce util este un astfel de serviciu când vrei să fii un om bine-crescut şi să trimiți nişte flori – de exemplu, a doua zi după o vizită – unor persoane în casa cărora te-ai simțit bine! Ce surpriză plăcută va avea fiica noastră când va primi de la colegii de clasă un buchet cu optsprezece trandafiri albi în ziua în care îşi sărbătoreşte majoratul! (De data asta se face excepție de la regula care interzice, în România, să oferi flori în număr par.) Să nu ne sperie sumele pe care trebuie să le plătim. Sunt infime în comparație cu bucuria pe care o producem celor pe care-i iubim şi-i respectăm!

Limbajul florilor. Să spunem câteva cuvinte şi despre limbajul florilor. Poate sunt superstiții, dar există persoane care țin seama de ele, astfel că, înainte de a cumpăra şi a dărui flori, e bine să ne gândim puțin, ca să nu comitem gafe. Despre cale se zice că aduc ghinion (eu nu cred – şi mi le cumpăr singură). Florile roşii înseamnă iubire şi pasiune, cele galbene gelozie, cele albe puritate. Dar nu toate florile sau culorile au o semnificație. În orice caz, nu vom duce unei mătuşi în vârstă, de la care aşteptăm o

moştenire, un buchet de nu-mă-uita şi nici mamei soțului o specie de cactus ce creşte spectaculos şi poartă numele popular de „limba soacrei”!

Ocazii în care dăm cadouri

Sf. Nicolae (6 decembrie)

Este una din sărbătorile cele mai aşteptate de către copii. Îi vom învăța să-şi pună la uşă ghetuțele lustruite de cu seară (în ajun). După ce s-au culcat, le vom umple cu daruri, constând în general din dulciuri, pe care le vor găsi a doua zi de dimineață. Le vom spune şi povestea cu nuieluşele pe care s-ar putea să le primească de la Moş Nicolae dacă nu sunt cuminți…

Crăciunul (25 decembrie)

Este sărbătoarea Naşterii lui Iisus Cristos. Când copiii sunt mici, vom face bradul fără ca ei să ne vadă, când devin mai mari, vom apela la ajutorul lor. Bradul trebuie să fie împodobit pe 24 decembrie, în Ajunul Crăciunului, spune tradiția, dar ştiu că azi multă lume îl împodobeşte şi pe 15 sau mai devreme…

Vom acorda o importanță specială serii de 24, invitând musafiri şi aşteptând colindători. Vom pune sub brad daruri pentru membrii familiei, dar şi pentru invitați. Ele vor fi frumos ambalate, vor avea etichete şi vor fi oferite în cadrul unui

ceremonial aparte. Momentul va fi cât mai mult prelungit şi va constitui o veritabilă sărbătoare. Va veni Moş Crăciun şi tot acum vor fi chemați colindătorii, pentru care vom pregăti din vreme daruri. Deoarece Ajunul Crăciunului este încă zi de post, se oferă de obicei covrigi, turtă dulce, nuci, mere, portocale.

Masa bogată de Crăciun în jurul căreia se adună întreaga familie are loc a doua zi, pe 25 decembrie, la prânz.

Anul Nou

Se dau bani copiilor care ne-au sorcovit. La masa festivă de Revelion, din 31 decembrie, se va pune în dreptul fiecărui invitat, în stânga, sub şervet, câte un mic cadou, de exemplu: un set de batiste, un portofel, o bijuterie, cosmetice, un stilou, o agendă, un calendar, în funcție de posibilitățile materiale ale familiei respective. Important este ca fiecare să întâmpine noul an primind un mic dar, de care să se bucure din toată inima.

Felicitări de sărbători. Crăciunul, Anul Nou, Pastele şi, în mai mică măsură, onomasticele sunt sărbători cu ocazia cărora felicităm multă lume – rude, prieteni, şefi şi subalterni, cunoştințe diverse. Expediem prin poşta clasică felicitări – un gest din ce în ce mai rar întâlnit, dar cu atât mai prețios şi măgulitor pentru cel căruia îi este adresat –, dăm telefon, trimitem

SMS-uri sau e-mail-uri, postăm mesaje pe rețelele sociale. Mijloacele moderne de comunicare ne dau posibilitatea să lărgim cu uşurință, aproape fără limită, cercul destinatarilor.

Mai mult, putem trimite acelaşi text unor destinatari diferiți şi, din păcate, adesea o şi facem. Iată de ce primim de sărbători mesaje de genul: „Lumina sfântă din noaptea de Crăciun să vă vegheze casa şi să vă umple sufletul de bucurie şi linişte. Să vă dea Dumnezeu…"; sau (varianta laică): „Dragi prieteni, să ne bucurăm de Crăciun cu tot preaplinul inimii noastre şi în 2014 să ne deschidem şi mai mult către Conştiență!" Sau pe Facebook, în ziua de 7 ianuarie: „Tuturor Ioanelor şi Ionilor, un călduros la mulți ani!"

Acestea sunt mesajele de felicitare colective, trimise „la grămadă", ca SMS sau e-mail, unei liste întregi de destinatari. Nu se cuvine! Mai bine trimiteți un mesaj simplu („An nou fericit, Dane!"), dar personalizat, decât ceva lung şi sofisticat – vorba vine!

– Adresat tuturor şi nimănui. Important nu este ceea ce spuneți, ci faptul că v-ați gândit la acel om într-un moment sărbătoresc.

Oamenilor apropiați se cuvine să le dăm un telefon ca să-i felicităm de sărbători, e un gest mai cald – nu să le scriem un SMS ori un altfel de mesaj; firește, cu excepția celor aflați în

străinătate, dacă nu ne putem permite costul convorbirii.

Mărţişorul (1 martie)

Este o zi aşteptată de toată lumea cu nerăbdare. Scăpăm, cel puțin teoretic, de hainele groase de iarnă şi, chiar dacă afară este lapoviță, ştim că a venit primăvara.

De Mărțişor se oferă mici obiecte confecționate de noi sau cumpărate, însoțite de tradiționalul şnur împletit, alb cu roşu. Florile ar trebui să le însoțească întotdeauna. Vom alege mărțişoare care au totuşi o semnificație: coşar, barză, cheiță etc. Le vom ocoli cu grijă pe cele de prost gust care, din păcate, au invadat comerțul (este vorba mai ales de cele confecționate din blănuri şi pene, dar nu numai). Din nou trebuie să amintim că nu prețul ne va determina să facem o alegere bună. A le lua la întâmplare, doar pentru că sunt cele mai ieftine sau cele mai scumpe, nu este o dovadă de bun-gust. Când scriam această carte, am primit de la o tânără prietenă, în locul unui mărțişor obişnuit, legată cu şnurul alb-roşu, o peniță de pe vremuri, găsită într-un sertar al bunicului ei. Mi-a făcut mare plăcere!

Când oferim mărțişoarele, să nu omitem să ne scriem numele pe cartonul pe care sunt prinse; ori să le punem în plic însoțite de o carte de vizită. Peste ani, când vor umbla în sertarul cu amintiri, cei care le-au primit îşi vor aduce

aminte cu plăcere de persoane pe care aproape le uitaseră.

Şi femeile pot să-şi dea cadou una alteia mărțişoare, dar în niciun caz nu vor pune pe masă mai multe, zicând: „Alege-l pe cel care-ți place!” Nu e frumos…

Bărbaților nu li se oferă mărțişoare decât în anumite zone ale țării.

Floriile

Să nu uităm să-i felicităm de Florii pe toți cunoscuții care poartă nume de flori. E frumos s-o facem trimițând un buchet de flori. Îmi povestea o doctoriță, deci o persoană cu multe relații, pe care o cheamă Florina, că în ziua respectivă are musafiri de care pur şi simplu nu se poate ocupa, căci trebuie să răspundă la telefonul care sună fără încetare!

Dacă suntem invitați la masă chiar în această zi fără să ni se spună de ce, vom ghici singuri că pe prietena noastră Maria o cheamă şi Violeta, Viorica sau Brânduşa şi îşi serbează onomastica. Aşa că îi vom aduce, pe lângă flori, un cadou.

Paştele

Pentru că slujba de înviere are loc sâmbătă la ora 24, se merge la biserică noaptea. Este bine să luăm şi copiii cu noi dacă nu sunt prea mici. Astfel vor învăța, poate, că în această noapte se sărbătoreşte învierea Mântuitorului Iisus

Cristos, după răstignirea pe cruce. N-aş fi scris asta dacă nu m-ar fi surprins răspunsul dat de nişte tineri unui reporter TV, care-i întreba de ce se află la biserică: „Nu ştim exact ce se sărbătoreşte, dar este foarte distractiv!” Voi adăuga că urarea tradițională de Paşte este „Cristos a Înviat!”, la care se răspunde „Adevărat a înviat!”; se mai poate spune „Sărbători fericite!”, ca la Crăciun, dar nu „Paşte fericit!” şi nici „La mulți ani!”.

De Paşte, pe lângă bomboane, figurine şi ouă de ciocolată, vom dărui copiilor hăinuțe noi. În general, copiii nu se bucură prea mult când primesc haine. Dar în această zi obiectele de îmbrăcat au o anumită semnificație. Ele vor fi purtate la slujba de înviere şi în prima zi de Paşte, care cade întotdeauna duminica. Nu țin minte nimic mai bine din copilărie decât pantofiorii negri de lac pe care-i primeam *numai* în această zi a anului.

Un alt obicei care face o mare bucurie copiilor este de a li se ascunde darurile şi chiar ouăle colorate aduse de „iepuraş”. Dacă aveți o casă cu grădină şi le ascundeți prin iarbă, e minunat, însă copiii se vor distra de minune căutându-le şi prin casă, pe sub mobile, iar ziua va fi pentru ei o adevărată sărbătoare.

Aniversarea (ziua de naştere)

Aproape mai important decât să facem un cadou

este să ne aducem aminte de zilele de naştere ale cunoscuților noştri, pentru a transmite felicitările chiar în ziua respectivă. În acest scop ar trebui să avem un calendar special, pe care de altfel îl putem confecționa singuri. Luăm douăsprezece foi de carton, le liniem, eventual desenăm sau lipim o ilustrație adecvată fiecărei luni, scriem cifrele zilelor (fără a indica şi ziua săptămânii, care se schimbă de la un an la altul) şi notăm în dreptul cifrei potrivite numele cunoştinței sau prietenului care îşi sărbătoreşte aniversarea. Vom atârna acest calendar pe perete, într-un loc ferit; este mult mai util decât o agendă bine pusă la punct, dar pe care uităm s-o consultăm! Îmi veți spune că azi nu mai e nevoie de aşa ceva, pentru că aflăm oricum de pe Facebook zilele de naştere ale „prietenilor". Aşa o fi… dar eu cred totuşi că ideea calendarului nu e chiar atât de proastă.

Dacă nu ne întâlnim cu persoana respectivă, îi vom da un telefon de felicitare: tot dar se numeşte. Când e vorba de o personalitate, nu-i vom telefona, ci îi vom scrie (pe hârtie!). În situații mai puțin ceremonioase, îi putem trimite un SMS ori un e-mail.

Onomastica (ziua numelui)

Se sărbătoreşte după calendarul ortodox. Numele şi datele de sărbătorire corespunzătoare sfinților celor mai cunoscuți, având zile marcate

cu roşu în calendarul ortodox, sunt: Vasile (1 ianuarie), Ion (7 ianuarie), Gheorghe (23 aprilie), Constantin şi Elena (21 mai), Petru şi Pavel (29 iunie), Ilie (20 iulie), Maria (15 august şi 8 septembrie), Dumitru (26 octombrie), Mihail şi Gavril (8 noiembrie), Andrei (30 noiembrie), Nicolae (6 decembrie), Ştefan (27 decembrie). Însă putem face o bucurie felicitându-i şi pe cei ale căror nume sunt, de exemplu, Alexandru (30 august), Ecaterina (25 noiembrie), Anastasia (22 decembrie), Eugenia (24 decembrie) etc.

Naşterea şi botezul

Se vor face cadouri atât copilului, cât şi mamei, chiar dacă nu suntem invitaţi la botez. De astă dată, darurile vor fi alese obligatoriu din categoria obiectelor utile. Colegii de serviciu, de pildă, se pot consulta cu familia respectivă. Ar fi păcat ca „norocoşii părinţi” să se trezească cu două cărucioare la un singur copil!

Obligaţiile materiale cele mai serioase revin naşilor. Aceştia vor aduce, pe lângă tradiţionalul trusou, şi un cadou de mare valoare, care-i va rămâne copilului amintire, dacă-i posibil, toată viaţa: o bijuterie de aur, un pahar de botez de argint etc., după posibilităţile fiecăruia. Naşii nu vor uita (cum se mai întâmplă în ultima vreme) să-i facă un cadou, ales cu grijă, şi mamei. Darul cel mai important pentru ea va fi însă de la tatăl copilului. Obiectele oferite mamei pot fi dintre

cele mai diverse: un vas de flori, un tablou şi chiar cărți sau CD-uri. De fapt se poate oferi orice, valoarea darului crescând cu timpul deoarece acesta îi va aminti permanent mamei de fericitul eveniment.

Căsătoria

Chiar dacă participăm la masa festivă, este de preferat să trimitem cadoul înainte. În ziua respectivă e atâta agitație, încât riscăm ca el să treacă neobservat sau să i se piardă cartea de vizită. Tinerii căsătoriți au nevoie de lucruri foarte diverse, deci va fi uşor să alegem un cadou folositor. În această situație, cadoul nu va fi neapărat o surpriză. Este preferabil să discutăm cu mirii sau cu părinții acestora despre ceea ce îşi doresc, decât să oferim al cincilea serviciu de cafea…

În multe țări din Europa, există obiceiul „listei de mariaj. Aceasta e alcătuită de către tineri când îşi anunță data căsătoriei. Lista se face la un mare magazin ales de ei şi se lasă acolo. Ea cuprinde o gamă foarte largă de obiecte şi de prețuri (pentru toate buzunarele!). Numeroase magazine specializate în „liste de mariaj" funcționează astăzi online: cadourile, plătite cu cârd, sosesc prin curier la adresa indicată de cumpărători, însoțite de câte un mesaj pentru miri. Aceştia vor mulțumi cât mai repede fiecărei persoane care le-a făcut un cadou şi eventual o

vor invita la ei într-o seară, având grijă ca darul primit să fie la vedere sau măcar să se vorbească despre el. „Lista de mariaj” se retrage în general de la magazin la două săptămâni după nuntă.

În lipsa unor magazine specializate în acest domeniu, putem alcătui noi înşine o asemenea listă, spunând din timp rudelor şi prietenilor unde o pot consulta. Se va proceda la fel ca în Occident: cel care a ales un obiect de pe listă îl va bifa, pentru a nu fi repetat. Din aceeaşi listă se pot inspira şi colegii de serviciu, adunând bani şi cumpărând un cadou mai scump. Pe cartea de vizită care-l va însoți se vor semna toți cei care au contribuit la cumpărarea cadoului. Fiecare în parte va primi mulțumirile tânărului cuplu.

La noi s-a statornicit obiceiul de a oferi mirilor un cadou în bani – şi probabil că din acest motiv „listele de mariaj”, cu toate că sunt pomenite în revistele pentru femei ori pe internet, nu par să aibă succes. Vom vorbi despre cadoul în bani într-un capitol separat (p. 344).

Chiar dacă am trimis dinainte cadoul, în ziua ceremoniei vom aduce în mod obligatoriu flori.

Cadoul pe care mirele îl va face (neapărat!) miresei în ziua căsătoriei nu va fi nici cerut, nici comandat, ci va constitui o surpriză.

Aniversările căsătoriei

Într-o casă în care tinerii căsătoriți se înțeleg bine, este recomandabil să se aniverseze data

căsătoriei. Invitațiile vor fi făcute rudelor sau prietenilor, specificându-se scopul petrecerii. Cadourile vor fi şi de această dată mai practice decât în alte ocazii.

Iată, ca o curiozitate demnă de reținut, denumirile care se dau în unele țări aniversărilor căsătoriei:

- Nunta de piele (la 3 ani)
- Nunta de lemn (la 5 ani)
- Nunta de cositor (la 10 ani)
- Nunta de mătase (la 12 ani)
- Nunta de porțelan (la 15 ani)
- Nunta de cristal (la 20 de ani)
- Nunta de argint (la 25 de ani)
- Nunta de perle (la 30 de ani)
- Nunta de rubin (la 40 de ani)
- Nunta de aur (la 50 de ani)
- Nunta de diamant (la 60 de ani).

Este un prilej de bucurie şi de amuzament să oferim la aniversarea a cinci ani de la căsătorie numai obiecte frumoase din lemn!

Obligația celor care invită este doar de a anunța câți ani au trecut de la evenimentul care i-a unit.

Vizitele

Un om politicos nu va intra în casele cu copii fără o surpriză cât de mică pentru aceştia: fructe, ciocolată, bomboane, jucării. Când suntem invitați la masă sau la o petrecere, chiar dacă nu se sărbătoreşte ceva anume, vom sosi cu flori sau

cu o băutură fină. Nu vom aduce fursecuri sau prăjituri din comerț într-o casă în care gospodina este renumită pentru talentul cu care le prepară ea însăşi.

Obiectul împrumutat nu este dat!

Trebuie spus de la bun început că obiectele împrumutate se cuvine să revină la proprietari cât mai curând posibil. Ar fi cazul ca asta să se înțeleagă de la sine, dar din păcate nu se întâmplă mereu aşa.

Cărţile

Obiectele care se restituie cel mai greu, după cum se ştie, sunt cărțile. Toți am avut destule surprize neplăcute în acest domeniu.

Dar înainte de a ne plânge că ne-au dispărut o sumedenie de cărți, trebuie să ne uităm în propria bibliotecă şi să vedem câte sunt împrumutate şi câte ale noastre. Ştim că este nepoliticos să atingem orice obiect dintr-o casă străină, chiar dacă e vorba de o statuetă sau de un vas frumos care ne place la nebunie, dar ce nu ştim este că nu putem arunca o privire în biblioteca altcuiva fără să cerem voie! Dacă dorim o carte (nu mai multe) şi ni se permite s-o luăm, să nu considerăm jignitor gestul gazdei de a nota într-un carnet numele nostru, titlul

Chiar și pentru a vă uita în bibliotecă trebuie să-i cereți voie gazdei. Cu atât mai mult, nu veți atinge cărțile!

cărții şi data. O vom aduce (sau o vom trimite înapoi) în maximum două săptămâni. După ce am citit-o, nu o vom pune în bibliotecă, ci în hol, de pildă, ca s-o avem mereu sub ochi şi s-o restituim cât mai repede. Observația este valabilă şi pentru CD-uri, DVD-uri şi, de fapt, pentru orice obiect care nu este al nostru.

Persoana care a împrumutat o carte o va îmbrăca în hârtie şi n-o va pune niciodată deschisă sau întoarsă pe masă (va folosi un semn de carte); se va feri s-o păteze, s-o adnoteze sau s-o rupă. Dacă totuşi a deteriorat o carte, nu se mulțumeşte să se scuze, ci se oferă s-o înlocuiască. Proprietarul va accepta sau va refuza oferta, după ce s-a gândit dacă are cu adevărat nevoie de carte sau nu.

Să păstrezi cărțile împrumutate mai mult de două săptămâni înseamnă să fii lipsit de educație; să nu le înapoiezi deloc înseamnă să

confirmi o vorbă celebră: „A lua cu împrumut o carte este totuna cu a o fura, a o da cu împrumut este totuna cu a o lăsa furată.” Se vehiculează chiar ideea că e vorba de un „furt nobil” – deci admis! Nu este adevărat. Un om corect va restitui întotdeauna la timp cărțile împrumutate. Şi niciodată nu va împrumuta altora cărțile care nu-i aparțin.

Banii

Cât despre bani, se cuvine să spunem că nu iei cu împrumut decât în mod excepțional şi întotdeauna de la cineva din mediul social pe care-l frecventezi. Regula spune că o femeie nu trebuie niciodată să se împrumute de la un bărbat, şi niciun gentleman de la o doamnă. Desigur, nu e dezonorant să ceri unei rude sau unui intim o mică sumă devenită necesară pe neaşteptate. Vei fixa o dată pentru a da banii înapoi şi o vei respecta cu strictețe. Astfel vei avea un nume bun şi vei găsi oricând pe cineva să te împrumute fără să te simți umilit. Chiar dacă n-ai semnat nicio chitanță, un împrumut devine o datorie de onoare. De asemenea, să fim atenți *cui* împrumutăm, căci rău-platnicii sunt în general cunoscuți.

Dacă sunteți proaspăt angajat, aşteptați momentul când vi se vor cere pentru prima oară nişte bani. Veți afla astfel că solicitantul este ştiut ca rău-platnic şi, dacă ați avut naivitatea

să-i dați bani, n-o să-i mai vedeți înapoi.

Chitanța. Dacă este vorba de o sumă mai mare, nu e deloc necivilizat să întocmiți o chitanță. Dar, atenție, se cuvine s-o propună şi s-o scrie cel care ia împrumutul, nu cel care-l oferă; va preciza data când urmează să restituie suma şi o va respecta cu sfințenie. În schimb, este neelegant să vi se propună o dobândă la împrumutul pe care-l faceți. Iar dacă vi se propune cumva o dobândă de sută la sută, oferta fiind însoțită şi de alte poveşti, să fiți sigur că nu veți mai primi banii înapoi! Vă rămâne consolarea că acea chitanță este valabilă la tribunal. Ideal ar fi să nu ne împrumutăm (este umilitor) şi să nu dăm împrumut (este riscant), dar, cum aşa ceva nu se poate, să reținem că, în cazul unei sume mai mari şi pe termen lung, vom înapoia banii însoțiți de un dar simbolic – nişte flori şi o cutie de bomboane (sau orice altceva, rămâne la alegerea dumneavoastră).

Chiar o sumă mică nerestituită la timp sau pur şi simplu uitată poate strica o prietenie. Este de datoria celui care ia împrumutul să țină minte suma exactă şi data când trebuie s-o restituie. Nu întâmplător francezul are o vorbă: *Les bons comptes font les bons amis.*

Obiecte care nu se împrumută

Învățați copiii de mici să nu dea şi să nu ia cu împrumut obiecte de îmbrăcăminte. Reprezintă motivul multor neînțelegeri, iar obiceiul este, pe deasupra, neigienic. Bunica mea (un om blând, bun, înțelegător) nu împrumuta de la nimeni şi nu dădea nimic din ce îi aparținea. Dacă totuşi reuşeam să împrumut ceva de la ea, nu mai îmbrăca acel obiect. Din principiu!

Tot din principiu, nu cereți împrumut bijuterii sau obiecte tehnice. Ca un făcut, chiar dumneavoastră, care nu stricați niciodată nimic, veți rămâne cu telul mixerului în spumă, iar perlele străine vi se vor deşira numai ca să vă facă în necaz şi să vă învețe minte!

Ai, dai, n-ai... Există în mod cert o fatalitate care planează asupra destinului obiectelor de împrumut. Sunt ani de zile de când nu vi s-a stricat nimic în casă. Cum este posibil ca tocmai oala cu presiune a vecinei să nu mai fie etanşă, fierul de călcat împrumutat să se defecteze, iar râşnița de cafea „luată pentru trei minute" să tacă pe vecie? Este posibil!

Multă vreme am avut în hol două pălării de pai, foarte frumoase, aduse din străinătate. Am împrumutat una din ele unei fete tinere care pleca la mare; îi stătea minunat, parcă era Julie Andrews în *Sunetul muzicii.* Peste două săptămâni, în hohote de plâns, tânăra mi-a povestit că a pățit ca dl Goe, a scos capul pe

geam şi... gata! Nu mi-a fost de ajuns şi am împrumutat-o pe cealaltă (era din India) prietenei ei care pleca... tot la mare. Nu mi-a venit să cred când am aflat că şi acest obiect frumos şi-a dat obştescul sfârşit. A fost spălată şi s-a topit! Aş putea să scriu o carte cu întâmplări similare, care ar ajunge la fel de celebră ca *Trei într-o barcă* de Jerome K. Jerome.

Ați fost într-o vizită; la plecare, pentru că plouă torențial, gazda vă oferă o umbrelă (singura din casă) şi o haină. Alegeți varianta taxiului căci, în mod cert, nu veți avea timp să reveniți a doua zi pentru a le restitui.

CAPITOL 16

Bucurii și necazuri în familie

Naşterea

Viața îşi urmează cursul, însoțită de bucurii şi dureri: naşterea şi botezul, logodna şi căsătoria, boala şi moartea. Fiecare dintre aceste evenimente importante pentru existența personală are ecouri în viața socială, deci şi în codul bunelor maniere.

Pentru că anunțurile de naştere prin mica publicitate din presă nu mai sunt la modă, îți anunți rudele, prietenii şi cunoştințele fie telefonic, fie în scris (se foloseşte tot mai mult şi în acest caz mesajul electronic). Pentru botez se vor trimite invitații sugestive – pe hârtie sau electronice –, în care puteți să dați frâu liber fanteziei combinate cu posibilitățile miraculoase ale computerului, cum ar fi o fotografie a leagănului copilului, colțul cu jucării sau orice vă trece prin minte, dedesubt fiind scrise câteva cuvinte ce vor preciza data şi locul ceremoniei.

Naşii

Cu riscul de a mă repeta, vom insista asupra alegerii naşilor. Ei pot coincide cu cei de la căsătorie ai părinților – sau nu. Pe cine trebuie să desemnăm ca naş şi naşă? În niciun caz pe bunici, căci năşia nu se limitează la botez, ci,

potrivit Bisericii, constituie o rudenie. În eventualitatea dispariției părinților de sânge, naşii îi vor înlocui. Chiar dacă părinții copilului trăiesc, naşii sunt „părinții lui spirituali" toată viața. Din acest motiv se vor evita persoanele prea în vârstă. Cei la care se apelează spre a-şi asuma această sarcină vor fi căutați printre rude şi prieteni, ocolindu-se, în măsura posibilului, persoanele necăsătorite.

Năşia este o onoare atât pentru naşi, cât şi pentru copil. De aceea e nepotrivit să alegi pe cineva ca naş doar pentru că are o situație materială sau socială mai bună decât a familiei copilului. Cu alte cuvinte, năşia nu trebuie să devină o afacere.

În mod obişnuit, naşii şi finii se tutuiesc.

Botezul

După ceremonia botezului creştin, desfăşurată la biserică sau acasă, are loc de obicei o mică petrecere, în cursul căreia se oferă cadouri de botez. În mod tradițional naşul dăruieşte un cec (azi se poate înlocui cu un cârd), o monedă de aur sau prima piesă dintr-un serviciu de masă care va fi completat în fiecare an. Ceilalți participanți vor aduce flori sau cadouri destinate atât copilului, cât şi mamei. Când petrecerea are loc la restaurant, florile şi cadourile se trimit acasă. Dacă se oferă tradiționalele bomboane de ciocolată – la biserică –, ele sunt aduse de obicei

de către naşi.

Preotul face parte dintre invitaţi şi este musafirul de onoare când împrejurările îi permit să vină. Petrecerea de botez este intimă, nu cere o ţinută specială şi nu se prelungeşte prea mult. Obiceiul cere preotului, naşului şi membrilor familiei să rostească un toast în sănătatea mamei şi a copilului.

Căsătoria

Cererea în căsătorie

Tradiţional, părinţii tânărului sunt cei care fac o vizită în acest scop părinţilor fetei. Cererea se adresează întotdeauna tatălui; se poate adresa mamei doar în lipsa acestuia. Răspunsul se poate da imediat – caz în care este chemată şi domnişoara, pentru a fi felicitată de toţi cei de faţă – sau poate fi amânat, dar nu prea mult.

La această vizită, părinţii tânărului se îmbracă foarte frumos şi aleg un buchet de flori aparte. Tinerii ar trebui să nu fie de faţă, pentru că se discută probleme legate de situaţia materială: unde vor locui, ce zestre se oferă fetei, ce posibilităţi materiale are tânărul şi cum se va desfăşura ceremonia. Dar în zilele noastre interdicţia aceasta nu mai este respectată, astfel că tinerii pot fi de faţă şi participa la discuţie.

Băiatul, care se consideră abia acum acceptat, are voie „oficial” să vină zilnic în casa viitorilor

socri şi poate fi oprit la masă ca un viitor membru al familiei. Tot din acest moment, el poate trimite zi de zi fetei… câte un buchet de flori albe, până în momentul căsătoriei! – regulă pe care o reproduc după un manual de politețe scris la începutul secolului.

În aceste vremuri neromantice, o cerere în căsătorie poate suna aşa:
El: Vrei să te măriți cu mine?
Ea: Vai, m-ai luat aşa pe neaşteptate!
El: Da sau nu - şi zi mai repede, am parcat neregulamentar.

Umor englezesc, cules şi tradus de
DAN DUȚESCU

Evident că toate uzanțele evocate mai sus sunt în ziua de astăzi vetuste. Puteți foarte bine să renunțați la ele, dar de ceva e totuşi bine să țineți seama, şi acum mă adresez direct tinerilor: anunțați-vă „oficial”, dacă nu chiar solemn, părinții că ați decis să vă căsătoriți şi nu-i lipsiți de bucuria participării la toate etapele acestui eveniment fericit.

Logodna

Se anunță logodna, care va fi sărbătorită într-un cadru intim, invitând numai rudele apropiate. Petrecerea are loc la părinții logodnicului.

- Ce-ți mai fac copiii? este întrebată o doamnă.
- S-au căsătorit amândoi, le-am dat aceeaşi „zestre“, dar n-au nimerit la fel de bine. Fata are un soț minunat: munceşte la serviciu, iar acasă spală, calcă, găteşte, ce să spun, face tot - fata mea e o norocoasă! în schimb, băiatul, săracul, a nimerit prost, e o victimă — munceşte la serviciu, iar acasă spală, calcă, găteşte... Soția lui e o leneşă!

Tânărul va oferi fetei inelul de logodnă, pe care aceasta îl va păstra pe degetul inelar de la mâna stângă până în ziua cununiei, când îl va muta pe dreapta, astfel ca pe stânga să primească verigheta în timpul slujbei religioase.

Alegerea naşilor se face de către logodnici după ce s-au gândit îndelung, ei oprindu-se asupra perechii pe care o iubesc şi o respectă cel mai mult. Aceiaşi naşi le vor boteza eventual copiii. Dacă naşii nu au posibilități materiale, cheltuielile pe care ar trebui să le facă vor fi preluate de către părinți sau chiar de către tineri, pentru că dimensiunea morală a naşilor este mult mai prețioasă decât cea materială.

Trusoul sau zestrea

Trusoul îi este dat logodnicei de către părinții ei şi constă din lenjerie de pat, plăpumi, perne, diverse obiecte de gospodărie, eventual mobilă.

Pe vremuri, părinții fetei erau bucuroşi că o mărită şi îi dădeau zestre pentru că, în schimb,

bărbatul era cel dator să-şi întreţină familia. În zilele noastre, lucrurile s-au schimbat radical. Băiatul aduce şi el zestre. Părinților care se plâng că au cheltuit ca să-l „înzestreze” ca pe o fată ar trebui să li se reamintească faptul că şi fata are o meserie şi câştigă destul. În plus, are toate obligațiile gospodăreşti pe care le avea şi pe vremuri.

Nunta civilă şi nunta religioasă

La primărie. Uzanța cere ca la primărie să se ducă numai tinerii şi părinții lor. Nu se fac invitații speciale, iar rudele şi prietenii pot veni doar dacă doresc.

Ținuta este elegantă, sobră, de oraş, deoarece căsătoria civilă are loc dimineața. Mireasa şi celelalte doamne nu vor purta rochii strălucitoare de lamé sau strasuri. Mirele şi domnii vor purta costume elegante, dar în niciun caz frac sau smoching. Este o ceremonie simplă, iar importanța care i se acordase mai demult în țările comuniste se explică prin faptul că nunta la biserică nu era bine văzută de autorități. Fastul şi toaletele elegante vor fi rezervate pentru cununia religioasă şi masa festivă, care se organizează fie acasă, fie la restaurant.

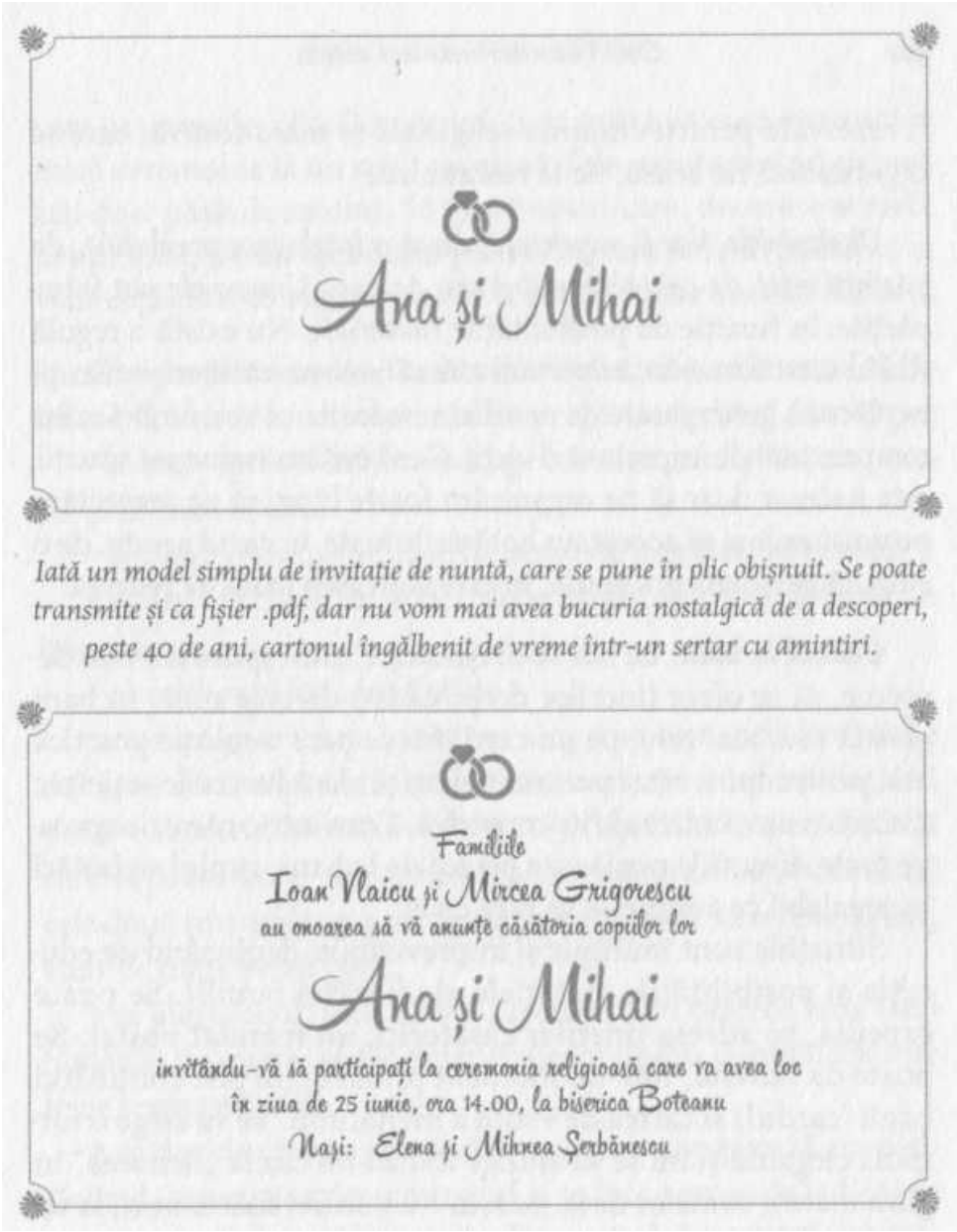

Cheltuielile. Vor fi suportate, după o înțelegere prealabilă, de părinții fetei, de cei ai băiatului sau de naşi. Uneori ele pot fi împărțite, în funcție de posibilitățile materiale. Nu există o regulă fixă

în acest domeniu; important este să nu se nască ulterior discuții neplăcute, generatoare de conflicte nedorite ce vor umbri acest moment atât de important al vieții. Ca să evităm asemenea situații, este necesar doar să ne organizăm foarte bine, să ne respectăm promisiunile şi să acceptăm hotărârile luate, în cazul acesta, de o singură persoană pricepută, în care vom avea toată încrederea.

Cadoul în bani. La noi se obişnuieşte, cum spuneam mai devreme, să se ofere tinerilor drept cadou diverse sume în bani gheață sau, mai nou, pe un card. Mi se pare o soluție practică atât pentru miri, cât şi pentru invitați şi, dacă lucrurile se petrec discret, n-am motive să fiu împotrivă. Cum într-o căsnicie aproape toate discuțiile neplăcute pleacă de la bani, cuplul va hotărî în prealabil ce anume se va face cu ei.

Situațiile sunt multiple şi imprevizibile, depinzând de educația şi posibilitățile materiale ale fiecărei familii. Se poate expedia, pe adresa tinerilor căsătoriți, un mandat poştal. Se poate da mirelui, într-un moment prielnic, un plic conținând banii (cardul) şi cartea de vizită a invitatului. Se va alege o formulă elegantă şi nu se va ajunge în niciun caz la „licitarea" în gura mare a sumelor date. Acesta e un obicei foarte urât, la fel ca garoafele şi miresele-păpuşi lipite cu scotch pe capota maşinii… Tot de prost gust mi se pare „furatul miresei" şi mărturisesc că

formula stereotipă „casă de piatră” îmi este profund antipatică. Oare nu e suficient „Să fiți fericiți!”, „Să aveți parte de liniște şi înțelegere!” – spuse din suflet?

Nunta religioasă. Dacă la primărie căsătoria se oficiază într-un cadru relativ modest, cununia religioasă va beneficia de o pregătire specială. Ar trebui ca doar tinerii să hotărască modul în care se unesc în fața Domnului. S-ar putea ca ei să dorească o mică ceremonie la un schit pe un vârf de munte, având ca invitați doar păsările cerului. Să nu-i împiedicăm, deoarece această zi este a lor, şi nu a ambițiilor părinților, care doresc, poate, să-şi vadă copiii sărbătorindu-şi nunta la cea mai mare biserică din oraş.

Cum pregătim nunta. Dacă toți hotărăsc ca evenimentul să fie oficiat la biserică, ceremonia se va pregăti cu grijă şi din vreme:

· *Cu şase-opt luni înainte* se alege biserica, se discută cu preotul şi se fixează data

· Se alege restaurantul, se fac rezervări, se fixează meniul

· Se discută cheltuielile cu toți cei implicați şi se stabileşte un buget ferm

· Se schițează lista invitaților

· *Cu două-patru luni înainte* se aleg şi se comandă invitațiile, de obicei de către părinții fetei; căutați o soluție simplă şi elegantă pentru aspectul invitațiilor (v. P. 343), apelând la o cunoştință care vă poate ajuta – un arhitect sau

un designer: veți evita astfel cele două turturele pe o crenguță, care, trebuie să recunoaştem, sunt de mare prost gust.

· Se alege locul unde tinerii căsătoriți vor petrece luna (săptămâna) de miere, se fac rezervările; obligația cumpărării biletelor revine mirelui

· Se decide cine se ocupă de muzică (se angajează un disk-jockey), se angajează un fotograf şi se face comanda la florărie

· Se pregătesc toaletele ce vor fi purtate la biserică de părinți, naşi şi chiar de către domnişoarele de onoare, astfel ca întreg ansamblul să fie armonizat coloristic; reamintim că, în afara miresei, nimeni nu va fi îmbrăcat în alb

· *Cu o lună-două înainte* se expediază invitațiile scrise, care trebuie să ajungă la destinație cu cel puțin *patru* săptămâni înainte de nuntă; este obligatoriu ca persoana care primeşte o invitație să răspundă, să mulțumească şi să precizeze dacă poate veni sau nu se cumpără şi se gravează verighetele; ele vor fi păstrate de către mire până în ziua nunții.

Desfăşurarea ceremoniei. Căsătoria religioasă poate avea loc în aceeaşi zi cu cea civilă, dar un asemenea aranjament este foarte obositor. Pe vremuri ceremonia la biserică se oficia după orele 17. Astăzi ea are loc şi la prânz. Se poate merge imediat la restaurant sau invitații pot pleca

acasă, spre a se reîntâlni seara; în acest caz, doamnele preferă să-şi schimbe toaletele.

Se pleacă de la părinții fetei, unde naşii au adus buchetul de flori albe şi lumânările împodobite. Atât rudele, cât şi prietenii vor avea grijă să ajungă la timp, pentru că cei doi tineri trebuie să sosească ultimii. În biserică se intră într-o anumită ordine, aşa că aveți grijă să-l întrebați pe preot în ce constă ritualul. Facem această recomandare deoarece nu există reguli fixe, ele depind de obiceiul locului. Există o singură obligație fermă: aceea de a sta nemişcat atâta timp cât durează slujba. Mireasa, mai ales, nu se cuvine să zâmbească, să se agite, să privească spre nuntaşi; ea trebuie să asculte slujba tăcută, ținând capul plecat.

După oficierea slujbei, mirii rămân pe loc pentru a primi felicitările: întâi ale părinților; apoi ale rudelor apropiate şi în sfârşit ale prietenilor, ba câteodată şi ale unor necunoscuți aflați întâmplător acolo. Cei care ies primii din biserică sunt mirii.

Desfăşurarea petrecerii. La masă mirii ocupă locul de onoare, în dreapta mirelui stau naşa, tatăl băiatului şi mama fetei. În stânga miresei stau naşul, mama băiatului şi tatăl fetei. Este posibilă şi o altă ordine: mirele, naşa, tatăl şi mama băiatului – în dreapta, iar în stânga mireasa, naşul, mama şi tatăl fetei. Numai aceste persoane vor sta la masa amplasată cu fața spre

invitați. La puțină vreme după începerea petrecerii, se toastează în sănătatea mirilor. Părinții acestora răspund şi mulțumesc.

„Deschiderea balului" este făcută de tinerii căsătoriți. După aceea mirele le va invita la dans, în ordine, pe mama fetei, pe naşă şi pe

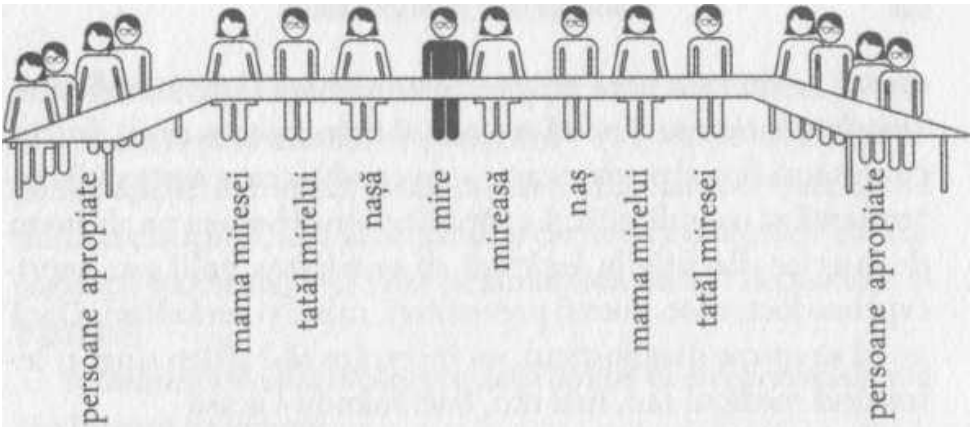

Gândiți-vă bine înainte de a stabili locul invitaților, ca să nu jigniți pe nimeni. Nu uitați însă că, după ce ați hotărât unde stă fiecare şi ați pus pe masă cartonaşele cu nume, trebuie să afişați la intrarea în restaurant planul mesei, astfel ca invitații să-şi găsească uşor locurile.

mama lui, iar mireasa va dansa cu socrul, cu naşul şi cu tatăl ei. Se înțelege că ceilalți invitați se pot alătura şi ei celor numiți.

Acesta este un model clasic, tradițional, dar există nenumărate variante.

Învățați de la alții! Ca să fiți siguri de reuşită, vă recomand să acceptați cu câteva luni înainte, dacă este posibil, invitația la o altă nuntă. Veți fi atenți şi veți reține tot ce v-a plăcut şi ce nu. Este

normal să nu aveți experiență în acest domeniu – şi a învăța de la alții este extrem de eficient. Această „obligație” poate reveni părinților sau logodnicilor; ei îşi vor spune părerea, pentru a se ajunge la un punct de vedere comun.

Boala şi moartea

Cum ne purtăm cu bolnavii

Îngrijirea bolnavilor cere mult devotament. Prima datorie care revine persoanelor de lângă ei este să le ridice moralul şi să le alunge gândurile negre. Când facem o vizită unui bolnav, dacă starea sa nu este prea gravă, îi vom aduce flori, bomboane, ciocolată (presupunând că are voie să mănânce aşa ceva), fructe, compoturi fine şi poate o carte – cu condiția ca aceasta să fie interesantă şi uşor de citit. La căpătâiul unui bolnav ne abținem de la orice discuție în legătură cu gravitatea bolii sau nepriceperea doctorilor. Vom fi prevenitori, calmi şi surâzători. Dacă nu ni se spune diagnosticul, *nu* încercăm să-l aflăm singuri întrebând medicul sau, mai rău, telefonându-i acasă.

Cea mai eficientă dovadă de simpatie este să ne oferim din toată inima serviciile pentru a rezolva pe cât posibil problemele profesionale sau personale ale celui imobilizat în pat.

Este foarte important să ne stăpânim nerăbdarea când bolnavul ne vorbeşte îndelung

despre boala şi suferinţele lui; trebuie să înţelegem că în aceste momente doar asta îl preocupă.

Vizitele la femeile care au născut trebuie să fie de asemenea foarte scurte. Ele sunt rezervate soţului, părinţilor şi prietenilor foarte apropiaţi. Se pot aduce flori, cărţi, reviste, băuturi răcoritoare, fructe şi, dacă relaţiile sunt mai strânse, un obiect de îmbrăcăminte destinat nou-născutului.

Vizite la spital. Pe lângă cele spuse privind comportamentul faţă de bolnavi – aflaţi acasă sau internaţi –, iată câteva reguli valabile pentru vizitele la spital:

· Nu aducem flori cu parfum puternic deoarece, într-un salon aglomerat unde oricum pluteşte mirosul de spirt, camfor, iod etc., aerul va deveni irespirabil. Este bine să ne gândim, cum am mai spus, şi în ce vase vor fi puse.

· În salon intrăm pe rând, nu în grupuri mari, în intervalul permis vizitelor, şi stăm puţin; nu venim însoţiţi de copii mici decât dacă bolnavul a cerut în mod expres să-i vadă. Să nu uităm că în afara bolnavului „nostru" există acolo şi alţii, care au nevoie de linişte.

· Ne punem *obligatoriu* un halat alb peste hainele de stradă şi *nu* ne aşezăm pe pat. Dacă nu există niciun scaun, stăm în picioare.

· Îi întrebăm dinainte pe apropiaţii bolnavului dacă putem să-l vizităm şi ce anume să-i aducem

– şi le respectăm *ferm* recomandările. Am văzut vizitatori care aduceau enorm de multă mâncare la spital, fără să se gândească nici la eventualele contraindicaţii medicale, nici la imposibilitatea de a fi depozitată şi păstrată.

· Părăsim imediat încăperea dacă bolnavul este consultat sau i se face un tratament.

Reguli de comportament în cazul decesului

Când cineva moare, familia trebuie să transmită această veste tuturor celor care l-au cunoscut pe defunct. În zilele care precedă înmormântarea, prietenii cu adevărat bine-crescuţi vor găsi ocazia să-şi manifeste compasiunea făcând, cu discreţie, nenumărate servicii menite să scutească familia îndurerată de eforturi şi neplăceri.

Ferparul. Rudele şi prietenii apropiaţi ai defunctului vor fi anunţaţi personal prin telefon sau printr-o telegramă; pentru cei mai puţin apropiaţi se pot folosi mesajele electronice. E bine să existe şi un ferpar publicat în presă. Cum acesta cade sub ochii multor oameni, trebuie să evităm textele de prost gust. Oricât de mare ar fi simpatia pe care ne-a inspirat-o defunctul, ne va fi greu să nu surâdem dacă familia a crezut de cuviinţă să adauge „De ce aşa de devreme?” când acesta avea nouăzeci şi doi de ani! Nicio durere, oricât de adâncă, nu ne autorizează să ne lăsăm dominaţi de sentimentele care conduc la

asemenea gafe.

Anunțul de deces va menționa doar numele celor apropiați. Ordinea obişnuită este următoarea: soțul, copiii, părinții, frații, surorile. Trebuie de asemenea precizate data şi locul înmormântării sau incinerării. Dacă această indicație lipseşte înseamnă că înmormântarea a avut deja loc.

Condoleanțele. În intervalul care separă decesul de înmormântare, rudele şi prietenii apropiați pot face vizite familiei. Conversația va fi întotdeauna foarte scurtă şi se va limita la condoleanțe şi la oferta de a ajuta. Nu vom vorbi nici despre suferințele, nici despre sfârşitul defunctului. O strângere de mână este adesea mai expresivă decât multe vorbe inutile. Asemenea vizite nu se fac în haine de doliu, ci într-o ținută sobră şi neutră.

Când am primit un anunț de deces sau când am aflat vestea din presă, trimitem câteva cuvinte de condoleanțe pe o carte de vizită, într-o telegramă sau într-un mesaj electronic. Nu se telefonează şi nici nu se trimit scrisori de condoleanțe scrise la maşină! Patru cincimi din oamenii care se cred bine educați ignoră încă faptul că nu se trimit condoleanțe pe o hârtie cu chenar negru; aceasta e rezervată doar familiei îndoliate.

Florile şi coroanele se trimit înaintea ceremoniei de înmormântare sau se duc personal la cimitir. La capelă sau la cimitir se prezintă de asemenea

condoleanțe. Formulele cele mai potrivite sunt: „Condoleanțele mele” sau „Suntem alături de voi” – cam atât e suficient. În majoritatea cazurilor nu se vorbeşte deloc şi e mai bine aşa, căci tăcerea este atitudinea care convine cel mai bine aceluia care a pierdut o ființă apropiată. Pentru persoanele care au fost alături de familie, un text de mulțumire, trimis ca SMS ori ca e-mail este de ajuns.

Doliul; parastasul. Astăzi nu se mai atribuie doliului vestimentar aceeaşi importanță ca altădată, dar se cuvine ca întreaga atitudine a familiei defunctului să reflecte un doliu real, atât sufletesc, cât şi de ținută. Dacă nu purtăm doliu total, vom evita hainele colorate imediat după funeralii. Soțul, copiii şi părinții vor rămâne în negru două-trei luni. Femeile trebuie, potrivit tradiției, să poarte ciorapi negri. Paltonul, dacă nu este negru, va avea măcar o culoare închisă. Hainele bărbăteşti vor fi şi ele de culoare închisă, cu cravată neagră şi o panglică de doliu la rever.

Alte două-trei luni se ține un semidoliu: femeile poartă haine normale, dar fără exces de culoare, iar bărbații pe cele obişnuite, dar cu panglică de doliu la sacou şi palton. În provincie, la țară mai ales, intervalele sunt mult mai lungi. Doliul total ține şase-douăsprezece luni, semidoliul – trei până la şase luni.

În perioada de doliu nu se fac nunți sau botezuri, nu se dau petreceri şi nu se iese seara

în oraş dacă nu e strict necesar.

Nu se transformă masa de parastas – praznicul – într-o petrecere! Astăzi există firme de catering la care putem comanda coliva şi celelalte bucate tradiționale, dar sfatul meu este să aveți grijă ca lucrurile să nu degenereze şi atmosfera să rămână sobră. La praznic se bea doar vin – în cantități cât mai moderate.

Testamentul

Încă din timpul vieții ar trebui să ne gândim că, din păcate sau din fericire, nu suntem veşnici.

Testamentul este un act juridic unilateral, personal, revocabil cât timp testatorul este în viață, prin care acesta dispune de avutul său pentru timpul când nu va mai fi în viață. El se redactează din vreme, când suntem liniştiți şi senini, cu gândul că efortul pe care-l facem îi va scuti pe cei dragi nouă de multe neplăceri şi încurcături pe care, altminteri, le-ar avea din cauza neglijenței noastre.

Încă o dată, observăm că şi codul juridic vine în sprijinul codului bunelor maniere. Legea prevede exact cine sunt moştenitorii legali. Dar există şi excepții. Un om bine educat este, cum am mai spus, un om cinstit, un om drept şi recunoscător celor care l-au ajutat. Este firesc să facem un testament în favoarea nepoților ce ne-au îngrijit zi de zi cu devotament, în ultimii zece ani, de pildă, astfel ca lucrurile noastre să nu revină

unei rude pe care nu am văzut-o de ani şi ani. Chiar dacă nu se simte ameninţat de vreo posibilă încurcătură juridică, un om civilizat va avea totuşi grijă să redacteze un testament prin care să lase diferite obiecte prietenilor sau rudelor la care ţine în mod special. Testamentul poate fi şi olograf, iar hotărârea se cuvine comunicată din timp beneficiarilor. Datoria urmaşilor legali este de a respecta dorinţele celui care l-a scris.

Un vas, un tablou, un covor, o piesă de mobilier, o bijuterie, o carte vor deveni proprietatea celor nominalizaţi, iar ei îşi vor aminti cu duioşie de omul pe care l-au iubit şi respectat. Dacă ne schimbăm testamentul, cinstit este să-i anunţăm pe cei direct interesaţi pentru a evita încurcăturile şi situaţiile penibile.

Ajungând la sfârşitul cărţii, mărturisesc că m-am străduit pe cât mi-a stat în puteri să mă opresc asupra „artei de a trăi frumos" în aproape toate împrejurările vieţii.

Deoarece de multe ori (de prea multe ori) ne amărâm din toate nimicurile, este momentul să medităm măcar o clipă asupra acestei „treceri" atât de scurte spre lumea de dincolo.

Orice om ar trebui să lase în urma lui ceva deosebit pentru a nu fi uitat. Dacă nu-i stă în puteri acest lucru, ar trebui să lase măcar amintirea frumoasă a celui care a fost un „Domn"

sau a celei care a fost „o adevărată Doamnă”!

Bibliografie

Armaş, Nicolae, *ABC-ul comportării civilizate,* Ed. Ceres, Bucureşti, 1990.

Baldrige, Letitia, *Codul manierelor în afaceri,* Copy-Printa SRL, Bucureşti, 1993.

Bernage, Berthe, *Le savoir-vivre et les usages du monde,* Gautier-Languereau, Paris, 1928.

Colorias, Constantin, *Cartea bunei cuviinți,* Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 1943.

Drăgulănescu, Magdalena, *Cum să obținem un loc de muncă/Job în țară şi în străinătate,* Ed. Comir, Bucureşti, 1994.

Faur, Sanda, *Politețea la toate orele zilei,* Ed. Ceres, Bucureşti, 1979.

Flosh, Anita, *Le vrai savoir-vivre,* Verriers, Paris, 1962.

Fortin, Jacques et Marcelle, *Le savoir-vivre d'aujourd'hui,* Montréal, 1964.

Frâncu, N.; Dragomir, V., *Reguli de protocol şi comportare în societate,* Ed. Ştiințifică, Bucureşti, 1973.

Graudenz, Kariheinz, *Die gute Umgangsform,* Wilhelm Heyne Verlag, München, 1991.

Knigge, Adolf Freiherr, *Umgang mit Menschen,* Berlin, 1921.

Lamennais, *Cartea poporului sau drepturi şi datorii,* Ed. Minerva, Bucureşti, 1909.

Messenger, Betty, *The Complete Guide to Etiquette,* Evans Brothers, London, 1966.

Munteanu, Délia, *Politețe şi bună cuviință,* Ed. Ramida, Bucureşti, 1992.
Pietkiewiez, Eduard, *Eticheta managerului,* Ed. All, Bucureşti, 1999.
Sabath, Ann Marie, *Codul bunelor maniere în afaceri,* Ed. Vremea, Bucureşti, 2000.
Serres, Jean, *Le protocole et les usages,* Paris, 1961.
Stafe (baronne), *Usages du monde,* Paris, 1899.
Weil, Sylvie, *Trésors de la politesse française,* Berlin, 1983.
*** *Arta de a vorbi în societate şi în diferite ocazii, principii oratorice,* Ed. Alcalay, Bucureşti, 1943.
***Le savoir-vivre. Guide pratigue de bons usages d'aujourd'hui,* Larousse, Paris, 1992.
*** *La politesse française, principes de la bonne éducation,* Maison Alfred Mame et fils, Tours, 1929.
*** *Le livre d'or du savoir-vivre. Dictionnaire illustré de la politesse,* Ed. Stauffacher – Zürich, Frankfurt, Paris, 1972.

„Când săruți mâna unei doamne, te apleci deasupra mâinii sau duci mâna ei la buze? • Te întâlnești cu o doamnă. Aștepți să-ți întindă mâna sau o întinzi D-ta întâi? • Ești în local împreună cu soția sau logodnica și o prietenă a acesteia. Vine vânzătoarea de flori. Căreia dintre ambele doamne îi cumperi flori sau căreia i le oferi întâi? • Cum scoți din gură sâmburii de măsline, la masă? • Te-ai întâlnit cu un prieten și soția lui, pe stradă, și continui o bucată de drum cu ei. De care parte vei merge?"

Iată ce întrebări își puneau românii din Bucureștiul interbelic evocat de Ioana Pârvulescu într-o bine-cunoscută carte. Răspunsurile la asemenea întrebări sunt căutate și în zilele noastre, de vreme ce *Codul bunelor maniere* al Aureliei Marinescu, adevărat bestseller național vândut până acum în 300 000 de exemplare, continuă să fie o carte dorită de public.

Dacă principiile bunei-cuviințe sunt eterne, normele de comportament trebuie să țină seama de schimbarea deprinderilor și a mentalității odată cu trecerea timpului. În cei 20 de ani de la apariție, *Codul* a devenit o carte aproape clasică, dar asta nu înseamnă că s-a demodat: această ediție aniversară a fost minuțios revăzută și adusă la zi.

ISBN 978-973-50-4742-9

Ilustrația de pe copertă
© S-dmit | Dreamstime.com
Gold Floral Pattern